

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Serhat Teksarı

İSTANBUL TÜRBELERİ

İSTANBUL'DA TÜM
ZİYARET YERLERİ REHBERİ

Resim, Kroki ve Adresleriyle 128 Türbe, 487 Ziyaret yeri

Fatih Sultan Mehmet (Sanduka)

Fatih Sultan Mehmet

Fatma Sultan Türbesi

Eyyub Sultan Türbesi

Eyyub Sultan Türbesi

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على سيدنا محمد
 وآله وصحبه اجمعين

Büyük İstanbul Türbeleri ve
 İstanbulda Tüm Ziyaret Yerleri

Bütün Hakları

Gül Neşriyat. San. Tic. Ltd. Şti. ne aittir.
 İzinsiz Kısmen dahi iktibas edilemez

KİTAPTA YER ALAN KISALTMALAR

Sd.	⇒	Saltanat Dönemi
Bknz.	⇒	Bakınız
V	⇒	Vefat Tarihi
D	⇒	Doğum Tarihi
h.	⇒	Hicri
m.	⇒	Miladi
r.a.	⇒	Radiyallahü Anh.
s.a.v.	⇒	Sallallahü Aleyhi Vesellem

Kitabın adı : Büyük İstanbul Türbeleri ve ...

Yazan: Serhat Teksarı

Baskıya hazırlayan: Abdülkadir Dedeoğlu

Baskı: Ege Basım

Satış noktaları:

Eyüp: Eyüp Kitâbevi, Hicret, Birol, Enes, Gökkuşağı

Cağaloğlu: Çelik, Huzur, Osmanlı, Semerkand (pozitif)

Beyazıt Sahafı: Kitap Sarayı, Eskişehir Kitâbevi

Fatih: Fatih Yayınevi, Yasin, Sarmaşık, Furkan, Sirac,

Beyazıt Yümni: Cevher, Hidayet,

Üsküdar : Aziz Mahmud Hüdayi Kitap Sarayı, Dilara

Ümraniye: Osmanlı

Samandıra: Semerkand (pozitif)

Konya: Doğan Kitâbevi, Tekin Kitâbevi, Enes ,

Ankara: Hacıbayram, Zafer, Dilara, Seha...

Urfa: Abdurrahman Ağan

Adana: Gül Kitâbevi, Ensar, Hicret

Trabzon: Akoluk

Bursa: Farma (Ulucami yanı)

Ve NT mağazaları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

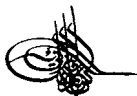
BÜYÜK İSTANBUL TÜRBELERİ VE İSTANBULDA TÜM ZİYÂRET YERLERİ REHBERİ

**İstanbulda bulunan
128 Türbeye ait geniş bilgiler
487 Türbenin Açık adresleri**

Yazan:

Serhat Teksarı
(Araştırmacı-Yazar)

Takdim-Takriz
Erman Güven
(İstanbul Türbeleri Müdürü)

Gül Neşriyat San. Tic. Ltd. Şti.
Fevzipaşa Cad. No 3 İstiklal Mah. Ümraniye - İstanbul
Tel: (0090) 216 461 92 35 - 36 Faks 0216 521 92 25
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi : <https://trantey.org>
E-Mail: osman@osmaniyyayinevi.com

TAKRİZ

Bilindiği gibi Türk ve İslam sanatı mimari eserlerinin en güzel örneklerinin bulunduğu İstanbul Türbeleri yıllarca ziyarete kapalı kaldıklarından, genellikle Türk okuyucularının bile merak ettikleri gizemli mekanlardır. Osmanlı Devletinde yediyüze kadar ulaşan türbelerden günümüze kadar ulaşılabilenlerin sayısı 450 civarındadır. Bunlardan en sanatsal ve mimari özellikleri önemli 120 türbeye İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü bakmaktadır. İçlerinde barındırdıkları çok kıymetli örnek kimselerin kabirlerini ziyaret etmek ve dua okumakta bizlere düşen bir vefa borcudur.

Bu nedenle Serhat TEKSARİ'nin hazırlamış olduğu kitap çok geniş, mezar ve türbe kültürümüze çok hizmet edecek değerde, sahasında çok önemli bir boşluğu dolduran bir eserdir. Bu nedenle vakıf eserler olan türbelere çok önemli katkıda bulunan bu eseri takdirle karşılıyor, emeği geçenlere kendim ve ölmüşlerimiz adına çok teşekkürler ediyorum.
17/05/2005 Fatih / İSTANBUL

Erman Güven
İstanbul Türbeler Müzesi Müdürü
Türbeleri Koruma ve Yaşatma Derneği Başkanı

Önsöz

Türklerde türbe inşa etmek o kişiye olan saygı ve hürmetin bir eseri olarak ortaya çıkmıştır. Bir mezarın üzerine türbenin yapılması o kişinin hayatında yaptıklarının gelecek nesillere de aktarılmasında önemli rol oynamıştır. Türbeler gerek mütevazı üstü açık, gerekse de devasa şaheserler olarak inşa edilmiş, mimarlık tarihimizin yapı taşlarındandır.

İstanbul'da Osmanlı padişahları ve hanedan mensuplarına, halkın sevgi ve hürmetini kazanmış olan velîlere, devlet adamlarına ve tarihimizde önemli rol oynamış kişilere türbeler yapılmıştır. İstanbul'daki türbelerin ilk banisi olan Fatih Sultan Mehmed Han fetihten sonra ilk olarak sahabelerin türbelerini inşa ettirerek İstanbul'da bu geleneğin bir öncüsü olmuştur. Bu türbeler şahsın sağlığında kendisi tarafından veya vefat ettikten sonra ise halefi, öğrencileri veya ailesi tarafından yaptırılmıştır. Türbelere vakıflar ve görevliler tayin edilerek büyük bir çoğunluğu günümüze kadar gelmiştir.

1925 yılında türbeler, tekke ve zaviyelerle birlikte kapatılmış ve 1950 yılında çıkan yeni bir kanunla İstanbul'da bulunan büyük türbeler onararak halkımızın ziyaretine açılmaya başlanmıştır. Ancak türbeler kapalı kaldıkları süre zarfında mimari açıdan çok zararlar görmüş ve günümüzde harabe vaziyette birçok türbe gelmiştir.

Türbeler ile ilgili bu çalışmayı yapmamın bir gayesi de onarım durumlarını belirterek, bu türbelerin gerek devletimizce gerekse hayırsever vatandaşlarımız tarafından restorasyonlarının yapılarak, ecdadımızın, türbelerde yatan atalarımıza olan saygı ve hürmetin neticesinde bu günlere kadar getirdiği türbelerin bizim de torunlarımıza devredeceğimiz birer âbide olarak kalmalarını sağlanmasına vesile olmaktır.

İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü'ne bağlı dernekte sözleşmeli olarak çalıştığım 10 sene zarfında elde ettiğim bilgi, belge ve dokümanlar ışığında İstanbul'da bulunan yaklaşık 487

adet türbeden yalnızca Türk Büyüklerine ve Sanat açısından önemli 128 tanesini ele alarak bu çalışmayı yaptım. Gönül isterdi ki hepsini bu çalışmaya dahil etmek ancak gerek zamanın kısıtlı olması gerekse İstanbul'un çeşitli semtlerine dağılmış bulunan türbelerin tek bir kurum tarafından idare edilmeyişi böyle bir çalışma yapmayı mümkün kıldı. Ancak türbelerin detaylı adreslerini veren ve bugüne kadar yapılmış kapsamlı tek çalışma olan *İstanbul'da Bulunan Türbelerin Listesini* kitabın sonuna koyarak bu açığı kapatmaya çalıştım.

Kitabın muhtevası; Türbede yatan şahsiyetin hayatı, yaptırdığı vakıf eserleri, kerametleri, türbenin mimari durumu, yatan diğer kişilerle ilgili bilgiler ve onarım durumunu gösteren bilgiler şeklindedir.

Bu çalışmayı yaparken her türlü yardımı esirgemeyen İstanbul Türbeler Müzesi Müdürü Erman Güven'e, metinlerin derlenmesinde ve çeşitli teknik konularda yardımcı olan sanat tarihçileri İsmail Orman, Fatih Elcil'e ve bu kitabın yayımlanmasına beni teşvik eden ve kitapta yer alan türbelerin fotoğraflarını çeken İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü'nde Müze Araştırmacısı olarak görev yapan Ali Ziyrek'e Ve kitabımı yayınlarak milletimizin istifadesine sunan sayın Abdülkadir Dedeoğlu'na, baskı esnasında emeği geçen tüm çalışanlara teşekkürü bir borç bilirim.

Bu kitabın, türbelere merakı olan kişilere önemli bir başvuru kaynağı olacağı ve bu alandaki önemli bir boşluğu dolduracağı inancındayım. Gözden kaçan eksikliği ve yanlışını peşinen kabullenerek ilginize sunuyorum.

Serhat TEKSARI

09 Mart 2005

İçindekiler

Takdim-Takriz 4	Gönenli Mehmed Efendi 69
Önsöz 5	Gülbahar Hâtun Ve Türbesi 70
İçindekiler 7	Gülüştü Münîre Valide Sultan 71
Ebü Eyyûb El-Ensârî (R.A.) Haz. 9	Güzelve Ali Paşa 73
Abdurrahman Paşa 16	Habeşî Mehmed Ağa 75
Âdile Sultan 18	Hacı Beşir Ağa 75
Ahmed Cevad Paşa 20	Hafsa Valide Sultan 77
Ahmed Ziyaeddin	Hâlet (Kudretullah) Efendi Türbesi 79
Gümüşhanevî Hazretleri 22	Halil Paşa 80
Âşıkpaşazâde	Hamdullahü'lî (Ahmedü'lî) Ensârî 81
(Şeyh Ahmed Efendi Türbesi) 24	Haseki Hürrem Sultan 83
Aynü'l-Hayat Hanım 26	Hatice Sultan 85
Aziz Mahmud Hüdâî Hazretleri 27	Hatice Turhan Valide Sultan 86
Baba Cafer 32	Mustafa Râkım Efendi 93
Bâlâ Süleyman Ağa 36	Havâtın (Kadınlar) Türbesi 95
Bayram Paşa 37	Hekimoğlu Ali Paşa 97
Benlizâde	Hubbi Hâtun 100
Ahmed Raşid Efendi 39	Hüsrev Mehmed Paşa 101
Bosnalı İbrahim Paşa 40	Hüsrev Paşa 102
Bulak Mustafa Paşa 42	İskender Paşa 103
Cedid Havatin Türbesi	Kanûnî Sultan Süleyman
(Yeni Kadınlar Türbesi) 44	Kaptan-ı Deryâ
Cennet Efendi 46	Hasan Hüsnü Paşa 109
Cerrah Mehmed Paşa 47	Kara Ahmed Paşa 110
Defterdar Mahmud Çelebi 50	Karaca Ahmed Sultan 112
Destari Mustafa Paşa 51	Keçecizâde Fuad Paşa 113
Doğancı Hacı Ahmed Paşa 52	Kılıç Ali Paşa 116
Ebü Şeybetül Hudrî (R.A.) 54	Koca Ragıp Mehmed Paşa 118
Ekmekçizâde Ahmed Paşa 55	Koca Sinan Paşa 119
Emetullah	Köprülü Mehmed Paşa 121
Gülnûş Valide Sultan Ve Türbesi 57	Kuyucu Murad Paşa 123
Fatih Sultan Mehmed Han	Lala Mustafa Paşa 124
(II. Mehmed) Ve Türbesi 59	Lohusa Sultan (Rahime Kadın) 126
Fatma Sultan	Mahmud Nedim Paşa 129
(Sultanzâde Mehmed Bey Türbesi) 63	Mahmud Paşa 130
Ferhad Paşa Ve Türbesi 64	Mehmed Emîn Tokâdî Hazretleri 132
Gazanfer Ağa Ve Türbesi 66	Mehmed Vusûlî Efendi 135
Gazi Osman Paşa	Mehmed Zahid Kotku Hazretleri 136
Ve Türbesi 67	Mehmed Zâhidî Ve Türbesi 137

- Mıhrışah Valide Sultan 149
 Mimar Sinan Ve Türbesi 151
 Mirimiran Mehmed Ağa 155
 Muhammedü'l Ensârî 157
 Mustafa Ağa 158
 Mustafa İsmet Garibullah 158
 Mustafa (Koca) Reşid Paşa 159
 Nakkaş Hasan Paşa 160
 Nakşidil Valide Sultan 162
 Nevfidan Kadın 164
 Nişancı Feridun Ahmed Paşa 166
 Nişancı Hamza Paşa
 (At Mezarı Türbesi) 167
 Nişancı Mehmed Paşa 168
 Nüreddin Cerrâhî Hazretleri 170
 Nuruosmaniye Türbesi
 (Şehsuvar Sultan) 177
 Olanlar (Oğlanlar) Türbesi 178
 Pertevniyâl Valide Sultan 180
 Pertev Paşa 181
 Pîr Ahmed Edimevî Efendi 184
 Piyale Mehmed Paşa 185
 Prens Sabahaddin Ve Türbesi
 (Halil Rifat Paşa Türbesi) 187
 Ramazan Efendi Ve Türbesi 189
 Rumî (Rum) Mehmed Paşa 192
 Rüstern Paşa Ve Türbesi 193
 Safiye Sultan (Rahime Hâtun) Ve
 Türbesi 194
 Sancaktar Hayreddin Paşa 196
 Selâmî Ali Efendi Hazretleri 196
 Selçuk Sultan Ve Türbesi 197
 Seyyid Velâyet Hazretleri 198
 Siyavuş Paşa Ve Türbesi 200
 Sokollu Mehmed Paşa 202
 Sultan I. Abdülhamid Han 205
 Sultan Abdülmecid Ve Türbesi 208
 Sultan I. Ahmed Ve Türbesi 210
 Sultan II. Bayezid (Veli) 215
 Sultan II. Mahmud Ve Türbesi
 (Sultan II. Abdülhamid Türbesi) 218
 Sultan III. Mehmed 222
 Sultan V. Mehmed Reşad 224
 Sultan III. Murad 226
 Sultan I. Mustafa-Sultan İbrahim 229
 Sultan III. Mustafa-III. Selim 232
 Sultan II. Selim (Sarı Selim) 235
 Süleyman Hilmi Tunahan (K.S.)
 Hazretleri 239
 Sümbül Efendi Ve Türbesi 240
 Şah Sultan Ve Türbesi 246
 Şehzadegân Türbesi 249
 Şehzade Mahmud Ve Türbesi 250
 Şehzade Mehmed Ve Türbesi 251
 Şehzadeler Türbesi 254
 Şehzadeler Ve Kadınlar 255
 Şemsi Ahmed Paşa 257
 Şeyh Abdülvedüd 258
 Şeyh Ahmed Buharî Hazretleri Ve
 Türbesi 260
 Şeyh Emir Ahmed Buharî
 Hazretleri Ve Türbesi 261
 Şeyh İsmail Ankaravî Efendi Ve
 Türbesi
 (Şeyh Galib Efendi Ve Türbesi) 264
 Şeyh Vefa Hazretleri 266
 Şeyh Yahya Efendi Ve Türbesi 271
 Turâbî Baba Ve Türbesi 278
 Uryânizâde Ahmed Esad 280
 Üsküdar Mevlevîhanesi Türbesi 281
 Yavedüd Sultan 258
 Yenikapı Mevlevîhanesi Türbesi 289
 Yuşa Aleyhisselam 290
 Osmanlı Padişahları Ve Saltanat
 Dönemleri 293
 Sözlük 295
**İstanbul'da Bulunan Tüm Türbeler
 Ve Açık Adresleri 299**
 Ziyarete Açık Türbelerin Listesi 325
 İçinde Çini Olan Türbeler 327
 Kaynakça 328

Türbeler, Alfabetik sıra ile
hazırlanmıştır. Ancak teberrüken En
başâ Ebû Eyyub Sultan Hazretleri ve
Türbesi alınmıştır.

EBÛ EYYÛB el-ENSARÎ (r.a.) HAZRETLERİ ve TÛRBESİ

Türbe, Eyüp semtinde, Eyüp Sultan Camii avlusu, 47. ada, 13. parselde yer almaktadır.

Eyyûb Sultan'ın (r.a.) asıl adı Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensarî'dir. Medine'nin yerlilerine ensâr denilmesi sebebiyle *Ensarî* adını almıştır. Sahabe-i Kirâm'dan büyük bir zattır. Hazrec kabilesinin Neccâr-ogulları kolundandır. Hz. Peygamber Efendimize (s.a.v.), dedesi Abdûlmuttalib Efendi'nin annesi tarafından akrabadır. Hicret'ten iki sene kadar evvel hanımı Ümmü Eyyûb ile birlikte müslüman oldu ve Ensardan İslâmiyet'i ilk kabul edenler arasında yer alarak kendisini bu dine adadı ve Hz. Peygamber Efendimizin yanından hiç ayrılmadı ve O'nunla beraber bütün savaşlara katıldı. İlk İslam halifeleri tarafından yapılan bütün askeri harekatlara fiilen iştirak etti.

İkinci Akabe Biatı'nda bulundu. Kendisi Hicret'ten sonra Hz. Peygamber Efendimiz'i evinde yedi ay misafir ettiği için *Mihmandâr-ı Nebî* ünvanıyla da anıldı. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evini karargâh edinen Hz. Peygamber ilk İslâm Devleti'ni burada kurdu. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in yanından hiç ayrılmaz, O'nun muhafızlığını yapardı. Bu sayede *Alemdâr-ı Resûl* payesini kazanmıştır. 48h/668 yılında İstanbul'a yapılan sefere İslâm Ordusu'yla birlikte katıldı. Doksan küsur yaşındaki hasta bedenine aldırmadan, binlerce kilometre zorlu yolculuktan sonra İstanbul surlarının dibine kadar gelerek İslâmiyet'i yaymak için *Üsâ'şâ Râfid Kîrâ* savaşında yatakları hastalık

sonucu 49/669 senesinde vefat etti. Vasiyeti üzerine, yaşlı bedeni genç ve yüksek mâneviyatıyla birlikte sanki o kutlu komutanı (Fatih Sultan Mehmed Han'ı) beklercesine surlara yakın bir yere defnedildi. Halid bin Zeyd haksızlıklara tahammül edemez, doğru bildiğini söylemekten çekinmezdi. Hz. Peygamber'in yanından hiç ayrılmadığı halde son derece titiz olması ve ömrünün cihad meydanlarında geçmesinden dolayı ancak yüzelli hadis rivayet etmiştir. Keramet sahibi bir zattı.

Ebû Eyyûb Sultan'ın (r.a.) kerametlerinden biri şöyledir;

Ebû Eyyûb Sultan bir gün Kâbe-i Şerîfi tavâf ederken, bir delikanlının;

"Yâ Rabbi! Bu Beyt-i Şerîf ve İhlâs Sûresi hürmetine bana dörtbin dirhem ver" deyip tavâf yaptığını görür. Hz. Eyyûb:

"Delikanlı, öyle deme, dörtbin dirhem ne ki, Beyt'i ve İhlâs Sûresi'ni şefaât vasıtası yapıyorsun?" diye uyarır.

Delikanlı dinlemez, isteğini tekrarlar. O da yine uyarır. Hadise birkaç kere tekrarlanınca, delikanlı:

"Buyur, şöyle kenara gel de durumumu sana arz edeyim" der.

Hız. Ebû Eyyûb da, gencin yanına varır. Genç:

"Evlenmek istiyorum, ama fakirim, bir dâne alacak gücüm yok. Nefsimin haramlarına düşmesinden korkuyorum. Allah Rasûlünün cihad etmenin fazileti ile alâkalı sözlerini işittim. Cihad için ise malzeme lazım. İşte, dört bin dirhemi bu arzularıma kavuşmak için istiyorum. Bir kısmıyla evlenir, bir kısmıyla da cihad ederim" der.

Hız. Ebû Eyyûb:

"İsteğin bu mu?"

"Evet"

"Gel, ben sana vereyim"

Eve varırlar. Ebû Eyyûb Hazretlerinin bir bağı vardır, onu satar, delikanlıya dörtbin dirhem vererek muradına erdirir.

Sonra, Ebû Eyyûb Hazretleri bir yere çekilip uyur. Uyandığında, başı ucunda dört kese bulur, her kesede bin altın vardır ve ağızları mühürlüdür. Mühürlerin üzerinde:

“Ebû Eyyûb! Sen. Benim kuluma alâka gösterdin. Ben de, sana ikrâm ediyorum” diye yazıldığını görür.

Fatih Sultan Mehmed Han'ın¹ İstanbul'u feth etmesinden sonra hocası Akşemseddin Hazretleri'ne (v:864/1459), Eyyûb Sultan Hazretleri'nin kabrini bulmasını istemiştir. Akşemseddin Hazretleri de keşf ve kerametiyle, gece bir ışık topunun indiği alanı, kabrin yeri olarak göstermiştir. Gösterilen yer kazılmış ve *"Ebû Eyyûb'un kabri burası"* yazan mezartaşı bulunmuştur. 863/1458 yılında, kabrinin üzerine bir türbe inşâ edilmiştir. Cami ile türbe arasında kalan iç avludaki tarihi çınar ağacını Fatih Sultan Mehmed Han, Eyyûb Sultan'ın cenazesinin gasl edildiği yerin üzerine kendi eliyle dikmiştir. Eyyûb Camii ise daha sonra (893/1459) inşâ edilmiştir.

Manevî değeri yüksek olan bu yer bütün insanların ilgi odağı olmuştur. Özellikle Osmanlı Padişahları tahta ilk çıktıklarında bu türbenin içinde kılıç kuşanarak vazifelerine başlarlardı. Burada yapılan duaların çevrilmediğine inanan insanlar burasını sıkça ziyaret ederek manevî hazza ulaşmaya çalışmaktadırlar. Pek çok müslüman öldükten sonra da buraya gömülmek ve buraya inen nurdan faydalanmak arzusundadır.

Türbe, Sultan I. Ahmed² devrinde, Sultan III. Selim³ devrinde 1213/1798 yılında ve Sultan II. Mahmud⁴ döneminde 1235/1819 senesinde onarım görmüştür. Lale Devri'nde de esaslı bir onarımdan geçirilmiş ve günümüzdeki halini almıştır.

¹ Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

² Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

³ Sultan III. Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

⁴ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Türbe, sekizgen planlı, kubbeli bir yapıdır. Kesme küfeki taşından inşâ edilmiştir. Kubbe sagır ve kasnaksızdır. Üst duvarlar ve kubbe Geç devirde, Sultan III. Selim devrindeki onarımda yapılmıştır. Türbeye Hâcet penceresi yanından girilir ve sol taraftan çıkılır. Giriş kapısında, Sultan I. Ahmed devrinde konulmuş mermer kitâbede;

Müyesser eyledi bu meşhed-i envâr-ı pür feyz ü vefâ

Resûlullah-ı mihman iden yâr-ı vefâkarı

Türab-ı merkad pâk-ı mücellâ eyler Ensârî

Mücâhid fi sebillillah Ebû Eyyûb El-Ensârî yazılmıştır.

Asıl türbe kısmı, Sultan I. Ahmed'in inşâ ettirdiği ziyaret bölümünün içinde yer alır. (Sultan I. Ahmed, ziyaret bölümünün yanına, bir sebile yaptırmıştır. Daha sonra bu sebile Darüssaade Ağası Mustafa Ağa⁵ gömülmüştür.) Türbenin her cephesinde altlı-üstlü birer pencere vardır. Türbe süsleme bakımından zengindir. İçi ve dışı 16-17. yy.'ın en güzel çinilerinden oluşmuş panolarla süslenmiştir. Türbenin ziyaret salonunda Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) ayak izinin bulunduğu pano yer almaktadır. Bu panoyu Sultan III. Osman⁶ hediye etmiştir. Eyyûb Sultan Hazretleri'nin yattığı kısmın duvarları, çinilerle kaplıdır. Bir ayet kuşağı türbeyi dolandır. Sandukayı çeviren gümüş şebekenin uzun kenarında, ortada yer alan parçada, iç içe iki yuvarlak madalyon, sülüs hatla *Besmele* ve *Fâtiha Sûresi* yazılıdır. Sandukanın üstünde sülüs hat ile yazılıp, simle işlenmiş puşîde yer alır. Puşîdenin üstündeki yazıların büyük kısmı devrin ünlü hattatı Mustafa Râkım Efendi'ye⁷ bir kısmı da Sultan II. Mahmud'a aittir.

Sandukanın ayakucu tarafında bir kuyu yer almaktadır. Bu kuyuya *Kısmet Kuyusu* denilmektedir. Ağaçtan çıkırgı ve bakır kovanı olan kuyunun üzerindeki kitâbede;

Bu kuyu kim ol nezir suyu âlem içre zezemân

⁵ Darüssaade Ağası Mustafa Ağa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mustafa Ağa ve Türbesi*

⁶ Sultan III. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

⁷ Mustafa Râkım Efendi ve türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hattat Musatafa Râkım Efendi ve Türbesi*

*Alemdâr-ı Resûl'ün ayağına yüz sürer zühreyân
 Çün defn itdiler ashabın guzâtı bunda bu şâh
 Bu câhi ayağı ucuna kazub eylediler inşâi
 Şu dem kim türbenin içini dışını kıldı Ahmed Hân
 Yapub mermerleri ile eyledi ihya ol şükûr-güftâr
 N'ola ol Pâdişâh-ı Hâfız'a cümle umurunda
 İlâhi emr eyle, yâver ola bu Server-i Ensâr*

1016 (1607)

Kuyu hakkındaki rivayet şöyledir; Hz. Hâlid bin Zeyd'i kuşatma sırasında defneden arkadaşları bir çukur kazmış ve çukurdan su çıkmış. Çıkan suyun etrafı daha sonra Bizanslılarca kuyu haline getirilmiş ve korunmuştur. Bizans imparatorlarından birinin kızı sinir hastalığına yakalanmış. Bir gece rüyasında bu su ile yıkandığı zaman hastalığından kurtulacağı söylenmiş. Uyandıktan sonra bu kuyunun etrafına bir çadır kurulmuş ve prenses yıkanarak hastalığından kurtulmuş ve o günden sonra yüzlerce sene şifa niyetine su dağıtılmış.

Türbedeki barok stilde gümüşten dökme şebeke Sultan III. Selim'in hediyesidir. Şebekenin sağ ve sol tarafına daire içinde Besmele-i Şerif ve onun etrafında *Fâtiha Sûresi* oyma olarak işlenmiştir. Şebekenin ayak ucuna yine oyma olarak, Şair Münib Efendi'nin yazdığı ve 1207/1792 tarihini veren aşağıdaki şiir işlenmiştir.

*Meşhed-i pâk Alemdâr Resûl
 Zâhir-i bâtın güzâr-ı naim
 Sarf-ı himmetle âna sabıkda
 Kıldı Hân Ahmed-i Evvel ta'zim
 Şimdi Sultan Selim-i sâlis
 Yaptı ol gevhere halka-i sim
 Yazdı itmâmına târih Münib
 Pâk-i vâlâ eser-i Şâh Selim*

Dua edilen salonda yer alan ve Kutsal Emanetler'den olan Hz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) ayak izini Sultan III. Osman koydurmuştur. Ayak izinin bulunduğu dolabın içinde şu kitâbeler vardır;

*N'ola tâcım gibi başımda götürsem dâim
Kadem-i resmi durur Hazret-i Şâh-ı Rusûl'ün
Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kadem sahibidir
Bahtiyâ durma yüzün sür kademine o gülün*

Sultan I.Ahmed

*Sakın taş sanma yâhu gevher-i âlem bahâdır bu
Gel ey biçâre yüz sür nakş-ı pâ-y-i Mustafa'dır bu
Sezâ arş-ı mu'alla zînet ârây-ı makam olsa
Zehi câ-yı mu'azzam mevk-i hâcet revâdır bu*

Sultan III.Selim

*Dolabın üzerindeki üç sıra halinde yazılmış olan kitâbede;
Ziyâretgâh-ı ümmet olmağa Sultan Mahmud Hân
Makam-ı akdese vaz'eyledi bir kenz-i lâ yünsâ
Şerefyâb-ı kadem olsun deyû Eyyûb-i Ensâri
Mülûki şehe itdi türbeye züvvâr için ihdâ
Nola ger hissemend-i nakş-ı pâ-y-i müctebâ ola
Alemdâr-ı Resûl-i Kibriyâ'dır ol cihad-ârâ
Usât-ı ümmet için koydu bir âsâr-ı istişfâ
O-lâl-i pürhude hırman-ı şefaât mi ola haşâ
Düşürdüm böyle mu'ciz nümâye-i hutayâ târîh
Makâmın buldu resm-i pâ-y-ı sultan-ı Rusûl-ü hakka*

1144 (1732)

Hâcet penceresi ve sebil kısım Sultan I. Ahmed'in hediyesidir. Sedef parmaklığı Sultan I. Abdülhamid bizzat kendi boş vakitlerinde imal edip türbeye hediye etmiştir. Sandukanın üzerindeki puşide Sultan II. Mahmud'un hediyesidir. Ayrıca türbeye pek çok tanınmış kişi çok

kıymetli eserler hediye etmiştir. Bu eserlerin bir kısmı Topkapı Sarayı ve Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ndedir.

Sultan III.Selim'in bizzat kendisi tarafından kaleme alınan ve türbede asılı olan Yesârîzâde Mustafa İzzet imzalı, altın yaldızla levhada şunlar yazılıdır;

Alemdâr-ı kerîm Şâh-ı iklîm-i risâletsin

Muînîm ol benim dâim bihakk-ı Hazret-i Bârî

Selîm-i İlhâmi her dem yüz sürer bu ravza-i pâke

Şefaâtle kerem kıl ya Ebâ Eyyub-i Ensârî.

Levhanın Türkçe açıklaması şöyledir;

Peygamberlik ülkesinin şahı (Hz.Muhammed)'nin kerem sahibi bayrak taşıyıcısı

Allahû Tealâ hazretlerinin hakkı için yardımcım ol

Esinlenmeye ermiş (ilhâmî) Selim, her an bu bahçeye yüz sürer

Şefa'at edip ikramda bulun, Ey Ebû Eyyüb Ensârî.

Türbede, Ebu Eyyûb Sultan Hazretleri tek başına yatmaktadır.

Ayrıca, cami iç avlusundan, dua salonuna girerken hemen sağda yer alan Nişancı Ahmed Paşa'nın mezarı bulunur. Fatih Sultan Mehmed Han⁸ ve Sultan II. Bayezid Velî⁹ devrinde baş defterdarlık ve lalalık görevi yapmış ve 906/1500 yılında vefat etmiştir.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumda olup sadece çini onarımı gerekmektedir. İstanbul'un en fazla ziyaret edilen türbesidir.

⁸ Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

⁹ Sultan II. Bayezid Velî ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Velî) ve Türbesi* Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ABDURRAHMAN PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp'te, Camii Kebir caddesinin Boyacı sokak ile kesiştiği köşede 48. ada, 17. parselde yer almaktadır.

Abdurrahman Paşa, Sultan İbrahim devri¹⁰ Babüssade Ağası'dır. Osmanlı Saray Okulu olan Enderun'da yetişerek, Anadolu ve Mısır valiliklerinde bulundu. 11 Recep 1062/18 Haziran 1652 tarihinde katledildi. Temiz yürekli, cömert ve güzel söz söyleyen bir zat idi.

Türbe kapısının üzerindeki ondört mısralık kitâbede, türbeyi 1058/1648 yılında Şekerpâre Kadın'ın kendisi için yaptırdığı yazmaktadır.

*Çün Şekerpâre Kadın Türbesi'ni mîrinden
Nakd-i semen ile becitmek olundu ferman
İstirâ üzre eylediler ânı bahâsını virüb
İstirâk üzre iki zâbit sâhib-i erkân
Birisi Bâb-ı Saâdet Ağası kim dinülür
Nâmına İzzet-i ikrâm ile Abdurrahman
Birisi de Ser-hazîn Hasan Ağa odur
Kadr ile hâfız-i emvâl-i Şehinşâh-ı cihân
Oldular ol iki ağay-ı mükerrrem zirâ
Birbirine meveddet ile misâl ihvân
Dâr-ı dünyâ-vü ukbada Hûda-i Cevrî
Biribirinden ayırmağa bi-hakkı furkân
Aldılar türbeyi bin ellisekizde ikisi (M.1648)
Hak mahallinde ide her birine kasr-ü cinân*

¹⁰ Sultan İbrahim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bkz. *Sultan I. Mustafa ve Sultan İbrahim Türbesi* Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

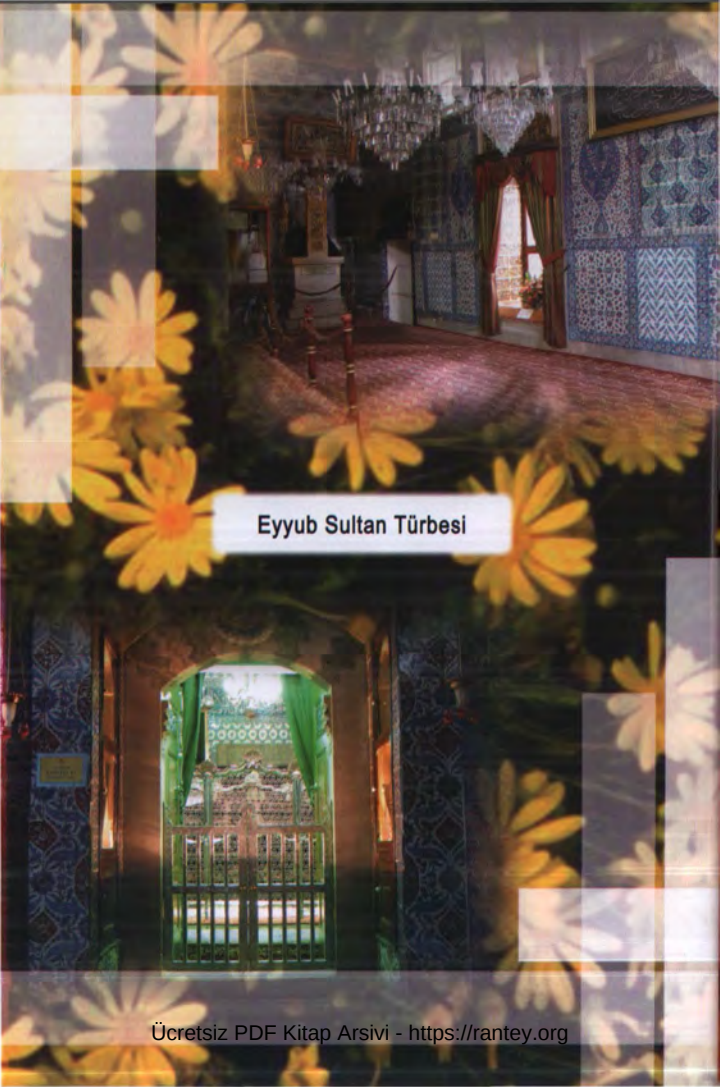

Eyyüb Sultan
Türbesi
Çini Panoları

Eyyüb Sultan
Türbesi
İç Görünüm

Eyyub Sultan Türbesi

Eyyub Sultan Türbesi

Eyyub Sultan Türbesi

Cedidi Havatin Türbesi

Cerrah Mehmed Paşa Türbesi

Cevat Paşa Türbesi

Ancak Sultan İbrahim'in başmusahibesi olan Şekerpare Kadın gözden düşünce, padişahın kızı tarafından türbe, Babüssaade Ağası Abdurrahman Ağa ile Hazine-i Hassa Ağalarından Hasan Ağa'ya satılmıştır.

Türbe sekizgen planlı olup küfeki taşından inşâ edilmiş, kubbeli bir yapıdır. Klasik Osmanlı üslûbundadır. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Her cephesinde altlı-üstlü iki sıra halindeki pencereler ve dikdörtgen silmelerle çevrilmiştir. Dikdörtgen açıklıklı olan alttaki pencereler mermer sövelerle kuşatılmış, sivri kemerli olan tepe pencereleri alçı revzenlerle donatılmıştır. Türbenin bahçesinde bir kuyu bulunmaktadır. Girişte yer alan revak ve sebil kısım 1957 yılındaki restorasyon sırasında kaldırılmıştır. Renkli vitray camları ve madalyonlar, içiçe yer alan çiçek demetlerinden oluşan malakari (alçı kabartma) süsleri ile dikkat çekici bir bezemeye sahiptir. Bu motifler lacivert zemin üzerine beyaz kalem işi ile yapılmışlardır. Kiremit kırmızısı zemin üzerine kalemîşi dekorlu kubbenin tam ortasında bir madalyon ve bunun etrafında yaprak motifleri görülmektedir. Madalyon şekilleri içindeki naturalist bitki motiflerinde; yaprak, dal, üzüm salkımları ve rozet çiçekleri görülmektedir.

Türbede; Abdurrahman Paşa ile Hasan Ağa olmak üzere iki kişi medfundur. Türbenin bahçesinde ise Fatma Hanım medfundur.

Hasan Ağa; Sultan I. İbrahim devrinde, hazine-i hassa ağası ve başhazinedar görevlerinde bulundu. Hasan Ağa da, Abdurrahman Ağa ile birlikte 11 Recep 1062/18 Haziran 1652 yılında katledildi.

Fatma Sultan; Sadr-ı Esbak Mustafa Nail Paşa'nın hanımıdır. 1284/1867 yılında vefat etmiştir. Fatma Hanım'ın mezarı lahit şeklinde olup türbenin bahçesindeki kuyunun yanında bulunmaktadır

Abdurrahman Paşa Türbesi, yıllarca marangoz atölyesi olarak kullanıldıktan sonra, 1957 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore ettirilmiş ve bu sırada yola bakan sebil kısmı kaldırılmıştır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

ÂDİLE SULTAN VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp'te, Bostan İskelesi sokak, No:2, 50. ada, 3. parselde yer almaktadır.

Âdile Sultan, Sultan II. Mahmud'un,¹¹ Zemigâr Hanım'dan (v:1246/1830), 15 Şevval 1241/23 Mayıs 1826 tarihinde İstanbul Topkapı Sarayı'nda doğan kızıdır. Sultan Abdülmecid'in¹² kız kardeşi, Sultan II. Abdülhamid'in¹³ de halasıdır. Küçük yaşta annesini kaybeden Adile Sultan, Sultan II. Mahmud'un baş kadını Nevfidan Kadın¹⁴ tarafından büyütüldü. Sultan II. Mahmud çocuklarının eğitime önem vermiştir. Adile Sultan, sarayda özel hocalardan din, edebiyat, müzik, hat dersleri aldı. 1261/1845 yılında Tophane Müşiri Mehmed Ali Paşa ile evlendi. 1317/12 Şubat 1899 tarihinde vefat etti.

Nakşibendî tarikatına mensuptur. Adile Sultan, divanı olan tek padişah kızıdır. Divanı; babası, kardeşleri, kız kardeşleri, eşi için yazmış olduğu mersiyeler ve tasavvufî gazelleri içerir. Hayırsever bir insan olarak tanınırdı. Bakımsız mahalle mekteplerini onartır, gereksinimlerini karşılar, yoksul çocukları okutur, giydirip donatır, hastaları tedavi ettirir, gelinlik kızlara çeyiz yaptırır, kurumuş çeşmelerin akıtılmasına paralar harcar, yoksul ailelere yardım ederdi. Bâlâ Süleyman Ağa Külliyesi'ni, yeniden inşâ ettirmiştir. Sağlığında ondört ayrı vakıf kurdurdu. Vasiyeti gereği, öldükten sonra taşınabilir tüm serveti ve eşyası satılarak parası yoksullara yardım için harcanmıştır. Sonraki yıllarda, Adile Sultan'a ait olan Kandilli Sarayı'nı kız lisesine tahsis edildi, Koşuyolu'ndaki köşkü ve korusu öğretmenler için sağlık tesisi olarak hizmete sokuldu, Fındıklı Sarayı ise Meclis-i Mebûsan, Darülfünun, Güzel Sanatlar Akademisi ve Mimar Sinan Üniversitesi için kullanıldı.

¹¹ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

¹² Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

¹³ Sultan II. Abdülhamid Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

¹⁴ Nevfidan Kadın ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; <http://www.konuk.org>

Türbeye, Mehmed Ali Paşa Türbesi de denir. 1266/1849 yılında, Sultan Abdülmecid devrinde yapılmıştır. Yani, Adile Sultan'ın ölümünden epeyce önce inşâ edilmiştir.

Türbe dikdörtgen planlı olup ortadaki çapraz tonozlu odaya açılan karşılıklı iki odadan ibarettir. Kare odalar birer kubbe ile örtülüdür. Cepheler sarı Afyon mermer taşından yapılmıştır. Pencere şebekeleri orjinal demir dökümdendir. Türbenin duvarında, 19. yy'ın tipik Barok tarzında kalem işleri bulunur. Ortadaki yuvarlak alınlıklı kapı ile pencerelerin demir parmaklıklarında da ince bezemeler vardır. Kapı üzerinde demirden, Sultan Abdülmecid'in 1266/1849 tarihli bir tuğrası vardır. Türbe girişinin sağındaki asıl türbe kısmında Adile Sultan, Sadrazam Mehmed Ali Paşa ile kızları Sıdika, Aliye, Hayriye hanımsultanlar ile oğlu İsmail Bey'e ait toplam altı sanduka vardır.

Sadrazam Mehmed Ali Paşa; Adile Sultan'ın eşidir. 1229/1813 yılında doğmuştur. Tophane Müşirliği, kaptan-ı deryâlık ve sadrazamlık görevinde bulundu ve 1285/1868 yılında vefat etti.

Türbe girişinin solundaki odada üç mezar vardır.

Resân Hanım; Sultan V. Murad'ın¹⁵ hanımlarındandır. 1277/28 Mart 1860 tarihinde doğdu. 1294/2 Kasım 1877 tarihinde Sultan V. Murad ile evlendi ve 1297/1879 yılında Fatma Sultan'ı, 1298/1880 yılında da Aliyye Sultan'ı dünyaya getirdi. 1328/31 Mart 1910 tarihinde vefat etti.

Aliyye Sultan; Sultan V. Murad'ın, Resân Hanım'dan, 1298/24 Ağustos 1880 tarihinde doğan kızıdır. 1321/17 Eylül 1903 yılında vefat etmiştir. Üçüncü mezar ise boştur.

Türbe Hüsrev Paşa¹⁶ ile Mahmud Celaledin Paşa¹⁷ türbelerinin bulunduğu yapı gurubunun bir bölümüdür. Ziyarete kapalıdır. Bu yapı gurubunda bir de bekçi evi bulunmaktadır. 2005 yılında restorasyon çalışmalarına başlanmıştır.

¹⁵ Sultan V. Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Cedid Havatin Türbesi*

¹⁶ Hüsrev Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hüsrev Paşa ve Türbesi*

¹⁷ Mahmud Celaledin Paşa Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Prens Sabahaddin ve Türbesi*

AHMED CEVAD PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih Malta'da, Emir Buhari Camii bahçesinde olup 2126. ada ve 24. parselde yer almaktadır.

Ahmed Cevad Paşa, Sultan II. Abdülhamid¹⁸ devri sadrazamlarındandır. Miralay Mustafa Asım Bey'in 1268/1851 senesinde Şam'da doğan oğludur. Henüz onbir yaşında iken babasını ve annesini kaybetti. Şeyhülislam Atıfzâde Hüsamâddin Efendi'nin himâyesinde yetişti. İlk tahsilini Bursa ve İstanbul'da yaptı. Erkân-ı Harbiye'yi birincilikle bitirdi. Kısa bir süre sonra terfî ederek Kolağası rütbesiyle Padişahın yaverliğinde bulundu. Binbaşı iken, Osmanlı-Rus savaşında Tuna'ya gönderildi ve orada Süleyman Paşa'nın yaverliğini yaptı. Necip Paşa Fırkası'nın Kurmay Başkanlığı'nda bulundu. Yirmiyedi yaşında miralaylığa (albay) yükseldi. 1302/1884 yılında Çetine'ye Sefir tayin edildi ve rütbesi mirlivâliğe (tümgeneral) yükseldi. Bu tarihten sonra, Cevad Paşa, devlet işlerinde daha mühim vazifelerde görevlendirildi. Önce, Teftiş-i Askerî Komisyon Üyeliği, sonra da vali ve kumandan olarak Girit'e gönderildi. Girit'te büyük başarılar göstererek, asayişi sağladı ve idaresiyle herkes tarafından taktir gördü. Sultan II. Abdülhamid bu hizmetine karşılık, önce müşir (mareşal), sonra da 1309/1891 yılında sadrazam tayin etti. Üç yılı geçen sadrazamlığı sırasında devletin iç ve dış emniyetini korumaya çalıştı. 1313/1895'de görevinden alınan Cevad Paşa üç yıl sonra 1318/1900 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Vasiyeti üzerine, Emir Buhari Dergâhı karşısında ve babasıyla annesinin medfun bulunduğu kabristana defnedildi. Türbe, aynı yere sonradan inşâ edildi. 1297/1879 yılından itibaren tarih, matematik, sanayi ve ahlâkla ilgili yazılar yazdı ve ancak yirmidört sayı yayınlayabildiği *Yâdigâr* adlı bir dergi çıkarmıştır. Ayrıca, *Riyâziyenin Mebâhis-i Dakîkası*, *Kimyânın Sanâiye Tatbikini Hâvi Mebâhis-i Mufide* (İstanbul, 1295/1878), *Semâ yahud Kozmografya* (İstanbul, 1296/1879) adlı eserleri kaleme almıştır.

¹⁸ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için, bkz. Sultan II. Mahmud ve Türbesi

Türbe, Cevad Paşa'nın ölümünden kısa bir süre sonra 1318/1900 yılında hanımı tarafından, Mimar Kemaleddin Bey'e inşâ ettirilmiştir. Neo Klasik tarzda olan türbe, mimarın İstanbul'daki ilk taş yapılarından. Kare planlı, kubbeli bir türbe odasıyla, bunun önünde yer alan, dikdörtgen planlı bir giriş bölümünden oluşan bina kesme taştan yapılmıştır. Kubbe duvar kenarlarına yerleştirilen sekizgen sütunların taşıdığı kemerler üzerine yerleştirilmiş olup kurşun kaplıdır. Türbe odası güneydoğuya ve güneybatıya açılan kemerli pencereler ile aydınlatılmıştır. Türbeye, tamamen mermerden yapılmış, stalaktit başlıklı sütunlara dayalı, kaş kemerli az derin, eyvan şeklinde bir portalden girilir. Bu büyük kemerle, basık kemerli esas giriş kapısı arasındakî sahada Cevad Paşa'nın adının yazılı olduğu sivri kemerli bir alınlık içine celi sülüs hatla yazılmış bir kitâbede; *Sadr-ı Esbak ve Yaver-i Ekrem Merhûm Ahmed Cevad Paşa'nın Türbesidir. Sene 1318 (m.1900) yazılıdır. Asıl kitâbe celi sülüs hat ile Hattat Hafız Mehmed Nuri Efendi tarafından yazılmış olup şunlar yazılıdır;*

Rahmetullahi, alâ sahibi hâzihi'l-medfen

Hazret-i Ahmed Cevad Paşa âli-cay kim

Üç sene hem on buçuk ay verdi sadra zîb ü fer

Daima her mansıbdâ sıdk ile hizmet edip

Kıldı ibrazı meâsır ol hidivi nâmıver

Seyyidü'l-kevneynden "artık Cevad gel" emrini

Âlem-i mânâda etmiş Firdevse sefer

Lâyih oldu leyle-i Mîracda tarih-i tam

Hak ede Ahmed Cevad Paşa'ya cinanı makar murtaza, sene 1319 (1900)

Cevad Paşa Türbesi'nin içi basit bir şekilde sıvanarak beyaza boyanmıştır. Özellikle giriş yüzünün bezemesine özen gösterilmiştir.

Türbede; Ahmed Cevad Paşa ile kızkardeşi Hâce Sâre Hanım· (v:1335/1916) medfundur.

Ahmed Cevad Paşa'nın lahtinin üzerine celi sülüs hat ile şunlar yazılıdır;

*Hüv'el bakî / sadr-ı esbak / ve yâver-i ekrem
merhûm ve mağfûr / Karaağaçlı-zâde / Ahmed Cevad
Paşa / Rûhîyün rızaen / Lillâhi teâlel Fâtîha
sene 1318 / fî 14 Rebî'ül-âhır / yevm cum'a"*

Güneyde bulunan Hâce Sâre Hanım'a ait lahit de, Ahmed Cevad Paşa'nın lahti gibi celi sülüs hatlı olup ayak taşında bir vazod bulunmaktadır. Lahitte;

*Merhûm miralay Mustafa Asım Bey kerîmesi
Sadr-ı esbek merhûm Cevad Paşa hemşiresi
Merhûme Hâce Sara Hanım'ın ruh-i şerifi için el-Fâtîha*

Vefatı: 14 Recep 1335 (1916)

yazılıdır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarım görmemiştir. Büyük onarıma ihtiyacı vardır.

AHMED ZİYAEDDİN GÜMÜŞHANEVÎ HAZRETLERİ

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi Hazretlerinin kabri şerifi, Eminönü Süleymaniye Camii müstemilatında Kanuni Sultan Süleyman Han Türbesi'nin kible tarafındadır.

İstanbul'un büyük evliyalarından, Nakşibendî tarikatına mensup, Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi Hazretleri, 1228/1813 yılında Gümüşhane'nin Emirler mahallesinde doğdu. Adı Ahmed b. Mustafa, künyesi Ziyaeddin olup Gümüşhanevî lakabı ile meşhur oldu. Babası Mustafa Efendi'dir.

Daha küçük yaşlarda zekasıyla dikkat çekti. Beş yaşında Kur'an-ı Kerim'i hatmetti. Seyyid Salim Efendi, Seyyid Ömer el-Bağdâdî Efendi,

Şeyh Ali el-Vefâî ve Şeyh Ali Efendi gibi zamanın büyük zatlarından dersler aldı.

On yaşında Trabzon'a ailesiyle beraber yerleşerek ilim tahsiline devam etti. Ticaret gayesiyle onbeş yaşında İstanbul'a geldi ve eğitimine burada devam etmeye karar verdi. Beyazıd ve Mahmudpaşa medreselerinde eğitimini bitirdi ve icazet aldı. Bu arada büyük veli Abdülfettah-ı Akrî Hazretleri'ne bağlandı ve sohbetlerine devam etti. Daha sonra hocasının isteği üzerine Trablusşam Müftüsü Ahmed Ervâdî hazretlerinin himayesi altına girdi. Ahmed Ervâdî Hazretleri'nden Nakşibendiyye, Kâdiriyye, Halidiyye, Çeştiyye, Halvetiyye, Bedeviye, Rifâiyye ve Şazeliyye yolunca icazetler aldı.

Bâb-ı Ali kapısı sırasında, Gülhane Parkı karşısında yer alan Fatma Sultan Camii'ni 1276/1859 yılında tamir ettirip, sohbetler için dergâh haline getirdi. Bu cami daha sonra Gümüşhaneli Dergahı olarak anılmaya başlandı. 93 harbi olarak bilinen savaşa talebeleri ile birlikte katıldı. Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi Hazretleri 1311/13 Mayıs 1893 tarihinde vefat etti. İstanbul, Rize, Bayburt ve Of'ta on sekiz bin cilt eserle dört ayrı kütüphane kurdu. Dünya malına tamah etmeyen, ibadete ve zikre çok düşkündü.

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi Hazretleri birçok serler yazmıştır. Bunlardan birkaçı şöyledir;

Râmuzu'l-Ehâdis, Garâibü'l-Ehâdis, Hadîs-i Erbaîn, Câmiu'l-Usûl, Rûhu'l-Ârifîn, Mecmuatü'l-Ahzâb, Kitâbü'l-Ârifîn, Necâtü'l-Gâfilîn, Netâicü'l-İhlâs, Câmiu'l-Menâsik, Câmiu'l-Mütûn, Vasiyetnâme'dir.

Ahmed Ziyaeddin Efendi'nin kabrinin etrafı demir parmaklıklarla çevrilidir. Mezartaşının başucu taşında;

"Nazar kıl çeşm-i ibretle makâm-ı ilticâdır bu

Erenler dergâhı Bâb-ı füyûzât-ı Hüdâdır bu

Ziyaüddin Ahmed mevledi anın Gümüşhane

Şehir-i şark û garbın mürşid-i râh-ı hüdâdır bu

Muhakkak ehl-i Hak olmaz abdehid sebil ey zâir

*Saray-ı kalbini pak eyle bâb-ı evliyâdır bu
 Şîâ-i dürr-i vahdet menbe-i ilm-i ledünnîdir
 Mükemmel vâris-i şer-i Muhammed Mustafa'dır bu
 Hilafet müddetinden irci vaktine dek Hakkâ
 Tarik-i Halidîyi neşreden Hak rehnumâdır bu
 Oku ihlâs ile bir Fâtîha kalbinde dâim tut
 Cilâ-i ruhdur zikr-i müridâna gıdâdır bu
 Zilkade sene 1311/1893*

Ayakucu taşında;
 "Muhaddisîn-i Kirâmdan, Fâhrü'l-Meşâyih Gümüşhaneli
 el-Hac Ahmed Ziyaeddin Efendi
 Hazretleri'nin ruh-u mukaddeslerine
 el-Fâtîha" yazılıdır.

ÂŞIKPAŞAZÂDE VE TÛRBESİ (ŞEYH AHMED EFENDİ TÛRBESİ)

Türbe, Fatih, Haydar mahallesinde, Âşık Paşazâde Camii bitişiğindedir.

Şeyh Ahmed Efendi, onyedinci asır Osmanlı tarihçisi olup ünlü *Âşıkpaşazâde Tarihi* adlı eseri yazmıştır. Asıl ismi; Ahmed bin Şeyh Yahya bin Selman'dır. Amasya'nın Elvan Çelebi köyünde doğdu. Âşık Paşa'nın soyundan geldiği için Âşıkpaşazâde ismiyle tanındı. 841/1437 senesinde hac için çıktığı yolculukta Konya'da, Sadreddin-i Konevî Tekkesi'nde bulunan Şeyh Abdullah Makdisî'den, manevî ilimleri öğrendi. Mısır'da Seyyid Ebû'l Vefa Hazretleri'nin derslerinde bulundu. 842/1438 senesinde hacdan döndükten sonra, Rumeli sancak beylerinden İshak Bey'in himâyesine girdi. Aynı sene Sultan II. Murad Han'ın Macaristan Seferi'nde bulundu ve bu sefer dönüşünde Edirne'ye yerleşti. 852/1448 senesinde Konya'da Konya Savaşı'nda

kahramanca savaştı. 857/1453 senesinde İstanbul'un fethinde bulundu. Fetihden sonra İstanbul'a yerleşti ve burada talebe yetiştirmeye uğraştı. 857/1457 senesinde Ballıbadra Seferi'ne katıldı. Seksen yaşından sonra, meşhur kitabını yazmaya başladı. Âşıkpaşazâde 883/1478 tarihinde öldü ve kendisinin yaptırdığı Âşıkpaşazâde Camii'nin bahçesine gömüldü. "*Âşıkpaşazâde Tarihi*" ismiyle meşhur olmuş eseri açık ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Eserin, devrinin sosyal ve psikolojik hayatını anlatan bir özelliği vardır.

Türbe, Âşıkpaşazâde ile aynı adı taşıyan ve kendisinin yaptırdığı caminin kible yönündedir. Bu yapı, farklı tarihlerde inşâ edilmiş, fakat sonradan birleştirilmiş iki bölümden meydana gelen kubbeli bir yapıdır. Bu bölümlerden biri; Âşıkpaşazâde'nin kabrinin bulunduğu türbe, diğeri ise Seyyid Velayet Hazretleri'nin torunlarından Mehmed Çelebi'nin (v:924/1518) gömülü olduğu yapıdır. Bu yapının da yanında Seyyid Velâyet Hazretleri Türbesi¹⁹ vardır.

Âşıkpaşazâde'nin türbesinin duvarları kesme küfeki taşından örülmüştür. Avluyu sınırlayan ve cadde boyunca uzanan duvarlarda, dikdörtgen açıklıklı, demir parmaklıklı pencerelerle, basık kemerli bir dış kapı bulunur. Türbenin, kuzey, batı ve doğu cephelerinde, Klasik düzende, iki sıra halinde düzenlenmiş altışar pencere vardır. Kubbe eteğinde, bazı parçaları hâlâ görülebilen, Barok üslûptaki siyah renkli kalem işleri, caminin onarıldığı 1198/1783 senesinde yapılmış olmalıdır. Tromplarda kubbe arasında yer alan küçük pendentiflerin yüzeyinde, yuvarlak çerçeveler içinde, istifli sülüsle, *Esmâ-ül Hüsna*'dan *Yâ Sultân, Yâ Sübhân, Yâ Gaffar* yazılmış olup bunlar geç döneme aittir.

Türbede; Âşıkpaşazâde Şeyh Ahmed Efendi ve onun soyundan gelen kimlikleri bilinmeyen dokuz kişi olmak üzere, toplam on zat medfundur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

¹⁹ Seyyid Velâyet Hazretleri ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Seyyid Velâyet Hazretleri ve Türbesi* - Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

AYNÜ'L-HAYAT HANIM VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Lâleli'de, Lâleli Külliyesi sınırları içinde, 913. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Aynü'l-Hayat Hanım, Sultan III. Mustafa'nın²⁰ eşidir. 1174/1760 yılında Mihrimah Sultan'ı (v:1178/1764) dünyaya getirdi. 1178/1764 senesinde öldü ve Lâleli Külliyesi haziresine gömüldü.

Aynü'l-Hayat Hanım Türbesi, Sultan III. Mustafa Türbesi'nin yanındadır. Bu türbe ile aynı Barok özellikler gösterir. Ön cephesi, yuvarlak kemerle bağlanan dört sütun ile üç bölüme ayrılmıştır. Ortada kapı ve iki yanında pencere yer almıştır. Cephe, sütun başlıkların üst hizasına kadar mermerdir. Kemerler ve üst kısım tuğla ve taş ile örülmüştür. Kenar aynaları pencere haline getirilmiş ve devrine özgü vitray şebekelerle kaplanmıştır. Sade bir yapı olup süslemesi yoktur. Sadece, sanduka önünde mermerden, boyalı mezar kitâbesi vardır. Kitâbede şunlar yazmaktadır;

Merhume Mihrimah Sultan'ın valdesi sahib ül-hayratın zevce-i menkûhası Aynü'l-Hayat Kadın ruhuyçün 1178 (M. 1764)

Türbede; Aynü'l-Hayat Hanım ve Şefizar Hanım'a (Sultan III. Selim'in başkadınıdır. v.1206/1791'de vefat etti.) ait iki sanduka yer almaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarım görmemiş olup büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

²⁰ Sultan III. Mustafa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi* Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

AZİZ MAHMUD HÜDÂÎ HAZRETLERİ VE TÛRBESİ

Türbe, Üsküdar, Gülfem Hâtun mahallesi, Mektep sokakta Aziz Mahmud Hüdai Camii avlusu, 433. ada, 24. parselde yer alır.

Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri, Anadolu'da yetişen büyük velîlerden olup Celvetîye tarikatının pirlerindendir. 948/1541 yılında Şereflikoçhisar'da doğdu. Fadlullah bin Mahmud Efendi'nin oğludur. 1038/1628 yılında İstanbul'da vefat etti ve türbesine gömüldü.

Hüdâyî Hazretleri'nin çocukluğu Şereflikoçhisar'da geçer. Burada ilk tahsilini gördükten sonra ilmini ilerletmek için İstanbul'a gelir. Küçük Ayasofya Medresesi'nde tahsiline devam eder. Hocası, Nazırzâde Ramazan Efendi, onu çok zeki ve kabiliyetli bulduğundan, yanına yardımcı olarak aldı. Hüdâyî Hazretleri, bir taraftan da Halveti şeyhlerinden Muslihuddin Efendi'nin sohbetlerine katılarak tasavvuf yolunda ilerledi. Hocası, Nazırzâde Ramazan Efendi'nin, Edirne'deki Sultanselim medresesine tayini çıkınca, Hüdâyî Hazretleri'ni de götürdü. Bu sıralarda Hüdâyî Hazretleri yirmisekiz yaşları civarındadır. Bir süre sonra Hocası'nın Şam ve Mısır'a tayini çıkınca, talebesi Hüdâyî Hazretleri'ni de beraberinde götürdü. Hüdâyî Hazretleri, Mısır'da Halveti şeyhi Kerimüddin Hazretleri'nden *Usûl-i Esma* terbiyesi görerek tasavvuf yolunda ilerledi. Hocasının Bursa'ya kadılığa tayin edilmesi üzerine, o da otuzüç yaşında Bursa'ya gelip, Ferhâdiye Medresesi'nde müderrisliğe başladı. Üç sene sonra hocasının vefatı üzerine 1576 yılında Bursa kadılığına getirildi.

Hüdâyî Hazretleri, 985/1577 senesinde, kadılık yaptığı sırada, bir gece rüyasında cennetlik sandığı birçok kimseleri cehennemde, cehennemlik sandıklarını da cennete görür. Bunun üzerine, ertesi sabah derhal Üftâde Hazretleri'ne gidip teslim olur.

Üftâde Hazretleri'ne bağlanması ile ilgili bir başka rivayet de şöyledir; Hüdâyî Hazretleri'nin, Bursa'da kadılık yaptığı sıralarda, kocasını şikayete gelen bir kadın, kocasını yalancılıkla suçlayıp, boşanmak istediğini söyler. Kocasını çok fakir olduğu halde Hac'ca

gittiğini iddia etmektedir. Kadı Aziz Mahmud Hüdai Efendi, kadının kocasını çağırıp, sorgular. Adamcağız da, Eskici Baba isimli zat ile gittiğini delilleri ile anlatır. Kadı, şahit olarak eskici Mehmed Dede'yi dinlediği zaman bu ermiş kişinin çok etkisi altında kalır ve onun talebesi olmak ister. O da, Üftâde Hazretleri'ne gitmesini söyler. Hüdâyî Hazretleri doğru Üftâde Hazretleri'ne gider ve

"Hazret sana geldim, senden olmak istiyorum, ne olur beni kabul et, al yanına" der. Üftâde Hazretleri;

"Bizler fakir insanlarız, makam sahibi bir kişiyi yanımıza alamayız, eğer bize bağlanmayı gerçekten istiyorsan, her şeyden vazgeçmelisin " der.

Mahmud Hüdai Hazretleri de, malını mülkünü, herşeyini Bursa'nın fakirlerine dağıtır ve pirî, Üftâde Hazretleri tarafından özel olarak kesilmiş bir kestane sopası üzerine takım takım ciğerler asılı olduğu halde, mahalle, mahalle dolaşıp ciğer satar. (Tarikata girecek kişiler şayet, makam ve şöhrat sahibi ise önce onların benliklerini eritme taktığı ile uygulanan ciğer sattırma hadisesi, pek çok sofinin başından geçmiştir.) Böylece hak yoluna adımını atar. Gün gelir Üftâde Hazretleri'nin en iyi öğrencisi olur. Onun namaz suyunu hazırlar ve havlusunu tutar. Böylece zaman geçer.

Birgün pirînin abdest suyunu ısıtmaya geç kalır. Güğüme doldurduğu soğuk suyu göğsünde ısıtmaya başlar ve su sımıcak olmuştur. Bunu gören Üftâde Hazretleri, artık kemâle erdiğini söyler ve ilim ve irfan vermesi için İstanbul'a gönderir ve O'nu yolcularken,

"Bugüne kadar bana güzel müridlik ettin. Sana duam şudur ki, Padişahlar atının yanında yürüsün. Sana hizmette bulunsun" der. Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri, hocasından ayrıldığı için gözyaşları içinde İstanbul'a gelir. Daha sonra Küçük Çamlıca tarafındaki Bulgurlu köyünde inşâ ettirdiği Çilehanesi'ne kapanır. Bir yandan da Rumî Mehmed Paşa Camii'nde hutbe okuyup, halkı irşad etmeye başlayarak pirînin, kendisine verdiği görevi yerine getirmeye gayret eder. Bu arada Üsküdar'da kendi dergâhının bulunduğu yeri satın alır ve dergâhını inşâ ettirir. Çok geçmeden sarı ve şöhratlı bütün İstanbul'a yayılır.

Devrin Padişahı, Sultan I. Ahmed²¹ bir gece rüyasında; Nemçe Kralı'nın kendisinin sırtını yere, toprağa yatırdığını görür. Bu rüyanın tabiri kötüye yorumlar ve Nemçe Kralı'ndan fenalık beklenir. Padişah rüyasının tabirini bir de Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri'nin yapması için, bir mektup yazıp, ona gönderir. Hüdâyî Hazretleri, daha evvelden rüyanın tabirini hazırlamıştır. Padişahın mektubunu açmadan elindeki zarfı, Padişaha gönderir. Mektubu padişaha getiren elçi durumu padişaha anlatır. Padişah şaşa kalmıştır. Sonra mektubu açar. Mektupta, insanda sırtın, doğada toprağın, gücü temsil ettiğini ve düşmana karşı zafer kazanacağını müjdeliler.

Daha sonra Sultan I. Ahmed peşpeşe zaferler kazanır. Bunun üzerine Sultan I. Ahmed ile Hüdâyî Hazretleri arasında bir yakınlaşma başlar. Bu arada Sultanahmed Camii'nin inşâsı bitmiş ve Padişah camiye, Hüdâyî Hazretleri'ne olan sevgi ve saygısından dolayı ona açtırmak ister. Bunun için, Üsküdar'da bulunan Aziz Mahmud Hüdâyî dergâhına bir mektup gönderir. Ancak, caminin ziyarete açılacağı günün sabahı deniz o kadar dalgalıdır ki, karşıya geçmesi imkansız görülür. Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri kayığa binip karşıya geçerken deniz süt liman olur. Karşıya, Sultanahmed mevkiine gelir ve Sultanahmed camiinin açılışını yapar.

Bir gün, Sultan I. Ahmed Han, mürşîdini ziyaret için, Üsküdar'a gelir. Çarşıdan geçerken, Hüdâyî Hazretleri'nin alışveriş yaptığını görür. Atınının üzerinde olan padişah, atından inip, Hüdâyî Hazretleri'nin elini öper ve atına binmesini rica eder. Bir müddet Hüdai Hazretleri at sırtında, Padişah da yaya olarak ardında yürür. Kısa bir süre sonra Hüdâyî Hazretleri, dünyayı titreten koca bir padişahın, arkasında yürümesine razı olmaz ve

"Sultanım! Sırf hocam Muhammed Üftâde Hazretleri'nin duası ve emri yerine gelsin diye bindim. Çünkü o; "Padişahlar atının yanında yürüsün" diye dua etmişti" diyerek atından iner.

²¹ Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Dr. E. Sultan I. Ahmed ve Türbesi

Aziz Mahmud Hüdâî Hazretleri'nin, Sultan I. Ahmed'in yanında ellerine kaldırarak yaptığı dua bugüne dek gelip söylenmektedir. Bu dua şöyledir;

"Yâ Rabbî, kıyamete kadar, bizim yolumuza katılan, bizi sevenler ve ömründe bir kere Türbemize gelip, ruhûmuza Fâtîha okuyanlar bizimdir. Bize talebe olanlar denizde boğulmasınlar, ömürlerinin sonuna kadar fakirlik görmesinler. İmanlarını kurtararak gitsinler ve öleceklerini bilip, haber versinler"

Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri, Üsküdar'daki dergâhında yüzlerce talebe yetiştirdi. Küçük Ayasofya Camii ve Fatih Camii'nde tefsir, hadis ve fıkıh dersleri verdi. İlim ve devlet adamlarına kadar uzanan geniş bir mürid edindi. Otuz adet kadar Arapça ve Türkçe yazılmış eserleri, bugün Hacı Selimağa Kütüphanesi'ndedir. İlahi tarzında yazılmış şiirleri vardır. Zikir ve musikiyi ustalıkla birleştirmiştir.

Aziz Mahmud Hüdâyî Türbesi, 17. yy. yapısıdır. Türbe, kuzeyden güneye kadar sıralanan camekânlı bir giriş bölümü, türbedar odası, piramit biçiminde bir külahla örtülü oda ve esas harim (türbe) kısmından oluşmaktadır. Türbedar odasında bir kuyu yer almaktadır. Dikdörtgen planlı harimin ortasında, daire kesitli, dört adet mermer sütuna oturan ve içeriden Celvetî tacının tepeliği gibi, onüç dilime taksim edilmiş, ahşap bir kubbe yükselmektedir. Türbenin içi tamamen kalem işleri ile süslüdür. Dört duvarını çevreleyen Sülûs yazı kuşağında, Mahmud Celâleddin Efendi hattıyla *Tebâreke Sûresi* yazılıdır. Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri'nin, yaldızlı demir şebekelerle kuşatılmış ahşap sandukası, kubbenin altında bulunmaktadır. Sandukanın baş kısmında Halvetî tarikatı tacı vardır. Sandukanın üzerinde, Kâbe örtüleri ve kıymetli kumaşlardan puşîdeler vardır.

Türbenin kapısının üzerinde yer alan ta'lik hatlı kitâbede şunlar yazılıdır;

Bu meşhed, macmâ-ı ervâh-ı ecsâd-ı Hudâîdir

Edeble gir azîzim türbe-i pâk-i Hüdâyîdir

Dilâ tahsil idem dersin eğer zevk-i ilâhîden

Nasîbin alurelbet giren bab-ı Hüdâyîden

Kitâbenin Türkçesi şöyledir;

"Bu meşhed, Allah yolundakilerin cesetlerinin, ruhlarının toplandığı yerdir. Azîzim; buraya edeble gir. Burası Hüdâyî'nin pâk türbesidir. Ey gönül; eğer ilâhi zevki tahsil edeyim dersen böyle yap. Hüdâyî'nin kapısından giren herkes elbet nasîbini alacaktır"

Türbenin kapısına asılan tezhipli bir levhada dört satır halinde şunlar yazılıdır;

Hulus-ı kalb ile kâmil yüzün sür hâkipâyê

Teeddüble niyâz eyle mekam-ı ârifânîde

Cenab-ı kutb-ı a'zamdır. bu zat-ı mükerrermdir

Tarîk-ı Celvetî piri Aziz Mahmud Hüdâyîdir

Bu kitâbenin üstünde, Hattat İzzet Efendi'nin, ta'lik hat ile yazdığı *"Destûr yâ Hazret-i pîr"* levhası asılıdır.

Türbede; Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri ile oğulları, Evliya Mehmet Muhtar Efendi (v:1004/1595), Mustafa Ebrar Efendi (v:1004/1595), Ali Murteza Efendi (v:1010/1601), Abdüvahid Efendi (v:1020/1611), Ahmed Siddik Efendi (v:1034/1624), kızları, Ayşe Hanım (v:1009/1600), Fatma Zehra Hanım (v:1034/1624), Zeynep Hanım (v:1052/1642), Fatma Zehra Hanım (v:1086/1675) ve torunu; Fatma Zehra Hanım'a (v:1052/1642) ait olmak üzere onbir sanduka yer almaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır. Ziyaretçisi çoktur.

BABA CAFER VE TÜRBEİ

Türbe, Eminönü, Zindankapı da Zindan Han'ın içindedir.

Baba Cafer'in, asıl ismi Seyyid Cafer'dir. Halk arasında Baba Cafer olarak tanınan Seyyit Cafer; *Cafer-ül-Ensârî*, *Baba Ca'fer-i Sadık*, *Baba Caferü's-Sadık* adları ile de anılır. Hayatı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Var olan bilgilerin esas kaynağı Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sidir. Daha sonra Evliya Çelebi'nin rivayetlerine bazı bilgiler ekleyen Hafız Hüseyin Ayvansarayî *Mecmuâ-ı Tevârih* adlı eserinde Baba Cafer ile ilgili önemli bilgiler vermiştir.

Baba Cafer'in hayatı hakkındaki bilgilerin ana kaynağı bu iki eserdir. Baba Cafer, İmam Hüseyin'in soyundandır. Sıddîkiye tarikatından olup Bağdatlıdır. Abbasî halifelerinden Harun'ur Reşid döneminde 173-194/789-809 Baba Maksud ile beraber bir heyetle İstanbul'a, Müslümanlar ile Bizanslıların arasındaki gerginliği gidermek için gönderildi. İstanbul o zamanlar Bizanslıların hakimiyeti altında idi. Bugünkü Kocamustafapaşa semtinde bir müslüman mahallesi bulunuyordu. Burada yaşayan Müslümanlar ile Bizanslılar arasında en küçük sebepten bile büyük çatışmalar yaşanıyordu. Baba Cafer işte bu çatışmalara son vermek ve Müslümanlara daha insanî davranılmasını, Bizans İmparatoru I. Nikeforos'tan (Dönemi:186-196/802-811) ricada bulunmak üzere İstanbul'a gönderilmiştir.

Baba Cafer, Kocamustafapaşa'daki Müslüman mahallesine geldiğinde çok üzücü bir olaya şahit olur. Müslümanlar ile Bizanslılar arasında çıkan kavgada birçok müslüman öldürülür. Cesetlerin Bizanslılar tarafından çiğnendiğini ve cesetlerin kaldırılmasına bile müsaade edilmediğini görür. Bunun üzerine, Bizans İmparatoru I. Nikeforos'un huzuruna çıkarak gördüklerini ağır bir dille anlatır. Anlatılanları İmparator önceleri sükûnetle dinler. Ama Baba Cafer'in "Allaha inanan insanların böyle gaddarlık yapamayacağını" söylemesi üzerine İmparator hiddetlenir ve Onu zindana attırır. Baba Cafer ile birlikte gelen Baba Maksud ise gayet diplomatça davranarak İmparatoru tatlılıkla yola getirmiş ve bütün Müslüman şehidlerini

Aziz Mahmud Hüdai Türbesi

Aziz Mahmud Hüdai (Dış Görünüm)

Aziz Mahmud Hüdai (İç Görünüm)

Baba Cafer Türbesi

Abdurrahman Ağa Türbesi

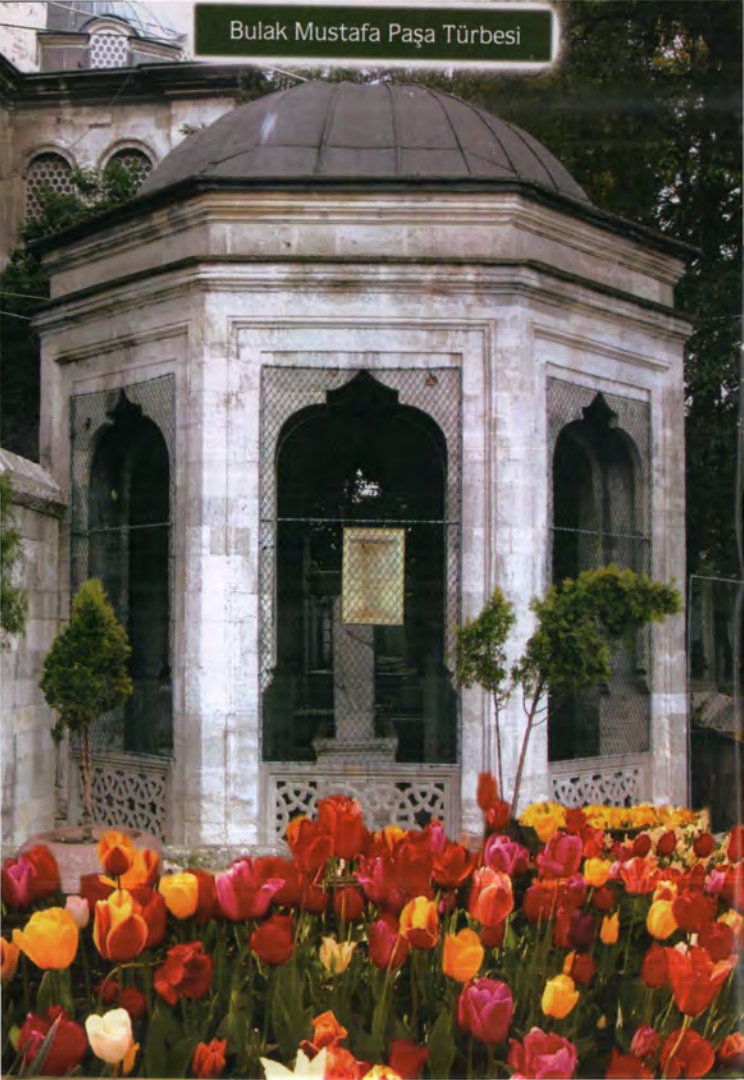

Bosnalı İbrahim Paşa Türbesi

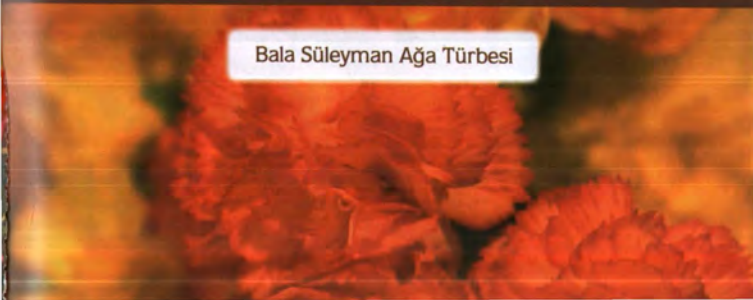

Bulak Mustafa Paşa Türbesi

Bala Süleyman Ağa Türbesi

Bayram Paşa Türbesi

gömdürmüştür. Zindanda, Baba Cafer'in kerametlerini gören zindancı da Müslüman olur ve Ali ismini alır. Baba Cafer'in ölümü hakkında üç rivayet vardır. İlki İmparator tarafından zehirletildiği, ikincisi eceliyle öldüğü, üçüncüsü kendisinin Bizans askerleri tarafından öldürüldüğüdür (9. yy.'ın başlarında). İmparator, Onun cesedinin hep hapiste kalmasını ister ve zindana defneder. Zindancının da Müslüman olduğunu öğrenen İmparator onu da öldürterek Baba Cafer'in yanına gömdürür. Başka bir rivayet; Baba Cafer'in yanında yatan kişinin Zindancı Ali olmayıp, Çoban Ali isminde biri olduğunu, İstanbul'un fethinden sonra buraya gömüldüğünü yazmakta ise de birinci ihtimal daha kuvvetlidir.

Baba Cafer'in zindana atılması ile ilgili başka bir rivayet ise şöyledir; Seyyit Cafer, İstanbul'a gelince Ayasofya Kilisesi'ne girer ve orada namaz kılarken bütün rahiplerin dilleri tutulur. Bunun üzerine yakalanıp zindana atılır. Zindancı da Baba Cafer'in kerametlerini görerek müslüman olur. İsmine de Ali Baba derler. İmparator zindancının da Müslüman olduğunu öğrenince "İkisini de öldürün" diye askerlerine emir verir. İmparatorun emrini yerine getirmek için zindana giren Bizans askerleri, Baba Cafer ile Zindancı Ali Baba'nın direnişi ile karşılaşır. Aralarında çıkan çatışmada Baba Cafer ile Zindancı Ali Baba, yetmişiki Bizans askerini öldürürlerse de kendileri de şehit olur. Aradan uzun yıllar geçer. İstanbul'un fethi sırasında şehre türbenin bulunduğu yerden giren Abdürrauf Samedanî, ecdadı olan Baba Cafer'in mezarını keşfetmiş ve yeşil imâmesini baş ucuna asmıştır. Daha sonra Fatih Sultan Mehmed²² tarafından türbedar tayin edilmiş ve yetmiş yıl aralıksız bu görevi yapmıştır. Abdürrauf Samedanî'nin türbesi, Baba Cafer Türbesi'nin onbeş metre ilerisindedir.

Baba Cafer'in kerametleri çoktur. Fakat bilinen en büyük kerameti sudur; Bizans İmparatoru I. Nikeforos'un emriyle zincirlenerek zindana konulur. Zindancı, bu zincirin olmadığını görür ve diğer zindancılarla, Baba Cafer'i tekrar zincire vurur. Zincir yine yok olur. Ancak, Baba

²² Fatih Sultan Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

Cafer zincir görünmemesine rağmen bağlıdır. Gözlerine inanamayan Zindancı, Müslüman olur ve Ali ismini alır.

Türbe, İstanbul şehir surlarının Haliç kuleleri bitişiğinde inşâ edilmiş zindanın içindedir. Dikdörtgen planlı, zemini tahta ile döşenmiş üst örtüsü beşik tonozlu bir yapıdır. Türbeye dar bir demir kapıdan girilir. Zindan Han'dan türbeye girişi sağlayan kapı 1990 yılında Han'ın restorasyonundan sonra kapatılmıştır. Türbenin içine beş küçük mazgal deliğinden güneş girer. Türbe içinde bir su kuyusu bulunmaktadır. Sultan II. Mahmud²³ zamanında köklü bir onarımdan geçirilmiş olan türbeye bir de kitâbe konulmuştur. Kitâbe şunlar yazılıdır;

(Demir kapının arkasında bulunan birinci kitâbe)

Sultan II. Mahmud'un tuğrası

Şâh-i kerrar şiyem Hazret-i Sultan Mahmud

Hüsn-i hulk ile odur fahr-i mülûk-i İslâm

Devr-i Fatih geçeli işbu makam-ı rûşen

Olmamışken himem (tevsî'ine ?) mazhar-i tâm

Kıldı tecdidine ferman o müceddid unvan

Câ'fer'in rûhunu şâd eyledi ber vech-ı merâm

Öyle Câ'fer ki Hassan tenine kılınmış idi

Tâbiin ahdi şehidâ bu mahal içre niyâm

Gel de ihlâs ile ol cay-i icâbettir bu

Sübhagerdâni dua şâh-i Cihan'a müdâm

Âlem oldukça nazargâh-i velî agâh

Dâim itsün şeh-i devran-ı Hûda-yi Allâm

Bende-i sâdıkı Es'ad dedi zibâ tarihi

Merkad-i Câ'feri yaptı ne güzel şah-i enam.

1250 (M.1834-1835)

(Sokak kapısının üzerindeki ikinci kitâbe)

²³ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Merkadi Hazreti Cafer radiyallahü anhü

1298 (M.1881)

Gel ziyaret kıl niyaz et Câferül-ensâriye

Müptelâyi derd olanlar biavnullah olur hoş

Gerek ekdar gerek emraz nedenlû hüznü endîşe

Nâmürâdı bermürâd ider iden eyle gûş

Kıraat eyle üç ihlâs dahi surei Fâtîha

Bu âli Ali Babayı sakın eyleme ferâmûş

Eğer mü'min eğer gayri alub bir katre âbından

Hâsılı câhi necatden her kim eylerse nûş

Türbede biri; Baba Cafer'e, diğeri Zindancı Ali'ye ait olmak üzere iki sanduka bulunmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

Baba Cafer Türbesi, İstanbul halkı tarafından yüzyıllar boyunca ziyaret edilmiştir. Halk tarafından türbenin ziyareti ile ilgili belli inanışlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan birkaçı şöyledir.

- Hastası olanlar türbeye gelir, Baba Cafer'in kabrinin toprağından alıp hastaya ilaç niyetine verirlermiş.

- Vaktiyle Perşembe günleri türbeyi ziyaret eden hamile kadınlar, türbedarın kendilerine uzattığı zincirin arasından geçerlermiş. Böylece Baba Cafer'in zindanda çektiği ızdırabın sembolü olan bu zincirlerden geçtikten sonra, hem kendilerinin hem de doğacak çocuklarının sıkıntıdan kurtulup, refaha kavuşacaklarına inanırlarmış.

Hamile kadınlar güç doğurmamak için bir deste mum hediye ederler, Baba Cafer hürmetine 999'lu, iri taneli tesbihten geçirilirlermiş. Çocukları doğuncaya kadar, çamaşırlarını bohça içinde türbede bırakırlarmış. Çocuklar dokuz yaşına gelinceye kadar, senede birkaç defa, nazar değmemesi ve yaramaz olmaması için ziyaret ederlermiş.

- Sıkıntıda olan çocukların giysileri türbede bir gece bırakılırmış. Daha sonra tekrar giydirilerek sıkıntısının geçtiği görülürmüş.

Çocuklar, zihni açılışın diye türbeye getirilir, tesbihten geçirilmiştir.

Türbede bulunan kuyudaki suyun çeşitli dertlere deva olduğuna inanılarak su alınmıştır.

- Çocukların Kur'an-ı Kerim'i iyi öğrenip hafız ve hattat olmasını isteyen aileler, çocuklarını, kalem ve Kur'an-ı Kerim ile türbeye götürmüştür. Bir hafta kalem ve Kur'an-ı Kerim türbede bırakılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'i anlamak ve iyi okuyabilmek için türbe ziyaret edilmiştir.

BÂLÂ SÜLEYMAN AĞA VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Silivrikapı, Veledi Karabaş mahallesinde, Bâlâ Süleyman Ağa Cami'nin içindedir.

Bâlâ Süleyman Ağa, Fatih Sultan Mehmed²⁴ devrinde İstanbul'un fethine katılmıştır. Fetih ve sonraki savaşlarda topçubaşı olarak görev yapmıştır. Hayatı hakkında fazla bir bilgi yoktur. Topçubaşı Bâlâ Süleyman Ağa, 857-862/1453-1457 yılları arasında bugün külliyeinin bulunduğu yerde, kagir duvarlı ahşap çatılı küçük bir mescid, tekke ve kuyu yaptırmış, ölümünden sonra da bu mescidin yanına gömülmüştür.

Zamanla harap olan Bâlâ Mescidi ve Tekkesi, Sultan Abdülaziz²⁵ devrinde 1279/1862-63'te Sazkâr Kalfa tarafından, Nakşibendîliğe bağlı bir tekkenin, cami-tevhidhanesi olmak üzere eskisinden daha büyük boyutlarda ve kubbeli olarak yeniden inşâ edilmiştir. Bu arada cami-tevhidhaneye bitişik bir türbe ile harem dairesi, ayrıca derviş hücreleri, mutfak, kiler, hela, su haziresi gibi bölümler yaptırılmıştır. 1312/10 Temmuz 1894 tarihinde İstanbul'da büyük hasara yol açan depremde, Bâlâ Külliyesi'nin de binaları harap olmuş, daha sonra Sultan II.

²⁴ Fatih Sultan Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

²⁵ Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

Mahmud'un²⁶ kızı Adile Sultan²⁷ cami-tevhidhane, türbe ve harem dairesini barındıran binayı genişleterek yeniden inşâ ettirmiştir. Türbe, kuzey kesiminde dikdörtgen, güney kesiminde düzgün olmayan bir plana sahiptir. Caminin içinde bir odada yer alan türbenin dördü batıya, üçü kuzeye açılan toplam yedi adet penceresi vardır. Türbenin dış cephesinde basık kemerli pencerelerle ahşap saçak arasında Ömer Faik Efendi'nin (v:1338/1919) istifli sülüs hattıyla yazılmış olan ve Son Devir Osmanlı hat sanatının şaheserleri arasında yer alan ayet kuşağı vardır.

Türbede; Bâlâ Süleyman Ağa, hanımı, Şeyh Ali Efendi, Mekke Şeyhlerinden Muhammed Sait Can Efendi, Şeyh Ali Efendi'nin eşi Sıdika Hanım ve Şeyh Mehmet Sadeddin Efendi'ye ait toplam altı sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit onarımı gerekmektedir.

BAYRAM PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih ilçesi, Keçi Hâtun mahallesinde, Bayram Paşa Külliyesi sınırları içinde olup 1129. ada ve 82. parselde yer almaktadır.

Bayram Paşa, Sultan IV. Murad²⁸ devri vezirlerindendir. İstanbul'da Davudpaşa'da doğdu. Aslen, Ladikli olup babası Kurd Ağa'dır. Yeniçeri Ocağı'nda yetişerek, 1032/1622 yılında tumacıbaşı ve 1033/1623'de zağarcıbaşı oldu. Aynı yıl içinde yeniçeri kethüdası ve kısa bir süre sonra da yeniçeri ağası oldu. Yeniçeri kethüdası iken Sultan I. Ahmed'in kızı olan Hanzâde Sultan ile evlenerek Saraya damat oldu. Daha sonra kubbe vezirliği görevine getirildi. 1035/1625 yılında Mısır Valiliği'ne tayin edildi. Üç yıldan fazla Mısır'da kaldıktan sonra 1038/1628 yılında yeniden kubbe vezirliğine getirildi. Veziriazam Hüsrev Paşa'nın entrikaları sonucu azledildiyse de, bir müddet sonra

²⁶ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²⁷ Adile Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Adile Sultan ve Türbesi*

²⁸ Sultan IV. Murad ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

Sultan IV. Murad tarafından tekrar kubbe veziri oldu. 1043/1633 yılında rumeli beylerbeyi oldu. Bu görevindeki başarıları üzerine Sultan IV. Murad, onu ikinci vezirliğe getirdi. 1045/1635 senesinde Sultan IV. Murad'ın Revan Seferi'nde iken, sadâret kaymakamı oldu. Bu görevinde iken Tabanıyassı Mehmed Paşa'nın yerine 1046/1636 yılında veziriazamlığa getirildi. Sultan IV. Murad ile Bağdat Seferi'ne çıkan Bayram Paşa, Urfa yakınlarında 1048/27 Ağustos 1638 tarihinde vefat etti. Bunun üzerine Sultan IV. Murad'ın ağıladığı rivayet edilir. Cenazesi İstanbula nakledilmiş ve türbesine defnedilmiştir. Bayram Paşa, kendi adını taşıyan Fatih ilçesinde bir külliye yaptırmıştır. Ayrıca, Kayseri'de bir Mevlevîhane ve Adana ile Akköprü arasında, Tarsus'un Kosun kasabasında bir kervansaray inşa ettirmiştir.

Türbe, Bayram Paşa'nın kendi adını taşıyan külliye içinde yer almaktadır. Bu külliye; medrese, sıbyan mektebi, tekke, türbe, hazire, sebil, çeşme ve dükkânlardan oluşmakta olup 1044-1045/1634-35 tarihleri arasında Hassa Başmimarı Kasım Ağa tarafından inşa edilmiştir.

Türbe, kare planlı, tek kubbeli bir yapıdır. Üç taraftan tonozlarla genişletilmiş olup ön tarafında bir revak vardır. Dış cephesi kesme küfeki taşıyla kaplanmıştır. Cephelerde duvar köşelerine, küfeki taşından birer sütun yerleştirilmiştir. Her cephede; bir altta, bir üstte pencereler bulunur. Dikdörtgen biçimindeki alt pencereler silmelerle belirtilmiş mermer söveler içine açılmıştır. Pencereler demir parmaklıklıdır. Üst pencereler sivri kemerli olup alçıdan şebekeleri vardır. Tuğladan örülü kubbe, dıştan kurşun kaplı, içten sıvalı ve kalem işi dekorludur. Türbe içinde duvar yüzeyleri kesme küfeki taşından yapılmıştır. Üç yönde tonozlu eyvanları genişletilen iç mekan, siva ve kalem işleri ile tezyin edilmiştir. Dikdörtgen biçimli alt pencereler mermerden söveler içinde olup tahta kapakları vardır. Kubbe göbeğinde celi sülüs hat ile *Fatîr Sûresi*'nin 41. ayeti, pandantiflerde ise yine aynı hat ile *Allah, Muhammed, Çehâr Yâr-i Güzîn, Hasan ve Hüseyin* yazılmıştır. Duvarları lacivert zemine beyaz harflerle yazılmış çini ayet kuşağı dolanmakta ikin bir hırsızlık olayı neticesinde

yerlerinden sökülen çiniler, daha sonra bulunmuş ve restore edildikten sonra 2005 yılında tekrar eski yerlerine monte edilmiştir.

Türbenin kuzey batısına, türbeye bitişik olarak Bayrampaşa Sebili yaptırılmıştır. Klasik Osmanlı üslûbunda olup baklava dilimli sütun başlıkları, Bursa kemerleri ile sınırlanmıştır. Mermer kaplamalı beş penceresi vardır. Pencereleer demir şebekelidir. Sebilin pandantifler üzerine oturan kurşun kaplı bir kubbesi vardır.

Türbede, Bayram Paşa tek başına yatmaktadır. Bahçesinde tekke şeyhlerine ait kabirler vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

BENLİZÂDE AHMED RAŞİD EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih, Çarşamba'da, Darüşşafaka Lisesi bahçesinin duvarına bitişiktir.

Benlizâde Ahmed Raşid Efendi, 18.yy. ricâlındendir. Kazaskerlik görevinde bulunmuştur. Hakkında fazla bir bilgi yoktur. Pek çok hayır eseri bırakmıştır. Bunlara; Rumelihisarı'ndaki Benlizâde Çeşmesi'ni (1191/1777), Anadoluhisarı'ndaki Benlizâde Çeşmesi'ni (1201/1786), Çarşamba'daki mektep ve sebilini (1215/1800), Büyükçamlıca'daki Benlizâde Çeşmesi'ni (1215/1800) örnek verebiliriz. Bu çeşmenin kitâbesinde, Benlizâde Ahmed Raşid Efendi'nin, eski Mekke Kadısı olduğu yazılıdır.

Türbe, yanındaki sebil ile birlikte 1215/1800 yılında, Kazasker Benlizâde Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır. Kare planlı ve tek kubbeli olup bugün çok harap bir vaziyettedir. Pencereleerine tuğla örölmüş, bakımsızlıktan kubbesinde delikler meydana gelmiştir. Duvarlarının sıvaları dökölmüştür. Mezarlığındaki taşlar da duvarlara istif edilmiştir. Türbenin sebil kısmında mermerden Barok özellikler taşıyan çeşmeler vardır.

Türbede, Benlizâde Ahmed Raşid Efendi ve akrabalarına ait toplam üç kabir vardır. Kime ait oldukları bilinmemektedir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Türbe ve sebilin acilen onarılması ve bugünkü metruk vaziyetten kurtarılması gerekmektedir.

BOSNALI İBRAHİM PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Şehzadebaşı'nda, Şehzade Camii haziresi, 950. ada, 2. parselde yer almaktadır.

İbrahim Paşa, Sultan III. Murad devri²⁹ sadrazamlarındandır. Aslen Bosnalı olup saray okulu olan Enderun'da yetişerek, yeniçeri ağalığı, 983/1574 senesinde Diyarbakır, 989/1581'de Şam ve 991/1583'de Mısır valilikleri görevlerinde bulunduktan sonra 992/1584 yılında Sultan III. Murad'ın kızı Ayşe Sultan (v:1013/1605) ile evlenerek saraya damat oldu. 995/1586'da kaptan-ı deryâ oldu. Mısır ve Lübnan'daki karışıklıkları gidermek için, 996/1587 yılında ikinci vezirliğe yükseldi. Aynı yıl sadrazam oldu. İbrahim Paşa 1004/1595, 1005/1596 ve 1007/1598 senelerinde üç kez sadrazamlık yaptı. Son sadrazamlığında Serdar-ı Ekrem oldu. Avusturya seferinde önemli başarılar kazandı. Tiryaki Hasan Paşa'nın yardımlarıyla Kanije Kalesi'ni ele geçirdi. 1010/1601 yılında, Belgrat'da seferde iken vefat etti. Naaşı, İstanbul'a getirildi ve üzerine daha sonra türbesinin yapılacağı mezarına gömüldü.

Türbe 1012/1603 yılında, Dalgıç Ahmed Ağa tarafından inşa edilmiştir. Dışta sekizgen, içte ise her iki pencere arasına oturtulan birer dolap nişi sayesinde onaltıgen planlıdır. Doğrudan duvarlara oturan kubbe ile örtülüdür. Kesme taştan inşa edilmiştir. Yapının kuzeye bakan kuzey cephesinde dördü serbest, ikisi duvara gölümü, mukarnas başlıklı sütunlar tarafından taşınan düz saçaklı bir revak bulunmaktadır. Giriş cephesi hariç, her cephede altlı, üstlü birer pencere bulunmaktadır. Alt taraftaki pencereler düz, üsttekiler sivri kemerlidir.

²⁹ Sultan III. Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Murad ve Türbesi*

Ortak bir silme ile çevrelenmiş ve aralarını, dikdörtgen levhalar halinde düzenlenmiş mermer, üzerine Bakara Sûresi'nden *Ayet-el Kürsî*'yi ihtiva eden 255. ve 256. ayetleri yazılmış kitâbe dolanmaktadır. Cami avlusundan türbe haziresine girilen dış kapının üzerindeki kitâbede şunlar yazılıdır;

Eyledi Mimar başı Ahmed Ağa ihtimam

Rihletine Hâşîmi Daî dedi Tarih anın

İde İbrahim Paşa adn-i alâ-yi makam

Hatîf-i Haybi dedi tarih-i itmamın anın

oldu sahn-ı 'adn İbrahim Paşa'ya mekân

-1012 (M.1603)

Türbeye basık kemerli, abanozdan sedef kakmalı bir kapıdan girilmektedir. Kapının üstünde *Kelime-i Şehâdet* yazılıdır. Kapının iki tarafındaki panolar rölief ve bitkisel motiflerle süslüdür. Sağdaki pano üzerindeki kitâbe celi sülüs hatla mermer üzerine oyma yazı kabartma ile,

Âmentü bi'llâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve resulihî ve'l-yevmi'l-âhiri, soldakinde ise *Kasas Sûresi'nin* 84. ayeti yazılıdır. Türbenin içinde, alt ve üst pencerelerin arasında, binayı çepeçevre kaplayan İznik çinileri yer almaktadır. Pencere aralarındaki yedi dolabın içleri de çinilerle kaplıdır. Alt pencerelerin üzerinde yer alan çini ayeti kuşağında mavi zemin üzerine beyaz yazı ile *Mülk Sûresi* yazılmıştır. Kubbede devrinin malakari süslemesi vardır.

Türbede; İbrahim Paşa ile küçük yaşta vefat eden oğlu ve kızına ait iki mermer lahit vardır. Kavuklu olan Paşa'nın oğluna aittir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarım yapıldıktan sonra ziyarete açılabilir.

BULAK MUSTAFA PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüpte, Eyüp Sultan Camii'nin Musalla Kapısı denilen yerinde; 112. ada, 6. parselde bulunmaktadır.

Bulak Mustafa Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman³⁰ devri vezirlerindendir. *Bulak, Pulak, Balak, Palak* gibi isimlerle de anılır. Saray Okulu olan Enderun'da yetişerek Yanya Beylerbeyi oldu. 926/1520'de Kaptan-ı deryâ oldu ve 929/1523 senesinde görevinden ayrıldı. Bu görevi sırasında Rodos Adası'nı fethetti. 937/1530 yılında Şam Beylerbeyi oldu. Kubbe Altı Vezirliğine kadar yükselmiştir. Bulak Mustafa Paşa, 941/1534 yılında vefat etti. Gelibolu'da bir cami ve medrese yaptırmıştır.

Türbe, 941/1534 yılında Mimar Sinan³¹ tarafından inşâ edilmiştir. Sekizgen planlıdır. Her köşesinde birer kesme taş paye, kaş kemerleri ve kubbeyi taşır. Dilimli kubbe, alçak kasnak üzerine oturtulmuştur. Türbenin açık kenarlarında bulunan onikigenlerin kesişmesinden oluşan geometrik mermer şebekeler, yapının sütunlarını meydana getirir. Türbenin kubbesinde, mavi zemin üzerine bitkisel süslemeli bir madalyon bulunmaktadır. Daha aşağıda ise palmetli şemse motifleri vardır. Süslemeler restore edilmiştir. Türbedeki lahit şeklindeki mezarda, vazo içinde gül, zeren, lale gibi çiçeklerin kabartmaları ve madalyonlarla süslenmiştir. Türbenin kapısı üzerinde bir tamir kitâbesi vardır. Kitâbede;

Târih-i tâ'mir bâid mütevellî-i vakf Mehemed / Tahir. 1234 Ra. (M.Ocak 1815),

bunun sağ tarafındaki başka bir kitâbede;

Bu türbe, Sultan Süleyman'ın Kaptanı Bulak Mustafa Paşa'nındır. Tamirine sebep olan mütevellisi, Sirveli Hacı Ahmed Ağa ruhu için Fâtîha - 1043 (M.1633) yazıldı

³⁰ Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi*

³¹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Türbede yer alan üç lahitte, ortadaki Bulak Mustafa Paşa'ya aittir. Baş taşı iki parça olarak lahtin üzerinde yer almaktadır. Kitâbenin altı kırık olduğundan dolayı, okunabilen kısımlarında şunlar yazılıdır;

Kıldı a'zam muharremde sefer

Rûhu şâd bilürse rahmet kıla ona Allah

Dalûb izzette... daima hoş-hal ile

Anda ide...

Bu lahtin ayak taşındaki kitâbe beş satır olup tarih beyti şöyledir;

İrtihalın didi pir hurd târihin

Mustafa Paşa merhum ide izzeti daima

İkinci lahtin baş taşı, burma sarıklı olup dört köşedir. Üzerindeki kitâbede şunlar yazılıdır;

Bulak Mustafa Paşa Kâsım Beğ

Oğlu bir dane idi Osmâni

Bu yıl içinde hükm-i Yezdâni

Hâke düşürdü nice ebdâni"

Bu lahtin ayak taşındaki kitâbede şunlar okunur;

Edeb bahtı ziyâde merdâm idi

Tac-ı bahtı olurdu erzâni

Sağ evladı yer-i zamânede gelüb

Diyelerdi bu ma'rifet kânı

Nidelim ahiret ana menzil

Buluben hoş likâyı rahmâni

Dendi târih elf-i kaametle

Girdi cennete Bekir Beğ hânı - 992 (M.1584)

Üçüncü lahtin, baş taşı dibinden kırılmış olup başka bir yazı yoktur.

Türbede; Bulak Mustafa, hanımı ve Bekir Bey'e ait olmak üzere toplam üç mermer lahit vardır.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. 1942-1944 yılları arasında onarımdan geçmiştir. Küçük bir onarıma ihtiyacı vardır.

CEDİD HAVATİN TÜRBESİ

(Yeni Kadınlar Türbesi)

Türbe, Eminönü, Yeni Cami avlusu, Hatice Turhan Sultan Türbesi'nin arkasında, 384. ada, 156. parselde yer almaktadır.

Hatice Turhan Sultan Türbesi'ne³², Havatin (Kadınlar) Türbesi'nin³³ eklenmesinin de yetersiz kalmasından dolayı, yeni bir bölüm daha ilave edilmiştir. Bu bölüme Cedit Havatin Türbesi denilir.

Türbe, dikdörtgen planlı, kuzeybatı kısmı kubbeli bir yapıdır. Türbeye hem batı kenarındaki bir kapıdan, hem de Havatin Türbesi'nin kuzeyindeki bir pencereden girilebilmektedir. Mekân, doğu ve batı cephelerinde açılmış alt pencereler ile kuzeye açılmış üst pencereler ile aydınlatılır. Alt pencereler demir şebekelidir. Pandantifler, kasnak ve kubbe, siyah ve griye çalan mavi renklerin kullanıldığı kalem işleri ile süslenmiştir. Pandantifler, sepet örgülü bir vazodan aşağılara taşıp sarkan çiçeklere bezenmiş ve bunun etrafı yaprak motifleri ile çerçevelemiştir. Ayrıca Kâbe ve Medine şehirlerini tasvir eden freskolar mevcuttur. Kasnak ve kubbe göbeği aynı karakterli çiçek ve yaprak motifleri ile süslüdür. Bazı sandukaların üzerinde kadife üzerine simle işlenmiş puşideler örtülmüştür. Sultan V. Murad'ın sandukasının bulunduğu bölümdeki metal demir şebeke çok sanatlı bir eserdir.

Cedit Havatin Türbesi'nde yirmibir kişi medfundur;

Sultan V. Murad:

Otuzüçüncü Osmanlı padişahıdır. 25 Recep 1256/1840 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Sultan Abdülmecid'in³⁴ oğludur. Annesi Şevk-Efza Kadın Efendi'dir. 18 Cemaziyelevvel 1292/1876 yılında tahta

³² Hatice Turhan Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

³³ Havatin (Kadınlar) Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Havatin (Kadınlar) Türbesi*

³⁴ Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

çıktı. Doksanüç gün hüküm sürdü. 1322/1904 yılında Çırağan Sarayı'nda vefat etti.

Fatma Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızıdır. Annesi, Gülcemal Kadın Efendi'dir (v:1301/1883).

Tiryal Hanım: Sultan II. Mahmud'un III. ikbalidir (v:1300/1882).

Şevk-Efza Valide Sultan: Sultan Abdülmecid'in eşi ve Sultan V. Murad'ın annesidir (v:1306/1888).

Navikmisal Hanım : Sultan Abdülmecid'in ikbali (v:1270/1853).

Mahitap Kadın: Sultan Abdülmecid'in kadını (v:1305/1887).

Naile Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızı (v:1299/1881).

Ulviye Sultan: Sultan II. Abdülhamid'in kızıdır. Yanarak vefat etmiştir (v:1287/1870).

Nesrin Hanım: Sultan Abdülmecid'in II. ikbali (v:1269/1852).

Şehzade Mehmed Celaledin Efendi: Sultan Abdülaziz'in oğlu (v:1305/1887).

Gevheri Kadın: Sultan Abdülaziz'in IV. kadını (v:1301/1883).

Esma Sultan: Sultan Abdülaziz'in kızıdır. Annesi, Gevheri Sultan'dır (v:1316/1896).

Şehzade Nureddin Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1301/1883).

Nâlandil Kadın: Sultan Abdülmecid'in baş ikbali Seniha Sultan'ın annesi.

Şehzade Mehmed Ziyaeddin: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1265/1848).

Şehzade Bahaeddin Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1269/1849).

Tirimûjgan Kadın: Sultan Abdülmecid'in II. kadını ve Sultan II. Abdülhamid'in annesi (v:1265/1848).

Nazikeda Kadın: Sultan II. Abdülhamid'in baş kadını (v:1312/1894).

Türbe ziyarete kapalıdır Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

CENNET EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Üsküdar, Gülfem Hâtun mahallesi, Aziz Mahmud Hüdâi sokak, 436. ada, 23. parselde yer almaktadır.

Cennet Mehmed Efendi, onyedinci yüzyıl şair ve edebiyatçılarından. Babası Tophâneli Katip İshak Çelebi gibi katiplik görevi yaptı. Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri'nin³⁵ müridi oldu ve asasını taşıdı. Bir ara Simav Zaviyesi'nin Şeyhliğini yaptı. 1067/1656 yılında Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri tekkesinin Şeyhi Mes'ud Efendi öldükten sonra bu dergâha Şeyh oldu. 23 Cemaziyelâhır 1075/11 Ocak 1665'te vefat etti ve türbesine defnedildi. *Fenâî* mahlaslı ilâhiyat divanı, sülûk hallerine dair *Tevelliye* isminde risalesi ve tefsirlere dair ta'likatı vardır.

Cennet Efendi Türbesi 17 Şubat 1961 tarihinde yanındaki ahşap evden çıkan yangın neticesinde kısmen yanmış, daha sonra da yıkılmıştır, sadece duvarları kalmıştır. Günümüzde açık mezar görünümündedir. Dışarıya beş pencere açılmıştır. Kitâbesinin haricinde sanat özelliği taşımamaktadır. Kapı girişindeki ta'lik hat ile yazılmış, Mehmed Mısıri imzalı mermer kitâbede şunlar yazılıdır;

*Rabî'a Hanım olub sahîbe-i hayr-ü kerem
Eyledi Hakk yoluna cûd ü semâhat icrâ
Ya'ni bu Cennet Efendî'nin idûb türbesini
Sarf-ı nakd ile bina kıldı mezarın ihyâ
Kıl ziyâret geh gelüb ravza'yı Centtet'dir bu
Şemme-i hak itimâki virir kalbe safâ
Mevlevî nezri ile Şemsî didim târîhin
Rabî'a Cennet'e yaptırdı makâm-ı ulyâ*

Nemeka Mehmed Mısıri 1287 / (M.1870)

Türbede, Cennet Efendi ve akrabalarına ait toplam sekiz mezar vardır. Türbe resmen ziyârete kapalıdır. Onarıma ihtiyacı vardır.

³⁵ Aziz Mahmud Hüdâi Hazretleri ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Aziz Mahmud Hüdâi Hazretleri ve Türbesi*

CERRAH MEHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih, Cerrahpaşa'da, Cerrah Mehmed Paşa'nın kendi yaptırdığı külliyeinin içinde, 1007. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Cerrah Mehmed Paşa, Sultan III. Mehmed³⁶ devri sadrazamlarındandır. Saray okulu olan Enderun'da cerrahlık öğrenmiş olup Sultan III. Mehmed'i, çocukken o sünnet etmiştir. Saraydan, yeniçeri ağası olarak çıktıktan sonra vezir oldu. 1004/1595 yılında Hadım Hasan Paşa'nın yerine sadrazam oldu. Bu sırada Damla hastalığına yakalandı. Hastalığı sebebiyle bu görevini ancak dört ay sürdürebildi. Cerrah Mehmed Paşa, 1013/1604 yılında vefat etti. Cerrahpaşa'da bir külliye yaptırmıştır. Bu külliye 1002/1593 yılında tamamlanmış olup cami, türbe, çeşme ve çifte hamamdan oluşmaktadır.

Türbe, Cerrah Mehmed Paşa'nın sağlığında, kendisi tarafından, külliyeinin bir parçası olarak, 1002/1593 yılında, dönemin mimarbaşısı Mimar Davud Ağa'ya inşâ ettirilmiştir. Avlunun kuzeybatısında avlu duvarına bitişik olan türbe, sekizgen plana sahiptir. Kesme taş malzeme ile inşâ edilmiş olan yapı, kubbe ile örtülmüştür. Türbenin her cephesinde altı-üstlü birer pencere vardır. Alt kat pencereleri dikdörtgen biçiminde, mermer söveli, üst kat pencereleri ise sivri kemerlidir. Doğu cephesinde, basık kemerli bir kapı açıklığı vardır. Türbenin girişinde, daha önceden ahşap bir revak yer almaktaydı. Ancak bu revak günümüze kadar gelememiştir. Türbenin içi tamamen beyaz badana ile sıvalı olup sadedir.

Türbede; Cerrah Mehmed Paşa ve onun iki oğluna ait toplam üç sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük bir onarımdan geçtikten sonra ziyarete açılabilir.

³⁶ Sultan III.Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. Sultan III.Mehmed ve Türbesi

DAVUD PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Kocamustafapaşa, Hobyar mahallesi, Davutpaşa Camii kible avlusu, 1134. ada, 35. parselde yer almaktadır.

Davud Paşa, Fatih Sultan Mehmed Han³⁷ devri vezirlerindendir. Aslen Amavut asıllı olup Enderun'da yetişti. Koca ve *Derviş* lâkapları ile anılır. Çirmen Sancak Beyi iken gösterdiği başarılarından dolayı 875/1470 yılında Ankara Sancak Beyliği'ne, ardından da Anadolu Beylerbeyliği'ne getirildi. 882/1477 kışında yapılan Tuna boyu seferinde hisarlardan atılan bir top mermisiyle göğsünden yaralandı. Aynı yıl Süleyman Paşa'nın yerine Rumeli Beylerbeyliği görevine getirildi. 883/1478 yılındaki İşkodra seferinde Jebyak'ı ele geçirdi. Ancak, Vezîriâzam Karamânî Mehmed Paşa'ya muhalefetten dolayı azledilerek Bosna Sancak Beyliği'ne gönderildi. Sultan II. Bayezid³⁸ tahta çıktığında, Davud Paşa yeniden Rumeli Beylerbeyliği görevine tayin edildi ve çok geçmeden vezîrlığe yükseldi ve 888/1483 yılında İshak Paşa'nın yerine vezîriâzamlığa tayin edildi.

Elden çıkmış olan Adana ve Tarsus'u geri aldı. 898/1492 yılında Amavut asîlerini bastırmak üzere gönderildi ve pek çok esir alarak geri döndü. Davud Paşa, ondört yıldan fazla süren vezîriâzamlık görevinden 903/8 Mart 1497 senesinde alındı ve Dimetoka'da ikâmete mecbur edildi. Bir süre sonra 904/20 Ekim 1498 tarihinde burada vefat etti. Naaşı, İstanbul'a getirilerek, külliyesinin önündeki türbesine defnedildi. Âlimlere değer veren, fakirlere yardım eden, tecrübeli bir devlet adamı idi. Birçok hayratın sahibidir. İstanbul'da, Kocamustafapaşa'daki cami, imaret, mektep, çeşme ve türbesinden oluşan, kendi, adıyla anılan külliyesini 890/1485 yılında inşa ettirdi. Tekirdağ'a bağlı Yoncalı ve Bulga köylerinde birer cami yaptırdı ve Ferecik kasabasına içme suyu

³⁷ Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

³⁸ Sultan II. Bayezid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Veli) ve Türbesi*

getirtti. Bu tesislerin giderlerini karşılamak için, İstanbul, Edime, Üsküp, Manastır, Bursa ve İznik'te pekçok dükkân, han, hamam, köy ve bahçeler vakfetti. Ayrıca, Bizans İmparatorları'nın taç giydiği ve Avrupa'ya savaşa gidecek Osmanlı Ordusu'nun toplandığı sahaya Davud Paşa adıyla bir kışla yaptırdı.

Davud Paşa Türbesi, külliye ile beraber 890/1485 yılında yapılmış olup caminin kible tarafında yer alır. Sekizgen planlı olan yapı, kesme taştan inşâ edilmiştir. Doğuda tek kubbeli, dört sütuna oturmuş revak bulunur. Saçak bölümü taşkın silmelerle nihayetlenir. Kubbe sekizgen kasnağa oturtulmuştur. Her cephede yer alan altlı-üstlü ikişer pencere ile aydınlanan türbenin içi 7.36 m. çapındadır. Türbe kapısının üzerindeki lento taşına, Arapça olarak celî sülûs hat ile yazılmış Şeyhülislâm İbn-i Kemal Efendi'nin söylediği kitâbede Paşa'ya Allah'tan rahmet dilenmiş olup şunlar yazılıdır;

Atâk-ullâh yâ dervîş Dâvud

Bi-envâ'el-recâ-i mimmâ ledeyh

Felemmâ mâte enni kalet târîh

Kema hiyye rahmet-ullahi aleyh.

Türbeye basık kemerli ahşap bir kapıdan girilmektedir. İçte, kubbe ve duvarlar badana ile kaplı olup yalnız kubbe göbeğinde ve alt pencerelerin alınlıklarında bazı kalem işi kalıntıları görülmektedir. Türbenin içinde Davud Paşa'nın mezarı lahit şeklindedir.

Türbede, Davud Paşa tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup büyük bir onarıma ihtiyacı vardır. Etrafındaki kabristanlığın da çevre düzenlemesinin yapılması gerekmektedir.

DEFTERDAR MAHMUD ÇELEBİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp, Defterdar caddesi, Mahmud Çelebi Camii avlusu, 52. ada, 38. parselde yer almaktadır.

Nazlı Mahmud Çelebi, Kanûnî Sultan Süleyman³⁹ devri, baş defterdarlarındandır. Şeyh Abdülvedüd'ün⁴⁰ oğludur. İstanbul'da doğdu. Kanûnî Sultan Süleyman devrinde, ilk olarak 944-949/1537-1542 yılları arasında baş defterdarlık (maliye bakanı) görevinde bulundu, 951/1544'de yine bu göreve atandı ve ölümüne dek bu görevi sürdürdü. Aynı zamanda ünlü bir hattat olup Şeyh Hamdullah Efendi'nin de talebesidir. Nazlı Mahmud Çelebi, 953/1546 senesinde vefat etti.

Türbe camii ile birlikte Mimar Sinan⁴¹ tarafından dört tarafı açık türbe şeklinde inşâ edilmiş, kare planlı bir yapıdır. Düzgün kesme taş ile yapılan türbede, baklava başlıklı dört sütuna oturan sivri kemerler ve pandantiflerle sekizgen kasnağa geçilir. Bunun üzerinde de mermer aileli, kurşun kaplı kubbe yer almaktadır. Sütunların arasını 80 cm. yükseklikte geometrik desenli mermer şebeke çevirir. Üstte bir palmet frizi ile taçlandırılan kapının üzerindeki panoda *Kelime-i Tevhid* ibaresi işlenmiştir. Orijinal kapı kanatları günümüze kadar gelememiştir. Yan kanatları madalyonlarla bezeli ve baş şahidesi kırık olan lahdin üzerindeki kitâbede şunlar yazılıdır:

Merhum ve mağfur

Sâhib-ül hayrât ve'l hasenât

Defterdar Mahmud Çelebi

Efendi ruhîçün Fâtiha

- 953 (M. 1546)

³⁹ Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi*

⁴⁰ Şeyh Abdülvedüd ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Abdülvedüd (Yavedüd) Sultan ve Türbesi*

⁴¹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Defterdar Mahmud Çelebi Türbesi'nde; Defterdar Mahmud Efendi tek başına yatmaktadır.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamıştır. Büyük onarımı gerekmektedir.

DESTARİ MUSTAFA PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Şehzadebaşı, Kalenderhane mahallesi, Şehzadebaşı Camii avlusu, 950 ada, 2. parselde yer almaktadır.

Destarî Mustafa Paşa, Sultan I. Ahmed⁴² devri vezirlerindendir. Saray Okulu olan Enderun'da yetişerek, sırasıyla, mirahorluk, beylerbeyliği, sadaret kaymakamlığı, kubbe vezirliği ve son olarak da vezirlik yaptı ve Saraya damat oldu. Destarî Mustafa Paşa, 1023/1614 yılında katledildi ve Şehzade Camii avlusundaki türbesine gömüldü.

Türbe, Destarî Mustafa Paşa'nın sağlığında, kendisi tarafından, 1020/1611 senesinde inşâ ettirilmiştir. Dikdörtgen planlı olup dıştan tamamen kesme taştan yapılmış, kubbeli bir yapıdır. Kubbe taşkın profilli sekizgen bir kasnak üzerine oturtulmuştur. Kubbenin yanlarında ayna tonozlar bulunur. Türbenin cadde üzerindeki cephesine, iki sıra pencere açılmıştır. Alttakiler dikdörtgen söveli, üsttekiler kaş kemerlidir. Türbeye, üç sütuna oturan ve düz çatılı bir ziyaret yeri eklenmiş ve pencereleri ile caddeye açılmıştır. Bu pencerelerin üzerinde dört sütundan ibaret yirmi satırlık kitâbe yer almaktadır. Giriş revaklıdır. Revak sütunları mermer ve baklava başlıklıdır. Sütunlar birbirine sivri kemerlerle bağlanmaktadır. Bu kemerlerin altından geçilerek, mermer türbe kapısına ulaşılır. Bu girişin üzerinde dört sütundan ibaret oniki satırlık bir kitâbe yer almaktadır. Türbenin içinde, kapının iki yanında birer tane dolap nişi, karşı duvarda ise bir dolap nişi ile dikdörtgen açıklıklı bir pencere vardır. Türbenin iç cephelerinde, kapının bulunduğu duvar hariç, üç duvarda, ve pencere aralarında panolar

⁴² Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

halinde çiniler kullanılmıştır. Bu çini panolar, İznik imalatı olup sıraltı tekniği ile yapılmıştır. Çinilerde, beyaz zemin üzerine, mavi yeşil, kırmızı ve firuze renklerle, nar çiçeği, palmet ve kıvrık dal motifleri yer almaktadır. Ayrıca, kubbede, pendentif ve tonozlarda kalem işi kalıntıları görülür.

Türbede Destarî Mustafa Paşa ile eşi Ayşe Sultan'a ait iki ahşap sanduka ile üç çocuk lahti bulunmaktadır. Üzerinde hançer motifi bulunan lahit paşanın oğluna aittir. Diğer lahitle paşanın kızlarına ait olup üzerinde kalem işi nakışlar görülmektedir.

Türbe ziyarete açıktır. Basit bir onarıma ihtiyacı vardır.

Türbede 1994 yılında çini hırsızlığı olayı olmuş, çiniler daha sonra bulunmuştur. Çiniler, Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı tarafından restore edilip, türbedeki yerine yerleştirilecektir.

DOĞANCI HACI AHMED PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Üsküdar, Gülfem Hârun mahallesi, Mektep sokak, 433. ada, 24. parselde yer almaktadır.

Doğancı Ahmed Paşa, Candaroğulları soyundan olup Kızıl Ahmed Paşa'nın sülâlesindendir. Enderun'da yetişerek sırasıyla, çakırcıbaşı, 963/1555 yılında büyük mirahur, 966/1558 senesinde Konya ve Rumeli Beylerbeyi, 971/1563'de Şam Beylerbeyi ve ikinci defa 979/1571 Konya Beylerbeyi ile Sultan II. Selim⁴³ ve Sultan III. Murad⁴⁴ zamanında padişah nedimliği görevlerinde bulundu. Yüz yaşını geçtiği halde padişahlarla ava çıkardı. Doğancı Hacı Ahmed Paşa, 985/1577 yılında vefat etti.

⁴³ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

⁴⁴ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

Türbe, Hasan Paşa Camii haziresinde olup 984-985/1576-1577 yılları arasında Mimar Sinan⁴⁵ tarafından, Doğancı Hacı Ahmed Paşa'nın sağlığında yapılmıştır.

Türbe, Klasik Osmanlı tarzında, sekizgen planlı, muntazam kesme taştan yapılmış, tek kubbeli bir yapıdır. Giriş revağı yıkıktır. (40-50 yıl öncesine kadar bu revak varmış, ancak bugün sadece temelleri kalmıştır.) Çatıya yakın kısmında belirgin bir silme ile sonuçlanan cephelerin üstünde sekizgen kasnak üzerinde yükselen kubbe yer almaktadır. Yedi cephesinde iki katlı pencereler, sekizinci cephede türbenin kapısı yer alır. Pencereler armudî profilli bir silme ile çevrelenmiştir. Bu silmelerin hemen üstünden kesme taş söveli ve sivri kemerli ikinci kat pencereler başlamaktadır. Duvarlarda yer yer eski kalem işleri mevcuttur. Türbede; dönemin üslûbunu yansıtan güzel işçilikli iki mermer sanduka ile iki ahşap sade sanduka bulunmaktadır. Türbenin mermer kitâbesi, Doğancı Hacı Ahmed Paşa'nın akrabası olan Kuşkonmaz Camii'nin banisi Şemsi Ahmed Paşa⁴⁶ tarafından yazılmıştır. Bu kitâbede şunlar yazılıdır;

*Şam beğlerbeğisi olan o nes-i Halid
Kendi destiyle kodu türbesinin bünyadın
Bilmek istersen anı Şemsî didi tarihin
Derler idi Hacı Ahmed Paşa anın adı*

Türbede; Doğancı Hacı Ahmed Paşa ve kimliği bilinmeyen (Muhtemelen Paşa'nın hanımı ve iki çocuğu) üç kişiye ait olmak üzere toplam dört sanduka vardır. .

Türbe ziyarete kapalıdır. Çok harap bir vaziyettedir. 1992-93 yılında cami cemaatine kısmen onarılmıştır. Büyük onarıma ihtiyacı vardır.

Türbenin bulunduğu Doğancılar semti, eskiden ormanlık bir bölge olup burada padişaha ait doğan, balaban, şahin, atmaca vs. gibi avcı kuşlar beslenirdi.

⁴⁵ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

⁴⁶ Şemsi Ahmed Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Şemsi Ahmed Paşa ve Türbesi*

EBÛ ŞEYBETÜ'L HUDRÎ (r.a.) VE TÛRBESİ

Türbe, Fatih, Ayvansaray'da, Atik Mustafa Paşa mahallesi, Toklu Dede sokağı bitimindedir.

EBÛ Şeybetü'l Hudrî (r.a.) Hazretleri, Eshâb-ı Kirâm'dan büyük bir zattır. Aslen Medineli olup birçok Hadis-i Şerif rivayet etmiştir. *Ni'mel-ceyş'ten olup*, İslâm Ordusu'nun, onikinci gazasına katılarak, İstanbul'u (Konstantinopolis'i) fethedebilmek için 74/693 yılında İstanbul'a geldi ve seksenaltı yaşlarında iken vefat etti. Halk arasında, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) süt kardeşi olarak bilinir.

Türbe diğer sahabe türbeleri gibi ilk olarak Fatih Sultan Mehmed Han⁴⁷ tarafından inşâ ettirilmiştir. Daha sonra, Sultan II. Bayezid vakfınca ihyâ edilmiştir. 1108/1696 senesinde, Sadrazam Çorlulu Ali Paşa (v:1123/1711) tarafından onarılmıştır. İstanbul'daki sahabe türbelerinin çoğu gibi, Sultan II. Mahmud⁴⁸ tarafından 1251/1835 yılında yeniden inşâ edilmiştir. Sultan Abdülaziz⁴⁹ döneminde de ihyâ edilen türbe, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Toklu İbrahim Dede Haziresi'ni düzenlediği 1975-77 yılları arasında onarımdan geçmiştir.

Türbe, Ahmed'ül (Hamdullah-il Ensârî) Türbesi⁵⁰ ile ortak bir çatı altındadır. Duvarları moloz taşla örülmüştür. Kapı ve pencerelerin dikdörtgen açıklıkları kesme küfeki taşından çerçevelemiş, pencereler ayrıca demir parmaklıklarla donatılmıştır. Türbe kapısının üstünde, türbenin Sultan II. Mahmud tarafından 1251/1835 yılında inşâ edildiğini belgeleyen, metni Vakanüvis Sahhaflarşeyhizâde Mehmed Esad Efendi'ye (v:1265/1848), ta'lik hatlı yazısı da Yesarîzade Mustafa İzzet Efendi'ye ait bir kitâbe bulunmaktadır. Kitâbede şunlar yazılıdır;

Dâver-î ashâb-ı sîret Şah-ı Mahmudü's-Şiyem

⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

⁴⁹ Sultan Abdülaziz ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Ahmed'ül (Hamdullah-il) Ensârî R.A. ve Türbesi*

*Zâtıdır girdâr-ı hayr-âsâr ile her dem elif
 Hazret-i Bû Şeybetî'l-Hudrî'ye ta'zim eyledi
 Türbesin tecdîd ile ol şâh-ı âgâh û arîf
 Gel hulûs ile duâ kıl zâhidâ tebcîlile
 Merkad-ı pâk-i sahâbîdir bu me'vâ-yı şerîf
 Tasliye zeylinde yâd oldukça ashâb-ı güzîn
 Nazm-ı ahdi ol şehinşâhın ola nusret-redîf
 Oldu dildâde melâik Es'adâ târîhine
 Merkad-ı Bû Şeybe'yi Şâh-ı cihan yaptı latîf*

sene 1251 (M.1835)

Ebû Şeybetü'l Hudrî (r.a.) Türbesi'nin kapısı güneye, Hamdullahü'l (Ahmed-ül) Ensarî Hazretleri'nin türbesinin kapısı da batıya açılmaktadır. Türbelerin çatısı Marsilya tipi kiremitlerle örtülmüştür. Ebû Şeybetü'l Hudrî Türbesi'nin içinde; yanları mermer, üzerinde ahşap kapak bulunan bir sanduka vardır. Sandukanın ayak ucunda bir kuyu bulunmaktadır.

Türbede, Ebû Şeybetü'l Hudrî (r.a.) tek başına yatmaktadır. Ayrıca türbe haziresinde, Fatih Sultan Mehmed döneminden günümüze gelen pek çok kabir vardır.

Türbe ziyarete açıktır. 1990 yılında surlar onarılırken, türbenin de onarılmasına başlanmış ve 1997 yılının Ocak ayında halkımızın ziyaretine açılmıştır. Bugün türbenin bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

EKMEKÇİZÂDE AHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Vefa, Alemdar mahallesi, Kovacılar caddesinin Taştekneler sokağı ile birleştiği köşede, Molla Hüsrev Camii karşısında 42. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Ekmekçizâde Ahmed Paşa, aslen Edimeli'dir. Edime'nin ileri gelenlerinden zengin bir sipahinin oğludur. 1005/1596 yılında baş defterdar oldu. Sultan I. Ahmed⁵¹ zamanında, 1016/1607 yılında, Rumeli Beylerbeyliği oldu. Bir süre Halep Valiliği görevinde de bulunmuştur. Ekmekçizade Ahmed Paşa 1028/1618 yılında vefat etti ve türbesine gömüldü. Cenaze namazını Aziz Mahmud Hüdâî Hazretleri⁵² kıldırdı. Ölmeden önce servetinin Özi Kalesi'nin tamiri ve Kılbumu üzerinde bir kalenin yapımı için harcanmasını vasiyet etti ve sağlığında birçok çeşme yaptırdı.

Ekmekçizâde Ahmed Paşa, sağlığında medrese, sebil ve türbeden oluşan külliye 1015-1028/ 1606-1618 yılları arasında (Kitâbe olmadığından tam tarih belli değil) muhtemelen Sedefkâr Mehmed Ağa'ya yaptırmıştır. Çünkü medrese ve türbenin mimari özellikleri onun uygulamalarına benzemektedir.

Külliye'nin merkezini teşkil eden medrese ile sebil kısmın arasında yer alan türbe, kare planlı olup kesme taştan inşâ edilmiş, tek kubbeli bir yapıdır. Türbenin içinde, devrinin özelliklerini taşıyan oval ve yarım daire kartuşlar içinde rumî desenli kalem işleri mevcuttur. Türbenin önündeki sebil ise süslemeleri ve bronz şebekesi ile çok güzel sanat eserlerimizdendir. (Sebil çok harap bir vaziyette iken 1997 yılında onarılmıştır.) *Hadikatü'l Cevâmî*'ye göre sebil Hüsrev Kethüda Efendi'nin hayıdır. Sebili, Hüsrev Kethüda Sebili olarak tanıtan kaynaklar, yapım tarihini 973/1565 olarak vermektedir. Ancak sebilin mimarisinde, daha önce burada Hüsrev Kethüda tarafından yapılan sebil bulunsa da, onun 17. yy.'da Ekmekçizade Ahmed Paşa'nın türbesinin yapımı sırasında yenilendiğine ilişkin yapısal ve üslûpsal özellikler gözlenmektedir.

Türbede, Ekmekçizâde Ahmed Paşa, eşi Hanım Sultan (v:1036/1626), kızı Fatma Hanım Sultan (v:1035/1625), akrabası Ahmed Vasıf Efendi (v:1312/1894), Vasıf Efendi'nin hanımı, Vasıf

⁵¹ Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

⁵² Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Aziz Mahmud Hüdâî Hazretleri ve Türbesi*

Efendi'nin torunu Siyret Bey, Siyret Bey'in hanımı ile Hafız Mehmed Efendi'ye ait toplam sekiz sanduka vardır.

Türbe, ziyarete kapalıdır. Acil olarak onarılması gereken türbelerin başında yer almaktadır. Türbenin, kubbesi, mezarlığı ve kapıları bir kez tamir edilmişse de büyük bir onarıma ihtiyacı vardır. Eskiden mevcut olan türbe bekçi evi yanmıştır. Metruk bir vaziyette olduğundan, bakımlı olabilmesi için onarılarak ziyarete açılması gereklidir.

EMETULLAH GÜLNÜŞ VALİDE SULTAN VE TÜRBESİ

Türbe, Üsküdar İlçesi, Üsküdar meydanında Yeni Valide Camii'nin kible haziresindedir.

Emetullah Gülnüş Sultan, Sultan IV. Mehmed'in⁵³ baş kadını, Sultan II. Mustafa⁵⁴ ve Sultan III. Ahmed'in⁵⁵ annesidir. *Rabia Gülnüş*, *Emetullah Gülnüş* adlarıyla da anılmıştır. 1052/1642 yılında Girit'te doğdu. Girit Serdarı Deli Hüseyin Paşa, Resmo'yu fethedince bu güzel kızı da esir alarak, Osmanlı Sarayı'na yetiştirilmek üzere hediye etti. Saray gelenekleri gereğince kendisine Gülnüş adı verildi. Osmanlı gelenek ve göreneklerine göre yetişen Gülnüş, Sultan IV. Mehmed'e kendini beğendirdi ve O'nun baş kadını oldu. 1074/1664 senesinde Şehzade Mustafa'yı, 1084/1673 yılında da Şehzade Ahmed'i dünyaya getirdi. 1099/1687 yılında kocası Sultan IV. Mehmed'in tahttan indirilmesi üzerine, Eski Saray'a gönderildi. 1107/1695 yılında oğlu II. Mustafa'nın Padişah olmasıyla "*Valide Sultan*" olarak tekrar hareme döndü. Sultan II. Mustafa'nın ölümünden sonra, yerine geçen diğer oğlu Sultan III. Ahmed döneminde de harem en nüfuzlu kadını olmayı sürdürdü. Sultan III. Ahmed ile Edirne'ye gitti ve orada hastalanarak

⁵³ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

1128/1715 yılında vefat etti. Naaşı Edime'den İstanbul'a getirilerek, Üsküdar'da camiinin önündeki türbesine defnedildi. Gülnüş Sultan, Sultan IV. Mehmed'in başkadinlığı döneminde, Beyazıt civarında bir mektep ve sebil yaptırmıştır. Valide Sultanlığı döneminde ise, 1109/1698 yılında Galata'da bir cami ile bir çeşme, 1121-1122/1709-1710 yıllarında Üsküdar'da bulunan Yeni Valide Külliyesini inşâ ettirmiştir. Bu külliye; cami, sebil, mektep, sıbyan mektebi, arasta ve türbeden oluşmaktadır. Ayrıca Gülfem Hâtun Mahallesi'nde 1121/1709 yılında bir sebil yaptırmıştır.

Türbe Gülnüş Sultan'ın sağlığında, 1125/1713 yılında inşâ edilmiştir. Türbenin sağında sebil, solunda muvakkithane bulunmaktadır. Türbeyi sekizgen mekâna oturan, sekiz yuvarlak sütun taşımaktadır. Mukamaslı sütun başlıkları ve sütunlar mermerdendir. Sütunları birbirine sekiz sivri kemer bağlar. Sütunların araları madeni şebeke ile çevrilmiştir. Türbenin üzeri, madeni çemberden yapılmış kubbe ile örtülüdür. Şebekeleri tunçtur. Kubbe eteğinde Sülüs hat ile,

Innehü min Süleymane ve innehü Bismillahirrahmanirrahim

ile *Âyet-ül Kürsî* yazılıdır. Ayet *Sadakallhülazîm ve bellâğa Resülühü'l-kerim* ile biter.

Türbeye, kuzey tarafta yer alan bronz şebekeden yapılmış kapıdan girilmektedir. Türbenin tam ortasındaki, Gülnüş Sultan'a ait mezarın baş ve ayak taşı çok büyük olup istiridyе kabuğu şeklindeki mihrapçıklar, iskalaktikler ve kabartmalarla süslüdür. İşleme yönüyle Türk Klasik Mimarisi'nin en güzel taşlarından biridir. Ayakucu taşında, bir vazö içinde yerleştirilen, bahar gülleri, laleler, zerrinler ve karanfiller görölmektedir. Başucu mezar taşında ta'lik hatla yazılmış Arapça bir kitâbe bulunmaktadır.

Türbede, Gülnüş Valide Sultan tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarıma ihtiyacı vardır.

FATİH SULTAN MEHMED HAN (II. MEHMED) VE TÜRBEŚİ

Türbe, Fatih ilçesinde, Fatih Camii kible avlusu, 2126. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Fatih Sultan Mehmed Han, yedinci Osmanlı padişahıdır. Sultan II. Murad'ın (Sd.824-848/850-855/ 1421-1444/1446-1451), Hümâ Hâtun'dan 839/29 Mart 1432 yılında doğan oğludur. *Fatih, Fatih Sultan Mehmed, Ebûl-Feth Sultan Mehmed Han* ve *Fatih-i Kostantiniyye* ndlarıyla tanınmıştır.

Çok iyi bir eğitim aldı. Yedi tane yabancı lisan bilirdi. İlki 848/Ağustos 1444 - 850/Ağustos 1446, ikincisi 16 Muharrem 855/19 Şubat 1451 – 4 Rebiyülevvel 886/3 Mayıs 1481 tarihleri arasında olmak üzere iki kez tahta çıkmıştır. İlk tahta çıktığında oniki yaşında idi. Padişahın küçük yaşta olmasını fırsat bilen Haçlılar bir ordu kurarak Osmanlı İmparatorluğu'na saldırmaya hazırlanıyordu. Bu tehlikeyi gören Fatih Sultan Mehmed, o sırada Manisa'da dinlenen babası Sultan II. Murad'a tekrar tahta geçmesi için bir mektup yazı. Ancak, Sultan II. Murad oğluna güvendiği için tahta tekrar geçmek istemedi. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed bir mektup daha yolladı. Mektubuna *"Murad Han, eğer siz padişahsanız buyrun tahtınızın başına geçin, şayet ben padişahsam size tahta geçmenizi omrediyorum"* diye yazdırmıştı. Bunun üzerine Sultan II. Murad tekrar tahta çıkmıştır.

Babasının vefatından sonra, Fatih Sultan Mehmed, ikinci defa tahta çıktıktan sonra bütün siyasetini Konstantinopolis'in (İstanbul'un) fethi amacına yöneltti. Çok hummalı bir hazırlıkla ordu sefere hazırlandı. Yıkılmaz diye bilinen Bizans'ı yıktı ve 857/29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul'u fethetti. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) *"İstanbul muhakkak fethedilecektir. Bu fethi yapacak hükümdar ne güzel hükümdar ve onun askerleri ne güzel askerdir"* dediği *"Kutlu Hükümdar"* şerefine Fatih Sultan Mehmed Han mazhar olmuştur.

Böylece Hristiyan âleminin son kalesi olan İstanbul ele geçirildi ve İslam âleminin bu büyük düşü gerçekleşmiştir. Ayasofya kilisesini câmiye çevirdi. (Fatih Sultan Mehmed Han'ın, kıyamete kadar câmi olarak kalmasını istediği bu muhteşem mâbed 1127 sene kilise ve 482 sene de cami olarak hizmet verdikten sonra, 1934 yılında müze haline getirildi.) Fatih Sultan Mehmed Han, Enez'i ve Kefe'yi Osmanlı topraklarına dahil etti. Limni, İmroz, Semendirek, Taşoz, Bozcaada ve Boğdan'ı aldı. 863/1458 yılında Mora'yı kısmen, bir sene sonra da Sırbistan'ı tamamen aldı.

868/1463 senesinde Papa'nın büyük gayretleri ile toplanan ve savaşa katılan herkesin altı aylık günahının affolunacağına dair ilân edilen yirmi devletin katıldığı Haçlı ittifakı ile onaltı sene savaştı. 868/1463 senesinde Bosna'yı fethetti ve Hersek'i tabiiyeti altına aldı. 871/1466'da Konya ve Karaman'ı aldı. 878/1473 yılında Otlukbeli Savaşı kazanıldı. Ömrü seferlerle geçen Fatih Sultan Mehmed Han, yine bir sefer hazırlığındayken 886/3 Mayıs 1481 tarihinde Gebze'de vefat ettiğinde, Osmanlı devleti ordusu; teşkilatı ve sanatı ile dünyanın önde gelen güçleri arasına girdi. Şeyh Vefa Hazretleri'nin⁵⁶ kıldırıldığı cenaze namazı ile Fatih'deki camiinin haziresine gömülen Fatih Sultan Mehmed Han, bir asker ve devlet adamı olarak dünya tarihine geçti. İstanbul'u fethederek Orta Çağ'ın kapanmasına Yeni Çağ'ın başlamasına sebep oldu. Yerine 22 Rebiyülâhır 886/21 Mayıs 1481 tarihinde oğlu Sultan II. Bayezid Velî⁵⁷ tahta geçmiştir.

Bosna rahiplerine vermiş olduğu aşağıda yazılı olan ferman O'nun ve Osmanlının, feth ettiği ülkelerde yaşayan müslüman olmayan halka karşı göstermiş olduğu iyi niyet ve din özgürlükleri kısıtlamadığının en büyük göstergesidir. Bu politika karşısında bazı devletler savaş bile yapmadan Osmanlı topraklarına dahil olmuştur.

⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şeyh Vefa Hazretleri ve Türbesi*

⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid Velî ve Türbesi*

Fatih Sultan Mehmed Han'ın erkek çocukları; Mustafa, Sultan II. Bayezid, Cem⁵⁸, Korkud, kız çocuğu ise; Gevherhan Sultan'dır.⁵⁹

Yardım Allah'tandır;

Bosna Râhiplerine Sultan Muhammed Hân-ı Merhumun verdiği ahidname suretidir.

Nişân-ı Hümayun şu ki;

Ben ki Sultan Mehmed Hân'ım; üst ve alt tabakada bulunan bütün halk şu şekilde bilinsin ki, bu fermanı taşıyan Bosna râhiplerine lûtufta bulunub şu hususları buyurdum:

Söz konusu râhiplere ve kiliselerine hiç kimse tarafından engel olunmayıp rahatsızlık verilmeyecektir. Bunlardan gerek ihtiyatsızca memleketimde duranlara ve gerekse kaçanlara emn-ü aman olsun ki, memleketimize gelip korkusuzca meskun olsunlar ve kiliselerinde yerleşsinler; ne ben, ne vezirlerim ve ne de halkım tarafından hiç kimse bunlara herhangi bir şekilde karışıp incitmeyecektir. Kendilerine, canlarına, mallarına, kiliselerine ve dışarıdan memleketimize getirecekleri kimselere dahî yeri ve göğü yaratan Allah hakkı için, Ulu Peygamberimizin hakkı için, yedi Mushaf hakkı için, yüzyirmidörtbin Peygamber hakkı için ve kuşandığım kılınç için en ağır bir yemin ve yemin ederim ki, yukarıda belirtilen hususlara söz konusu râhipler benim hizmetime ve benim emrime itaatkâr oldukları sürece hiç kimse tarafından muhalefet edilmeyecektir.

1 Muharrem sene 883 (M.1478)

Drac Kalesi Yurdu'nda.

İlk türbe binası, Fatih Sultan Mehmed Han'ın vefatından sonra yapılmıştır. İnşâ tarihi belli değildir. Bu türbe, 1179/1765 yılındaki depremde cami ile birlikte tamamen yıkılmıştır. Türbe ve camiye, 1180/1766 yılında Sultan III. Mustafa⁶⁰, o devrin üslûbuna göre Mimar Mehmed Tahir Ağa'ya yeniden inşâ ettirilmiştir. Türbenin inşâsı

⁵⁸ Cem Sultan ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Bayezid ve Türbesi*

⁵⁹ Gevherhan Sultan ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Gülbahar Hatun ve Türbesi*

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

1180/1766, caminin inşası ise 1185/1771 yılında bitmiştir. 1197/1782 Cibali yangınında, halkın yangından kaçırdığı eşyalarını cami avlusuna yığması yüzünden ateş türbeyi de sarmış, türbenin içi, bütün eşyası ve sandukasıyla yanmıştır. Sultan I. Abdülhamid⁶¹ tarafından türbe ikinci inşâ tarzı değiştirilmeden onarılmıştır. Türbeye, yeni bir sanduka konulmuş ve üzeri Kâbe örtüsü ile örtülmüştür. Bu arada yenilenen kapı sövelerinin üstüne 1199/1784 tarihli bir kitâbe yerleştirilmiştir. Kitâbede;

Cenab-ı hazret-i Abdülhamid Han kaldırıp tekrîr

Bu pûr nur merkade bû âyeti vazetti ibret gîr yazılıdır.

Sultan Abdülaziz⁶² devrinde bir onarım daha gören türbeye; altınla nakışlar ve sürme pencereler yapılmıştır. Meşrutiyette, Sultan V. Mehmed Reşad⁶³ tarafından iç tezyinatı bir İtalyan dekoratörüne yeniden tezyin ettirildi. Türbe 1953 yılında İstanbul'un 500. fetih yıldönümü kutlamaları münasebetiyle yapılan etkinlikler çerçevesinde ve 2004 yılında esaslı bir onarım geçirmiştir.

Türbe ongen planlı, kubbeli bir yapı olup cepheleri mermerle kaplıdır. Cephe düzeni ve unsurları ile Osmanlı Mimarisi'nde, Batılı etkilerin yansıdığı önemli bir eserdir. Giriş kısmında, kapı üstündeki Osmanlı Baroğu'na has dalgalı ahşap saçağını taşıyan iki sütunlu sundurması vardır. Türbeye, ondüleli saçaklı, zengin dekorasyonlu ve camekânlı bir sahanlıktan girilir. Kapının üzerindeki kitâbede, *Ankebût Sûresi*'nden; *Hüvel Hallak-ül Baki, Külli Nefsin Zaikat-ül Meft (Baki-ölümsüz- olan Allah (c.c.)'dır, Her canlı ölümü tadacaktır)* yazılıdır. Kubbe, içten pencere üzerinde yarım daire kenarlara ve her pencere arasındaki ayaklara dayanarak on köşe üzerine oturur. Türbenin içinde Geç devire ait kalem işleri duvarları ve kubbeyi süslemektedir. Pencere üstlerindeki panolara, Hattat Abdülfettah Efendi'nin yazdığı *Fatih Sûresi*'nin ilk beş ayeti celi sülüs hat ile yazılmıştır. Fatih Sultan Mehmed Han'ın sandukasının etrafında gümüş bir şebeke yer almıştır.

⁶¹ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi*

⁶² Sultan Abdülaziz ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

⁶³ Ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan V. Mehmed Reşad ve Türbesi*

İçerde girişin sağ tarafındaki levhada Abdülhak Hamid Tarhan'ın kaleme aldığı *Merkad-i Fatih'i Ziyaret* adlı şiir bulunmaktadır. Fatih Sultan Mehmed Han'ın sandukasının örtüsü yeniden yaptırılarak 2003 yılında yerine konulmuştur.

Türbede, Fatih Sultan Mehmed tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. 1953 yılında, 500. Fetih Yıldönümü kutlamalarında, halkımızın ziyaretine açılmıştır. Bugün iyi durumdadır. Etrafındaki geniş mezarlığının komple düzenlenmesi gerekmektedir.

FATMA SULTAN VE TÜRBEŞİ **(SULTANZÂDE MEHMED BEY TÜRBEŞİ)**

Türbe, Eminönü, Kalanderhane mahallesi, Şehzadebaşı caddesinde, Şehzade Camii avlusunda yer alır.

Fatma Sultan, Kanûnî Sultan Süleyman'ın⁶⁴ oğlu, Şehzade Mehmed'in⁶⁵ kızı Hûmaşah Sultan'ın, Ferhad Paşa'dan olan kızıdır. Şehrizor Beylerbeyi Mustafa Paşazâde Mehmed Bey ile evlendi ve 996/1587 senesinde vefat etti.

Türbe 997/1588 yılında inşâ edilmiştir. Baldaken tarzında yapılmış, kare mekana dört yuvarlak sütuna oturan açık bir türbedir. Köşelere yerleştirilen ve yukarı doğru daralan dört sütunun, mermerden sivri kemerlerle birleştirilmesinden ibarettir. Kemerlerin iki yanında birer madalyon bulunmaktadır. Sütun başlıkları baklavalıdır. Kubbenin oturduğu kasnak sekizgendir. Kubbesi sıva kaplıdır. Giriş kapısının ön yüzündeki kitâbesinde *Kelime-i Şehâdet* yazılıdır. Kitâbenin üzeri çiçek dalları ile süslüdür. Türbenin etrafı, haziredaki diğer mezarlarla karışmasın diye, uçları mızrak gibi sonuçlanan düz madeni korkulukla çevrelenmiştir. Türbeye, batı cephedeki, basık kemerli, yekpare

⁶⁴ Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

⁶⁵ Şehzade Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şehzade Mehmed ve Türbesi*

mermerden yapılan kapıdan girilmektedir. Türbedeki mezarlar mermer lahit şeklindedir. Büyük olan lahit Fatma Sultan'ın olup dört yanı rozet ve çiçeklerle süslüdür. Laleler, karanfiller ve sümbüller birer vazodan çıkıp, rozetler arasında yer alır. Mehmed Bey'in lahti de Fatma Sultan'ın lahtine benzemektedir. Lahitlerin kenarını, lotüs-palmet dizisinden bir bordür dolanmaktadır. Fatma Sultan'ın lahdinin başucu taşı, diğerinin ise ayakucu taşı kırıktır.

Türbede; Fatma Sultan ile kocası Şehrizor Beylerbeyi Mustafa Paşazâde Mehmed Bey (v:994/ 1585) medfundur.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. Büyük onarımı yapılmış olup küçük onarımı gerekmektedir. Türbenin, genel olarak taşlarının acilen bakımı gerekmektedir.

FERHAD PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp'te, Eyüp Sultan mahallesi, Feshane caddesinde, 25. ada, 30. parselde yer almaktadır.

Ferhad Paşa, Sultan III. Murad⁶⁶ ve Sultan III. Mehmed⁶⁷ devri sadrazamlarındandır. Amavutluk'tan çocuk yaşta iken getirildi ve Enderun'da yetiştirildi. Kapıcıbaşı olarak saraydan çıktı. Sultan III. Murad zamanında 1 Safer 990/25 Şubat 1582 tarihinde yeniçeri ağası oldu. Koca Sinan Paşa⁶⁸ sadaretten düşünce, Rumeli Beylerbeyi olup pašalık rütbesine yükseldi. 3 Zilhicce 990/29 Aralık 1582 yılında İran Serdarı tayin edilen Ferhad Paşa, burada kazandığı zaferden dolayı ikinci vezir, sonra da sadrazam oldu (10 Şevval 999/1 Ağustos 1591). Sekiz ay sonra bu görevden azledildi. Sultan III. Mehmed zamanında tekrar, ikinci defa sadrazam oldu. 4 Safer 1004/9 Ekim 1595 yılında, ihanete uğrayarak Yedikule Zindanları'nda şehid edildi ve kendi adına

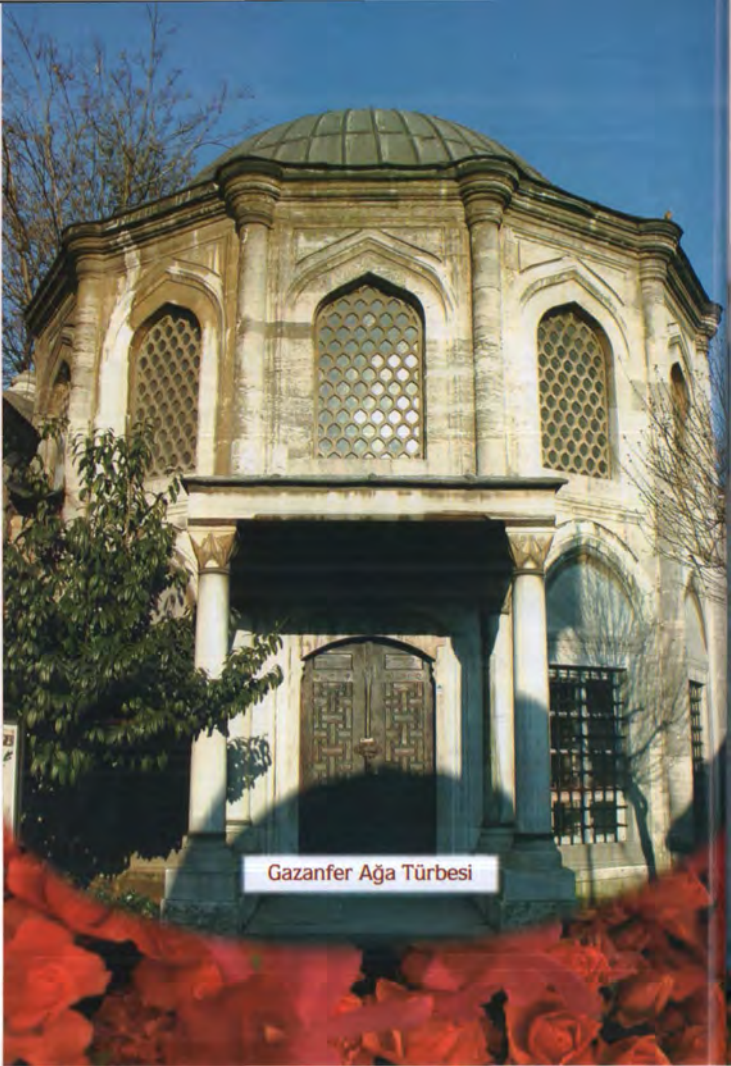
⁶⁶ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

⁶⁷ Sultan III.Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Mehmed ve Türbesi*

⁶⁸ Koca Sinan Paşa Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Koca Sinan Paşa ve Türbesi*

Ferhat Paşa Türbesi

Gazanfer Ağa Türbesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BU KABR-İ MÜNİR
HAYATINI DİN-İ MÜBİN-İ
AHMEDİYYE 'YE
VE ÜNNET-İ MUHAMMED 'E
HİZMET VE HİNNETLE /
VAKFETMİŞ BİR
HAKİKAT ERİNİN /
HALVETGÂH-İ HANEVISİDİR
BU HAKÂN-İ MÜNİR
REİSÜL-KURRÂ
EL HAC EL HİFSÜL KELÂN
VAİZ HÂFİZ
GÖNENLİ MEHMED
EFENDİ HAZRETLERİNİN
MERKAD-İ
ÂLİSİDİR. İRTİHÂL
ELFATİHA 1991

Hürrem Sultan Türbesi İç Görünüm

Hacer-ul Esved'den
Bir Parça

Kanuni Sultan Süleyman Türbesi

Keçecizade Fuat Paşa

Mehmed Emin Tokadi Türbesi

yaptırdığı türbeye defnedildi. Akıllı, metin, dikkatli ve haysiyetli bir devlet adamıdır. Aynı zamanda hattattı ve yazdığı birçok Kur'an-ı Kerim vardır. Ferhad Paşa'nın, Kumkapı'da Musalla Mescidi adı ile bilinen bir hayır eseri ile Beyazıt meydanında bir sarayı olduğu bilinmektedir.

Türbe, Ferhad Paşa tarafından, sağlığında, saray mimarına 1004/1595 yılında inşâ ettirilmiştir. Onaltıgen planlı, girişi revaklı olan yapı Klasik Osmanlı üslûbundadır. Koca Sinan Paşa Türbesi'nin tekrarı gibidir. Revak kısmı önden dört, yanlarda iki sütunlu olup basit bir çatı ile örtülüdür. Cepheler birbirinden yuvarlak payelerle ayrılmıştır. Bu payeler üstten birer sütun başlığı ile nihayetlenmiştir. Pembe ve beyaz alternatifli kemerli kapısı üzerinde, dört sıra halinde yazılmış kitâbede;

*Rihlet itdi dâr-ı ukbâ-yı bekâya şâmdân
Sadr-ı â'zam Fâtih-i mülk-i acem cennet-mekân
İki gez serdar olub İrân ve Turân fethine
Surh-ı serler başına tenk oldu şirâz-ü İsfehân
Feth idüb niçe vilâyet yapdı niçe kal'alar
Lori ve Gori Tumânis Gence ve mülk-i Revân
Rey-ı sâ'ible adüvden aldı âhir intikâm
Mât olub şah-ı Acem bin ömr-ile didi amân
Âkibet şehzâdesin aldı salâh ü sulhle
Düşman-i dini bu üslûb üzre kıldı bî-nişân
Eyledi din-i mübin uğruna çok cehd ü gazâ
Oldu fethi haşredek âlemde mezkûr'ül-Hisân
Mevt-i câmin Hakk ana nûş eylemek kıldı nasîb
Enbiyâ vü Evliyâ'ya kalmadı çün bu cihân
Mevtinin ilhamla İlmî didi târihini
Eyledi Ferhad Paşa adn-i âlide mekân 1004 (1595) yazılıdır.*

Cephelerde altta, dikdörtgen söveli ve ajurlu alınlıklı, üstte ise her kenarda kaş kemerli pencereler açılmaktadır. Kubbenin ortasında *Esmâ-ül Hüsna* yazılmıştır. Kubbe içinde rumî ve palmetlerden oluşan kalem işleri bulunmaktadır. Pencere alınlıklarında ise *Fâtîha* ve *İhlas* Sûresi'nin ayetleri yer alır. Türbenin tahta kapısı üzerindeki, dört sütundan müteşekkil, dört satırlık kitâbesinde, Şair İlmî'nin söylemiş

olduğu beytinde, türbenin yapıldığı ve Ferhad Paşa'nın vefat tarihi olan 1004/1595 tarihi okunur. Köşedeki kemerli kapısı üzerinde iki satır halinde şu kitâbe yer almıştır;

Hüvel Hallak'ül- Bâki

Hazret-i Ferhad Paşa sâhib'ül-hayrâtdır

Merkadi bunda eğerce meskeni cennâtdır

Bu mezaristan ânın vakfı olub evlâdına

Hazret-i Hâlid civarı eş-şebeke beka halatdır.

Rızâenillâhîl-fâtiha

Sene 982 (1575) ta'miri B. 1197 (M. 1783)

Türbede; sekizi mermer, dördü ahşap olmak üzere, toplam oniki sanduka bulunmaktadır. Türbede yatanlar Paşa'nın akrabaları olup kimlikleri bilinmemektedir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük çaplı bir onarıma ihtiyacı vardır.

GAZANFER AĞA VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Kırıkçeşme mahallesi, Atatürk Bulvarı üzeri, Bozdoğan Kemerî'nin önünde yer almaktadır.

Gazanfer Ağa, Sultan III. Mehmed⁶⁹ devri has odabaşı ve kapı ağasıdır. 1012/1603 yılında vefat etti ve türbesine defnedildi.

Türbe, Sultan III. Mehmed'in, Gazanfer Ağa adına yaptırdığı külliyesinin içindedir. Külliye; medrese, sebil ve türbeden oluşmaktadır. Türbe 1005/1596 yılında inşa edilmiştir. Onikigen planlı olan türbe, üzeri kasnaksız bir kubbe ile örtülmüş olup kesme taştan yapılmıştır. Alt sıradaki pencereler sivri boşaltma kemerler altında, mermer alınlıklı ve dikdörtgen açıklıklara sahip olup demir parmaklıklıdır. Üst sıradaki pencereler ise sivri kemerli olup içlik ve dışıklara sahiptir. Türbenin içinde, kuzeyde ve medreseye bitişik olan batı yönündeki alt sıradaki pencereler yerine, altı tane dolap nişi bulunmaktadır. Üst sıradaki

⁶⁹ Sultan III.Mehmed ve Türbesi için; Bknz. *Sultan III.Mehmed ve Türbesi*

pencerelerin üzerinde rumîlerden oluşan kalem işi süslemeler mevcuttur.

Türbede; Gazanfer Ağa ve kimliği bilinmeyen iki kadına ait toplam üç sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Ancak, Belediye Karikatür Müzesi denetiminde olduğundan dolayı bakımlıdır. Küçük onarımı yapıp, ziyarete açılabilir.

GAZİ OSMAN PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih'te, Fatih Camii avlusu, 2126. ada, 24. parselde yer almaktadır.

Gazi Osman Paşa, Plevne Kahramanı olarak ün kazanmış değerli askerlerimizdendir. 1248/1832 yılında Tokat'ta doğdu, küçük yaşta ailesi ile beraber İstanbul'a yerleşti. Beşiktaş'daki Askeri Rüştiye'yi, daha sonra İdadî'yi bitirdi ve 1269/1852 yılında Harbiye'den teğmen olarak mezun oldu. Daha sonra yüzbaşı, İstanbul'da Erkanı Harpairesinde memur ve kolağası oldu. 1274/1857 yılında Batı Anadolu'nun özellikle Bursa yöresinin haritasını yapmakla görevlendirilmiştir. Daha sonra Tesalya, Yenişehir Fırka Erkanıharp Reisi, sonra da Cebelilübnan taburuna binbaşı oldu. Gönderildiği Girit'te gösterdiği başarıdan dolayı albaylığa, Yemen Savaşı'ndaki hizmetlerinden dolayı da generallik rütbesi verildi. Sonra Rumeli'de bulunan ikinci orduya tayin edildi. 1292/1875 yılında Manastır Fırka Komutanlığı'na getirildi. Bosna-Hersek ayaklanması sırasında ferik olarak Niş Fırkası Komutanlığı'na getirildi. 1293/1876 yılındaki Osmanlı-Rus Savaşı'nda büyük başarılar gösterdi ve mareşallik rütbesi verildi. Sırp yenilgisinden sonra Ruslar tekrar Osmanlılara savaş ilan edince Osman Paşa, Vidin ve Rahova'yı savunmakla görevlendirildi. Bunun üzerine Tuna'ya ilerleyerek Plevne'yi ele geçirdi. Rus ve Romanyalı askerlerden oluşan büyük ordunun Plevne'yi kuşatması

karşısında yoldaşık beş ay süren ve tüm dünyanın askerlik uzmanlarını şaşırtan büyük bir savunma yaptı. Fakat savaşırken yaralandı ve esir düştü. Rus Çarı Aleksandr II. bu büyük Türk askerine saygı gösterip kılıcını almadı. Sonra İstanbul'a dönünce Sultan II.Abdülhamid⁷⁰ O'na Gazi ünvanı ile bir kılıç hediye etti. Bir süre sonra da Mabeyn Muşavirliği'ne getirdi. 1318/5 Nisan 1900 tarihinde vefat etti. Ölünceye kadar büyük bir şerefle yaşadı. Vasiyeti üzerine Fatih Camii haziresine gömüldü.

Gazi Osman Paşa Türbesi 1318/1900 yılında Sultan II. Abdülhamid⁷¹ tarafından Mimar Kemaleddin'e yaptırılmıştır. Neo-Klasik üslupta, kare plana sahip olan türbe, tromplu bir kubbe ile örtülmüştür. Sade bir türbedir. Giriş cephesi hariç, üç cephede birer pencere açılmıştır. Türbenin giriş cephesi, iki sütun üzerine bir kemerle sağlanmışır. Bu sütunlar mukarnas başlıklıdır. Giriş kapısı ise yay kemerlidir. Süs unsuru olarak, sadece sandukanın etrafını çeviren ahşap şebeke bulunmaktadır. Bu şebekede, akant yaprakları, çiçek ve palmet motifleri ile vazoya benzer süslemeler vardır. Hattat Nuri Efendi tarafından yazılmış olan ve bugün türbede olmayan nohudî kağıt zemine siyah yazı ile yazılmış levhada şunlar yazılıdır;

Müslümanlar ağlayıp, âh öyleyin Osmâniyân / Kim bugün girdi zemine bir mukaddes kahramân

Harb-i sâbıkta Plevne hâmi-i gayretvarı / Asrının Osman-ı Zinnûrey'nî gûya Haydar-ı

Âlemin incâline âlemce lâyük bir dilîri / Devletin en şanlı bir gâzisi sâdık bir veziri

Milletin tarih-i hâlisinde nâm-âver müşîri / Düşman-ı dininin kalbinde baştı caygîr

Ümmetin ümid-i ictalâ medâr-ı nusreti / Mushaf-ı milliyetin gâyet muşâ'sa'iffeti

İsmetin pâk-ı ahlakın mücesssem umdesi / Hey'eti İslâmiya'nın fahre şâyân zübdesi

⁷⁰ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

⁷¹ Sultan II.Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Mahmud ve Türbesi*

*Cebhesinde nûr-i feth bark efşân idi / Sînesinde gayret-i milliyet
dem-saz idi*

*Bir kez bir arsa-i cihan idi Osman âh / Hâke gizlendi bugün ol kân-ı
ızzu şân âh*

*Ben bîfirdim kalbini vallahi fevkâ'l-milletin / Mateminde müşterek
olsun kulûb-i mü'minin*

*Hak-i pâ-y-ı şüheda Mehmed Nûri pür-hatâ / fî zilhicce 1318 Yevm-i
Perşembe (1900)*

Türbede, Gazi Osman Paşa tek başına medfudur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır. Her yıl, 5 Nisan'da *Gazi Osman Paşa'yı Anma Töreni* yapılmaktadır.

GÖNENLİ MEHMED EFENDİ

Gönenli Mehmed Efendi'nin kabri Fatih, Edimekapı'da, Sakızağacı şehitliğindedir.

Son dönemde yetişen büyük alimlerimizden olan Gönenli Mehmed Efendi, 1901 yılında Gönen'de, Osman Efendi ile Fatma Hanım'ın dünyaya gelen oğludur. Nüfus kütüğündeki ismi Mehmet Öğütçü'dür.

Gönenli Mehmed Efendi ilk tahsilini memleketinde tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek eğitime devam etti. Hocası Serezli Şükrü Efendi'den dersler aldı ve eğitimini tamamladıktan sonra icazet aldı. 1925 yılında İstanbul İmam Hatip Okulu'nda tahsilini bitirdikten sonra memleketine döndü. Gönen Merkez Camii'nde görev yaptığı sırada evlenip, askerliğini yaptı. Daha sonra İstanbul'a yerleşti ve 1950 yılından itibaren Sultanahmet ve İstanbul'un büyük camilerinde imamlık yaptı. Birçok kez hac ve umreye giden Gönenli Mehmed Efendi 2 Ocak 1991 tarihinde Fatih Çırçır'da bulunan evinde vefat etti. Ertesi gün Fatih Camii'nde büyük bir halk topluluğu ile kılınan cenaze namazının ardından cenazesi toprağa verildi. Binlerce talebe yetiştiren Gönenli Mehmed Efendi kendisinden çok başkalarını düşünen ve öğrencilerinin yetişmesi için her türlü ihtiyaçlarını bizzat karşıladığı meşhurdur.

GÜLBAHAR HÂTUN VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih İlçesi, Fatih Camii avlusu, Fatih Sultan Mehmed Türbesi'nin karşısında, 2126. ada, 24. parselde almaktadır.

Gülbahar Hâtun, Fatih Sultan Mehmed Han'ın⁷² eşi ve Sultan II. Bayezid'in⁷³ annesidir. Fatih Sultan Mehmed'in haremine 850/1446 yılında girdi. İki sene sonra 852/1448 yılında oğlu Bayezid'i, daha sonra da Gevherhan Sultan'ı dünyaya getirdi. Şehzade Bayezid tahta çıkınca *Valide Sultan* oldu ve 898/1492 yılında vefat etti.

Türbe Fatih Camii haziresindedir. Eski türbe, Fatih Sultan Mehmed Türbesi gibi 1180/1766 yılında meydana gelen depremde yıkılmıştır. 1181/1767 yılında, Sultan III. Mustafa'nın⁷⁴ isteği üzerine, eski türbenin kolon kısımları üzerinde türbe yeniden yapılmış olup mimarı Mehmed Tahir Ağa'dır. Türbe, eski türbe gibi sekizgen planlı ve tek kubbelidir. Kesme taştan yapılmıştır. Dıştan oldukça sadedir. Altı-üstlü birer pencere ile aydınlanır. Kapı üzerinde celî sülüs hatla iki satır halinde yazılmış kitâbesi vardır. Kitâbede şunlar yazılıdır;

*Cennet mekân firdevs-i aşiyân merhûm ve mağfurun leh
Fatih Sultan Mehmed Han tabe serah hazretlerinin
Zevce-i muhteremeleri valide-i mâcid / merhûm ve
mağfurun leh Sultan Bayezid Velî Han,
merhûme ve mağfurun leha Gülbahar Hâtun türbe-i şerifleridir
1196. (M.1781)*

Türbe 1197/1782 yılında meydana gelen Cibali yangınında hasar görmüş, Sultan I. Abdülhamid⁷⁵ tarafından onarılmış ve yukarıdaki kitâbe konulmuştur. Türbeyi çeviren parmaklıklarda bulunan ikinci kapı üzerine mermerden oval bir şekilde yerleştirilmiş olan kitâbenin her iki

⁷² Daha geniş bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

⁷³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Velî) ve Türbesi*

⁷⁴ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

⁷⁵ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi*

yüzüne de ayetler yazılmıştır. Bu kitâbe 1311/1894 tarihli olup Hattat Tevfik Efendi'nin imzasını taşımaktadır. Türbe içte de sadedir. Zemine altıgen tuğlalar döşenmiştir. Yegane süs ögesi, kubbede görülen sade motifli kalem işidir.

Türbede; Gülbahar Hâtun, kızı Gevherhan Sultan ve kimlikleri bilinmeyen iki saraylı kadına ait toplam dört sanduka vardır.

Gevherhan Sultan; Fatih Sultan Mehmed Han'ın, Gülbahar Hâtun'dan doğan kızıdır. Doğum ve vefat tarihi bilinmemektedir. Uzun Hasan'ın oğlu Uğurlu Mehmed Bey ile 879/1474 yılında evlendi. Bu evlilikten Göde Ahmed isminde bir oğulları oldu. Daha sonra, Fatih Sultan Mehmed Han, damadını Sivas Beylerbeyliği'ne tayin etti. Gevherhan Sultan, kocası ile beraber Sivas'a gitti. Fakat kocasının İran'a çağrılıp, öldürülmesi üzerine 882/1477 senesinde İstanbul'a döndü. İstanbul'da vefat eden Gevherhan Sultan, annesinin türbesine gömüldü. Oğlu Göde Ahmed, daha sonra Sultan II. Bayezid'in kızı Aynışah Sultan ile evlendi ve Akkoyunlu Hükümdarı oldu.

Türbe 1997 yılında ziyarete açılmıştır. Bugün bakımlı durumdadır.

GÜLÜŞTÜ MÜNİRE VALİDE SULTAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih'te, Fatih Külliyesi'nin kible yönünde, 2126. ada, 24. parselde yer almaktadır.

Gülüştü Münire Valide Sultan, Sultan Abdülmecid'in⁷⁶ hanımı ve son Osmanlı Padişahı olan Sultan VI. Mehmed Vahdeddin'in (Sd.1336-1341/1918-1922) annesidir. 1271/1855'de ikiz sultanlardan Zekiye ve Fehime Sultan'ı, 1272/1856'da Mediha Sultan'ı, 1277/1861'de Vahdeddin Efendi'yi dünyaya getirdi ve 1277/1861 yılında vefat etti.

Gülüştü Münire Valide Sultan Türbesi'nin inşâ tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, Sultan Abdülmecid devrinin son yıllarına doğru inşâ edildiği muhtemeldir. Osmanlı türbe mimarisinde pek ender

⁷⁶ Sultan Abdülmecid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

kullanılan dairevî plan tarzı kullanılmıştır. Silindirik gövdeyi kısa bir kasnakla donatılmış kubbe örter. Duvarlar kesme küfeki taşından örülmüştür. Türbe alt sırada dokuz, üst sırada ondört pencere ile aydınlanır. Basık kemerli giriş doğuya açılmaktadır. Türbenin içinde siyah renkli kalemişleri vardır. Pencere kemerleri akant yapraklarından meydana gelen alınlıklarla taçlandırılmış, kubbe eteğinde sıralanan, vazolardan çıkan bitkisel motifler kubbe merkezine doğru uzatılmıştır. Türbenin içindeki sandukalar simli puşidelerle örtülüdür. Sandukalardan, Sultan V. Mehmed'in (Reşad)⁷⁷ eşlerinden olan Dürrüaden Kadın Efendi'ye ait olanı Geç dönem Osmanlı ahşap oymacılık ve kakmacılık sanatı (Muşarabiye Sanatı) yönünden dikkati çeker. Sandukanın başucu tarafındaki yuvarlak madalyonlara, Sedef kakma tekniği ile istifli Sülûs hatlı kitâbe yerleştirilmiştir.

Türbede, Gülüştü Münire Valide Sultan, ile sekiz kişiye ait toplam dokuz sanduka vardır.

Dürrüaden Kadın Efendi; Sultan V.Mehmed Reşad'ın eşidir. 14 Şevval 1327/1909 yılında vefat etmiştir.

Zekiye Sultan; Sultan Abdülmecid'in, Gülüştü Valide Sultan doğan 1272/1856 yılında vefat eden kızıdır.

Fehime Sultan; Sultan Abdülmecid'in, Gülüştü Valide Sultan doğan kızıdır. 16 Rebiülevvel 1273 /1857 yılında vefat etmiştir.

Şehime Sultan; Sultan Abdülmecid'in baş kadınıdır. 26 Şevval 1273/1857 yılında vefat etmiştir.

Şerefraz Hanım; Sultan Abdülmecid'in ikinci kadınıdır.

Münire Sultan; Sultan Abdülmecid'in, Verdcenan Kadın'dan 1260/1844 yılında doğan kızıdır. 1279/1862 senesinde vefat etmiştir.

Ceylanyar Hanım: Sultan Abdülmecid'in ikbalidir. 1272/1856 yılında vefat etmiştir.

Behice Sultan; Sultan Abdülmecid'in, üçüncü ikbali olan Nesrin Hanım'dan doğan kızıdır. 1264/1848 yılında vefat etmiştir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük çaplı bir onarıma ihtiyacı vardır.

⁷⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan V. Mehmed Reşad ve Türbesi*

GÜZELCE ALİ PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Beşiktaş, Çırağan yolu üzerinde, Yahya Efendi Dergâhı'nın yanında, 551. ada, 39. parselde yer almaktadır.

Güzcelce Ali Paşa onyedinci asır devlet adamlarından ve Sultan II. Osman⁷⁸ devri sadrazamlarındandır. İstanköy'de 983/1575 senesinde dünyaya geldi. Babası İstanköylü Ahmed Paşa'dır ve anne tarafından, Seyyidlerdendir. Çocukluğu ve gençliği denizlerde geçti. 1006-1011/1597-1602 yılları arasında beş sene Dimyat Beylerbeyi ve 1011/1602 yılında Yemen Beylerbeyi oldu. Ondört yıl boyunca Tunus, Mora ve Kıbrıs beylerbeyi görevlerinde bulunduktan sonra kubbe veziri oldu. 1026/1617 yılında kaptan-ı deryâ oldu. Ali Paşa, Sultan I. Mustafa'nın padişah olması üzerine görevinden alındı ve yerine Kara Davud Paşa tayin edildi. Ancak kırk gün sonra Davud Paşa azledildi ve Ali Paşa ikinci defa kaptan-ı deryâ oldu. Sultan II. Osman zamanında üç deniz seferine çıktı. Sultan II. Osman'a sadrazam olduğu taktirde devlete yeni gelir kaynakları bulacağını taahhüt etti. Bunun üzerine, Öküz Mehmed Paşa sadrazamlıktan azledildi ve Ali Paşa 1029/1619 sadrazam oldu. İlk icraat olarak varlıklı, devlet adamlarının ve tüccarların mallarına el koydu. Hazineye gelir kaynakları bulmakta büyük başarı göstererek, her hafta başında Sultan II. Osman'a elde ettiği gelirleri, hediyelerle takdim ederdi. Hiç umulmadık yerlerden hazineye gelir sağladı. Buna şu olayı örnek verebiliriz. Uzun zamandan beri Yeniçeri Ocağı'nın et ihtiyacını karşılayan Rum Skarlati'den bir gün, o zamana kadar kestiği bütün koyunların derilerinin hesabını sordurdu ve kendisini muazzam bir meblağ ödemeye mahkum ettirdi. Sultan II. Osman'ı, Lehistan Seferi'ne teşvik etti. Ancak kendisi bu sefere katılamadı ve 1030/8 Mart 1620 tarihinde vefat etti. Yüzünün güzel olmasından dolayı *Güzcelce* lakabı takılmıştır. Devlete gelir temin etmek için pek çok işleri planlaması ve düşmanlarına karşı güler yüzlü muamele etmesiyle tanınmıştır. Sakız Adası, Boğaziçi, ve Yeniköy'de

⁷⁸ Sultan II. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bkz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

birer cami yaptırmıştır. Ancak Yeniköy'deki cami, Paşa'nın ölümünden sonra yanmış ve yeniden inşâ edilmiştir. Ayrıca, Kasımpaşa da bir çeşme yaptırmıştır.

Güzelce Ali Paşa Türbesi, Yahya Efendi Dergâhı'nın yanında bulunmakta olup türbeye caminin içinden girilmektedir. 1030-31/1620-21 yıllarında yapılmıştır. Kare planlı, kagir bir yapı olup kubbe ile örtülmüştür. Duvarları taş-tuğla sırasıyla örülmüştür. Türbenin bir cephesi deniz tarafına doğru bakmaktadır. Sadece bir cephesinde iki katlı pencereler açılmıştır. Giriş cephesi ve diğer duvarlar bitişiğindeki yapıya bağlıdır. Türbe çok sade olup süslemesi yoktur. Türbenin içinde Güzelce Ali Paşa'nın hayatını içeren bir levha bulunmaktadır.⁷⁹ Bu levhanın Türkçesi yazılarak türbeye 1997 yılında konulmuştur. Türbedeki sandukalar mermer lahit şeklinde yapılmıştır. Üzerleri, hançer ve kıvrık dal ile vazoların içindeki çiçek motifleri ile işlenmiştir.

Türbede, Güzelce Ali Paşa, İbrahim Bey (Damat İbrahim Paşa'nın oğlu olan Genç Mehmed Paşa'nın oğludur. 1234/1818 yılında vefat etmiştir.), Hüseyin Bey (Güzelce Ali Paşa'nın oğlu olan Mehmed Bey'in oğludur. Yirmidört yaşında vefat etmiştir.) ve Güzelce Ali Paşa'nın akrabası olan kimlikleri bilinmeyen üç kişiye ait olmak üzere toplam altı sanduka vardır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

⁷⁹ Bu levha, bugün İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü deposundadır.

HABEŞİ MEHMED AĞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih, Çarşamba, Mehmed Ağa Camii'nin bahçesinde yer almaktadır.

Habeşi Mehmed Ağa'nın hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. 990/1582 yılında babüssaade ağası oldu. 1007/1598 yılında vefat etti ve türbesinin yanına, kendi adıyla anılan bir cami yaptırdı.

Türbe, Habeşi Mehmed Ağa tarafından sağlığında 993/1585 yılında, Mimar Sinan'ın⁸⁰ öğrencilerinden Mimar Davud Ağa'ya yaptırmıştır. Dikdörtgen planlı, kesme taştan inşâ edilmiştir. Kübik gövdesinin pahlı köşelerine gömme sütunlarla vurgulanmış kubbesi, sekiz kenarlı alçak bir kasnakla kuşatılmıştır. Türbenin ön cephesinde; ortada kapı, onun iki yanında birer alt pencere, daha yukarıda üç tepe penceresi vardır. Arka cephede, iki katlı üç pencere, yan cephelerde yine iki katlı ikişer pencere görülür. Giriş cephesinin iki ucunda bulunan gömme sütunlar, aslında türbenin önünde önceden bir revakın yer aldığına işaret eder. Ancak, revak günümüze kadar gelememiştir. Türbenin içi ve dışı sade bir işçiliğe sahiptir. Türbenin içindeki kalem işleri bozulmuştur.

Türbede; Habeşi Mehmed Ağa tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Cami cemaati tarafından onarılmışsa da, bugün küçük bir onarıma ihtiyacı vardır.

HACI BEŞİR AĞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp'te, Eyüp Sultan Camii avlusu, Eyüp Sultan Türbesi girişi, 134. ada, 15. parselde yer almaktadır.

Hacı Beşir Ağa, onsekizinci asırda, Osmanlı Sarayı'na hakim olan en nüfuzlu Saray mensuplarından. 17. yy. ortalarında doğmuştur.

⁸⁰ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Küçük yaşta zenci köle olarak İstanbul'a getirildi ve Kızlar Ağası Yapraksız Ali Ağa'nın yanında yetişti. 1117/1705 yılında saray hazinedarı oldu. 1125/1713 yılında dârüssaâde ağası Süleyman Ağa ile birlikte, önce Kıbrıs'da, sonra da Mısır'da ikamet etmesi mecbur edildi. Bir süre sonra Şeyhülharemlîk makamına tayin edildi. 1130/1717 senesinde İstanbul'a geldi ve Dârüssaâde Ağası oldu. Onüç yıl Sultan III. Ahmed⁸¹, onaltı yıl da Sultan I. Mahmud⁸² devrinde Dârüssaâde Ağası görevini sürdürdü ve 13 Cemaziyellevvel 1159/1746 yılında vefat etti. Vazifesi sırasında çok başarılı olan Hacı Beşir Ağa ilim ve maarif sahiplerini himâyeye etmiştir. Birçok hayratı vardır. Bâb-ı Âli civarında; cami, medrese, tekke, çeşme, kütüphane yaptırmıştır. Eyüp semtinde; bir medrese, kütüphane ve çeşme, Fatih, Beşiktaş, Kocamustafapaşa, Fındıklı, Üsküdar ve Sanyer'de çeşmeler, Medine'de; bir mektep ve sebîl yaptırmıştır. Kendi yaptırdığı Bâb-ı Âli yakınındaki cami yanındaki kütüphaneye ve Eyüp'deki kütüphanesine binbeşyüzden fazla kitap vakfetti. Ayrıca ilk matbaanın kurulmasında önemli rolü vardır. İbrahim Müteferrika, İstanbul'da ilk matbaayı açtı ve kağıt fabrikasının da Yalova'da açılmasını gayret etti. Bu fabrika için en uygun yer olan Hacı Beşir Ağa'nın çiftliği idi ve Beşir Ağa çiftliğini bu iş için tereddütsüz vakfetti.

Hacı Beşir Ağa Türbesi, Eyüp Sultan Camii'nin şadırvan avlusunu, iç avluya bağlayan büyük kapının tarafındadır. Kemerli kapısı iç avluya açılmakta olup büyük Hâcet penceresi ise iç avlu tarafındadır. Bu pencerenin, iç tarafındaki iki yan duvarına bir sebîl yapılmıştır. Türbenin arka tarafındaki hazireye bakan kısmında iki pencere vardır. Sol tarafta ise Sultan II. Osman'ın⁸³ annesi olan Mahfiruz Haseki Sultan'ın (v:1029/1620) yaptırdığı cûzhane bulunur. Türbenin içi çok sadedir. Ahşap sanduka puşîdelidir. Türbenin kapısının üzerinden başlayan ve sol tarafındaki Hâcet penceresi üzerinde de devam eden, üç satır halinde yazılmış kitâbesi vardır. Bu kitâbede şunlar yazılıdır;

⁸¹ Sultan III. Ahmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bkz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

⁸² Sultan I. Mahmud ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bkz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

⁸³ Sultan II. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bkz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

*Ağa-yı mesned-i dar'üs-sa'âdei sâbık
 Beşir Ağa'yı melek haslet kerem fermâ
 Virüb sinin kesire o sadre revmâk u zîb
 Mekârimiyle halayıkdan itdi celb-i du'â
 Cihânın eyledi terk izz ü câhını âhir
 Çû bildi bâki değildir sa'âdet-i dünyâ
 Olunca âzim-i râh-ı bakâ hulûsunu gör
 Civar-ı Hazret-i Hâlid ki menzil oldu ana
 Cenâb-ı Hazret-i Hakk afv idüb cerâmini
 Makâmın eyliye firdavs-i hem-demin havrâ
 Du'a idüb didi bir bendesi ana târih
 Beşir'e zîr-i Livâi Resûl ola mevâ - 1159 (M.1746)*

Türbede Hacı Beşir Ağa tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Ancak içinin dar olması sebebiyle dışarıdan ziyaret edilmektedir.

HAFSA VALİDE SULTAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih'te, Yavuz Sultan Selim Camii haziresi, Yavuz Sultan Selim Türbesi yanı, 1913. ada, 119. parselde yer almaktadır.

Hafsa Sultan, Yavuz Sultan Selim'in⁸⁴ başkadını ve Kanûnî Sultan Süleyman'ın⁸⁵ annesidir. Ayrıca, Hafsa (v:945/1538), Fatma (v:961/1553), Beyhan (v:967/1559), Hatice ve Hanım Hâtun sultanları dünyaya getirdiği kuvvetli bir ihtimaldir. Hafsa Sultan, Kırım-Bahçesaray'da doğdu. Kırım hanı Mengi Giray'ın kızıdır. Oğlu Süleyman'ı, Yavuz Sultan Selim'in şehzadeliği sırasında, 900/6 Kasım 1494 tarihinde Trabzon'da dünyaya getirdi. Yavuz Sultan Selim'in padişah olması üzerine, Manisa Sancak Beyliği'ne tayin edilen Şehzade Süleyman ile Manisa'ya gitti ve sekiz buçuk sene orada kaldı.

⁸⁴ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

⁸⁵ Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

Yavuz Sultan Selim'in vefatı üzerine, oğlu Şehzade Süleyman padişah olunca, "*Valide Sultan*" oldu ve İstanbul'da Topkapı Sarayı'na yerleşti. Hafsa Sultan 940/1534 senesinde İstanbul'da öldü ve kocası Yavuz Sultan Selim Han'ın türbesinin yanına gömüldü. Sonradan oğlu Kanûnî Sultan Süleyman tarafından üzerine bir türbe inşâ ettirildi. Hafsa Sultan, Manisa'da bir külliye yaptırmıştır. Külliye; cami, medrese, imaret, hangâh, darüşşifa, hamam ve sıbyan mektebinden meydana gelmiştir. Külliye'nin giderlerinin karşılanması için Manisa ve Menteşe'deki bütün emlakını vakfetti. Bu külliye'deki camiinde, her yıl geleneksel olarak mesir şenlikleri yapılmakta ve Merkez Efendi'nin⁸⁶ halka dağıttığı yerden mesir macunları dağıtılmakta olup Hafsa Sultan rahmetle bir defa daha anılmaktadır. Ayrıca, Urla'da bir mescid yaptırmıştır. Hafsa Sultan, yalnız hayırları ile değil, iyi kalpliliği ile de tanınmıştır.

Türbe, Hafsa Sultan'ın ölümünden sonra Kanûnî Sultan Süleyman tarafından, Mimar Acem Ali'ye inşâ ettirilmiştir. İlk türbe binası (Eski resimlerine göre) sekizgen planlı, sagır kubbeli bir yapıdır. Türbe, daha sonra Mimar Sinan tarafından onarılmıştır. Cephede giriş çıkması ve dört sütun üzerine oturan düz atkılı ve geniş saçaklı revakı vardır. Yapıda sekizgen bir kasnakla türbeye geçilmiştir. 1312/1894 depreminde temellerine kadar yıkılmıştır. Meşrutiyetten önce yeniden yapımına başlanmış ise de yarım kalmıştır. Bugün bu türbe temellerine kadar yıkılmış bir vaziyettetir.

Türbede, Hafsa Sultan ile eski kayıtlara göre torunlarının da yattığı yazılsa da, bugün sadece Hafsa Sultan'ın kabrinin yeri bellidir.

Türbe günümüzde dört tarafı açık bir halde olup yıkık durumdadır. Çok büyük onarımı gerekmektedir.

⁸⁶ Merkez Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Merkez Efendi ve Türbesi*

HÂLET (KUDRETULLAH) EFENDİ TÜRBESİ

Türbe, Beyoğlu, Tünel'de, Galata Mevlevihanesi, Divan Edebiyatı Müzesi içindedir.

Hâlet Efendi, Sultan II. Mahmud Han⁸⁷ devri devlet adamlarındandır. Asıl ismi Mehmed Said olup Hâlet Efendi adıyla meşhur oldu. 1174/1760 tarihinde İstanbul'da doğdu. Kırımlı Kadı Hüseyin Efendi'nin oğludur. 1238/1823 yılında Konya'da idam edildi. Vücudu Konya'ya, başı da Galata Mevlevihanesi bahçesindeki türbesine gömüldü. Çıkan dedikodular yüzünden başı buradan alınıp, Beşiktaş'taki Yahya Efendi Dergahı'nın haziresine gömüldü. 1257/1841 yılında ise başı, ikinci kez Galata Mevlevihanesi'ne gömüldü. Hâlet Efendi, Şeyh Galib Efendi Türbesi'ni⁸⁸ 1235/1819 yılında yeniden kâgır olarak inşâ ettirdi. Galata Mevlevihanesi civarında Sebilkuttab (sebil, çeşme, muvakkithane, kütüphane, mektep) ile kendisi ve ailesi için açık bir türbe inşâ ettirmiştir. Ancak daha sonra, bu türbenin olduğu alana, Şeyh Kudretullah Efendi Türbesi yapılmıştır. Bu türbenin cadde üzerindeki pencerelerden birinin önünde, Hâlet Efendi'nin başının gömülü olduğu yerde bir şahide bulunmaktadır.

Kudretullah Efendi Türbesi'nde, dıştan XIX. yy. Türk Rokoko üslûbunun özellikleri göze çarpar. Kare planlı olan yapının, dükkânlara bitişen doğu duvarları sağır bırakılmış, diğer üç duvarda üçer adet yuvarlak kemerli açıklık meydana getirilmiş, bunlardan güneydoğu köşesindeki giriş, diğerleri pencere olarak değerlendirilmiştir. Pencereler demir şebekelerle çevrilmiştir. Mekânı örten tekme tonoz dışarıdan, birbirinin üzerine bindirilmiş mermer levhalarla kaplanmış olup Osmanlı mimarisinde başka bir benzeri yoktur. Tonozun sıvalı iç yüzünde kalem işi süslemeler yer alır. Tonozun merkezinde sekiz beyzi madalyon süs olarak yapılmıştır. Türbenin içi sadedir.

⁸⁷ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

⁸⁸ Daha geniş bilgi için, Bknz. *Şeyh İsmail Ankaravî Efendi ve Türbesi*

Türbede; Şeyh Kudretullah Efendi {Galata Mevlevîhanesi'nin şeyhidir. 1234/1818 yılında doğdu ve 1288/1871 yılında vefat etti}, Emine Hanım {Şeyh Kudretullah Efendi'nin hanımıdır}, Şeyh Seyyid Mehmed Ataullah Efendi {Şeyh Kudretullah Efendi'nin oğlu ve halefidir. Şiir ve edebiyatla da uğraşmıştır. 1258/1842 yılında doğmuştur. Vefat tarihi bilinmemektedir}, Şeyh Ubudullah Efendi {Selanik Mevlevihanesi şeyhlerindendir.} ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait toplam beş kabir vardır. Türbe ziyarete kapalıdır. 2004-2005 yılları arasında başlanan restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

HALİL PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Üsküdar'da, Gülfem Hâtun mahallesi, Yeniçeşme yokuşunun başında olup 441. ada, 21. parselde yer almaktadır.

Halil Paşa, Sultan II. Osman⁸⁹ ve Sultan IV. Murad⁹⁰ devri sadrazamlarındandır. Aslen Maraşlı olup idam edilen Beylerbeyi Mehmed Paşa'nın kardeşidir. Enderun'da yetişerek, Doğancıbaşı, Çakırcıbaşı ve 1016/1607 yılında yeniçeri ağası oldu. Daha sonra kaptan-ı deryâlık görevine getirilerek, Tarblusgarb'a gönderildi. Buradaki asîleri zararsız hale getirdi. 1026/1617 yılında sadrazam oldu. Bir süre sonra azledildi. Muhtelif zamanlarda dört defa kaptan-ı deryâlık yaptı. 1036/1626 yılında ikinci defa sadrazam oldu ancak 1037/1627 yılında azledildi. Bundan sonra hayatını Aziz Mahmud Hüdâyî⁹¹ Dergâhı'nda ibadetle geçirdi ve 1039/1629 yılında vefat etti ve türbesine defnedildi.

Türbeyi, Halil Paşa sağlığında, sebil ve çeşme ile birlikte, 17. yy.'ın ilk yarısında inşâ ettirmiştir. Türbe, Kare planlı olup üç birimli revağa sahiptir. Mukarnas başlıklı mermer sütunların taşıdığı sivri kemerli revak; ortada kubbe, iki yanda aynalı tonozla örtülmüştür. Revağın sol

⁸⁹ Sultan II. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

⁹⁰ Sultan IV. Murad ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

⁹¹ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Aziz Mahmud Hüdâî Hazretleri ve Türbesi*

yanı örölerek kapatılmıştır. Revak ortasında mermerden basık kemerli bir kapı açıklığı vardır. Sekizgen kasnakla tromplu kubbeye geçilir. Trompların altında mukamas dolgular vardır. Çift sıra pencere düzenine sahip olan yapıda, alt sıra pencereler, sivri boşaltma kemeri altında, mermer alınlıklı ve dikdörtgen söveli, üst sıra pencereler ise sivri kemerli açıklıklara sahiptir. Kapısının üstündeki kitâbede, güzel bir 'ülüs hat ile Arapça olarak şunlar yazılıdır;

İza tehayyertüm f-il-umûri

festeînû min ehl-il-kubûr Ketebehü mütevellî - 1214 / M.1759

Kitâbenin türkçesi şöyledir;

İşlerinizde tehayyüre(zorluğa) uğradığınız zaman kabir ehlinden yardım isteyiniz.

Hadîsi Şerif-1 40 Hadis Ş. İbni Kemal

Türbede, Halil Paşa, Gafurî Mahmud Efendi (v:1078/1667) ve Abdülhay Efendi'ye (v:1117/1705) ait toplam üç sanduka bulunmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarımı devam etmektedir.

HAMDULLAHÜ'L (AHMEDÜ'L) ENSÂRÎ (r.a.) VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih, Ayvansaray, Toklu Dede sokağında, Ebû Şeybet-ül Hudri (R.A.) Türbesi'nin arkasındadır.

Hamdullahü'l (Ahmedü'l) Ensârî (r.a.) Sahabe-i Kirâm'dan büyük biridir. Aslen Medinelî'dir. Medine'nin yerlilerine ensâr denilmesinden dolayı "Ensârî" adını almıştır. Eyyûb Sultan Hazretleri⁹² ile birlikte İstanbul'un kuşatmasına katılmış ve şehit olmuştur.

Türbe, Ebû Şeybet-ül Hudri (r.a.) Türbesi⁹³ ile aynı çatı altındadır. İlk türbe binası, Fatih Sultan Mehmed⁹⁴ tarafından inşâ ettirilmiş ve Toklu İbrahim Dede türbedar tayin edilmiştir. Günümüzdeki türbe binası ise Sultan II. Mahmud⁹⁵ tarafından 1251/1835'te inşâ edilmiştir. Ortak bir çatı altında, birbirine bitişik iki birimden oluşan türbelerin duvarları moloz taşla örülmüştür. Kapı ve pencerelerin dikdörtgen açıklıkları kesme küfekiden sövelerle çevrilmiş, pencereler ayrıca demir parmaklıkla çevrilmiştir. Ebû Şeybet-ül Hudri (r.a.) Türbesi'nin kapısı güneye, Hamdullah-ül (Ahmüd-ül) Ensârî (r.a.) Türbesi'ninki ise batıya açılmaktadır. İki türbeyi ayıran duvarlarda bir pencere bulunmaktadır. Çatıda Marsilya tipi kiremitler vardır. Türbenin kapısında, Sultan II. Mahmud zamanındaki tamirde konulup, metni Vakanüvis Sahhaflarşeyhizâde Mehmed Esad Efendi'ye (v:1266/1849), ta'lik hatlı yazısı ise Yesârizâde Mustafa İzzet Efendi'ye (v:1266/1849) ait 1251/1835 tarihli kitâbe vardır. Kitâbede şunlar yazılıdır;

*Her tarafta Hân Mahmûd-u kerâmet pişenin
Nev-benev âsâr-ı hayr-etvârı olmakta bedid.
İşte ezcümle bu Ensârî-i Gazi türbesin
Eyledi ihyâda bezl-i himmeti tahsin resîd
Himmete şâyestedir hem sâhibi ol türbenin
Bâ alemdâr-ı Nebi gelmişti her kavî-i sedid
Hayr-ü nesre tâ ebed ol dâver-i dâdâveri
Mazhar itsûn ömr-ü şevketle Hüdâvend-i Mevid
Yazdı tarihe mücevher harf ile vak'anüvis
Oldu Hamdullah Gazi merkadi el-hak cedîd Sene 1251*

Türbenin içi sade olup Hamdullah-ül Ensârî'ye ait bir şahide yer almaktadır. Bu şahideyi Sülûs hat ile Mimar Acem Tekkesi şeyhlerinden Seyyid İsmail Efendi yazmıştır. Şahidede şunlar yazılıdır; *Hâzâ kabr-i Hâmid-il Ensârî (r.a.)* Söz konusu şahidedeki, *Hâmid* ibaresinin *Ahmed*

⁹³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Ebu Şeybet-ül Hudri R.A.ve Türbesi*

⁹⁴ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed ve Türbesi*

⁹⁵ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

şeklinde okunması sonucunda, Hamdullahü'l Ensârî, halk arasında *Ahmedü'l Ensârî* olarak tanınmıştır.

Türbede, Hamdullahü'l (Ahmedü'l) Ensârî tek başına medfundur.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı durumdadır.

HASEKİ HÜRREM SULTAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Süleymaniye'de, Süleymaniye Camii avlusunda, Kanûnî Sultan Süleyman Han'ın Türbesi'nin yanında, 377. ada, 5. parselde yer almaktadır.

Hürrem Sultan, Kanûnî Sultan Süleyman'ın⁹⁶ eşi ve Sultan II. Selim'in⁹⁷ annesidir. Batılı tarihçiler tarafından *Roxelana*, *Roza*, *Rossa*, *Rosanne*, *Ruziac* ve *La Rossa*, Türk tarihçiler tarafından *Haseki* ve *Hürrem Sultan* adları ile tanıtılır. Osmanlı Sarayı'nın yabancı kökenli ilk hasekisi olan Hürrem Sultan, Ukrayna asıllı olup 908/1502 yılında dünyaya geldi. Genç yaşta Osmanlı Sarayı'na girdi ve padişah eşi olmak üzere yetiştirildi. 17 Şevval 926/30 Eylül 1520 tarihinde I. Süleyman'ın (Kanûnî) tahta çıkmasıyla, onun gözdeleleri arasında yer alan Hürrem Sultan, 928/1521 senesinde Şehzade Mehmed'i⁹⁸ dünyaya getirerek padişaha eş olma hakkını kazanmıştır. Şehzade Mehmed'in ardından, 929/1522 yılında Mihrimah Sultan'ı, 930/1523 senesinde Şehzade Abdullah'ı, 931/1524'de Şehzade Selim'i, 932/1525'de Şehzade Bayezid'i ve 938/1531'de de Şehzade Cihangir'i dünyaya getirmiştir. Hürrem Sultan ve Kanûnî Sultan Süleyman Han ile aralarındaki duygusal bağlılık çok ileri safhada idi. Ölümüne değin kocası Kanûnî Sultan Süleyman Han'a uzun yıllar can yoldaşı olmuş ve pek çok tarihi olayda rol oynamıştır. Son yıllarını hastalıklar içinde geçiren Hürrem Sultan, Kanûnî Sultan Süleyman Han ile çıktığı bir

⁹⁶ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

⁹⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

⁹⁸ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Şehzade Mehmed ve Türbesi*

Edirne gezisi sonucu 966/15 Nisan 1558 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Süleymaniye Camii haziresine defnedildikten sonra türbesi inşâ edilmiştir. Hürrem Sultan, bugün Haseki olarak anılan semtte yaptırdığı Külliye ile adına Külliye tesis edilen ilk padişah eşi olma özelliğine sahiptir. Bundan başka; Edirne ve İstanbul'da birer su yolu, Cisrimustafapaşa'da (Bulgaristan) bir cami ile Kervansaray yaptırmıştır. Mekke ve Medine'de her yıl sadaka dağıtmıştır. Sultanahmet semtindeki, adına yaptırılan Haseki Hürrem Sultan Hamamı da meşhurdur. Adına yaptırılmış pek çok vakıf eseri vardır.

Türbe 967/1559 yılında Mimar Sinan'a⁹⁹ yaptırılmıştır. Dışta sekizgen, içte onaltıgen planlıdır. Kesme taştan inşâ edilen türbeyi, dışta silindirik bir kasnağa, içte ise duvarlara oturan çift kubbe örter. Girişin önünde üç gözlü revak yer almaktadır. Her cephede, altta bir, üstte bir pencere vardır. Üst pencereler, sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Alt pencereler, dikdörtgen söveler içinde olup demir parmaklıklılıdır. Türbenin giriş kapısının iki yanında dışarda, birbirine benzer çini panolar vardır. Bu panoların üzerinde çini kitâbelerde **Lâ ilâhe illâllah Muhammedür Resûlüllah / Sübhanellah ve'l-hamdülillah** yazısı vardır. Türbenin içinde de renk ve kompozisyonu ile özel bir karaktere sahip, sıraltı teknikli 16. yy. çinileri yer almaktadır. (Türbenin çini panoları 1996-1997 yılları arasında Restorasyon ve Konservasyon Merkez Labaratuvarı Müdürlüğü'nce restore edilmiştir.) Pencere ve kapı üstünde yer alan, lacivert zemine beyaz sülüs hatla yazılmış çini kitâbede;

Sübânellâhi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vellâhu ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyîl-azîm Allahümme ente veliyyî fî'd-dünyâ ve'l-âhirati, teveffenî müslimen ve el-hıknî bî's-sâlihîn. Allahümme innî es'elüke'r-rıdâ kable'l-kadâ ve berede'l-ayşe ba'de'l-mevt ve lezzete an nazarî ilâ vechike. Allahümme eslemtü vechî ileyke ve elce'tü zahrî ve üfevvidu emrî ileyke, lâ melce-e velâ mence-e. yazılıdır.

⁹⁹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Kapı ve pencere kanatları, künde-kârî tekniğinde olup ağaç işçiliğinin nefis örneklerindendir. Şehzade Mehmed'in sandukası geometrik tezeyinatlı ve fildişi kakmalıdır. Üzerindeki kavuk da kendi devrinden kalmadır.

Türbede üç sanduka vardır. Büyük olanı Haseki Hürrem Sultan'a aittir. Yanındaki sanduka, Sultan II. Selim'in oğlu ve Kanûnî Sultan Süleyman'ın torunu olan Şehzade Mehmed'e ve onun yanındaki de Kanûnî Sultan Süleyman'ın kız kardeşi olan Hatice Sultan'ın 990/1582 yılında vefat eden kızı Hanım Sultan'a aittir. Hanım Sultan'ın sandukasının üzerinde; *Hatice Sultan kerimesi Hanım Sultan 990 (M.1582) ibaresi yazılıdır.*

Türbe ziyarete açıktır. Bugün, bakımlı ve iyi durumdadır.

HATİCE SULTAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Şehzadebaşı'nda, Şehzade Camii kible avlusu, 950. ada, 2. parselde yer almaktadır.

Hatice Sultan hakkında kesin bir bilgi yoktur. Türbenin kitâbesi olmadığından dolayı, iki kaynaktan bilgi edinilmektedir ki bu bilgiler de hatalıdır. Türbede, *Asırlar Boyunca İstanbul* kitabı müellifine göre Sultan III. Murad'ın kızı, *Sicill-i Osmani* kitabına göre ise Yavuz Sultan Selim'in kızının yattığı söylenmektedir. M. Çağatay Uluçay'ın *Padişahların Kadınları ve Kızları* kitabında, Sultan III. Murad'ın böyle bir kızı yoktur. Ancak *Sicill-i Osmani* kitabında belirtildiği gibi de, Yavuz Sultan Selim'in kızı Hatice Sultan burada yatmamaktadır.¹⁰⁰ Bazı araştırmacılar burada Yavuz Sultan Selim'in kızı Hatice Sultan'ın çocuklarının gömülü olduğunu söylemektedir.

Türbe sekizgen planlı ve tek kubbeli bir yapıdır. Gayri muntazam olan cepheleri birbirinden köşeli sütunlar ayırır. Alt tarafta küfeki taşı, üst tarafta tuğla kullanılmıştır. Cephelerde altlı-üstlü pencereler

¹⁰⁰ Hatice Sultan, Şehzadeler Türbesi'nde medfundur. Bknz. *Şehzadeler Türbesi*

açılmıştır. Portalin bulunduğu yüzde pencere yoktur. Üst pencereler sivri kemerlidir. Alt pencereler demir parmaklıklarla çevrilmiştir. Türbenin içinde hiçbir süsleme ögesi yoktur.

Türbede; Hatice Sultan, iki kızı ve oğluna ait olmak üzere toplam dört sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük onarımı gerekmektedir.

HATİCE TURHAN VALİDE SULTAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Yenıcamı Külliyesi'nde, 384. ada, 156.parselde yer almaktadır.

Hatice Turhan Valide Sultan, Sultan İbrahim'in¹⁰¹ hanımı ve Sultan IV. Mehmed'in anesidir. Rusya'da dünyaya geldi ve daha sonra esir düşerek, Osmanlı Sarayı'na, Kösem Sultan'a¹⁰² yetiştirilmek üzere verildi. Son derece güzel olan Hatice Turhan Sultan, Kösem Sultan tarafından yetiştirildi ve yeni tahta geçen Sultan İbrahim'in hanımı oldu. 1052/1642 yılında Şehzade Mehmed'i dünyaya getirdi. Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesi ve oğlunun tahta geçmesi ile *Valide Sultan* ünvanı alan Hatice Turhan Sultan, oğlunun henüz yedi yaşında olması sebebiyle devlet işleri ile ilgilenememesi yüzünden, tüm yetkiyi elinde toplamaya çalışan Kösem Sultan ile devleti yönetmek için mücadeleye başladı. 1062/1651 yılında Kösem Sultan'ın bertaraf edilmesi ile rakipsiz kalan Hatice Turhan Valide Sultan devlet işlerinin düzene sokması için Köprülü Mehmed Paşa'yı¹⁰³ sadrazamlığa getirdi. Bundan sonra devlet işleri ile uğraşmayıp, kendini ibadete ve hayır işlerine adadı. Hatice Turhan Valide Sultan, 1106/1694 yılında vefat etti ve sağlığında yaptırmış olduğu türbesine defnedildi. Birçok hayır işi yapmıştır. Yarım kalmış olan Yenıcamı Külliyesi'ni yaptırmış ve Yeni

¹⁰¹ Sultan İbrahim ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Mustafa-Sultan İbrahim ve Türbesi*

¹⁰² Kösem Sultan ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

¹⁰³ Köprülü Mehmed Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Köprülü Mehmed Paşa ve Türbesi*

Cami'nin kitap dolaplarına değerli eserlerden oluşan bir kütüphane vakfetmiştir. Ayrıca, Çanakkale Boğazı'nın iki tarafına düşman geçişini önlemek amacıyla birer kale inşâ ettirmiş ve bununla ilgili Vakıflar kurdurmuştur.

Türbe, Yenicami Külliyesi içinde yer almaktadır. Sultan III. Mehmed'in annesi Safiye Sultan'ın (v:1014/1605) inşâsını başlattığı ve onun ölümü ile yarım kalmış Yeni Camii'ni, elli altı yıl aradan sonra Hatice Turhan Sultan, 1072-1075/1661-1664 tarihleri arasından tamamlamış ve yanına türbe, darulkurra, mekteb, muvakkithane, hünkar kasrı, sebil, çeşme ve bunlara gelir sağlamak amacıyla Mısır Çarşısı'nı yaptırmıştır. (O zamanlar Yeni Camiye "*Valide Camii*" denilirdi.)

Türbe 1074/1663 yılında Yeni Cami'nin mimarı Mustafa Ağa tarafından yapılmıştır. Kare planlı olup yüksek bir kubbe ile örtülmüştür. Klasik devirde inşâ edilmiştir. Sultan I. Ahmed Türbesi'nin¹⁰⁴ mimarisinin tekrarı biçimindedir. Cepheler kesme taştan kaplanmıştır. Cepheleri yukarıdan bir mukarnas firizi sınırlar. Kubbe tuğladan örülü olup kurşun kaplıdır. Türbe önünde üç gözlü revak vardır. Revakın batı kısmındaki çıkıntılı kısım, Kütüphane olarak düşünülmüştür. Türbe üç sıra halinde toplam kırkyedi pencere ile aydınlatılarak, oldukça ferah bir iç mekân elde edilmiştir. Alt pencereler silmeli, mermer söveler içinde dikdörtgen olup dışardan demir parmaklıkla çevrilmiştir. Üst pencereler sivri kemerlidir. Alçıdan şebekeleri vardır. Fakat bugün devrinden ancak iki alçı şebekesi kalmıştır. Diğerleri sonradan beyaz camla kaplatılmıştır. Türbe kapısının sağ kanatının üst tablalarında iki parça halinde *Yâ Müfettiha'l-Ebvâb / iftah lenâ hayra'l-bâb* (Ey kapılar açan Allahım, bize hayırlı kapılar aç) yazısı yer almıştır. Kapısının iç tarafında yer alan kitâbesinde, 1137/1724-25 tarihinde Sultan III. Ahmed tarafından yaptırıldığı yazılmaktadır. Türbenin içinde ölçülü bir süsleme kullanılmıştır. Revakla, alt pencere üstünde yer alan İznik imali çinilerde lacivert zemine beyazla celî sülûs hat ile *Esmâ-ül Hüsna*

¹⁰⁴ Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

yazılıdır. Zemin tuğla döşemelidir. Pencereilerin hemen üstünde bir yazı kuşağı ile nihayetlenen çini kaplama ile üst duvarlar ve kubbede Klasik tarzda malakari süslemeler yer almaktadır. 1959 yılındaki restorasyonda çıkarılan Geç dönem süslemeleri, rumîli kompozisyonlar ile Klasik madalyon ve rozet kuşaklarından oluşmaktadır. Kubbe ve duvarların üst kısımları devrinin motifleri taklit edilmek suretiyle yapılan kalem işleri ile süslüdür. İç mekânda çini kitâbe kuşağında *Mülk Sûres*'nin 1-30. ayeti, revaktaki çini kitâbe kuşağında ise *Haşr Sûresi*'nin 23-24. ayetleri ile *Esma-ül Hüsna* yazılıdır. Ayrıca sedef ve bağa işçiliği ile, künde-kârî tekniğinde yapılan kapı kanatları ile iç mekânda bazı pencerelerdeki vitraylar, devrinin en güzel örnekleri olup dikkati çeken diğer süsleme unsurlarıdır. Türbelerdeki sandukalardan bazıları sedef kakmalı ve ahşap parmaklıklar içindedir. Türbenin içinde, batı duvarına asılmış iki satırlı ta'lik hat ile yazılmış kitâbe, Sultan IV. Mehmed'in türbeye defnedilmesi dolayısı ile konulmuştur. Kitâbede şunlar yazılıdır;

*Mehammed Han-ı Râbî" ibni İbrahim-i Ferruh-dem
Onunla bulmuştu izz ü şevket taht-ı Osmanî
Hitab'ı "İrcî" ahir erince cânib-i Hak'dan
Müşerref eyledi ruhu revânı bağ-ı rıdvânı
Kemal üzre bulup kadr ü ayarın ehl-i irfânın
Müşahib eylemişdi Fenn-i abd-i senahânı
O yerde yattığınca Hazret-i Hak eyleye dâim
Serir-i ma'deletde Gazi Sultan Mustafa Hânı*

Türbede; Hatice Turhan Valide Sultan'ın yanı sıra; oğlu Sultan IV. Mehmed, Sultan II. Mustafa, Sultan III. Ahmed, Sultan I. Mahmud ve Sultan III. Osman olmak üzere beş Osmanlı padişahı ve hanedan mensuplarından oluşan toplam kırkdört kişi medfundur.

Sultan IV. Mehmed (Avcı): Ondokuzuncu Osmanlı padişahı olan Sultan IV. Mehmed, Sultan İbrahim'in, Hatice Turhan Valide Sultan'dan, 1052/2 Ocak 1642 tarihinde, İstanbul'da doğan oğludur. Annesi onu çok iyi yetiştirdi. İyi bir ilim tahsili gördü. Babası Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesi üzerine 18 Recep 1058/8 Haziran 1648 yılında yedi

yaşında padişah oldu. İlk zamanlarda devlet, sarayın nüfuslu şahsiyetleri (Kösem Sultan ve Hatice Turhan Valide Sultan) tarafından yönetilmekteydi. Bu da askerler arasında huzursuzluğa yol açtı. Yeniçeriler ile Sipahiler çarpıştı ve Yeniçeriler üstünlük sağladı. 1062/1651 yılında Kösem Sultan öldürüldü. Bu olayı takiben, Yeniçeri subaylarının çoğu öldürüldü ve asayiş sağlandı. Pekçok sadrazam denenmesinden sonra Köprülü Mehmed Paşa Sadrazam oldu. 1070/1659 yılında Rusya'ya karşı büyük bir zafer kazanıldı. 1071/1660 yılında İstanbul'da büyük bir yangın oldu. 1072/1661 yılında Köprülü Mehmed Paşa öldü ve yerine oğlu Fazıl Ahmed Paşa¹⁰⁵ sadrazam oldu. 1095/1683 yılında Viyana ikinci kez kuşatıldı, fakat Kırım Hanı'nın ihaneti ile alınamadı. Alamandağı Meydan Muharebesi kaybedildi ve Viyana kuşatması kaldırıldı. Ordunun isyan çıkarması sonucunda, 1099/1687 yılında Sultan IV. Mehmed tahttan indirilerek Edirne Sarayı'na gönderildi. Yerine kardeşi II. Süleyman 2 Muharrem 1099/8 Kasım 1687 tarihinde tahta geçmiştir. 1105/6 Ocak 1693 tarihinde Edirne'de vefat eden IV. Mehmed'in cenazesi İstanbul'a getirildi ve annesinin türbesine defnedildi. Edebiyatla da ilgilenmiş ve dindar bir kişi olarak tanınmıştı. Ava olan merakı yüzünden *Avcı Mehmed* lâkabı takılmıştır.

Sultan II. Mustafa: Yirmiikinci Osmanlı padişahı olan Sultan II Mustafa, Sultan IV. Mehmed'in, Emetullah Rabia Gülnüş Sultan'dan¹⁰⁶ 1075/5 Haziran 1664 tarihinde doğan oğludur. *Mustafa Han-ı Sani, Gazi Sultan Mustafa Han, Sultan Mustafa bin Mehmed Han-ı Rabî* adlarıyla da anılır. İyi bir tahsil görmüştü. Sultan II. Ahmed'in ölümü üzerine 21 Cemeziyelevvel 1106/6 Şubat 1695 tarihinde padişah oldu. Devrinde, Sakız Adası yeniden alındı. 1106/1695 yılında Lugoş Zaferi kazanıldı. Rus Çarı Büyük Petro, Azak'ta hezimete uğratıldı. Fakat bir süre sonra Azak düştü. Almanlara karşı Olaş Zaferi kazanıldı. 1111/1699 yılında Karlofça Anlaşması yapıldı. İstanbul'da isyan oldu. İsyan büyüdü ve Sultan II. Mustafa tahttan 9 Rebiyülevvel 1115/22

¹⁰⁵ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Köprülü Mehmed Paşa ve Türbesi*

¹⁰⁶ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Gülnüş Valide Sultan ve Türbesi*

Haziran 1703 tarihinde indirildi. Sekiz sene saltanat sürdü ve yerine kardeşi Sultan III. Ahmed geçti. Tahttan indirildikten bir süre sonra 1115/30 Aralık 1703 yılında vefat etti ve Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne defnedildi. Tahta çıktıktan üç gün sonra Sadrazama bir Hatt-ı Hümayun göndermiştir. Hatt-ı Hümayunda; *Zevk, sefa ve rahatı kendimize haram eylemişizdir* yazılıdır. Yine, Vezirlerinin birine yazmış olduğu yazıda; *Bana ağırlık ve hazine lâzım değil. Yerine göre kuru ekmek yerim. Vücudumu din uğruna harcarım. Sıkıntının çeşidine sabrederim. Milletime hizmet tamam olmadıkça, seferden dönmem. Elbette sefere bizzat kendim giderim* demiştir.

Sultan III. Ahmed: Yirmiüçüncü Osmanlı padişahı olan Sultan III. Ahmed, Sultan IV. Mehmed'in, Emetullah Rabia Gülnüş Sultan'dan, 1084/31 Aralık 1673 tarihinde doğan oğludur. Kardeşi Sultan II. Mustafa'nın tahttan indirilmesi üzerine 9 Rebiyülevvel 1115/22 Haziran 1703 tarihinde otuz yaşında padişah oldu. Devrinde, Oran şehri İspanyollardan alındı. 1123/1711 senesinde Prut Seferi'ne çıkıldı. Prut ovasında savaş alanında Rus ordusu barış yapmak zorunda kaldı. Azak, Ruslardan alındı. 1131/1718 yılında Almanya ve Venedikle, Pasarofça Sulhü imzalandı. "*Lâle Devri*" denilen meşhur devir bu tarihten sonra başlar. 1140/1727 yılında ilk Türk matbaası açıldı. 1143/28 Eylül 1730 tarihinde Patrona Halil isyanı çıktı. Sultan III. Ahmed durumun vehametini anladı ve yeğeni Sultan I. Mahmud'u 19 Rebiyülevvel 1143/2 Ekim 1730 tarihinde tahta oturttu. Sultan III. Ahmed yirmiyedi sene saltanat sürdü ve 1149/1 Temmuz 1736 tarihinde, altmışüç yaşında vefat etti. Cenazesi, Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne defnedildi. Hattat ve şair olan Sultan III. Ahmed *Necîb* mahlasıyla şiirler yazmıştır.

Sultan I. Mahmud: Yirmidördüncü Osmanlı padişahı olan Sultan I. Mahmud, Sultan II. Mustafa'nın, Saliha Valide Sultan'dan (v:1152/1739) 1108/2 Ağustos 1696 tarihinde doğan oğludur. Amcası Sultan III. Ahmed'ten sonra 19 Rebiyülevvel 1143/2 Ekim 1730 yılında tahta çıktı. İlk iş olarak Patrona Halil ve mahiyetindekileri ortadan kaldırdı. 1150/1737 yılında Almanya ile savaşa başlandı. 1152/1739 yılında

Belgrad Anlaşması yapıldı. İran kesin bir yenilgiye uğratıldı. Aynı yıl İran ile İstanbul Anlaşması imzalandı. Bu anlaşmadan sonra İranlılar birçok yerleri geri aldılar. Nihayet savaş 1159/1746 senesinde sulh yapılarak sonuçlandı. İranlılar aldıkları yerleri geri verdiler. Devrinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları 15.538.000 km² idi. Yirmidört sene saltanat süren Sultan I. Mahmud 27 Safer 1168/13 Aralık 1754 tarihinde ellisekiz yaşında vefat etti ve Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne defnedildi. Yerine kardeşi Sultan III. Osman tahta çıkmıştır. Sultan III. Ahmed'in *Sebkâti* mahlasıyla yazdığı şiirleri vardır. Çok hayırsever bir insandı. 1164/1750 senesindeki zelzelede İstanbul'un büyük camileri hasar görmüştü. Bu camileri derhal tamir ettirmiştir. Aynı sene çıkan yangında dükkân ve evleri yananların zararlarını kendi karşılamış ve ev ile dükkânları yaptırıp sahiplerine teslim etmiştir.

Sultan III. Osman: Yirmibeşinci Osmanlı padişahı olan Sultan III. Osman, Sultan II. Mustafa'nın, Şehsuvar Valide Sultan'dan¹⁰⁷ 1112/2 Ocak 1699 tarihinde İstanbul'da doğan oğludur. Terbiyesi ile çok dindar olan annesi meşgul oldu. Sultan I. Mahmud'un vefatından sonra 27 Safer 1168/13 Aralık 1754 yılında elli altı yaşında tahta çıkmıştır. Zamanında; 1169/1755 yılında Haliç dondu. Aynı sene İstanbul'un yarıdan çoğunun zarar gördüğü bir yangın oldu. Bir süre sonra ikinci bir yangın çıktı ve 4.000'e yakın ev yandı. Sultan I. Mahmud'un yaptırdığı Nuruosmaniye Camii, bu devirde (1169/1755) ibadete açıldı. Üç sene saltanat süren Sultan III. Osman 15 Safer 1171/29 Ekim 1757 tarihinde vefat etti ve Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne defnedildi. Yerine, Sultan III. Mustafa¹⁰⁸ padişah oldu. Sultan III. Osman, Hazreti Peygamberimizin (s.a.v.) Kadem-i Şeriflerini tersim ederek, yanına bir de tuğra yaptıktan sonra, Eyyûb Sultan Türbesi'ne¹⁰⁹ hediye etmiştir.

Ayrıca türbede;

¹⁰⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Nuruosmaniye Türbesi*

¹⁰⁸ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

¹⁰⁹ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Eyyûb Sultan ve Türbesi*

Sultan II. Ahmed'in kızlarından; Akife Sultan (v:1159/1737), Beyhan Sultan (v:1132/1720), Rukiye Sultan (v:1127/1715), Rukiye Sultan (v:1132/1720), Sabiha Sultan (v:1138/1727), Rabia Sultan (v:1140/1729), Reyhan Sultan (v:1132/1720), Rukiye Sultan (v:1119/1707), Emine Sultan (v:1136/1724), Naile Sultan (v:1139/1727), Nazife Sultan (v:1133/1721), Hatice Sultan (v:1152/1738), Zübeyde Sultan (v:1168/1754), Ayşe Sultan {Küçük} (v:1189/1775), hanımı Hanife Kadın ile,

Sultan II. Mustafa'nın hanımı; Saliha Sultan (v:1152/1739), kızları; Ayşe Sultan {Büyük} (v:1166/1752) ile,

Sultan IV. Mehmed'in kızları; Hatice Sultan (v:1156/1743), Fatma Sultan (v:1112/1700), Ümmi Sultan (v:1133/1720) torunları; Hatice Sultan (v:1110/1698), Fatma Sultan (v:1113/1701) medfundur.

Türbe ziyarete açıktır. 1996 yılında onarılmış ve 1997 yılının Ocak ayında halkımızın ziyaretine açılmıştır. 2004-2005 yılları arasında başlanan çini restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi boyut açısından, hanedan türbelerinin en büyüğüdür. Daha sonra türbeye, Havatin¹¹⁰ ve Cedid Havatin¹¹¹ Türbeleri eklenmiştir.

Türbenin, güneyde yer alan hazire kısmında, 17.yy.'dan bu yana Hanedan mensupları ve Saray görevlileri defnedilmiştir. Değişik üslûptaki bezemeleri ile mezartaşları açısından bir açık hava müzesi niteliğindeki bu hazireyi sokaktan ayıran duvarda bulunan iki çeşme Ampir üslûba özgü özellikler ile dikkat çeker. Ortada bir Hâcet penceresi ile belirlenen çeşmelerde zengin taş işçiliği dikkat çeker.

¹¹⁰ Havatin Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Havatin Türbesi*

¹¹¹ Cedid Havatin Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Cedid Havatin Türbesi*

MUSTAFA RÂKİM EFENDİ VE TÛRBESİ

TÛrbe, Fatih, Karagömrük, Atik Ali caddesi, Atik Ali Camii karşısi, 1362. ada ve 6. parselde yer almaktadır.

Mustafa Rakım, Türk hat sanatının en değerli şahsiyetlerinden biridir. Mehmed Kaptan'ın oğlu olarak 1171/1757 yılında Ünye'de dünyaya geldi. Meşhur hattat İsmail Zühtü Efendi'nin (d.1149/1736-v.1221/1806) kardeşidir. Çocukken ağabeyi ile İstanbul'a gelmiş, bir yandan medrese tahsilini sürdürürken, bir yandan da hat öğrenmeye başlamıştır. Hocaları, ağabeyi İsmail Zühtü Efendi ile Eğrikapılı Mehmed Rasim Efendi'nin yetiştirdiği Derviş Ali Efendi'dir. Oniki yaşında iken icâzetini aldı. Hat sanatında ilerledikten sonra, ileri gelen ailelerin çocuklarına ders vermeye başladı. Bir taraftan da resim yapıyordu. Sultan III. Selim¹¹² tahta çıktığı zaman onun bir resmini yaparak, kendisine takdim etmiş, bu resmi çok beğenen padişah Râkım Efendi'ye müderrislik pâyesini verdi. Bu yoldan Sarayda nüfuz edilen Mustafa Râkım Efendi, Şehzade Mahmud'un yazı hocası oldu. Onun sayesinde Sultan II. Mahmud¹¹³ padişahlar arasında en iyi hattatların biri haline geldi ve hocasına büyük hayranlık duyarak saraya gelip-gidişinde O'na hediyeler veriyordu. Bu arada kendi adına bastırdığı paranın resmini yapmayı da vazife olarak ona verdi. Mustafa Râkım Efendi gördüğü büyük itibar sayesinde 1224/1809'da molla ünvanıyla İzmir, 1230/1814'de Edime, 1232/1816'da Mekke, 1234/1818'de İstanbul kadılıklarına ve 1239/1823 yılında da Anadolu Kazaskerliği'ne tayin edilen Mustafa Râkım Efendi 1242/26 Mart 1826 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Türklerde hat sanatı çok ileri bir derecede idi. Öyleki; *Kur'an-ı Kerim Mekke'de (Hicaz'da) nazil oldu. Mısır'da okundu. İstanbul'da yazıldı* sözü tamamıyla gerçeği yansıtmaktadır. Bu olgu da Şeyh Hamdullah, Hafız Osman, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Ahmed Karahisarî,

¹¹² Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim TÛrbesi*

¹¹³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve TÛrbesi*

Mehmed Şefik Efendi ve Mustafa Râkım Efendi gibi özverili ve gayretli çalışan hattatlarımız sayesinde olmuştur. Zamanında hat sanatında ne kadar önde olduğumuza bir örnek olarak; Ressam Hasan Kavruk, çıktığı Avrupa seyahatlerinden birinde meşhur İspanyol ressam Picasso'nun Paris'te bulunan atölyesine uğrayıp, yanında çok şeyler öğrenmek istediğini müşahadesi olursa öğrencisi olmak istediğini söyler. Buna karşılık Picasso;

-Sen Türksün değil mi? der. Ve devam eder konuşmasına ibretli bir şekilde

- Biz bugün sanatta sizin eski hattatlarınızın yaptıklarını yapmaya çalışıyoruz. Sen hemen memleketine dön ve kendi hat sanatını incele, der.

Râkım Efendi, hat sanatında hocası ve ağabeyi İsmail Zühtü Efendi'nin yolundan yürümüş, fakat onun ölümünden sonra kendisine mahsus yazı üslûbuyla eser vermeye başladı. Mustafa Râkım Efendi, ayrıca Osmanlı Tuğrası'nı da derleyip toplayarak, ölçülü bir şekil vermiştir. Ayrıca, Sultan III. Selim, Sultan IV. Mustafa ve Sultan II. Mahmud için yaptığı Tuğralarda kendisinden sonra değişmeyecek olan Tuğra biçimini ortaya koymuştur. Mustafa Râkım Efendi'nin, bıraktığı eserler arasında birçok cami, mimarî abidelerin kitâbeleri, mezartaşı kitâbeleri, kıt'alar, türlü levhalar vardır. Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde latif bir hilyesi vardır. Topkapı Sarayı'nda, Sultan IV. Mustafa ve Sultan II. Mahmud Tuğraları devrinin süslemesi ile görülmektedir. Sultan II. Mahmud'un annesi Nakşidil Valide Sultan Türbesi'nin¹¹⁴ kapılarında ve içindeki kuşak yazıları Râkım Efendi'nin şaheserleri sayılır. Mihrişah Valide Sultan'ın türbesi için muhteşem bir hilye hazırlamıştır. Ayrıca Tophane'deki Nusretiye Camii'nin yazı kuşaklarını da o yazmıştır. Eski Cihangir Camii'nin yazılarını da o yazmış olup bu yazılar cami ile beraber yanmıştır. Ta'lik hatla yazdığı yazılar arasında Zeynep Sultan Camii arkasındaki çeşmenin kitâbesi ve Miskinler tekkesi kitâbesi vardır.

¹¹⁴ Daha geniş bilgi için, Bknz. *Nakşidil Valide Sultan ve Türbesi*

Türbe medrese ile birlikte 1241/1826 yılında yapılmış olmalıdır. Kare planlı olup avlu cephesindeki duvarlar bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüştür. Sokak cephesindeki duvarları ise kesme taştan yapılmıştır. Kubbe kasnaksız olarak duvarlara oturmaktadır. Türbenin kuzeydoğu cephesinde Celi Sülüs hat ile yazılmış mermer bir kitâbe vardır. Kitâbede şunlar yazılıdır;

Sabika sadr-ı Anadolu ve hazin-i kelâmü'r-rabbâni Hattat Mustâfa Râkım Efendi ruhiçün Fâtiha 1241 (M.1826) Ketebehu Mustafa Râkım.

Kitâbedeki yazının kendisi tarafından yazılmış olduğu izlenimi veriyorsa da, O'nun ölümünden sonra öğrencisi Haşim Efendi tarafından yazıldığı veya yazının kendisi tarafından ölmeden önce yazılmış olduğu ve vefatından sonra da tarihinin öğrencisi tarafından yazıldığı muhtemeldir. Sokak cephesinde üç penceresinin üstünü sınırlayan bir kitâbe levhası daha vardır. Yazı simetri eksenine üstünde yerleştirilen bir madalyon ve bir çelenkle taçlandırılmıştır. Türbe içi çok sade bir özellik arz eder.

Türbede Mustafa Râkım Efendi ve öğrencisi Haşim Efendi'ye (v:1261/1845) ait toplam iki sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Harap bir vaziyette olup bugün bekçi evi olarak kullanılan medrese ile birlikte onarılmalıdır.

HAVÂTİN (KADINLAR) TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Yeni Cami haziresinde, Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne bitişik olup 384. ada, 156. parselde yer almaktadır.

19. yy.'da Hanedan mensuplarının ölümlerinden sonra uygun mezar yer bulunamadığından, Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne¹¹⁵ bitişik Darü'l Kurra'nın türbeye dönüştürülmesi ile elde edilen yapıya daha çok kadınların gömülmesi sebebiyle Havatın (Kadınlar) Türbesi

¹¹⁵ Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

denilmiştir. Yanındaki yapıya ise Cedit Havatin (Yeni Kadınlar Türbesi)¹¹⁶ denilmiştir.

Havatin Türbesi, Hatice Turhan Sultan Türbesi'nin batı kenarında olup kare planlı ve kubbeli bir yapıdır. Kitâbesi olmadığından dolayı inşâ tarihi belli değildir. Ancak içindeki sandukalardan en eskisi 1261/1845 tarihli olup dönüşüm sürecinin tarihini belirtir. Tamamen kesme taştan yapılmıştır. Kubbesinde ve duvarlarda restorasyon sırasında orjinal malakari süslemeleri bulunarak, aslına uygun olarak restore edilmiştir. Sandukalar kadife üzerine gümüş simlerle işlenmiş puşîdelerle örtülmüştür.

Türbede onyedî sanduka bulunmaktadır. Burada, Sultan Abdülmecid'in¹¹⁷ kadınları, kızları ve şehzadeleri ile Sultan Abdülaziz'in¹¹⁸ torunu medfundur.

Düzidil Kadın: Sultan Abdülmecid'in III. kadını (v:1261/1845)

Nerkızı Hanım: Sultan Abdülmecid'in IV. ikbali (v:1264/1847)

Nühketseza Hanım: Sultan Abdülmecid'in ikbali (v: 1266/1849)

Gülcemal Kadın: Sultan Abdülmecid'in IV. kadını ve Sultan V.

Mehmed Reşad'ın¹¹⁹ annesi (v:1268/1851)

Behiye Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızı (v:1263/1846)

Mehmed Fuad Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1264/1847)

Mehmed Abidin Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1264/1847)

Sabiha Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızı (v:1265/1848)

Hasan Bedreddin Bey: Sultan Abdülaziz'in kızı Esmâ Sultan'ın oğlu (v:1326/1908)

Mukbile Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızı (v:1266/1849)

Refia Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızı (v:1297/1879)

¹¹⁶ Cedit Havatin Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Cedit Havatin Türbesi*

¹¹⁷ Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

¹¹⁸ Sultan Abdülaziz ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

¹¹⁹ Sultan V.Mehmed Reşad Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan V.Mehmed Reşad ve Türbesi*

Ahmed Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1262/1845)

Mehmed Vamık Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1266/1849)

Nizameddin Efendi: Sultan Abdülmecid'in oğlu (v:1269/1852)

Nazmiye Sultan: Sultan Abdülmecid'in kızı (v:1263/1846)

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük çaplı onarımı yapılmış olup küçük bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

HEKİMOĞLU ALİ PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih ilçesi, Cerrahpaşa semtinde, Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi içinde olup 1160. ada, 127. parselde yer almaktadır.

Hekimoğlu Ali Paşa, Sultan I. Mahmud¹²⁰ ve Sultan III. Osman¹²¹ devri sadrazamlarındandır. Çok başarılı bir devlet adamı olup üç kez sadrazamlık görevinde bulundu. 1101/1689 yılında doğdu. Hekimbaşı Venedikli Nuh Efendi'nin oğlu olup asıl adı Ali Ali'dir. Tahsil ve terbiyesine son derece itina edildi. Sultan III. Ahmed¹²² zamanında saraya alındı. 1132/1719 senesinde beylerbeyi oldu. 1135/1722 yılında Adana valisi ve 1137/1724 senesinde Halep valisi oldu. 1138/1725 senesinde Anadolu Beylerbeyi ve daha sonra Şark Serdarı ile Tebriz muhafızı tayin edildi (1139/1726). 1142/1729 yılında Diyarbakır Valisi oldu. 1143/1730 yılında ikinci defa serdar oldu. 1145/12 Mart 1732'de sadrazamlık görevine tayin edildi. Ancak bu görevi uzun sürmedi ve 1146/1733 yılında sadrazamlıktan azledildi. Bir sene sonra Bosna Valisi oldu. Burada üç sene büyük Avusturya kuvvetlerinin şiddetli hücumlarına karşı kahramanca savaştı. Eli silah tutan bütün Bosnalıları gönüllü olarak topladı ve Avusturya Kralı'na karşı 1150/4 Ağustos 1737 tarihinde büyük bir zafer kazandı. 1155/21 Nisan 1742 tarihinde ikinci defa sadrazam oldu. Bir süre sonra görevinden alındı ve 1157/1744 yılında tekrar Bosna valisi, 1158/1745 senesinde Halep valisi, aynı

¹²⁰ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

¹²¹ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

¹²² Daha geniş bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

sene içinde Şark Serdarlığı'na tayin edildi. 1168/1754 yılında Anadolu Beylerbeyliği'ne getirildi. 1169/16 Şubat 1755 tarihinde Sultan III. Osman tarafından sadrazamlığa tayin edildi. Silahtar Ali Ağa'nın entrikaları ile hükümdarın gözünden düştü ve sadrazamlıktan azledildi. 1169/1755 yılında Mısır Valiliği'ne tayin edildi ve 1170/1756'da Anadolu Beylerbeyi oldu. Hekimoğlu Ali Paşa, zehirleterek 1172/14 Ağustos 1758 tarihinde Kütahya'da şehid edildi. Ölmeden önce, İstanbul'da kendi yaptırmış olduğu caminin yanında bulunan türbesine defnedilmesini vasiyet etmiştir. Kütahya'da geçici olarak cenazesi toprağa verildi. Daha sonra fermanla naaşı İstanbul'a getirildi ve türbesine defnedildi. Cömertliğinin yanında, sanatsever, bilgili, zarif bir kişi olarak tanınmıştır. "Âlî" mahlâsıyla yazdığı şiirleri vardır. 1145-1147/1732-34 yılları arasında kendi adını taşıyan bir külliye yaptırmıştır. Külliye; cami, türbe, sebil, çeşme, şadırvandan meydana gelmiştir.

Türbe Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi içinde yer alıp, külliye ile aynı tarihte Mimar Mustafa Ağa ve yardımcısı Simon Kalfa tarafından inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı, tromplu iki kubbe ile örtülü bir yapıdır. Türbenin kuzey cephesi belirli bir yüksekliğe kadar mermerle kaplanmış olup caddeye bakmaktadır. Bu cephede dört pencere ile bir çeşme yer alır. Bu çeşme kitâbesinde şunlar yazmaktadır;

*Sir-i âb-ı münferid edsün Ali Paşa'yı Hak
Kim binâ etmiş idi bu çeşme-i duheri
Muhterik olmuş iken ihrâka tecdid edüb
Lütf-i Sultân cihân Abdülhamid verdi ferî
Düşdi câyında refia masra-i tarih âna
Gel elinden iç Ali'nin âb-ı nâb-i kevseri - 1197 (M.1784)*

Çeşmenin büyük kemerinin iki yanındaki küçük çeşmelerden batısındakinde; *Ve sekahum Rabbahum şaraben tahura* (Kıyamet gününde cennetde Allah temiz bir içecek içirdi) ayeti, doğusundakinde; *Ve min el-mâ-i külle şey'in hay* (Her şeyi sudan yarattık) ayeti yazılıdır. Yine bu cephenin en doğusundaki sivri kemerli iki pencerenin üstündeki kitâbede ise şunlar yazılıdır;

Haydari razmi guza hatem-i bezm-i vüzerâ

Şemsine devlet guza bu âli şir-i benam

Geçdi dîvan-ı fenâdan hiçe ferman-i fermân

Var mı böyle anılır hayrile tâ rûz-i kıyâm

Hafziya bir bulunur böyle güzîde tarih

Sadr-ı âli Ali Paşa'ya cinân oldu makâm - 1171 (M.1757-58)

Türbenin avlu cephesinde orijinalliği bilinmeyen, bugün ortada kalmış bir revak bulunur. Türbeye giriş sade bir kapı ile sağlanır. Kapının üstündeki kitâbede celi ta'lik hat ile;

Türbe-i Gâzi Ali Paşa'ya eyle yadigâr

Ruh-i pâkin şad edip eyle kuşade'l-Fâtiha

Türbe-i Abdal Yakup ile Şeyh İbrahim'e

Gel rıza ile dua eyle oku bir Fâtiha

yazılmıştır.

Türbenin içinde duvarlar sıva ile kaplı olup fazla bir süsleme yoktur. Kubbeye geçiş tromplarla sağlanmıştır. Bu trompların altları mukamas konsollu olup yanlarında kalan satırlara celi ta'lik hat ile Hüseyin Kutlu imzalı *Allah, Muhammed, Ebû bekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan* ve *Hüseyin* yazılı madalyonlar işlenmiştir.

Türbede toplam ondört kişi medfundur. Doğudaki kubbenin altında Hekimoğlu Ali Paşa ile ailesinden kimliği bilinmeyen altı kişiye ait olmak üzere toplam yedi sanduka bulunur. Batıdaki kubbenin altında ise; Şeyh Abdal ve onu izleyen şeyhlerden Şeyh İbrahim, Şeyh Hasan, Aşkî Dede ve Şeyh Rıza ile kimliği bilinmeyen iki kişiye ait olmak üzere toplam yedi sanduka bulunur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Cami cemaati tarafından onarılmıştır. Küçük onarımı gerekmektedir. İç düzenlemesi yapıldığı takdirde ziyarete açılabilir.

HUBBÎ HÂTUN VE TÛRBESİ

Türbe, Eyüp, Tabakhane mevkii, Defterdar caddesi üzeri, 65. ada, 10. parselde yer almaktadır.

Ayşe Hubbi Hâtun, Beşiktaşlı Yahya Efendi'nin¹²³ torunu, Akşemseddinzâde Şemsi Efendi'nin eşi, Sultan II. Selim'in¹²⁴ nedimesidir. İyiliksever ve şair olan Hubbi Hâtun'un, Saray'da büyük nüfuzu vardı. Sultan II. Selim ve III. Murad¹²⁵ devrinin Şüera Tezkereleri'ne geçmiş kadın şairlerin en tanınmışıdır. Şiirleri çok güzel olup gazelleri, kasideleri ve mesnevîleri vardır. 998/1589 senesinde vefat etti.

Türbe kesme taştan inşâ edilmiş, sekizgen planlı olup kurşun kaplı bir kubbe ile örtülüdür. Tahta kapısı üzerinde kitâbe yeri boş bırakılmıştır. Kapının bulunduğu yüzey hariç, diğer yüzeylerde altta birer pencere, üstte ise birer yüzey atlayarak pencereler açılmıştır. Alt pencerelerin sivri kemerli pencere alınlıkları, yanyana ve üstüste altıgenlerin sıralanmasından meydana gelmiş, geometrik taş dolguludur. Türbenin içindeki tek süsleme ögesi orijinal olmaması muhtemel renkli kalem işleriyle süslü iç kubbesidir.

Türbede; Ayşe Hubbi Hâtun ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait olmak üzere toplam iki sanduka bulunmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup küçük onarımı gerekmektedir.

¹²³ Beşiktaşlı Yahya Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şeyh Yahya Efendi ve Türbesi*

¹²⁴ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

¹²⁵ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

HÜSREV MEHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp, Bostan Iskelesi sokakta, Adile Sultan ile Prens Sabahaddin Türbesi arasında, 50. ada, 17. parselde yer almaktadır.

Hüsrev Mehmed Paşa, Sultan II. Mahmud¹²⁶ devri sadrazamlarındandır. 1170/1756 yılında doğdu. Fırâizâde Said Efendi'nin kölesi iken Saray Okulu olan Enderun'a verildi ve burada yetişti. Daha sonra Küçük Hüseyin Paşa'ya, kaptan-ı deryâlığında mühürdar ve kethüdâ oldu. 1215/1800 yılında mirimiran olarak birçok valiliklerde bulundu. 1226/1811 ve 1238/1822 senelerinde olmak üzere iki defa kaptan-ı deryâ oldu. İkinci kaptan-ı deryâlığı sırasında Mora'nın doğusundaki İpsara Adası'nı fethetti. Sonra serasker oldu. 1253/1837 senesinde Yüce Meclis Reisi ve 1255/1839 yılında sadrazam oldu. Bundan sonra bazı görevlerde bulunduktan sonra 1271/2 Mart 1855 tarihinde vefat etti. Cenaze namazı Eyüp Camii'nde kılındıktan sonra türbesine defnedildi. Hüsrev Paşa 1250/1834 senesinde Kocamustafapaşa Tekkesi'ni yeniden yaptırdı. 1255/1839 senesinde Eyüp'te kendi adıyla anılan bir külliye yaptırdı. Bu külliye; tekke, kütüphane, türbe ve çeşmeden ibarettir. Türbe 1255/1839 yılında Hüsrev Paşa'nın sağlığında, kendisi tarafından yaptırılmıştır. Kare planlı ve kubbeli bir yapıdır. Tamamen mermerle kaplı cephe, Ampir üslûbunun özelliklerini taşır. Dökümden mamûl pencere şebekeleri motiflidir. Türbeye, Boyacı Sokak'ta bulunan büyük kapıdan girilerek gidilmektedir. Kapıdan, küçük bir koridora girilmektedir. Sol tarafta Kaptan-ı Deryâ Halil Rifat Paşa Türbesi¹²⁷ ve türbedar odası bulunmaktadır. Kapının sağ tarafında ve yanyana üç oda vardır ki, pencereleri sokağa bakmaktadır. Kapı ve odaların cephesi küfeki taş ile kaplanmış. Türbenin içinde, duvarlarda ve kubbede kalem işi motifler vardır.

Türbede, Hüsrev Mehmed Paşa tek başına yatmaktadır. Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

¹²⁶ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

¹²⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Prens Sabahaddin ve Türbesi*

HÜSREV PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Hoca Üveys mahallesi, Hüsrev Paşa sokakta, Bâli Paşa Camii karşısında, 2076. ada, 3. parselde yer almaktadır.

Hüsrev Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman¹²⁸ devri vezirlerindendir. Aslen Bosnalı olup Sokollu ailesine mensuptur. Saray Okulu olan Enderun'da yetişerek, sırasıyla silahtar, yeniçeri ağası ve Mısır valiliklerinde görev aldı. Daha sonra vezirliğe yükseldi. Bir süre bu görevde bulunduktan sonra azledildi. Bunu onuruna yediremedi ve sonraki hayatını evine kapanarak sürdürdü ve 952/1545 yılında vefat etti. Daha sonra mezarının üstüne türbesi inşa edildi. Hüsrev Paşa'nın Halep'te bir külliyesi vardır.

Türbe 952/1545 yılında Mimar Sinan'a¹²⁹ inşâ ettirilmiştir. Taş işçiliğinin şaheserlerindendir. Her cephesi Türk motifleri ile süslenmiştir. Sekizgen planlı olup yapı tamamen yontma kesme taştan yapılmıştır. Türbe köşeleri yarım sütunlarla yumuşatılmıştır. Kubbe, gövdenin üstünde yer alan geometrik zeminli ve üst saçağı dilimli, palmet sıralarından oluşan, yüksek bir kasnak üzerine oturmaktadır. Giriş cephesi hariç, diğer cephelerde altlı-üstlü pencereler açılmıştır. Alttaki pencereler dikdörtgen söveli, üsttekiler sivri kemerlidir. Giriş cephesinde, daha önceden mevcut olan (bugün yoktur) dikdörtgen planlı bir revak sebebiyle ikinci kat penceresi bulunmamaktadır.

Türbenin giriş kısmı haraptır. Kırmızı-beyaz kilit taşlarından yapılmış, yayvan kemerin altında türbenin kapısı vardır. Bu kemeri, daha yüksek ve üst kısmı dilimli bir Bursa kemeri çevirmektedir. Bu kemerle, birinci kemer arasındaki kısmında celi sülüs hat ile taş üzerine kabartma ile;

Türbe-i Hüsrev Paşa rahmetullahi aleyh / Hak kıyametle inayet eylesin

¹²⁸ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

¹²⁹ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Mustafa ona şefa'at eylesin / İşitenler dediler tarihini

Daim Allah ona rahmet eylesin, sene 952 (1545) yazılıdır.

Türbenin içindeki mermer şebekelerden yalnızca birisi günümüze kadar gelmiştir. Kubbe ortasında kalem işi bir madalyon bulunmaktadır. Türbenin içindeki sandukalar bir yangın neticesinde yanmıştır. Şu anda türbenin içi boştur.

Türbede, Hüsrev Paşa, İlyas Reis ve Hızır Reis medfundur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

İSKENDER PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Beykoz, Kanlıca mahallesi, Hisar caddesi, İskender Paşa Camii avlusu, 115. ada, 2. parselde yer almaktadır.

İskender Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman¹³⁰ devri devlet adamlarındandır. *Magosa Fatihi* olarak tanınmıştır. 978/1570 yılında vefat etti. Beykoz'da 967/1560 yılında Mimar Sinan'a bir külliye yaptırdı. Külliye; cami, medrese, hamam ve türbeden oluşmaktadır. Ayrıca, Eğrikapı'da bir mektep ve Ayvansaray'da bir çeşme yaptırmıştır.

Türbe 979/1571 yılında Mimar Sinan tarafından inşâ edilmiştir. Dikdörtgen planlı olup tamamen düzgün kesme taştan yapılmıştır. Düz bir çatı ile örtüldür. Türbenin ön cephesinde kapı ve dört pencere, arka cephesinde beş pencere, yan cephelerinde ise üçer pencere yer alır. Kapısı basık kemerli, pencereleri parmaklıklıdır. 1267/1850 yılında esaslı bir tamir gören türbenin üslûbu, 16. yy.'ın üslûbuna uygun değildir. Sadece deniz tarafındaki kapı aslına uygundur. Türbe içte çok sade olup süslemeleri yoktur. Türbede yer alan iki mermer lahitten, İskender Paşa'ya ait olanının üstünde *Merhûm / Gazi İskender / Paşa ruhûna / Fâtîha* yazılıdır. Türbede, İskender Paşa ve oğlu Ahmed Paşa medfundur. Ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

¹³⁰ Daha geniş bilgi için; *Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi*

KANÛNÎ SULTAN SÜLEYMAN (I. SÜLEYMAN) HAN VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Süleymaniye'de, Süleymaniye Külliyesi, 377. ada, 5. parselde yer almaktadır.

Kanûnî Sultan Süleyman, onuncu Osmanlı padişahıdır. Yavuz Sultan Selim'in¹³¹, Hafsa Sultan'dan¹³², 901/27 Nisan 1495 tarihinde Trabzon'da dünyaya gelen oğludur. Küçük yaştan itibaren iyi bir terbiye ve tahsil ile yetiştirildi. Manisa Valisi iken, babası Yavuz Sultan Selim'in 9 Şevval 926/22 Eylül 1520 tarihinde vefat etmesi üzerine 17 Şevval 926/30 Eylül 1520 yılında tahta çıkmıştır. Padişahlığı sırasındaki onüç sefere bizzat kendisi iştirak etmiş ve bu seferler başarı ile sonuçlanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman Han'ın çıktığı seferler ve başlangıç tarihleri şöyledir; Belgrat Seferi (927/18 Mayıs 1521), Rodos Seferi (929/16 Haziran 1522), Mohaç Seferi (933/23 Nisan 1526), Viyana Seferi (936/10 Mayıs 1529), Alman Seferi (939/25 Nisan 1532), Irakeyn Seferi (941/11 Haziran 1534), Polya Seferi (944/17 Mayıs 1537), Karabuğdan Seferi (945/8 Temmuz 1538), İstabor Seferi (948/20 Haziran 1541), Estergon Seferi (950/23 Nisan 1543), İran Seferi (955/29 Mart 1548), Nahçıvan Seferi (961/28 Ağustos 1553) ve son seferi olan Zigetvar Seferi (974/1 Mayıs 1566)'dır. Kanûnî Sultan Süleyman Han, devrinde kaptan-ı deryâliğe getirilen Barbaros Hayreddin Paşa (v:953/1546), donanması ile birçok başarılar kazanmış ve Akdeniz bir Türk gölü haline getirilmiştir. 945/1538 yılında devrinin en büyük deniz savaşı olan Preveze Deniz Savaşı kazanıldı. Babasından 6.557.000 km² olarak devraldığı Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarını 14.893.000 km²'ye çıkarmıştır. 927-974/1520-1566 tarihleri arasında kırkaltı sene saltanat sürmüştür. Saltanatı boyunca devamlı çıktığı seferler onu yormuş ve son

¹³¹ Daha geniş bilgi için, Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

¹³² Hafsa Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Hafsa Valide Sultan ve Türbesi*

günlerinde otağından çıkamaz olmuştur. Kanûnî Sultan Süleyman Han 21 Safer 974/7 Eylül 1566 tarihinde Zigetvar Seferi'nde iken vefat etmiştir. Devrin Sadrazamı Sokollu Mehmed Paşa¹³³ ordunun dağılması için vefat haberini gizledi. Zigetvar Seferi başarı ile sonuçlanınca Şehzade Selim'e (II. Selim) bir mektupla babasının vefat ettiğini ve İstanbul'a gelerek tahta çıkmasını bildirdi.

Kanûnî Sultan Süleyman Han'ın naaşı, misk, amber ve ezfer ile mumyalandı, iç organları ise Zigetvar'da gömüldü. Otağ-ı Humayun'un altına bir mezar kazıldı ve mumyalanmış naaşı, toprağa emanet verildi. Naaşı, buradan alınarak, kırkiki gün sonra İstanbul'a getirildi. Kanûnî Sultan Süleyman Han'ın, Zigetvar'daki vefat ettiği yere sonradan bir türbe inşâ edilmiştir. Osmanlı idaresi zamanında, ziyaretgâh olan bu türbe sonraları bakımsızlıktan harap olmuş ve 17.yy.'da kilise haline gelmiştir. Bugün türbe yoktur. Sadece kilise görevlileri tarafından *Süleyman'ın kalbi buradadır* diye bir ibare konulmuştur. Kanûnî Sultan Süleyman Han, ne babası gibi asabi, ne de yumuşak tabiatlı idi. Kendi kişiliğini ağızından anlatan 945/1538 senesinde, Bender Kalesi üzerine koyduğu kitâbede şöyle denmektedir;

"Ben Allah'ın kuluyum ve bu cihan mülkünde Sultanım, Allah'ın lütfiyle Muhammed (s.a.v.) ümmetinin başındayım. Allah'ın (c.c.) üstünlüğü ve Muhammed'in (s.a.v.) mucizeleri bana yoldaştır. Ben Mekke ve Medine'de adına hutbe okutan Süleyman'ım, Avrupa denizlerinde, Mağrip'te ve Hint'te donanmalar yürüten ben, Bağda'a Şah, Bizans ülkelerine Kayser ve Mısır'a Sultanım. Ben Macar Kralı'nın taç ve tahtını alıp, bir mütevazi kuluna bağlamış bir Sultanım. Petro Voyvoda baş kaldırdı, ama atımın nalı onu toza kattı ve Boğdan ülkelerini fethettim."

Siyasî değeri ve ehemmiyeti dolayısıyla Kanûnî Sultan Süleyman Han'a, Batılı tarihçiler tarafından *Muhteşem* veya *Kanûnî* denilmiştir. Bu lâkapları, devrinin en muhteşem hükümdarı olması ve kanun, nizâm ve adalete çok dikkat etmesi, mevcut kanunları yazdırıp, çok sıkı bir

¹³³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sokollu Mehmed Paşa ve Türbesi*

şekilde tatbik etmesinden dolayı kazanmıştır. Adaleti dolayısıyla bazı kaleler savaşmadan Kanûnî Sultan Süleyman Han'a teslim olmuştur. Bazı Avrupa memleketlerindeki Hristiyan ahali de böyle bir idare altında hayata için kendi istekleri ile Osmanlı Devleti'nin himayesine girmiştir. Hatta, İngiltere Kralı VIII. Henry, İngiltere Adliyesi'ni ıslah etmek üzere, bir heyeti Osmanlı Devleti'ne göndermiştir ve Türk Devleti, İngiltere Adliyesi'ne örnek olmuştur. Kanûnî Sultan Süleyman Han, birçok vakıflar yapmıştır. Kızı Mihrimah Sultan adına, Edirnekapi ve Üsküdar'da camiler, hanımı Hürrem Sultan¹³⁴ namına Haseki Sultan Camii'ni, medrese ve darüşîfa yaptırmıştır. Ayrıca, kırk çeşme denen su yollarını, Büyükçekmece Köprüsü'nü inşâ ettirmiştir. Sadece İstanbul'da değil, İmparatorluğun diğer şehirlerinde de imar hareketlerinde bulunmuştur. Konya'da Mevlâna Celâleddin Rumî Türbesi ve camiini yaptırmıştır. Kudüs'te bulunan *Kubb'at-üs Sahra* denilen mukaddes mekânın içini ve dışını çinilerle kaplatmıştır. Zamanında, *Kâbe-i Şerif* de onarılmıştır. Kanûnî Sultan Süleyman Han, birçok ilim ve sanat adamlarını himaye etmiştir. Mimar Sinan onun döneminde hayatış ve birçok ünlü esere imzasını atmıştır. Osmanlı, Sanat Tarihi'nin en ünlü eserlerinden biri olan Süleymaniye Külliyesi'ni, Mimar Sinan'a yaptırmıştır. Külliye; cami, medrese, darülhadis, iki türbe (Biri Kanuni Sultan Süleyman, diğeri Hürrem Sultan Türbesi), darüşîfa, imaretten oluşmaktadır. Süleymaniye Camii Zilhicce 964/15 Ekim 1557 tarihinde ibadete açılmıştır. Zamanında, Türk Edebiyatı gözle görülür bir şekilde gelişmiştir. Bâki, Fuzûlî, Âşık Çelebi onun zamanında hayatıştır. Kanûnî Sultan Süleyman Han, şiirle de meşgul olmuş ve şiirlerinde *Muhîbbî* mahlasını kullanmıştır. O'nun yazdığı şu beyit çok meşhurdur;

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

¹³⁴ Hürrem Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Haseki Hürrem Sultan ve Türbesi*

Kanûnî Sultan Süleyman Han'ın erkek çocukları; *Sultan II. Selim*, Bayezid, Abdullah, Murad, Mehmed, Mahmud, Cihangir, Mustafa, kız çocukları; Mihrimah Sultan, Raziye Sultan'dır.

Kanûnî Sultan Süleyman Han Türbesi, Süleymaniye Külliyesi içinde yer alır. Sultan II.Selim'in emriyle başlanan türbe, 974/1566 yılında Mimar Sinan¹³⁵ tarafından çok değişik bir tarzda inşa edilmiştir. Sekizgen planlı, kesme taştan inşa edilmiş türbe, etrafını çepeçevre dolanan revakı ve içte sekiz sütuna oturan iç kubbesiyle o güne kadar yapılmış olan türbelerden çok farklı olup daha sonra da hiç tekrarlanmamıştır. Revak her cephede renkli beş sütunla taşınır. Türbenin girişinin tam üstünde, Mevlvî sikkesi şeklinde kesilmiş olarak duran *Hacer-ül Esved Taşı* yer almaktadır. Kapı kanatları kabartmalı ve fildişi kakmalıdır. Birinde; *Lâ ilâhe illâllah* diğerinde ise *Muhammedûr Resûlüllah* yazılıdır. Kapının iki yanında, 16. yy.'a ait çini panolar yer almaktadır. Kapı üzerindeki kitâbesinde Sultan II.Selim tarafından yaptırıldığı yazılmıştır. Türbenin iç mekânı, yine 16.yy'a ait İznik çini panolarla kaplanmıştır. Bu panonun üzerinde yer alan Çini yazı kuşağında, Besmele ile başlayan Bakara Sûresi'nden *Ayet-el Kürsî*'yi ihtiva eden 255. ve 256. ayetleri yazılmıştır. Kubbe pandantiflerinde ise, *Allah, Muhammed, Ebû bekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Hüseyin* isimleri okunur. Kubbe, kalem işleri ile süslüdür. Türbenin içinde yer alan abanozdan yapılmış ve fildişi kakmalı iki dolabın ahşap kapakları, devrin en güzel ahşap işçiliğinin örneklerindendir.

Türbede; Kanûnî Sultan Süleyman Han, Sultan II. Süleyman, Sultan II. Ahmed, Mihrimah Sultan'a, Saliha Dilaşûp Valide Sultan, Asiye Sultan, Rabia Sultan'a ait olmak üzere toplam yedi sanduka vardır.

Sultan II. Süleyman; Yirminci Osmanlı padişahıdır. Sultan İbrahim'in¹³⁶, Saliha Dilaşûp Sultan'dan 1052/15 Nisan 1642 tarihinde, İstanbul'da doğan oğludur. 2 Muharrem 1099/8 Kasım 1687 yılında, kırkbeş yaşında padişah oldu. Devleti çok kötü şartlar içinde teslim aldı.

¹³⁵ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

¹³⁶ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan I.Mustafa-Sultan İbrahim ve Türbesi*

İlk iş olarak, askerî zorbaların ortalığı karıştırması üzerine büyük bir temizliğe girişti ve asayiş kısmen de olsa sağladı. Sultan IV. Mehmed¹³⁷ devrinde Almanların eline geçen birçok yerleri geri aldı. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'yı büyük muhalefetlere rağmen Sadrazamlığa getirdi. Devrinde; Lehistan, Rusya, Almanya ve Venedik ile aynı anda savaşıldı. Lehliler ve Ruslara karşı kesin zafer elde edildi. Venedikliler durduruldu. Almanlar'dan; Belgrat, Sırbistan'ın tamamı, Niş, Vidin ve Semendire alındı (1102/1690). Sultan II. Süleyman, Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'yı bu başarıdan sonra, İstanbul'a döndüğü zaman sevincinden ağlayarak karşıladı ve bizzat kendi hırkasını çıkararak ona giydirdi. Sultan II. Süleyman yakalanmış olduğu hastalıktan kurtulamayarak 25 Ramazan 1102/22 Haziran 1691 tarihinde vefat etti ve Kanûnî Sultan Süleyman Han'ın Türbesi'ne gömüldü. Yerine kardeşi Sultan II. Ahmed tahta çıkmıştır. Sultan II. Süleyman 1099-1102/1687-1691 tarihleri arasında üç yıl, yedi ay, dört gün padişahlık yaptı.

Sultan II. Ahmed; Yirmibirinci Osmanlı padişahıdır. Sultan İbrahim'in, Hatice Muazzez Sultan'dan (v:1098/1687), 1053/25 Şubat 1643 tarihinde İstanbul'da doğan oğludur. Annesi onun terbiyesi ve tahsili ile sıkı bir şekilde meşgul oldu. Ağabeyi Sultan II. Süleyman'ın vefatı üzerine, 25 Ramazan 1102/22 Haziran 1691 tarihinde tahta çıktı. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'yı sadrazamlıkta bıraktı. Salankamen Meydan Muharebesi'nde, Köprülü Fazıl Mustafa Paşa şehid düştü (1103/1691). Venediklilerle Hanya'da şiddetli çarpışmalar yapıldı ve Hanya Zaferi elde edildi (1104/1692). İstanbul'da 1105/1693 senesinde iki yangın oldu ve 5.000 tane bina yandı. Sultan II. Ahmed 21 Cemaziyelevvel 1106/6 Şubat 1695 tarihinde, elliiki yaşında iken Edirne'de vefat etti. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Kanûnî Sultan Süleyman Türbesi'ne defnedildi. Sultan II. Ahmed'in yazı yazma kabiliyeti çok üstündü. Kendisi birçok Kur'an-ı Kerim yazmıştır. Arapça ve Farsça dillerini bilirdi.

¹³⁷ Sultan IV. Mehmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

Mihrimah Sultan; Kanûnî Sultan Süleyman Han'ın, Hürrem Sultan'dan 929/1522 yılında doğan kızıdır. Rüstem Paşa ile evlendi ve 986/1578 yılında vefat etti.

Saliha Dilaşûp Valide Sultan: Sultan İbrahim'in 3. hasekisidir. Sultan II. Süleyman'ın annesidir. 1101/1689 yılında vefat etti. İki sene *Valide Sultan*lık yaptı.

Asiye Sultan: Sultan II. Ahmed'in, Rabia Sultan'dan doğan kızıdır. Çocuk denecek yaşta, 1107/1695 yılında vefat etti.

Rabia Sultan: Sultan II. Ahmed'in eşidir. 1104/1692 yılında ikiz şehzadelerden olan İbrahim ve Selim'i dünyaya getirmiştir. Sultan II. Ahmed 1107/1695 yılında ölünce, Rabia Sultan, Eski Saraya gönderildi ve 1124/1712 yılında vefat etti.

Türbe ziyarete açık olup bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

KAPTAN-I DERYÂ HASAN HÜSNÜ PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp, Boyacı Sokak'ta bulunmaktadır.

Hasan Hüsnü Paşa, Sultan II. Abdülhamid¹³⁸ devri bahriye nazırlarındandır. 1248/1832 yılında İstanbul'da doğdu. Bozcaadalı Patrona Hüseyin Paşa'nın oğludur. Deniz okulundan 1265/1848 yılında teğmen olarak mezun oldu. 1299/12 Ocak 1881 ve 1300/3 Aralık 1882 tarihlerinde olmak üzere iki defa bahriye nazırlığı görevi yaptı. İkinci defa getirildiği Bahriye Nazırlığı görevini sürdürürken 1321/27 Temmuz 1903 yılında vefat etti. Eyüp'te ve Kadıköy'de birer cami yaptırdı.

İki türbe odasından oluşan türbe binası dikdörtgen planlıdır. Bazı duvarları tuğla, moloz taş ile örtülmüş, üstleri sıvanmış, yalnız ön cephesi tamamen beyaz mermerden kaplanmıştır. Türbe odalarının her ikisinde de Boyacı Sokak'a bakan tarafında demir şebekeli büyük birer penceresi vardır. Türbenin kapısından bir koridora girilir. Türbenin

¹³⁸ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

sağında ve solunda iki oda bulunur. Bu odalar kare planlıdır. Dış kapının sağ tarafındaki odadaki ahşap sanduka Hasan Hüsnü Paşa'ya aittir. Bu sandukanın arkasında mermer bir lahit vardır. Bu lahtin baş taşında, Ankebût Sûresi'nden *Küllî nefis-in zaikat'ül-Mevt* (Her nefis-canlı- ölümü tadacaktır) ayeti yazılıdır. Lahdin kapağı üzerinde de şu ibare yazılıdır.

Merhum Bahriye Nazırı Bozcaadalı

Hasan Hüsnü Paşa'nın mahdumu

Amiral Mehmed Rüşdü Bozcaalı

Ruhuna Fâtiha, Doğumu 1873

Vefatı 1966

Dış kapının solundaki odada, etrafları ahşap oymalı, parmaklıklı altı sanduka vardır.

Türbede; sağ odada, Hasan Hüsnü Paşa ve akrabası Amiral Mehmed Rüşdü Paşa'ya (d:1290/1873 – v:1966) ait iki sanduka, soldaki odada ise Paşa'nın eşi ve çocuklarına ait altı sanduka vardır. Yani, türbede toplam sekiz kişi medfundur.

Türbe, ziyarete kapalıdır. Büyük onarıma ihtiyacı vardır.

KARA AHMED PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Topkapı, Suriçi, Fatma Sultan mahallesi, Kara Ahmed Paşa Camii dış avlusunda yer almaktadır.

Kara Ahmed Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman¹³⁹ devri sadrazamlarındandır. Aslen Arnavut olup saray okulu olan enderunda yetişti. Kapıcıbaşı, Yeniçeri Ağalığı (927/1520), Rumeli Beylerbeyliği ve Vezir-i Azamlık (960/1552) görevlerinde bulundu. Yavuz Sultan Selim'in¹⁴⁰ kızı Fatma Sultan ile evlenerek Saraya damat oldu.

¹³⁹ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

¹⁴⁰ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

Macaristan, İran, Gürcistan, Tameşvar seferlerine katıldı. *Serdar* ve savaş kazanmış *Gazi* olarak halkın sevgi ve saygısını kazandı. Bir entrika sonucu Kara Ahmed Paşa 963/1555 yılında katledildi. Mezarının üzerine üç sene sonra türbe inşa edildi.

Kara Ahmed Paşa Türbesi, külliye ile birlikte 966/1558 yılında Mimar Sinan'a¹⁴¹ yaptırılmıştır. Dıştan altıgen, içten onikigen planlı, kesme küfeki taşından yapılmış, çift kubbeli bir yapıdır. Mimar Sinan'ın tarzı olan çift kubbe yapıya bir ihtişam katmaktadır. Türbenin giriş kapısı önündeki revak yıkılmıştır. Türbenin beş cephesinde iki katlı pencereler, altıncı cephesinde ise kapı ve bir pencere yer alır. Alt pencereler dikdörtgen söveli olup üzerleri kaş kemer alınlıklıdır. Üst pencereler ise petek şebekeli olup sivri kemerlidir. Kapı dört-beş kademeli dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış olup kırmızı ve beyaz taşlı, alternatif yay kemerlidir. Kapının üzerinde dikdörtgen mermer kitâbesinde *Kelime-i Tevhid* yazılıdır. Kubbeden aşağıya inen üzüm salkımlarına ve yapraklarına benzeyen Geç Devir üslûplu sade bir kalem işi görülür. Kara Ahmed Paşa'nın sandukasının başında evvelce mevcut olduğu belirtilen tarih levhası bugün yoktur. Bu levhada şunlar yazılıydı;

Şehâdetle olüb me'va'ye azim

Dediler salini Paşa-yı rahmet

- H.962 (M.1555)

Türbe içinde Kara Ahmed Paşa tek başına yatmaktadır. Paşa'nın eşi Fatma Sultan'ın (v:960/1553) kabri ise yazısız olarak, türbenin solunda ve muvakkithanenin yanındadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük çaplı bir onarıma ihtiyacı vardır.

¹⁴¹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

KARACA AHMED SULTAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Üsküdar'da, Aşçıbaşı mahallesi, Karacaahmed caddesi, 279. ada, 3. parselde yer almaktadır.

Karaca Ahmed Sultan'ın hayatı hakkında kesin bir bilgi yoktur. 14. yy.'da hayatış olup, Horasan Sultanlarından Süleyman-ı Horasanî'nin oğludur. Din ve dervişlik yoluna girerek, İstanbul'a kadar geldi. Şirındaki tekkesini kurmuş olup burada vefat etti. Hâce Ahmed Yeseri'nin müritlerindendir. Karaca Ahmed Sultan, Sarı Saltuk ve Yunus Emre gibi Anadolu'nun Türk ve müslüman olmasında, Bizans içinde kahramanca cihad eden velîlerdendir. Karaca Ahmed Sultan'ın; Manisa, Aydın, Afyon, Akhisar, Sivrihisar ve Bergama'da kendi adıyla anılan türbe, makam ve mezarları vardır.

Türbe, sebil ve tekkeden oluşan yapı gurubu, İstanbul'un en eski ve en büyük Müslüman mezarlığını teşkil etmekte ve söz konusu mezarlığa adını vermiş bulunmaktadır. Karaca Ahmed Sultan'ın hayatı hakkında menkîbelerden başka kesin bir bilgi yoktur. Bu yüzden vefat tarihi ve ilk olarak türbenin yapım tarihi belli değildir. Ancak kendine ait tekkenin bir odasında muhafaza edilen ta'lik hatlı manzum kitâbede 1004/1595 yılında Safiye Sultan'ın, o zamanlar açık bir şekilde inşâ edilen türbe ve tekkeyi ihyâ ettiği yazmaktadır. Günümüzdeki türbe binası, 1283/1866 yılında Matbah-ı Âmire Eminî Ziya Bey tarafından, eşi Fehmiyye Hanım'ın ruhu için yeniden yaptırılmıştır. Türbe, tekke ve sebil 1978 yılında Bektaşîlerin kurmuş oldukları demek tarafından onarılmıştır. Bu onarımda tekkenin özgün planı tümüyle değiştirilmiştir.

Türbe, tekke ve sebil, dikdörtgen planlı, küfeki taşından inşâ edilmiş, kâgir duvarlı bir yapı içinde yer almaktadır. Ahmed Ağa Camii'ne bakan giriş cephesinin sağ kesiminde türbe, sol kesiminde tekke ve ikisinin arasından sebil yer almaktadır. Cephede ikisi türbe girişinin yanında, biri de tekke girişinin solunda olmak üzere toplam üç adet yuvarlak kemerli ve demir parmaklıklı pencere bulunur. Türbe girişinin üzerindeki kitâbede 1283/1866 yılında türbenin Ziya Bey tarafından ihyâ edildiği yazmaktadır. Tekke üzerindeki kitâbede ise; türbenin 1973 yılında

yukarıda bahsedilen demek tarafından onarıldığı Latin harflerle yazmaktadır. Türbeyi, Bağdadî tekniğinde yapılmış basit bir kubbe örter. Bu kubbe harç ile sıvanmıştır. Karaca Ahmed Sultan'ın sandukası ahşaptan olup yeşil renkli bir amâme konulmuş ve üstüne kumaş örtülmüştür. Sandukanın üzerindeki 999 iri taneli, tek imâmeli bir ağaç tesbihi, daha küçük taneli başka bir tesbih, türbenin duvarlarında yer alan *Allah, Muhammed* ve dört halifenin adlarının yazılı olduğu levhalar, Karaca Ahmed Sultan'a atfedilen kolsuz bir hırka, bir kutu içinde hırka kuşağı, bir takke, zikir tesbihi ve çeşitli şifa tasları ile yazma Kur'an-ı Kerim'ler bir vitrin içinde teşhir edilmektedir.

Halk arasında, Karaca Ahmed Sultan Türbesi'nin, akıl hastalarına şifa dağıttığına inanılır. Türbede, Karaca Ahmed Sultan tek başına yatmaktadır. Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

KEÇECİZÂDE FUAD PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Çemberlitaş'ta, Binbirdirek mahallesi, Peykhane caddesi, 231. ada, 2. parselde yer almaktadır.

Fuad Paşa, Tanzimat Devri Osmanlı sadrazamlarındandır. 1230/1814 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, şair Keçecizâde Mehmed İzzed Efendi, annesi Hibetullah Hanım'dır. Çocuk yaşta ilim tahsiline yöneldi. Sultan II. Mahmud'un¹⁴², Galata Sarayı'nda kurduğu Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne-i Askeriyye'ye girdi. Bu okulda bütün dersler Fransızca verildiğinden dolayı bu dili mükemmel olarak öğrendi. Yirmiiki yaşında hekim yüzbaşı rütbesiyle tıbbiye'yi bitirdikten sonra rablusgarb'a gitti. Ancak yirmiüç yaşında hekimliği bıraktı ve diplomat olmak üzere 1253/1837 yılında Bab-ı ali Tercüme Odası'na girdi. O zaman hariciye nazırı olan Büyük Reşid Paşa¹⁴³ O'nu burada tanıyıp, takdir etti ve himâyesine aldı. 1254/1838 yılında mütercimievvel ve

¹⁴² Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

¹⁴³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Mustafa Reşid Paşa ve Türbesi*

Londra Elçiliği Başkâtibi, 1260/1844 senesinde Madrit muvakkat (geçici) elçisi, bir süre sonra Divanı Hümâyün Tercümanı oldu. Daha sonra Bükreş ve Petersburg elçiliklerinde bulundu. 1268/1851 yılında hariciye nazırlığına tayin edildi. 1270/1853 yılında Askerî Kumandan sıfatı ile Yanya'ya gönderildi ve burada asayiş bozan Yunan çetelerini ortadan kaldırdı. Dönüşte Meclis-i Tanzimat Reisi ve ikinci defa hariciye nazırı oldu. 1276/1859 yılında Şam İhtilâli'ni bastırmak üzere Askerî Kumandan sıfatı ile Suriye'ye gönderildi. Şam'daki ihtilâli bastırdı ve 1278/1861 yılında ilk defa sadrazam oldu. Bir süre sonra sadrazamlık görevinden istifa etti. 1280/1863 senesinde serasker görevi ile ikinci defa sadrazamlığa getirildi. 1283/1866 yılında hem sadrazamlıktan, hem de seraskerlikten azledildi. 1284/1867 yılında tekrar hariciye nazırlığı'na getirildi ve Sultan Abdülaziz'in¹⁴⁴ Avrupa seyahatinde bu sıfatla birlikte bulundu. Dönüşte kalp hastalığı sebebiyle fenalaştı. Önce Yakacık'ta, sonra Fransa'nın Niş şehrinde istirahatata çekildi ve orada, 1285/1868 yılında vefat etti. Büyük bir cenaze merasimi yapılarak cenazesi gemiyle İstanbul'a getirildi ve türbesine gömüldü. Fuad Paşa, Edebiyatla da meşgul oldu. Çok güzel şiirler yazmıştır. Fuad Paşa, Uzun Sûra Mescidi'ni tamir ettirmiştir.

Türbe 1285/1868 yılında inşâ edilmiştir. Sekizgen planlı olan yapının dış yüzeyindeki mermer süslemelerde Mağrip ve Endülüs mimarisinin tesirleri görülür. At nalı kemerli pencereleri, ince bir işçilikle işlenmiş duvarları ve Mağribi üslûptaki bezemeleri ile Osmanlı mimarisine yabancı bir etki bırakır. Taş kaide üzerine tuğladan örülmüş duvarlar, uzun bir revak ile sonlanır. Türbenin dışında, rumî ve palmet gibi stilize ve kıvrık dallar gibi naturalist nakışlar ile baklava ve üçgen gibi geometrik motifler kullanılmıştır. Türbeye doğuda yer alan nal kemerler içinde olan kapıdan girilir. Kapı kanatları ahşaptandır. Türbenin içine iki basamaklı merdivenden çıkılarak girilir. Türbenin içi son derece sadedir.

Türbede, Keçecizâde Fuad Paşa ve kimliği bilinmeyen iki kişiye ait toplam üç sanduka bulunmaktadır. Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük bir onarımdan geçtikten sonra ziyarete açılabilir.

¹⁴⁴ Sultan Abdülaziz ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

KESİKBAŞ HÜSEYİN AĞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, İshakpaşa mahallesinde, Küçükayasofya Camii haziresinde yer almaktadır.

Hüseyin Ağa, Sultan II. Bayezid¹⁴⁵ devri darüssaade ağalarındandır. Kapıcılık görevinde de bulunmuştur. 916/1510 yılında vefat etti. Bir rivayete göre ise, Hüseyin Ağa maktulen öldürülmüştür. Bu rivayet şöyledir;

Birgün padişaha, Hüseyin Ağa'yı çekemeyenler, onun vergi kaçakçılığı yaptığını padişaha şikayet ederler. Padişah da bunun üzerine başının kesilmesini ister. Bugünkü caminin demiryoluna bakan tarafında bulunan kapısının önünde cellatlar ona kim olduğunu sormuşlar ve padişahın buyruğunu kendisine bildirmişler. Hüseyin Ağa da, iftira edildiğini söyler. Ancak kararlı olan cellatlar, onun başını kesmişler. Hüseyin Ağa, başını eline alarak, türbenin bulunduğu yere gelmiş ve ruhunu teslim etmiştir.

Hüseyin Ağa, Sergios ve Bakhos Kilisesi'ni zaviye ve cami haline getirdi ve buraya Küçük Ayasofya Camii adı verildi. Bu caminin müezzinliğini de yapmıştır. Ayrıca 909/1503 yılında Çardak Hamamı'nı yaptırdı.

Kesikbaş Hüseyin Ağa Türbesi, sekizgen planlı olup Klasik üslûpta inşâ edilmiştir. Tuğla ve kesme taştan yapılmıştır. Türbenin duvarları, iki sıra tuğla, bir sıra moloz taşından örülmüştür. Duvar üzerinde altta, tuğladan sivri hafifletme kemerleri içine pencereler açılmıştır. Pencerelerin mermer çerçeveleri ve demir parmaklıkları vardır. Duvarın üst kısmında ise, her cephede bir tane olmak üzere iki sıra halinde pencereler bulunmaktadır. Çatının tepesinde boynuz biçiminde tunç bir alem vardır. İçeriden türbenin üstü ahşap bir tavanla kaplıdır. Hüseyin Ağa'nın sandukasının 1292/1875 tarihli ve Recep imzalı levhada;

¹⁴⁵ Sultan II. Bayezid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid ve Türbesi*

Küçük Ayasofya Camii minaresinin banisi Kesikbaş Hüseyin Ağa'nın kabridir yazılıdır.

Türbede, Hüseyin Ağa, Muhammed Kâmil Efendi (v:1329/1911) ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait olmak üzere toplam üç sanduka bulunmaktadır.

Türbe, ziyarete kapalıdır. Büyük onarıma ihtiyacı vardır.

KILIÇ ALİ PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Beyoğlu, Tophane'de, Kılıç Ali Paşa Camii'nin kible avlusunda, 63. ada, 17. parselde yer almaktadır.

Kılıç Ali Paşa, Türk deniz tarihine şanlı destanlar yazan bir denizcimizdir. 902/1496 senesinde Anadolu'da dünyaya geldi. Kendisine *Uluç Ali* denilirdi. Barbaros Hayreddin Paşa'nın, bilhassa Turgut Reis'in gemilerinde deniz savaşını öğrendi. Bir süre Cezayir Beylerbeyi görevinde bulundu. 979/1571 yılında, Avrupalılar, Osmanlı donanmasını yok etmek ve onları Akdeniz'de sindirmek için Papa'nın teşvikiyle bir Haçlı donanması kurdular. Avrupa tarihçilerinin Leponta dedikleri, Çeşme ve İnebahtı önlerinde bizim donanmamızı yaktıkları zaman, Uluç Ali Paşa'da bir filonun komutanı bulunuyordu. İnebahtı Deniz Savaşı'nda, Kaptan-ı deryâ Müezzinzade Ali Paşa ve birçok kaptanımız öldü ve Osmanlı donanması yenildi. Uluç Ali Paşa bu dehşetli deniz savaşında Avrupalıların da hayret ve beğenisini kazanan bir başarı ile birçok düşman gemilerini batırmış ve kendi filosunun gemilerini kurtarmıştır. (Ali Paşa bu kahramanlığı ile Osmanlı deniz tarihine adını altın harflerle yazdırmıştır.) İstanbul'a döndüğünde, o dönemin padişahı Sultan II. Selim¹⁴⁶, kendisi şehit olan adaşının yerine kaptan-ı deryâlığa Uluç Ali Paşa'yı tayin etti ve *Uluç* lâkabını da *Kılıç'a* çevirdi. Yukarıda sözü edilen baskında mahfolan Osmanlı donanmasını

¹⁴⁶ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

da Sokollu Mehmed Paşa¹⁴⁷ ile birlikte bir yıl içinde eskisinden güçlü bir şekilde kurdu ve Osmanlılar yeniden bütün Akdeniz'e hâkim oldu. Tunus'u İspanyolların elinden aldı. Kaptan-ı deryâ bulunduğu onaltı sene zarfında, yani ölümüne kadar Osmanlı donanmasının üstünlüğünü ayakta tutan Kılıç Ali Paşa'dır. 15 Recep 995/21 Haziran 1587 tarihinde vefat eden Kılıç Ali Paşa türbesine defnedildi. O en büyük yenilgiden zaferle çıkmasını bilmiş, Türklüğün sarsılan deniz kudretini yeniden, daha güçlü bir şekilde kurmuş ve Türk Tarihi'ne şerefli sayfalar kazandıran bir kahramandı. Kılıç Ali Paşa, Tophane'de 988/1580 yılında bir cami, medrese, hamam ve türbe ile Beşiktaş'ta bir mescit yaptırdı. Türbe Kılıç Ali Paşa'nın ölümünden altı yıl önce 988/1580 yılında caminin haziresine, Mimar Sinan¹⁴⁸ tarafından inşa edilmiştir. Sekizgen planlı olup tamamen kesme taştan yapılmış, çift kubbeli bir yapıdır. Merkezi kubbe 4 m. çapında olup kurşun kaplıdır. Yapının üç ana cephesinde altlı-üstlü ikişer pencere, giriş cephesinde üç üst pencere, iki cephesinde ise yalnız birer üst pencere yer alır. Pencere söveleri ak mermerdendir. Türbenin doğusunda yer alan ahşap revak günümüze kadar gelememiştir. Burada bulunan giriş kısmı düz çatılı olup iki mermer paye üzerine oturur. Bu cephede; Ta'lik hatlı yazılmış kitâbede; *Sahib-ül hayrat Kılıc Ali Paşa-i Gazi merhumun türbe-i şerîfeleridir - 995 (M.1587)* yazılıdır.

Türbenin içinde Mimar Sinan, değişik bir mekân düzenlemesi yapmıştır. Süsleme bakımında zengin değildir. Alt kat pencerelerinin alınlıklarını, mavi zemin üzerine beyaz harflerle *Ayet-el Kürsi* frizi dolanmaktadır. Kubbede, ortasında bir yazı madalyonu, çevresinde ise mavi zemin üzerine beyaz ile palmet ve rumîli süsleme motifleri uygulanmıştır. Türbenin içinde kalem işi nakışlar görülmekte olup bu nakışlar 1979 yılında yapılan onarımda yenilenmiştir.

Türbede, biri Kılıç Ali Paşa'ya, diğeri Uluç Hasan Paşa'ya ait iki sanduka yer almaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük onarımı gerekmektedir.

¹⁴⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sokollu Mehmed Paşa ve Türbesi*

¹⁴⁸ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

KOCA RAGIP MEHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Lâleli'de, Ordu caddesi, 621. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Koca Ragıp Mehmed Paşa, Sultan III. Osman¹⁴⁹ ve Sultan III. Mustafa¹⁵⁰ devri Sadrazamlarındandır. 1110/1698 yılında İstanbul'da doğdu ve Saray Okulu olan Enderun'da yetişerek, sadaret mektupçuluğu, reisül-küttâblık, Halep Beylerbeyi ve sadrazamlık görevlerinde bulundu. Sultan III. Ahmed'in¹⁵¹ kızı Saliha Dilaşup Sultan (v:1192/1778) ile 1171/1758 yılında evlenerek Saraya damat oldu. Ragıp Paşa 1176/1762 yılında vefat etti. Sadrazamlık görevinde bulunduğu sıralarda yaşlı olmasından dolayı Koca namı verilmiştir. Divan Edebiyatı şairlerinin en tanınmışları arasına girer ve şairleri ve bilgileri çevresinde toplar, onları korurdu. 1175/1761 yılında kütüphane ve yanına da türbesini yaptırmıştır.

Koca Ragıp Paşa Türbesi 1175/1761 yılında, kütüphanesinin bahçesine inşâ edilmiştir. Altıgen planlı, açık türbe şeklinde yapılmış olup barok üslûbunun özelliklerini gösterir. Üç basamaklı bir kaide üzerinde, altı mermer sütun ve aralarında altı yuvarlak kemer bulunur. Sütunların arası döğme demir şebekelidir. Türbede, kubbe yerine demir başlık oturtulmuştur. Bu kubbevari başlık, yirmiüç döğme demir kıvrımlı çubuklarla yapılmış olup en üstte dışarıya doğru bükülürler. Demir başlık, içten daire bir kasnak üzerine oturur. Saçak altıgendir.

Türbede, Koca Ragıp Paşa ve torunu Mehmed Emin Bey (v:12 Şevval 1177/1763)'e ait iki lahit bulunmaktadır.

Ragıp Paşa'nın mermer lahti, türbenin tam ortasında olup kavuklu başucu mezar taşındaki kitâbede şunlar yazılıdır;

¹⁴⁹ Sultan III. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

¹⁵⁰ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III.Selim Türbesi*

¹⁵¹ Sultan III. Ahmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

Hüvel Baki

Sahib'ül Hayrat ve'l hasenat

El merhum ül Mağfurun leh el muhtac

İla rahmet-i Rabbil gafur es seyyad

Sadr-ı azam Muhammed Râgıp Paşa

Tabe serahü birrevaih il-cenneti

Ruhiyçün Fâtiha Sene 1176 25 fi Ramazan yevm'ül Cumâ (M.1762)

Mehmed Emin Bey'in lahtinin çevresi bir sıra dekoratif bitkisel süslerle bezelidir. Kavuklu başucu mezar taşının kavuğunda, *Mase Allah*, altında ise;

Hüve'l-Hayy'ül-Bâki

Merhum ve mağfur Mehmed Emin Bey torunu Vezir-i azam merhûm Râgıp Paşa ruhuna Fâtiha fi 12 Şevval, sene 1177, yevm'ül Cumuâ (M.1763)

Türbenin haziresinde ise Koca Ragıp Paşa'nın akrabalarına ait kabirler bulunmaktadır.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. Büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

KOCA SİNAN PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Çemberlitaş, Molla Feneri mahallesi, Yeniçeriler caddesi, 271. ada ve 11. parselde yer almaktadır.

Koca Sinan Paşa, Sultan II. Selim¹⁵², Sultan III. Murad¹⁵³, Sultan III. Mehmed¹⁵⁴ devirlerinde beş defa sadrazamlık yapmış, büyük devlet adamlarımızdandır. 927/1520 yılında Arnavutluk'ta dünyaya geldi. Ayaz Paşa'nın kardeşi olup babasının adı Ali'dir. Osmanlı saray okulu olan Enderun'da yetişerek sarayda çeşnigirbaşı görevinde bulundu. Bu

¹⁵² Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

¹⁵³ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

¹⁵⁴ Sultan III.Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Mehmed ve Türbesi*

görevinden sonra, mirimiran oldu ve daha sonra Erzurum, Halep, Mısır beylerbeyliklerine tayin edildi. 977/1569 yılında Sultan II. Selim zamanında Yemen'i feth ettiğinde kendisine *Yemen Fatih*i lâkabıyla vezirlik rütbesi verildi. 979/1571 yılında Tunus'u fethetti ve aynı yıl Mekke ve Medine'yi ziyaret ederek hacı oldu. 988/1580 yılında İran Seferi'nde serdar ve aynı zamanda sadrazam oldu. Vezirlik görevinde bulunduğu sıralarda yaşlı olması sebebiyle *Koca* ünvanını almıştır. Koca Sinan Paşa 1005/1596 yılında vefat etti ve türbesine defnedildi. Kendi adına inşâ ettirdiği cami, medrese, çeşme, han, hamam, dükkân, imaret ve külliyesi vardır.

Türbe, Sinan Paşa Külliyesi içinde yer alır. Külliye; medrese, sebil, türbe ve hazireden oluşmaktadır. Türbe külliye ile birlikte, Sinan Paşa'nın sağlığında kendisi tarafından 1004/1595 yılında Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Davud Ağa'ya inşâ ettirilmiştir. Dıştan onaltıgen, içten sekizgen planlıdır. Kesme taştan inşâ edilen türbe giriş kapısı önünde beş mermer sütuna oturan meyilli bir revak bulunur. Revakın sütunları kaş kemer benzeri dilimli kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Türbenin cephesi köşelere yerleştirilen sütunlarla ayrılmıştır. Her cephede nöbetleşe, altı-üstlü iki pencere açılmaktadır. Alt kat pencereler ajurlu alınlıklıdır. Üst sıra pencereler ise revzenlidir. Gövde, üstte onaltıgen kasnak ve sivri kubbe ile nihayetlenir. Türbe süsleme bakımında pek zengin değildir. Türbeye mermer söveli yuvarlak kemerli bir kapıdan girilir. Kapı üzerinde kitâbe yeri boş bir mermer levla ile kapatılmıştır. Dıştan onaltı kenarı olan türbe içeriye girildiğinde sekizgene dönüşür. Sekizgenin giriş cephesinde yukarıda bir pencere bulunurken diğer kenarlarında altı-üstlü birer pencere bulunmaktadır. Alt sıra pencereleri söveli ve demir şebekeli olup üst sıra pencereleri revzenlidir. İç mekanda duvarlar sade olup kubbe merkezinde kiremit rengi kalem işleriyle etrafı tığ süslemeye sahip sülüs yazı ile *Zümer Sûresi*'nin elliüçüncü ayeti yazılıdır. Ayet ile tığ arasındaki kalan bölüm kıvrık dal ve bitkisel süslemeye sahiptir. Kubbe merkezinden eteklere kadar onaltı dilimli kalem işi süsleme devam eder.

Türbede; bir tanesi Koca Sinan Paşa'ya ait olmak üzere, üç ahşap sanduka ile iki mermer çocuk lahti bulunmaktadır. Bir çocuk lahti dışındaki hiçbir sandukada kitâbe bulunmamaktadır. Ortadaki ahşap sanduka ise Sinan Paşa'ya aittir.

Türbenin haziresinde döneminin önemli şahıslarına ait pek çok mezar taşı bulunmaktadır. Bu mezar taşları, çok harap bir vaziyette olup orijinal yerlerinden alınmış ve türbenin bahçesine dizilmiştir.

Türbe 1997 yılının Ocak ayından beri ziyarete açıktır. Basit bir onarım gerektirmektedir.

KÖPRÜLÜ MEHMED PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Divanyolu caddesi üzerinde, 240. ada, 24. parselde yer almaktadır.

Köprülü Mehmed Paşa, Sultan IV. Mehmed¹⁵⁵ devri sadrazamlarındandır. Köprülü Fazıl Ahmed Paşa ile Fazıl Mustafa Paşa'nın babasıdır. Vezirköprü'de doğdu. Gençliğinde İstanbul'a geldi ve Saraya girdi. İyi bir eğitim görmemesine rağmen, akıllı, zeki, azim sahibi bir kişi olan Köprülü Mehmed Paşa, Hüsrev Paşa'nın hazinadarı oldu. Sırasıyla, Şam, Kudüs ve Trablusşam valiliği yaptı. 1060/1650 yılında vezir oldu. Bu sırada memlekette, asayiş kalmamış, rüşvet ve ahlâksızlık çoğalmıştır. Venedik'liler, Çanakkale Boğazı'nı kapattı. Ordu eski gücünü kaybetmeye başladı. O sırada Sultan IV. Mehmed çok genç olduğundan devlet, Hatice Turhan Valide Sultan¹⁵⁶ tarafından idare ediliyordu. Saray Hocası Mehmed Efendi ve Mimar Kasım Ağa, memleketi kurtaracak insan olarak Köprülü Mehmed Paşa'yı, Hatice Turhan Valide Sultan'a tavsiye etti ve Paşa'ya sadrazamlık görevi teklif edildi. Köprülü Mehmed Paşa bu görevi ancak dört şartla kabul edeceğini açıkladı. Bu şartlarında şunlardır;

¹⁵⁵ Sultan IV. Mehmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

¹⁵⁶ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

Padişaha arzettikleri hemen kabul edilecek

İsteddiği insanları kullanacak

İşlerinde bağımsız olacak

Aleyhindeki dedikodulara değer verilmeyecek.

Bu şartların kabul edilmesi üzerine Köprülü Mehmed Paşa 1067/1656 yılında sadrazamlık görevine başladı. ZorBalara, haydutlara ve rüşvetçilere karşı çok sert tedbirler aldı. Güçlü bir donanma kurarak Çanakkale Boğazı'nı açtı. İsyan eden Erdel Beyi'ni saf dışı bıraktı. Anadolu'daki haydutları ortadan kaldırdı. Köprülü Mehmed Paşa 1072/1661 yılında vefat etti. Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamaya yüz tuttuğu bir dönemde sadrazam olmuş ve imparatorluğu yirmibeş yıl yeniden canlandırarak, itibarını güçlendirmiştir. Sadrazamlık görevine, vasiyeti üzerine oğlu Fazıl Ahmed Paşa getirilmiştir.

Türbe 1072/1661 yılında, Köprülü Mehmed Paşa'nın sağlığında yapılmıştır. Sekizgen mekân üzerine, sekiz yuvarlak sütuna oturan, açık türbe şeklinde inşâ edilmiştir. Stalaktik sütun başlıkları ve sütunlar mermerdendir. Sütun araları bronz şebeke ile kapatılmıştır. At nalı şeklindeki kemerler sütunları birbirine bağlar. Araları kesme taş ile örülmüştür. Türbeyi üstte, etrafını palmet frizler taçlandırmıştır. Üstü, kafesle, kubbe şeklinde örtülmüştür. Demir çubukların birleştiği uç noktada madeni bir alem bulunmaktadır. Türbeye bronz şebekeyle yapılmış bir kapıdan girilmektedir. Kapının üzerinde Sülüs yazı ile kartuşlar içine yazılmış ayet bulunmaktadır. Ayrıca sütun aralarında yine kartuşlar içinde beş tane kitâbe bulunmaktadır. Kitâbelerde şunlar yazılıdır;

Mekabiri Eshâb'ül hayrat

Sadr-ı Azam-ı esbak köprülüze merhum

Fazıl Ahmed Paşa ruhiyçün Fâtiha - 1087 (M.1676)

Sadr-ı Azam-ı esbak merhum ve mağfurunleh

Köprülü Mehmed Paşa ruhiyçün Fâtiha - 1072 (M.1661)

Köprülü-zâde sadr-ı şehid Mustafa Paşa Validesi

Merhume Ayşe Hanım ruhiyçün Fâtiha - 1085 (M.1674)

"Mekabiri Eshab'ül hayrat

Türbede, Köprülü Mehmed Paşa, oğlu Köprülü Fazıl Ahmed Paşa ve Ayşe Sultan'a (Sultan II. Mustafa'nın kızı, v:1085/1674) ait silindirik mezartaşlı toplam üç tane mezar vardır.

Köprülü Fazıl Ahmed Paşa; 1045/1635 yılında doğdu. IV. Mehmed zamanında onbeş yıl, sadrazamlık yaptı ve 1087/1676 yılında vefat etti.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. Onarımı gerekmektedir.

KUYUCU MURAD PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Beyazıt, Vezneciler caddesi'nde, 670. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Kuyucu Murad Paşa, Sultan I. Ahmed¹⁵⁷ devri sadrazamlarındandır. Aslen Hırvat olup Osmanlı saray okulu enderunda yetişti. 965/1557 yılında, Mısır Valisi Mahmud Paşa'ya, kethüda oldu. 979/1571 yılında Sinan Paşa¹⁵⁸ ile Yemen'in fethindeki hizmetlerinden dolayı, Yemen Beylerbeyi oldu. Daha sonra Şarkikarahisar Sancağı'nda ve muhtelif sancaklarda görev yaptı. Üç defa Diyarbakır Valisi oldu. İran Seferi'nde esir düştü. Sonra kaçarak İstanbul'a geldi. Önce Kıbrıs, sonra yine Diyarbakır ve Halep valiliklerinde bulundu. Macaristan Seferi'nde yararlılığı görüldüğünden 1015/1606 yılında Macaristan Ordusu Serdarlığı'na getirildi. Aynı yıl Derviş Paşa'nın yerine sadrazam oldu. Dört buçuk yıl süren sadrazamlığı esnasında bir taraftan hemen bütün Anadolu'yu kaplayan isyanları bastırarak, öte yandan İranlılarla muharebeler yaparak zaferler kazanmıştır. Kuyucu Murad Paşa 1020/17 Aralık 1611 yılında vefat etti ve türbesine defnedildi.

Türbe, Kuyucu Murad Paşa tarafından sağlığında 1010/1601 yılında medresesinin yanına inşâ ettirilmiştir. Kare planlı olan türbenin duvarları

¹⁵⁷ Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

¹⁵⁸ Sinan Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Koca Sinan Paşa ve Türbesi*

taş ve tuğla ile örülmüştür. Türbeyi düz çatı örtmektedir. Altta ve üstte pencereler vardır. Alt sıradakiler, dikdörtgen biçiminde, mermer söveli ve mermer sivri alınlıklı, üst sıradakiler ise kaş kemerlidir. Türbeye giriş, güney cephesinde bulunan revaklı bir kapı ile sağlanmıştır. Revakın üstünde *Selâmün aleyküm tıbtüm fedhululhâ halidun* (Allahın selâmı üzerinize olsun, iyi insanlar olduğunuz için, cennete girin ve orada kalın) ibaresi, güzel bir hat ve istifle mermere hak edilmiştir. Kapının üstündeki celi sülüs hatlı, mermer zemine kabartma şeklinde *Zümer Sûresi'nin* 73.ayet yazılıdır. Türbenin içi sadedir. Duvarlar sıvasız olup alt pencereler sivri alınlıklı, tahtif kemerli ve alçı şebekelidir. Sonradan buraları tuğla ile doldurulmuştur.

Türbede, Kuyucu Murad Paşa, Cağaloğlu Sinan Paşazade Mahmud Paşa (v:1052/1642), Abaza Mehmed Paşa'ya (v:1048/1638) ait olmak üzere, üç ahşap sanduka ile bir de kırık mermer çocuk lahti bulunmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük onarımı gerekmektedir.

LALA MUSTAFA PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp'te, Eyüp Sultan Camii avlusu, 47. ada, 13. parselde yer almaktadır.

Lala Mustafa Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman¹⁵⁹ ve Sultan II. Selim¹⁶⁰ devri vezirlerindendir. Sultan II. Selim'in şehzadeliğinde lalalık hizmetinde bulunduğu için "*Lala*" ünvanıyla anılır. Sokollu sülalesinden olup Deli Hüsrev Paşa'nın kardeşidir. Bosna'nın Sukoloviç kasabasında doğdu. Osmanlı saray okulu enderunda yetişti. Kanûnî Sultan Süleyman'a altı ay berberbaşılık yaptı. Sonra imrahorluk, çeşnigirlik gibi hizmetlerde bulundu. Saraydan, sancak beyliği ile çıkarak, beylerbeyi rütbesiyle sırasıyla, Tamşuvar, Van, Erzurum, Halep valiliklerine tayin

¹⁵⁹ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

¹⁶⁰ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

edildi. Daha sonra, sekiz yıl Şam Valiliği görevinde bulundu. Vezirliğe yükseldi ve Yemen Sancağı'na tayin edildi. Bu hizmetinden alınarak Altıncı Kubbe Vezirliği'ne getirildi ve Kıbrıs'ın fethine katıldı. Piyale Paşa¹⁶¹ ile birlikte Kıbrıs'ı 979/1571 yılında fethetti. Bu yüzden *Kıbrıs Fatihi* olarak ün yapmıştır. Kıbrıs'ın alınmasında, İran Seferi'nde, Çıldır Savaşı'nda (986/M.1578) ve Gürcistan muharebelerinde birçok yararlılığı görülmüştür. O'na Gürcistan muharebeside gösterdiği başarıdan dolayı *Gürcistan Fatihi* de denilir. Bu arada Kanûnî Sultan Süleyman'ın padişahlığı zamanında, Lalası olduğu şehzade Selim'i veliaht yapabilmek için elinden geleni yapmıştır. Bu hizmetlerinden dolayı, II. Selim tahta çıktığında, Lala Mustafa Paşa'yı, ikinci vezirlik görevine tayin etti. Lala Mustafa Paşa 988/1580 yılında vefat etti. Bilgili, tedbirli ve azimli bir devlet adamı olan Lala Mustafa Paşa, Mısır Sultanı Kansu Gavri'nin oğlu Mehmed Bey'in kızı Fatma Hâtun ile evlenmiş ve bu beraberlikten Mehmed Paşa dünyaya gelmiştir. Lala Mustafa Paşa birçok hayrat yaptırmıştır. Bunlara; Erzurum'da bir cami (970/1562), Şam'da; Lala Paşa Hanı, hamam ve tekkeleri, yine Şam civarında Kunaytira'da; cami ve imaret, Lefkoşe'de Ömer Camii'ne mahsus vakıflar, Ilgın'da; bir cami (985/1577), bedeslen, kervansaray, Mekke ve Medine'de bazı hayrat, Tiflis ve Kars'ta, Şark Serdarlığı görevi sırasında yaptırdığı iki camiyi örnek verebiliriz.

Türbe 988/1580 yılında hassa mimarları ile Mimar Sinan'a¹⁶² açık türbe şeklinde inşâ edilmiştir. Kare planlı olup sivri kemerler üzerine oturmuştur. Alçak sekizgen kasnağı ve kubbesi bulunur. Kubbeyi silindirik mermerden yapılmış, baklava şeklinde, başlıklı sütunlar taşır. Yapının diğer kısımları küfeki taşından yapılmıştır. Kubbenin iç yüzünde, etek kımında Hattat Hamid Efendi'nin yazdığı ayet-i kerime türbeyi içten çevirir. Türbenin içinde bulunan Lala Mustafa Paşa'nın lahti mermerden yapılmış olup burma sarklıdır. Ön yüzündeki kitâbede şunlar yazılıdır;

Ruhiçün Fâtîha

¹⁶¹ Piyale Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Piyale Paşa ve Türbesi*

¹⁶² Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Ey sual idüb bu meşhed sahibin bu da gelüp

Fatih-i Kıbrıs alandır bu güzin-i gaziyan

Nice bir serdar olup açdı

Akîbet kıldı cihanda azm-i ukba virdi can

Rihletın gördü bülbülü tarihin

Mustafa Paşayı Hûda Cennet-i mekan

Sene - 988 (M.1580)

Türbede Lala Mustafa Paşa tek başına medfundur.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. 1994-1995 yılları arasında kalem işleri yenilenmiştir. Eyüp Sultan Camii avlusunun en merkezi yerinde olan türbe, bugün bakımlı bir durumdadır.

LOHUSA SULTAN (RAHİME KADIN) VE TÜRBEŞİ

Türbe, Şişhane'den Kasımpaşa'ya inen yol üzerindedir.

Lohusa Sultan, İstanbul'un kadın evliyalarındandır. 1057/1647 yılında vefat etmiştir. Ölümünden sonra mezarında doğum yaptığı için meşhur olmuştur. Oğlu Mesyitzâde de Osmanlı devrinde hayatış devlet adamlarındandır. Lohusa Kadın'ın hayatı ile ilgili halk arasında tanınmış bir rivayet vardır. Bu rivayet şöyledir;

İstanbul'un büyük camilerinin birinde yüzünün ve sesinin güzelliği ile ün yapmış bir Hoca varmış. Güzel Hoca, kendisine hayran olan kızlarla ilgilenmez, camideki görevinden başka hiçbir şeyle meşgul olmazmış. Aradan bir müddet geçtikten sonra yavaş yavaş yüzü solmaya, güzelliği kaybolmaya ve sesi kısılmaya başlamış. Sanki dünyaya küsmüştür. Annesi oğlunun bu durumuna çok üzülmüyor, oğlunun derdini öğrenmeye çalışıyormuş. Annesi, oğluna neyi olduğunu sorduğunda "Birşeyim yok anam" diye cevap alıyormuş. Daha sonra, Güzel Hoca, annesinin ısrarlarına dayanamayarak, padişahın kızını sevdiğini, onunla evlenmek istediğini, annesinden padişahın kızını istemesini söylemiş. Annesi de padişahın, kendileri gibi fakir bir aileye kızını vermeyeceğini

söyler. Güzel Hoca, kızın gönlünün kendisinde olduğunu, onu verdiği vaazlar sırasında görüp tanıdığını, padişah izin verirse, kendisine koşa koşa geleceğini söyler. Anne yüreği dayanamaz ve padişah'tan kızını istemek için saraya gider. Padişahın huzuruna çıktığında, ezile, büzüle olayı anlatır ve kızını ister. Padişah birden hiddetlenir ve sinirli bir ses tonuyla "Koskoca bir padişah kızını, sen ne cüretle oğluna istersin" der. Ama bir taraftan da içinden sevinir. Çünkü kızının, günlerdir yemek yememeyişinin ve sararıp solmasının sebebini öğrenir. Güzel Hoca'nın annesi padişahın ayaklarına kapanıp, yalvarmış. Padişah, kadının ısrarlı olduğunu anlayınca, kendisine dokuz katır yükü altın getirirse, kızını vereceğini söyler. Annesi eve gelip, bunları Güzel Hoca'ya anlatır ve bu sevdadan vazgeçmesini ister. Ancak, Güzel Hoca annesine sevinçli bir şekilde sarılır ve padişahın kızını alacağını söyler. Annesi oğlunun söylediklerinden hiçbir şey anlamamıştır. Güzel Hoca, eline kazma ve küreği alarak bahçeye çıkmış ve başlamış kazmaya. Kazdığı toprakları çuvallara doldurup, çuvalların ağzını bağlamış. Daha sonra çuvallarla birlikte, annesini de alarak Saray'ın yolunu tutmuşlar. Padişah, Hoca'nın çuvallara toprak koyduğu haberini almış ve Hoca'yı bir tebessümle beklemeye başlamış. Hoca, padişahın huzuruna çıkıp, selamladıktan sonra, çuvalların ağzını açmaya başlamış. Saray'da bulunan herkes çuvallardan toprak çıkacağını bildikleri için bu olayı gülerek izlemişler. Çuvallar açıldığında padişah da dahil herkes hayretler içinde kalmış, çünkü çuvallardan çil çil sarı altın dökülmüş. Bu olay karşısında kızını vermek istemeyen padişahın yüzü sapsarı olmuş. Ama koskoca padişah sözünden dönecek değil ya. Hoca'ya doğru dönmüş ve "Kızımı sana vereceğim. Ancak bu evliliğe razı değilim. Sen bana evlat acısını tattırdın, Allah da sana bir evlat vermesin" diye beddua eder. Daha sonra Güzel Hoca ve padişahın kızı olan Sultan evlenip, muratlarına ermişler. Herşeyleri varmış, ama padişahın ettiği bedduadan mıdır, nedir, çocukları olmuyormuş. Allah'a çocuklarının olması için çok dua etmişler. Günler böyle gelip, geçmiş. Birgün, Güzel Hoca ve Sultan, Hac'ca gitmeye karar vermişler. Mutluluk içinde geçen Hac yolculuğu, Medine'ye vardıklarında bu mutluluk, yerini üzüntüye vermiş. Çünkü, Sultan hastalanmış. Devrin en iyi hekimleri muayene

ettikten sonra, Sultan'ın hamile olduğunu söylemişler. Güzel Hoca ve Sultan çocuklarının olacağı haberini aldıklarında, sanki dünya onların olmuş. Medine'de günler böylece geçer. Fakat her geçen gün kendisini fena hisseden Sultan, doktorların yola çıkmaması hususundaki ısrarlara karşı, Hoca ile İstanbul'a girmek için yola çıkmış. Yolda iyice fenalaşan Sultan, tam İstanbul'a geldiklerinde, türbesinin bulunduğu yerde 1057/1647 yılında vefat etmiş. Güzel Hoca, Sultan'ın ölümüne çok üzülmüş ve onun mezarının üstüne bir türbe yaptırmış. Türbeyi hemen hemen hergün ziyaret ediyormuş. Sultan'ın ölümünden 4-5 ay sonra mezarından bir bebek sesinin geldiğini Hoca ve türbenin önünden geçenler duymuş. Güzel Hoca ve orada geçenler dayanamamış ve mezarı kazıp açmışlar. Mezar açıldığında gördüklerine inanamamışlar. Topaç gibi bir erkek çocuğunun, Sultan'ın memesini emdiğini görmüşler. Ölümünden aylar geçmesine rağmen, Sultan'ın vücudu, gelin olduğu günkü kadar güzeldir. Bu olaydan sonra İstanbullular, evliya olduğuna inandıkları Sultan'a, *Lohusa Sultan* adını takmışlar. Türbeyi, çocuğu olmayan kadınlar sık sık ziyaret ederlermiş.

Türbe, kare planlı olarak, tuğla ve taştan inşâ edilmiştir. Tek kubbeli, mütevazi bir yapıdır. Üç cephede birer pencere açılmıştır. Kapı ve pencereler mum yakma adeti dolayısıyla demir doğramalarla çevrilmiştir. Türbenin içindeki kalem işleri tahrir olmuştur.

Türbede, Lohusa Sultan ve kimliği bilinmeyen üç kişiye ait olmak üzere toplam dört sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. 1996-1997 yılları arasında onarılmış ve ziyarete açılacak duruma getirilmiştir.

MAHMUD NEDİM PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Cağaloğlu'nda, Bab-ı Ali caddesinde, 293. ada, 18. parselde yer almaktadır.

Mahmud Nedim Paşa, Tanzimat Dönemi, Osmanlı sadrazamlarındandır. Şam ve Bağdat valiliklerinde bulunmuş olan vezirlerden Gürcü Mehmed Necîb Paşa'nın oğludur. 1234/1818 yılında İstanbul'da doğdu. Tahsilini tamamladıktan sonra, 1247/1831 yılında sadâret mektûbî kalemine getirildi. 1250/1834 yılında hâcegânlık rütbesine terfî eden Mahmud Nedim Efendi, 1253/1837 yılında Serasker Damat Bursalı Said Paşa'ya, sadâret mektûbî muavini oldu. Sadrazamın güvenini kazanarak 1266/1849 senesinde vekâleten, 1267/1850 yılında asil olarak, divan-ı hümayun amedciliğine, 1270/1853 senesinde divan-ı hümayun beylikçiliğine, 1271/1854 yılında rütbe-i bâlâ ile sadâret ve Hariciye Müsteşarlığı'na getirildi. 1272/1855 yılında vezirlik rütbesi verilerek, Sayda Valiliği'ne tayin edildi. Aynı sene içinde Şam Valiliği'ne, 1273/1856 yılında İzmir Valiliği'ne tayin oldu. 1277/1860 yılında kendi isteğiyle Trablusgarb Valiliği'ne tayin olundu. Yedi sene bulunduğu Trablusgarb Valiliği'nden istifa etti. 1284/1867 yılında Meclis-i Vâlâ Azalığı'na getirildi. 1285/1868 yılında ikinci defa Sadaret Müsteşarlığı'na tayin edildi. Bir hafta sonra, Halil Paşa'nın ölümü sebebiyle boşalan Bahriye Nezareti görevine getirildi. 1288/1871 senesinde Sadrazam Ali Paşa'nın vefatı üzerine Mahmud Nedim Paşa, sadrazam oldu. 1289/1872 yılında sadrazamlıktan azledildi ve İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Üç sene sonra İstanbul'a geldi. 1292/1875 yılında ikinci defa sadrazam oldu. 1293/12 Nisan 1876 tarihinde sadrazamlıktan azledildi ve Sakız Adası'na gönderildi. Sultan II. Abdülhamid Han'ın¹⁶³ tahta çıkmasıyla, Saraya bir dilekçe yazıp, affedilmesini istedi. İsteği kabul edildi ve İstanbul'a geldi. Musul Valiliği'ne tayin edildi ve özür beyan ederek Midilli'ye gitti. Daha sonra İstanbul'a geldi ve 1296/1879 yılında Said Paşa Kabinesi'nde Dahiliye

¹⁶³ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Nazırlığı'na tayin edildi. Hastalığı sebebiyle 1300/1883 yılında Dahiliye Nazırlığı görevinden azledildi ve kısa bir süre sonra, 1300/15 Mayıs 1883 tarihinde vefat etti. Mahmud Nedim Paşa'nın, şiirlerini topladığı bir Divanı, basılmamış olan *Reddiye* ile *Hikâye-i Melik-i Muzaffer*, devlet idaresine dair *Âyine-i Devlet* ve nazm şeklinde yazılmış *Hasbihâl* adlı eserleri vardır. Ayrıca Mahmud Nedim Paşa'nın, Üsküdar'daki yalısı günümüze kadar gelmiştir.

Türbe, Neo Klasik üslûpta bir yapıdır. Kare planlı olup kubbeli bir yapıdır. Kubbesinde madenî bir alem bulunmaktadır. Kuzey cephesinin dışındaki diğer üç cephe, birbirinin eşi olarak, ortada yarım daire kemerli büyük bir pencere ve iki yanında az derin birer niş ile teşkilatlandırılmıştır. Kapının bulunduğu giriş cephesi, küfeki taşından düzgün bir işçilikle yapılmıştır. Güneydoğu cephesindeki kasnakta *Âl-i İmran*, *Enbiya* ve *Fecr* sûrelerinden ayetler ile yarım daire biçimindeki pencere kemeri alınlığında ise *Necîp Paşa-zâde Sadr-ı Esbâk Mahmud Nedîm Paşa merhûmun rûhiyçün Li'llâhi'l-Fâtîha*, *Sene:1300 Receb (M.1883)* yazıları okunmaktadır. Türbenin içinde, pandantiflerde, üslûbu belirsiz kalem işleri görülmektedir.

Türbede, Mahmud Nedim Paşa ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait olmak üzere iki sanduka bulunmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük çaplı bir onarıma ihtiyacı vardır.

MAHMUD PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Mahmudpaşa'da, Mahmud Paşa Camii avlusu, 324. ada, 66. parselde yer almaktadır.

Mahmud Paşa, Fatih Sultan Mehmed¹⁶⁴ devri sadrazamlarındandır. Aslen Hırvat olup genç yaşta, Sultan II. Murad (Sd. 824-848/850-855-1421-1444/1446-1451) zamanında Saray'a alınmış ve Şehzade Mehmed'in hizmetine verilmiştir. Fatih Sultan Mehmed hükümdar

¹⁶⁴ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

olunca, önce ocak ağası daha sonra Rumeli Valisi olan Mahmud Paşa, İstanbul'un alındığı yıl (857/1453) içinde sadrazamlığa getirildi. İstanbul'un alınmasında önemli rol oynamıştır. Birinci sadrazamlığı onaltı yıl sürmüştür. Bu görevinde iken birçok savaşlara katıldı ve zaferler kazandı. Sırbistan'ın büyük kısmını ve Bosna'yı aldı. Düşman donanmasını bozarak Midilli'yi ele geçirdi. 874/1469 yılında sadrazamlıktan azledildi. 877/1472 senesinde yeniden sadrazamlığa getirildi. Mahmud Paşa 879/1474 yılında katledildi ve türbesine gömüldü. Bilgili, değerli bir devlet adamı ve iyi bir ordu komutanı olarak tanınırdı. Saray okulu enderundan çıkma ilk sadrazamdır. İstanbul'da, hâlâ adını taşıyan semtte; cami, medrese, hamam, kütüphane yaptırmıştır. Ayrıca Sofya'da da hayratları vardır.

Mahmud Paşa Türbesi 879/1474 yılında, Bursa mimarisi tarzında inşa edilmiştir. İstanbul türbelerinin en eskilerindendir. Sekizgen planlı ve tek kubbeli bir yapıdır. Dış cephelerde sırlı çiniler, alt pencerelerin üstünden başlayarak ikinci kat pencerelerin bütün çevresini sarmaktadır. Türbeye onbeş pencere açılmıştır. Üst pencereler sivri kemerli olup alçı petek şebekelidir. Alt pencereler ise dikdörtgen sövelidir. Türbenin içine mermer merdivenli ve az derin eyvan şeklinde bir cepheden girilir. Bu giriş cephesi 1243/1827 yılında bir sundurma eklenerek bozulmuştur. Türbenin içinde; kubbe ve duvarlar beyaz badana ile kaplı olup devrinden kalmış tezyinata ve tahta işçiliğine rastlanmaktadır. Türbenin kapısının üzerindeki orijinal kitâbe 1243/1827 tarihindeki restorasyonda sökülmüş ve yerine iki satırlık kitâbe konulmuştur.

Arapça esas türbe kitâbesi (sökülen)

Sahib'ül-hayat Mahmud'ül-hisal

Menba'ül-eltaf-i memduh'ül-kemal

Sadık'üs-Sultan Mahmud el-Kerim

Rahe mazlumen ila dar'el-na'im

Fate merhumen ve tarihi beda

Mate Mahmudü şehiden zâhida

Türkçe tamir kitâbesi

Mûcevher söyledim tarih-i tamiri ûdûb icab

Mûnevver türbe-i Mahmud Paşa oldu Zinetyab

Türbe 1200/1785 yılında Sultan I. Abdülhamid¹⁶⁵ zamanında, 1243/1827 senesinde Sultan II. Mahmud¹⁶⁶ zamanında ve 1950 senesinde büyük onarımdan geçmiştir.

Türbede, Mahmud Paşa ve oğluna ait iki sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük çaplı bir onarıma ihtiyacı vardır.

MEHMED EMİN TOKÂDÎ HAZRETLERİ

Mehmed Emîn Tokâdî Hazretlerinin Kabri Şerifi, Fatih'te, Atatürk Bulvarı, Unkapanı caddesi ile Zeyrek yokuşunun kesiştiği köşede, Sinan Ağa mahallesinde, Molla Zeyrek Camii ile Soğuk Kuyu Medresesi'nin yanındadır.

İstanbul'un büyük evliyalarından ve Nakşibendi tarikatı şeyhlerinden olan Mehmed Emin Tokadi Hazretleri 1075/1664 yılında Tokat'ta doğdu. Aslen Diyarbakırlı olup babasının adı Hasan bin Ömer en-Nakkaş'dır. Lâkabı Cemâleddin, künyesi Ebûl Mansûr ve Ebû'l-Emân, şiirlerindeki mahlâsı Arif'tir.

Mehmed Emin Efendi'nin çocukluğu ve ilk tahsili memleketinde geçti. İlim tahsiline 1100/1689 yılında İstanbul'a gelerek Şeyhülislâm Mirzâzâde Muhammed Efendi'den dersler alarak devam etti. Bu sırada hat yazmaya merak sardı ve Yedikuleli hattat Abdullah Efendi'den hat dersleri aldı. Kendini yetiştirdikten sonra Başrûnâmecî Ali Efendi'nin oğluna dersler vermeye başladı. Aynı zamanda hem Şehzade Camii'nde hem de Ali Efendi'nin kendisine tahsis ettiği odalarda bazı talebelere Hâfız-ı Şirazî'nin Divan'ını okuttu ve talebelerinin sayısı gün geçtikçe arttı. Başrûnâmecî Ali Efendi'nin 1114/1702 yılında Edirne'de görevlendirilmesi üzerine, Mehmed Emin Efendi'yi de beraberinde götürdü. Edirne'nin ulemalarının sohbetlerinde bulundu. Öğrencisi olan

¹⁶⁵ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan I. Abdülhamid Han ve Türbesi*

¹⁶⁶ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Ali Efendi'nin oğlunun vefatı üzerine o da bulunduğu vazifeden ayrılarak Hac'a gitmeyi kararlaştırdı. Ali Efendi bu kararından dolayı memnun kaldı ve kendisine yol harçlığı verdi. 1114/1702 yılının Receb ayında Mekke'ye ulaştı.

Burada kendisinin hayatında bir dönüm noktası olan Ahmed-i Yekdest Cüryâni Hazretleri'ne bağlandı ve tasavvuf ilmini öğrenerek icazet aldı. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra hocasının iznini alarak 1117/1705 senesinde İstanbul'a döndü. Hocasının talebelerinden Mahammed Kumul Efendi'nin evine yerleşti ve İstanbul'da beş yıl kalarak Nakşibendiyye, Kadiriyye, Şazeliyye ve Şettariyye kollarına yetiştirdi. 1122/1710 yılında Muhammed Kumul Efendi ile önce Habeşistan'a, sonra da Kudüs'e gitti. Oradan da Mekke ve Medine'ye geçtiler. Bu sırada hocası Ahmed Yekdest Efendi vefat edeli 4 yılı aşkın bir zaman geçiyordu. İlk Hac'cı sırasında hocasının vasiyeti üzerine Şeyh Abdurrahîm-i Buhârî'nin yanına gitti ve ondan dersler aldı. Abdurrahîm Efendi, Mescid-i Nebvî'de bir tören düzenleyerek Mehmed Emin Efendi'ye hilafet ve icazetname verdi. 1129/1717 yılında Muhammed Kumul Efendi ile İstanbul'a döndü ve onun evinde üç yıl kaldı. Bir ara Eyüp Sultan'da Ebû Eyyüb el-Ensari Hazretleri Türbesi'nde türbedarlık görevinde bulundu. Daha sonra kendisine Ravza-i Mutuhhare'de Peygamber Efendimiz'in türbesinde bu mutlu görevine devam etti. Ancak birkaç ay sonra ziyaretçilerin hallerini beğenmeyip bu görevinden ayrıldı.

Mehmed Emin Tokadi Hazretleri'nin yetiştirdiği öğrencilerinden Yeğen Mehmed Paşa'nın 1150/1737 senesinde Avusturya seferinde görevlendirilmesi üzerine O'nun ricasıyla İstanbul'a geldi. Yeğen Mehmed Paşa'nın kızının evini ona tahsis etti. Sefer tamamlanıncaya kadar burada ikamet eden Mehmed Emin Tokadi Hazretleri seferin zaferle sonuçlanması üzerine kendi evine taşındı.

1156/1743 senesinde hocası Ahmed-i Yekdest Hazretleri'nin halifelerinden Tatar Ahmed Efendi'nin vefatıyla boşalan ve Şeyh Emir

Ahmed Buharî tarafından yapılan tekkenin şeyhliğini yaparak birçok talebeler yetiştirdi.

Mehmed Emin Tokadi Hazretleri 15 Şaban 1158/1745 Berat gecesini vefat etti. Kimseden fazla hürmet beklemeyen çok mütevazı, alim velî bir zat idi. Aynı zamanda şair ve musikişinast olan Mehmed Emin Tokadi Hazretleri büyük bir hat sanatçısıdır. *"Dünyâ dostu, mal dostu, güzellik dostu ve diğer şeylerin dostu çoktur. Allah dostu, iksîr-i a'zam (her derde devâ) gibi nâdir bulunan çok kıymetli bir şeydir"* derdi.

O'na ait eserler şunlardır; Irşâdü's-Sâlikîn, Risâletü'l-etvâr, Şerh-i Kasîde-i Askalânî, Tuhfetü't-Tullâb, Hulâsa-i Tarikat, Risâle-i Rûhiye, Siyânât-i Dervîşân, Tercüme-i Şerh-i Delâil-i Hâyırât, Savâiku lbn-i Hacer Tercümesi, Risâle Fî Tarîkı'n-Nakşibendiye, Risâletü'l-Kalb, Sûlûk-ü Nakşibendiyye, Gazalî'nin, Emânetu'llah adlı eserin tercümesi, Risâle-i Telkîn-i Tevhîd-i Kalbî, Şerh-i Kelimât-ı Hâcegân, Suâlât ve Cevâbât Risâlesi, Risâletü'z-Zikr, Reşâhât'ın bir bölümünün tercümesi, Mevnevî'nin bir beytin tercümesi, Silsilenâme (manzum), Gazel ve tahmisleri, Vasiyetnâmesi, Mektupları, Menâkıbnâmesi, Ebû'l-Hayr Muhammed Şemseddin el-Cezerî'nin tecvidinin tercümesi (manzum).

Mehmed Emin Tokadi Hazretleri'nin üstü ve etrafı demir şebeke ile çevrili kabri şerifindeki mezar taşında Müstakîmzâde tarafından yazılan tarih manzumesinin okunuşu şöyledir;

Gülistân-ı Nakşibendîden yine tîğ-ı ecel,
Bir gül-i sad-berg-i kat'itdi, hezâr âh u enîn.
Ya'ni Tokâdî Efendi ol, Muhammed nân-dâş,
Ârif-i bi'llâl, emîn-i sırr-ı Rabbi'l-âlemîn.
Mürşid-i râh-ı hidâyet, hâcegânın râşidî,
Vâkıf-ı sırr-ı ledün, ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn.
Murğ-ı rehber olduğu, ahrâra pes ma'ruf idi,
Zâtı, ma'sûmu'l-irâde, zü'l-cenâhayn-ı zemîn.
Siyemâ, bağ-ı hadîs-i Ahmed-i Nahlî idi,
Yek-be-yek, dest-i kerâmetle olub, hil'at-güzîn.

Eyleyüb habs-ı nefes, gavvâs-ı bahr-ı lâ-yezâl,
 Buldu, dürr-i valsi, irdi asla fer'ından hemîn.
 Asdıkâdan, pençe-i şîr-i ecel devr eyledi,
 Ola Sıddîn'in karibi, Şîr-i Hakk'la hem-nişîn.
 Peyk-i vahdet, sırr-ı pâkinden okur târihini;
 Oldu lâhûta revân, Allah diyüb rûh-ı Emîn.

MEHMED VUSÛLİ EFENDİ VE TÛRBESİ

Türbe, Eyüp ilçesi, Cezerî Kasım mahallesi, Feshane caddesinde 65. ada, 12. parseldedir.

Mehmed Vusûli Efendi, Osmanlı kadısıdır. Kapıcıbaşı Abdullah Ağa'nın oğludur. Sultan II. Selim¹⁶⁷ şehzade iken Konya ve Kütahya'ya kadı olarak tayin edildi. Daha sonra dört defa İstanbul kadısı oldu. Sultan II. Selim'in musahibesi Hubbi Ayşe Hâtun ile evlendi. Mehmed Vusûli Efendi, 999/1590 yılında vefat etti. Âlim, ve şair olup dini bütün bir şahsiyete sahipti. Bir mahkeme hükmünü hemen karara bağladı. Fındıklı'da cami ve hamamı vardır. Mimar Sinan yapısı olan cami bugün de mevcuttur.

Türbe 1195/1780 yılında inşâ edilmiştir. 18. yy. Barok mimarisinin özelliklerini taşır. Altıgen planlı olup kesme taştan inşâ edilmiştir. Kubbesi basık ve ovaldır. İki sıralı pencereleri vardır. Pencereler renkli camlıdır. Kubbe içinde kiremit kırmızısı, sarı ve mavi kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Kapısında kitâbe yoktur.

Türbede; Mehmed Vusûli Efendi'den başka, Şemseddin Efendi (v:1024/1615), torunu Mehmed Efendi (1060/1650 yılında vefat etmiştir. İsari Molla Çelebi diye anılırdı. *Çelebi Lalesi* bu zata ait olup o üretmiştir) ve Mehmed Vusûli Efendi'nin oğlu Mustafa Efendi (v:1106/1694) olmak üzere toplam dört kişi medfundur.

¹⁶⁷ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

Türbe, buraya yanlış olarak konulan bir kitâbeden dolayı literatürde Şair Fitnat Hanım Türbesi olarak geçmektedir. Kitâbesi mevcut değildir. Ancak, Şair Fitnat Hanım'ın mezarı, Eyüp Sultan Türbesi haziresinde ve türbenin çıkış kapısı yanındaki türbedar odasının duvarının dibindedir.

MEHMED ZAHİD KOTKÜ HAZRETLERİ

Mehmed Zahid Kotku Hazretlerinin kabri Eminönü, Süleymaniye Camii müstemilatında bulunan Kanuni Sultan Süleyman Türbesi'nin arkasında yer alır.

Mehmed Zahid Kotku yakın tarihimizde yetişen büyük alimlerden olup, Kafkasya'dan göç eden İbrahim Efendi ve Sabire Hanım'ın 1897 yılında Bursa'da doğan oğludur. İlk tahsilini Oruçbey İbtidadi'sinde sonra da Maksem'deki İdadî de tamamladı. I.Dünya Savaşı'nın çıktığı esnada Buras Sanat Okulu'nda öğrenci idi. 18 yaşında askere alındı ve birçok zorluklar ve hastalıkla mücadele etti. Ordunun Suriye cephesine çekilmesiyle askerlik görevine İstanbul'da yazıcı olarak devam etti. İstanbul'da dini sohbetlere, derslere devam etti. Gümüşhane Tekkesi şeyhi Ömer Ziyaeddin Efendi'den dersler aldı ve nihayet 27 yaşında icazet aldı. Hocasının isteğiyle hem değişik camilerde derslerine devam etti, hem de çeşitli yerlerde hak dinini yayma ve öğrenci yetiştirme görevlerinde bulundu. Tekke ve zaviyelerin kapatılması üzerine Bursa'ya İvaz Köyü imamlığına getirildi. Daha sonra Üftade Camii'nde görevine devam etti. Gümüşhane Dergâhı postnişini Abdülaziz Efendi Hazretleri'nin 1952 yılında vefatı üzerine İstanbul'a geldi ve önce Ümmü Gülsüm Mescidi'nde bir süre sonra da 13 Kasım 1980 tarihindeki vefatına kadar Fatih İskenderpaşa Camii'nde halkı irşada devam etti. Ömrü boyunca birçok insanın gönüllerini fethetti ve sadece Türkiye'de değil, İslam dünyasının her köşesinde sevenleri vardı. Vefatından bir gün sonra kılınan cenaze namazı büyük bir cemaat

tarafından kılındı ve Kanuni Sultan Süleyman Han Türbesi'nin arkasında hocalarının yanında kabrine defnedildi.

MERKEZ EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Zeytinburnu ilçesi, Topkapı semtinde, Merkez Efendi mahallesinde, Merkez Efendi Camii bahçesinde 46. ada, 1.parselde yer almaktadır.

Merkez Efendi, Osmanlılar zamanında, İstanbul'da yetişen büyük evliyalardandır. Asıl adı *Mûsâ*, şöhreti *Merkez*, lâkabı ise *Muslihuddin*'dir. 868/1463 yılında Denizli'nin Sarhanlı Köyü'nde, dünyaya geldi.¹⁶⁸ Babası Mustafa Efendi'dir. Kuvvetli zekası ve ilim öğrenmeye merakı olan Merkez Efendi, ilk öğrenimini memleketinde tamamladı. Yüksek tahsilini ise Bursa ve İstanbul'daki medreselerde yaptı. Uzır Bağzâdî Veliyyüddin Efendi ve onun oğlu Mevlana Ahmed Paşa'dan dersler aldı. Tefsir, hadis, fıkıh ve tıp ilminde öğrenim gördü. Bir süre müderrislik yaptı. 911/1512 yılında Bursa'ya, sonra Karaman ve Amasya'ya giderek Halvetîye usûlü üzerine *Tarikat İcazeti* aldı. İstanbul'a geldiğinde Etyemez Tekkesi'nin Şeyhi Mirza Baba'ya ne bağlandı ve kızı Hatice Hanım ile evlendi. Büyük camilerde vaazlar verdi. Daha sonra Kocamustafapaşa Tekkesi Şeyhi, Sümbül Efendi'ye¹⁶⁹ intisap etti ve Halvetîliğe girip, çile çıkardı. Tasavvufta yüksek derecelere ulaştı ve evliyalık makamlarına yükseldi. Bu sırada hocası Sümbül Efendi'nin kızı Rahime Hâtun¹⁷⁰ ile evlendi. Sonra Aksaray'daki Kovacı Dede Zaviyesi'ne Şeyh olarak atandı.

Kanûnî Sultan Süleyman'ın¹⁷¹ annesi Hafsa Valide Sultan¹⁷² Manisa'da 900/1494-95 yılında yaptırdığı cami ve imaretin yanına bir

¹⁶⁸ Doğum yeri hakkında çeşitli rivayetler vardır.

¹⁶⁹ Sümbül Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sümbül Efendi ve Türbesi*

¹⁷⁰ Rahime Hatun ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Safiye Sultan (Rahime Hatun) ve Türbesi*

¹⁷¹ Daha geniş bilgi için; Bknz. Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi

de zaviye inşâ ettirdi ve Sümbül Efendi'den bu zaviyeye bir Şeyh istedi. Sümbül Efendi de Merkez Efendi'yi, Manisa'daki zaviyeye Şeyh olarak gönderdi. Merkez Efendi, burada birçok öğrenciler yetiştirdi. Ruh hekinliği de yaptı. Hafsa Valide Sultan hastalanınca, Merkez Efendi kırkbir baharattan oluşan *Mesir Macunu'* nu yaptı ve Hafsa Valide Sultan'a gönderdi. Mesir macununu yiyen Hafsa Valide Sultan çabucak iyileşti ve bu macunun herkese dağıtılmasını istedi. Merkez Efendi, 22 Mart günü zaviyenin yanındaki Sultan Camii'nin minare ve kubbeleri üzerinden halka Mesir Macunu'nu dağıttı. (Bu gelenek günümüze kadar gelmiş olup her yıl 22 Mart günü, Manisa'da *Mesir Macunu Şenlikleri* yapılmaktadır.)

Merkez Efendi, Sümbül Efendi'nin 936/1529 yılında vefatı üzerine, İstanbul'a gelerek, onun yerine Şeyh oldu. Bugünkü, türbenin ve tekkenin bulunduğu yerdeki boş arsadaki yeraltı suyunu bulup, bir kuyu açtırdı. Buraya bir tekke ve hamam yaptırdı. Türbenin yanındaki cami ise, Yavuz Sultan Selim'in kızı Şah Sultan'ın (v:980/1572) yardımıyla yaptırıldı. Şah Sultan ayrıca, Merkez Efendi adına, Eyüp'te bir cami ve zaviye yaptırdı. Merkez Efendi, ibadet konusunda çok titizdi. Bulûğ çağına girdiği günden, ömrünün sonuna kadar hiç cemaatsiz namaz kılmamıştır. Hayvanlara karşı bile çok merhametli idi. Seyahat ederek, karşılaştığı insanlara vaaz vermeyi çok severdi. Çocuklara, yanında daima bulundurduğu şekerlemelerden dağıtırdı. *Çocukların duası makbuldür* der, onların kendisine dua etmelerini isterdi. Cuma günleri Fatih ve Ayasofya camilerinde vaazlar ederdi. Vaazları sırasında gözlerini yumardı. Gayri müslimlerle görüşür, omların görüşlerini alırdı. Hastaları ziyaret ettiğinde *Duası makbul olduğundan* hastalar, Allah'ın (c.c.) izni ile şifa bulurdu. *Beyzavî* isimli Kur'an tefsirini ezbere bilir ve açıklardı. Ömrünü öğrenci yetiştirerek, hayır ve hasenatla geçirdi. Merkez Efendi Hazretleri, 959/1552 yılında İstanbul'da vefat etti. Cenazesi ile Şeyhülislam Ebüsuûd Efendi bizzat ilgilenmiştir.

Merkez Efendi hakkında birçok menkibeler vardır. Bunlardan birkaçı şöyledir.

¹⁷² Daha geniş bilgi için; Bknz. *Hafsa Valide Sultan ve Türbesi*

Merkez Efendi'nin, Sümbül Efendi'ye Bağlanması

Merkez Efendi, Sümbül Efendi'ye intisap etmeden önce, ona karşı olanların söylediklerinin etkisinde kalarak, Sümbül Efendi'nin meclisinde bulunmak istemezmiş. Bir gün bir rüya görmüş ve rüyasında tabir ettirecek birini aramış. Yapılan tabirlerin hiçbiri onu tatmin etmemiş. O sırada bir rüya daha görmüş. Rüyasında, Sümbül Efendi, Merkez Efendi'nin kapısından evine zorla girmek istemiş.

Merkez Efendi, eşi ile birlikte kapıya eşyaları yığmışlar. Ancak Sümbül Efendi, kapıya yüklendiği gibi, Merkez Efendi'yi yere yuvarlayıp içeri girivermiş.

Gördüğü rüya üzerine Merkez Efendi;

“ Meğer, ne kadar delâlette imişiz. Allah taksirâtımı affetsin. “ demiş ve ertesi gün doğru camiye koşmuş ve bir direğin dibine sinmiş.

Sümbül Efendi gelip, kürsüye çıkmış ve "Tâhâ Sûresi"ni tefsir etmiş. Sonra da:

“ Ey cemaat-ı müslimîn, tefsirimi siz anlamadınız. Ama, beni ilk defa dinlemeye gelen Mûsa Efendi (Merkez Efendi) anladı” demiş. Merkez Efendi, buna şaşmış kalmış. Çünkü Sümbül Efendi'nin kendisini göremeyeceği bir yere oturmuştur. Sonra, tefsirde derin mânâlara girmiş. Bu defa Sümbül Efendi;

“ Ey cemaat-ı müslimîn, tefsirimi siz de, direğin arkasındaki Mûsa Efendi de anlamadı” demiş. Ve sûreyi yedi kere tefsir etmiş.

Merkez Efendi, bu büyük âlim karşısında çok mahcup olup dersten sonra huzuruna varmış ve ona selâm vermiş. Sümbül Efendi sormuş;

“ Gece, benim içeri girmemden neden telâşlanıp, korktunuz? Ben girince de yerlere yuvarlandınız.” diye ilave etmiş. Bu sözleri işiten Merkez Efendi, ağlayınca da,

“ Ağlamayı bırak, Hakk'a şükretmeye bak” demiş, ve Merkez Efendi'nin Sümbül Efendi'ye bağlılığı böyle olmuş.

Mûsa Muslihuddin'e, Merkez Efendi Den

Sümbül Efendi, bir gün, talebeleri arasında bir imtihan yapmak istemiş. İçlerinden birini çağırarak ona şöyle bir sual sormuş;

“ Cenâb-ı Hak şu anda Rububiyetini (Allahlığını) sana bıraksa bu kâinatı nasıl idare edersin? “

Talebesi şöyle cevap vermiş;

“ Aman Efendim, bir tane namaz kılmayan bırakmadığım gibi, bir tane de oruç tutmayan bırakmam, herkesi ibadet ve tâate sevk ederim.”

Sümbül Efendi;

“ Aferin. Selâbet-i diniyye onu icab eder, aziz olasın “ demiş. Daha sonra diğer bir talebesini çağırıp, aynı soruyu sorduğunda, talebesi şöyle cevap vermiş;

“ Aman Efendim, bütün haramları mahvederim “

Sümbül Efendi;

“ Aferin. Gayret-i diniyye bunu icab eder. Cenâb-ı Hak niyyetinin ecrini versin “ diye dua ettikten sonra, başka bir talebesini çağırır ve aynı soruyu sorar, Talebe;

“ Tütün içenleri bile kaldırırım “ diye cevap vermiş.

Daha sonra, Sümbül Efendi, Mûsa Muslihuddin'i yanına çağırmış ve;

“ Muslihuddin, Rabbi Teâlâ Hazretleri şu anda Rububiyetini sana verse bu âlemi nasıl idare edersin? “ demiş.

Mûsa Muslihuddin şöyle cevap vermiş;

“ Aman Efendim, hâşâ, Rabbimin idaresinde bir bozukluk mu var ki, ben bir yeni idare tesis edeyim. Bakarım bir âbid giderse yerine bir âbid, bir zındık giderse yerine bir zındık, bir fâsık giderse yerine bir fâsık, bir velî giderse, yerine bir velî getiririm “ deyince, Sümbül Efendi;

“ Şimdi iş merkezini buldu. Benden sonra dersi sen vereceksin diye emretmiş.

Mûsa Muslihuddin'e *Merkez Efendi* lâkabı bu olaydan sonra takılmıştır.

Sümbül Efendi'nin Talebelerinden Çiçek İstemesi

Günlerden bir gün, talebeleri Sümbül Efendi'nin etrafında birer pervâne misali dönüyorlarmış. Sümbül Efendi, talebelerini yine imtihana tabi tutmak istemiş. Talebelerini dönerek;

“ Ey dervişler. Hak rahmetin tecellesi, toprak ananın bağrından renk renk, türlü türlü, çeşit çeşit çiçekler fışkırıyor. Her biriniz bana bir demet çiçek getireceksiniz. O miskler saçan çiçeklerle gönlümüz gözümüz aydınlansın “ demiş.

Talebeleri, Yüce Şeyhlerinin ilk defa kendilerinden birşey istediğini bildiklerinden, hemen kırlara, bahçelere koşmaya başlamışlar.

Ertesi gün Sümbül Efendi'nin dergâhı çiçek bahçesine dönmüştür. Bütün dervişlerin yüzü çiçekler gibi gülüyormuş. Sadece Merkez Efendi düşünceli bir haldeymiş. Eline bir tane, tek bir tane solmuş, kurumuş, cevheri gitmiş papatya varmış. "Bu rengarenk çiçeklerin arasında bir kuru papatyanın ne kıymeti olur ki" diye düşünüyormuş. Talebeler, birbirinden güzel çiçekleri, Şeyhleri olan Sümbül Efendi'ye sunmuşlar. Sıra, Merkez Efendi'ye geldiğinde, Merkez Efendi Şeyhine;

“ Ey tertemiz canların ışığı, hangi çiçeğe el atsam onu zikr-i ilâhî ile titrer buldum. Allah Allah! diye feryad eden o güzelleri kopartmak elimden gelmedi. Onun için yüksek huzuruza şu kupkuru papatya ile geldim. Kusurum af ola.” demiş.

Zaten, Sümbül Efendi'nin beklediği de buymuş. Merkez Efendi'ye derin derin bakarak şunları demiş;

Hamd olsun yüce Allah'a ki, senin iç gözlerine ilâhî hikmet sürmesini çekmiş.”

Diğer dervişler de, çiçekler de boyunlarını büküp, bakakalmışlar.

Merkez Efendi'nin, Sümbül Efendi'den Kızını İstemesi

Merkez Efendi, şeyhi olan Sümbül Efendi'nin kızı olan Rahime Hâtun ile evlenmek istiyormuş. Çiçeklerden daha narin olan Rahime Hâtun'u, babasından istemek, Merkez Efendi'ye çok zor geliyormuş. Bir gün, daha fazla dayanamayıp, Sümbül Efendi'ye;

“ Ey Sultanım. Rahime'yi istiyorum “ demiş.

Sümbül Efendi de, önceden biliyormuş ve kızını da ona vermeyi istiyormuş zaten. Ama, Merkez Efendi'yi bir güzel terletip, latife yapmak isteyen ve Merkez Efendi'nin Allah'ın sevdiği kullarından olduğunu evdekilere ispat etmek isteyen Sümbül Efendi, Merkez Efendi'ye dönüp;

“ Ah, ah. Böyle bir cevhere karşılık ne verebilirsin ki? “ demiş.

Merkez Efendi;

“ Ne istersen onu, ey pîrim “

“ Demek öyle? “

“ Evet “

“ O halde al şu çuvalları da altınla doldurup getir. “

“ Emriniz başım üstüne Sultanım “ diyen Merkez Efendi, kapıdan bir rüzgar gibi çıkarak, eline kazma küreği alıp, çilehanesinin önündeki bahçenin topraklarını çuvallara doldurmuş. Çuvalları ağzına kadar toprakla doldurup, hayvanlara yükleyen Merkez Efendi, hocası Sümbül Efendi'nin Dergâhı'na doğru yola koyulmuştur. Merkez Efendi, dergâhtan içeri girdiğinde, herkesin gözü onun üzerindeymiş. Bazıları da keyifli keyifli gülüp “Şimdi mahçub olacak” diyorlarmış.

Sümbül Efendi, karşısında duran Merkez Efendi'ye;

“ Ey Mûsa, aç bakalım çuvalların ağzını “ demiş.

Merkez Efendi de çuvalların ağzını birer birer açmış. O da ne? Ateşler gibi kızaran çil çil altınlar, çuvallardan dökülüyormuş. Herkes şaşkınlık içindeymiş, sadece Sümbül Efendi gülüyormuş. Sümbül Efendi, Merkez Efendi'ye dönerek;

“ Ey Mûsa, senin Allah katındaki derecenı evdekilere göstermek için, seni böyle bir imtihana tabi tuttum. Kızım, Rahime ile evlenebilirsin “ demiştir.

Böylece, Merkez Efendi ve Rahime Sultan muradlarına ermişler.

Sümbül Efendi'nin Kızını Ziyareti

Rahime Hâtun, baba evinden Merkez Efendi'nin evine gideli çok zaman geçmiştir. Sümbül Efendi, kızını çok sevdiğinden evinde ziyaret etmek istemiş. Bastonuna dayana, dayana kızının evine doğru yola çıkmış. Merkez Efendi'nin, şimdiki türbesinin bulunduğu evine gelen Sümbül Efendi, kızının oturduğu odanın kapısına gelmiş. Usulcacık kapıyı aralayıp, içeri bakmış. Müthiş bir manzara! Rahime Sultan, ocağa kocaman bir tencere koymuş, elini tencerenin altına uzatmış, parmaklarından çıkan alevlerle yemek pişiriyormuş. Sümbül Efendi, kapıyı kapatarak, diğer bir odaya gidip oturmuş. Rahime Hâtun, yemeği pişirip, işini bitirdikten sonra, odaya geçtiğinde babası ile karşılaşır. Buna çok sevinen Rahime Hâtun, babasının eline sarılıp, öpmüş.

Sümbül Efendi;

“ Rahime'cik, ne yapıyorsun?” diye sormuş.

Rahime Hâtun da;

“ Dervişlere aş pişiriyordum, aziz babam “ demiş.

Sümbül Efendi, kızını Merkez Efendi'ye verdiği için bir kez daha sevinmiş.

Merkez Efendi'nin, Sümbül Efendi Dergâhına Şeyh Olması

Sümbül Efendi, vefatına yakın, rahatsızlanır ve durumu ağırlaşır. Müridleri kendisine;

“ Sultanım. Yerinize kimi lâıyk görürsünüz? “ diye sorarlar. O da cevaben;

“ Taşrada bulunan halifelerimdem hangisi önce gelirse, seccadem onundur “ diye buyur-muştur.

Merkez Efendi, o sırada, Manisa'da Hafsa Sultan'ın yaptırdığı zaviyede Şeyhlik yapıyordur. Sümbül Efendi'nin vefat ettiği gecenin seher vaktinde, Merkez Efendi zaviyenin kapısından içeri girmiş ve doğru Sümbül Efendi'nin odasına geçmiştir. Dergâhta bulunan Yakub Efendi, Merkez Efendi'nin yanına gidip, Sümbül Efendi'nin vasiyetini bildirmiştir. Bu vasiyete göre, seccadenin onun olduğunu söyleyen Yakub Efendi'ye, Merkez Efendi;

“ Sen ne söylersin. Hazreti Pirin vasiyeti bana bir hafta önce bildirildi. Ben Manisa'dan yola çıkalı bir hafta oldu “ demiştir.

Bir kaç gün içinde dergâha üç halife daha gelmiş ve seccadenin kendi hakları olduğunu söylemişlerdir. Bu gibi olaylara, hakimler karışmadığı için, kendileri çözümlemek zorunda olduklarından dördü de nefis mücadelesine girmişler. Bu nefis mücadelesine kim daha çok dayanırsa o halife olacaktır. Bu işte yememek, içmemek bir de uyumamak gerekirdi. İki halife adayı tahammül edemeyip "Hak merkezindir" diyerek bağlılıklarını yenileyip gitmişler. Üçüncüsü ise yedi gün dayanmıştır. O da "Hak seninmiş" diye Merkez Efendi'ye saygı ve bağlılığını sunmuştur. Ve Merkez Efendi, Hakkı olan Mürşidlik görevini tam ve vukufuyla yapmaya başladılar.

Yakub Efendi, Merkez Efendi'yi Halife olarak kabul etmekte tereddüt ediyormuş. Bir gece rüyasında; Merkez Efendi'yi bir minber üzerinde, başında yeşil sarığı ile vaaz ederken görür. Ondan sonra başındaki sarık yavaş yavaş siyahlaşır. Uyanır, uyanmaz, rüyasını tabir ettirir. Riyasını tabir ettirdiği zat; Yeşil sarık Merkez Efendi'nin içinin ve dışının aydınlık oluşunu, siyah sarık halvetlik remzi bulunduğunu bildirmiştir. Yakub Efendi hemen tövbe ve istiğfar ederek Merkez Efendi'ye biat etmiştir.

Sümbül Efendi'nin müridlerinden Duhanizade Mehmed Efendi de Merkez Efendi'ye biat etmekte tereddüt ediyormuş. Bir gece rüyasında, Sümbül Efendi kendisine;

“ Mehmed Çelebi! Gafil olma, Merkez benden daha güçlüdür. Eğer kemale kavuşmak istiyorsan temiz bir yürek ve riyasız bir itikatla ona git “ demiştir.

Bunun üzerine Duhani zade Mehmed Efendi, Merkez Efendi'ye giderek saygılarını sunar ve olayı anlatır. Merkez Efendi de ona;

Mehmed Çelebi! Efendimizin sözleri itikatınızı tazeledi. Tereddütlerinizi kaldırdı. Onun bizim gibi binlerce fukarası var “ diyerek mürşidlik gücünün derecesini açıklamıştır.

Merkez Efendi'nin, Ayasofya Camii'indeki İlk Vaazı

Merkez Efendi, bir Cuma günü, Ayasofya'da namazdan sonra kürsüye çıkarak vaaza başlar. O muhitin halkı, siyah sarıklı Halvetî şeyhlerine pek itibar etmez, onları zındık bulurlarmış. Merkez Efendi'yi de böyle kıyafetle görünce, hepsi birer ikişer sıvışarak bağlarına çalışmaya giderler. Camide yalnız Kayyum isminde bir zat kalır. Onun da dinlemekten sabrı tükenince gözleri kapalı olarak vaaza veren şeyhin yanına varıp;

“ Şeyh Efendi, camide kimse kalmadı. Boşuna nefes tüketiyorsun. Herkez bağlarına gitti. Bende bağa gidiyorum. İşte anahtar, çıkarken camiye kilitle ” deyince, Şeyh Hazretleri gözünü açınca, camide kimsenin kalmadığını görür ve Kayyum'a dönerek;

“ Ne çıkar sizler ihmal edip dinlemezseniz. Cami melaikelerle dolu. Onlar can kulağı ile dinliyorlar. Hatta caminin kandilleri bile onlarla dolu ” deyip, kandillere bakınca, hepsi sallanmaya başlar ve camide sanki binlerce kişi varmış gibi gürültü ve uğultular duyulur. Kayyum, bağlara koşarak durumu, cemaate anlatır. Ve cemaat işini gücünü bırakıp koşar ve kendisine biat ederek feyz alırlar.

Merkez Efendi ve Hızır Aleyhisselâm

(Merkez Efendi'nin hanımı olan Rahime Hâtun'dan rivayet edilmiştir.)

Merkez Efendi, bir gece yatsıdan sonra evde oturuyordu. Kapı çalınmadan ve açılmadan yanına birden bir kimsenin geldiğini gördüm. Bu zat ile Merkez Efendi fısıldaşarak birşeyler konuştular. Daha sonra beraber evden çıkıp gittiler. Bir müddet sonra, Merkez Efendi sıırıslıkla ıslanmış bir vaziyette eve döndü. Ben de;

Hayrola bey, yağmur yağmadı, neden ıslandın “ dedim. Daha sonra çamaşırlarını çıkarıp, sıktım. Su tuzlu idi. Bu kadar da çok tırlıemezdi. Sırtını sıldım ve ne olduğunu sordum. Bir şey söylemedi. ısrarlarıma dayanamayarak bana;

Söylenmesi doğru olmaz ama, sakın söylediklerimi kimseye “nlatma” diye bana yemin verdirdi. (Ben de hayatta bulunduğum müddetçe kimseye birşey söylemedim.) Buyurdular ki;

“ O gelen Hızır Aleyhisselâm'dı. Adaların birinde hizmet emrettiler. Varıp onu yaptık “ deyince, ben de;

“ Nereye gittiniz “ diye sorduğumda cevap vermedi

Merkez Efendi'nin vefatından kırk gün sonra bir kimse elinde hediye dolu paketlerle geldi. Şeyh'i sağ bulamadığına hayli üzüldü. İşin aslını sordum. O da;

“ Yemen sahillerinde ticaretle idim. Gemimiz fırtınaya tutuldu. Hazreti Merkez gelip, bizi kurtardı” dedi.

Ancak o vakit işin aslını öğrenebildim.

Şah Sultan'ın Merkez Efendi'ye Bağlanması

Yavuz Sultan Selim'in kızı olan Şah Sultan, kocası Sadrazam Lütfü Paşa ile Yanya'dan İstanbul'a gelirken, eşkiyalar yollarını kesmişler. Yolcuları bir telaş ve korku kaplamıştır. Bu fena durumdan nasıl kurtulacaklarını düşünürlerken, birden Merkeze Efendi'yi görmüşler. Merkez Efendi'yi karşılarında gören eşkiyalar, korkularından kaçmışlar.

Esasen, Merkez Efendi'nin evliliğine ve kerametlerine inanmış olan Şah Sultan, bu olay üzerine, kendisine bir kat daha bağlanır. İstanbul'a geldiğinde ilk iş olarak, Merkez Efendi'ye intisap eder ve bugün Merkez Efendi Türbesi'nin yanında bulunan camiyi inşâ ettirir.

Yerin Altından Gelen Ses

Merkez Efendi, birgün dergâhının bahçesinde namaz kılarken secdeye vardığı sırada bir ses işitmiş. Bu ses ona;

“ Ey Merkez Efendi, yedi senedir yeryüzüne çıkmak için emir bekliyorum. Beni bu hapishaneden kurtar. Zira, Allahü Teâlâ beni sıtma hastalığına şifa olarak yarattı” diyormuş.

Merkez Efendi, namazdan hemen sonra talebelerine;

“ Burayı kazınız, burada sıtmalılara şifa olacak bir su var” demiş. Bunun üzerine burayı kazan talebeleri, kızılımrak bir suyun fışkırdığını görmüşler. Daha sonra buraya bir kuyu yapmışlar. Niyet Kuyusu ismi verilen kuyudan, sıtma hastaları su içip, Allahü Teâlâ'nın izniyle şifa bulurlarmış.

Merkez Efendi Türbesi, kendi adını taşıyan külliyeinin içinde yer alır. Külliye; cami-tevhidhane, türbe, çilehane, kuyu, şadırvan, mutfak, taamhane, derviş hücreleri, selamlık, hünkar köşkü ve hamamdan oluşmaktadır.

Asıl türbe, ilk inşâ edildiği haliyle, günümüze gelememiştir. Bugünkü türbe, Sultan II. Mahmud¹⁷³ döneminde yeniden inşâ edilmiştir. Yine bu dönemde, türbeye bazı tekkelerin şeylerinin ve ailelerinin sandukalarını barındıran dikdörtgen planlı bir bölüm eklenmiştir. Asıl türbe kısmının kuzey duvarları yıkılmış ve iki bölüm birleştirilmiştir. Geçiş kısmında sepet kulpu biçiminde üç kemer ve bu kemerleri taşıyan iki sütun bulunmaktadır. Türbe enine dikdörtgen planlıdır. Fakat, Merkez Efendi'nin sandukasının bulunduğu kısım kare planlı ve kubbelidir. Ampir özellikler gösterir. Her iki kısmın duvarları, moloz taş ve tuğla ile örülmüştür. Sadece, türbenin batı cephesi baştanbaşa mermerle kaplanmıştır. Asıl türbenin üstü, içeriden Bağdadî sıva, dışarıda ise kurşunla kaplanmış bir kubbe ile örtülmüştür. Ek kısmın üstü ise, kiremit kaplı bir kırma çatı ile örtülmüştür. Türbenin batı cephesinde, kilit taşları çıkıntılı, yuvarlak kemerli üç pencere vardır. Cephenin kısa ahşap saçağı en sağdaki pencerenin hizasında ileriye doğru genişlemekte ve bir ziyaret sakıfı niteliği kazanmaktadır. Bu sakıfın ortasında, Sünbülîğin simgesi olan sümbül çiçekleri ile bezeli bir göbek konmuş ve bunun çevresinde Merkez Efendi'ye ithaf edilmiş olan bir beyit yazılmıştır. Bu beyitte; *Bes tevessül sana bu türbe-i iksîr-i turâb / Bundadır sūr yüzünü Merkez-i kutb'ül-ak-tâb* yazılıdır. Batı cephesinin kuzey kesimine, muhtemelen 1965 yılı onarımında konulmuş olan mermer levhada, üstte sümbül çiçeği kabartmaları ortasında, bir Sünbülî tacı, altta, Latin harfleri ile yazılmış bir metin bulunmaktadır. Türbe içte sadedir. Merkez Efendi'ye ait olan kesimin duvarları, kubbe eteğine kadar, XIX. yy.'da Avrupa'dan ithal edilen çinilerle kaplıdır. Kubbenin içinde, yıldızlı gökyüzü görünümünde bir bezeme yer almaktadır. Sandukaları çevreleyen oymalı ahşap parmaklıklar içinde, Merkez Efendi'ye ait olanı, XVIII. yy. üslûbunu

¹⁷³ Dahageniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

yansıtan, bağa ve sedef kaplamaları ile diğerlerinden ayrılır. Sandukanın önünde bulunan Hattat Aziz Efendi tarafından yazılan Osmanlıca levhanın okunuşu şöyledir:

*Merhaba Ey Merkez-i Devran-ı Can
Merhaba Ey Kutb-u Kevneyn-i mekân
Zahir-ü batında nurun olmada
Aftab ve sen cümleye şu'le feşan
Kıymetin bilmekte acizdir ukûl
Ayni nûr-u Mustafasın bi güman
Doğsa şems garbden dedi Molla-yi Rum
Aynı hurşittir ki meşrikten doğan
Zarf değişse hak hakikat payidar
Gafil olma aç gözün bir gör ayan
Daire meydanda biz içindeyiz
Nur-u zahir körlere Merkez nihan
Lütfü ulviyyetini tarif mahal
Çünkü bu tariftin acizdir lisan
Aşık-ı hayranının şahım senin
Melceim sensin Habib-i müs'tean
Bendelikten etme azad bizleri
Daima kurban sana ken'an cenan*

Türbenin kuzeydoğu cephesindeki çeşmede, barok üslûptaki bezemeler arasında, sehpa üzerinde bir Sünbülî tacı kabartması yer almaktadır.

Türbede, Merkez Efendi, hanımı Hatice Hanım, Şeyh Seyyid Muslihiddin Efendi (Merkez Efendi'nin damadı ve halifesi v:984/1576), Fatma Hâtun (Merkez Efendi'nin torunu ve Şeyh Muslihiddin Efendi'nin kızı), Merkez Efendi'nin torunu ve Şeyh Muslihiddin Efendi'nin oğlu (ismi belli değildir), Şeyh Nurullah Efendi (Dergâh-ı Şerifin Postnişini v:1197/1782), Mustafa Efendi (Nurullah Efendi'nin oğlu v:1201/1786), Şeyh Ahmed Meshud Efendi (v:1230/1814), Şeyh Hüseyin Efendi (v:1277/1860), Sıdika Hanım (Şeyh Meshud Efendi'nin hanımı), Şeyh Seyyid Ahmed Meshud Efendi (37 sene şeyhlik yaptı, v:1339/1920),

Fatma Hâtun (Şeyh Ahmed Efendi'nin hanımı ve Zekayi Bey'in kızı v:1283/1866), Şeyh Mehmed Nureddin Efendi (Dergâh-ı Şerifte 40 sene şeyhlik hizmetinde bulundu, v:1298/1880), Şeyh Ahmed Efendi (Dergâh-ı Şerifin Postnişini, v:1252/1836) ve Şeyh Nurullah ¹⁷⁴ait toplam onbeş sanduka bulunmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır. İstanbul'un çok fazla ziyaretçisi olan türbelerindendir.

MIHRİŞAH VALİDE SULTAN VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp, Bostan İskelesi sokak 46. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Mihrişah Valide Sultan, Sultan III. Mustafa'nın¹⁷⁵ baş kadını ve Sultan III. Selim'in¹⁷⁶ annesidir. 1158/1745 senesinde doğdu. 1174/1760 yılında kızı Şah Sultan'ı¹⁷⁷ ve 1175/1761 yılında da oğlu III. Selim'i dünyaya getirdi. Sultan III. Mustafa'nın 1188/1774 yılında ölümü üzerine Eski Saray'a gönderildi. Daha sonra oğlu III. Selim'in 11 Recep 1203/7 Nisan 1789 yılında padişah olması üzerine *Valide Sultan* olarak Saraya tekrar döndü. Mihrişah Valide Sultan 1220/16 Ekim 1805 tarihinde vefat etti. Çok hayırsever ve dindar bir kadın olan Mihrişah Valide Sultan da oğlu gibi Mevlevî Tarikatı'na mensuptu. Birçok hayır eserleri yaptırmıştır. Bunlar arasında İstanbul'un çeşitli semtlerine çeşmeler, Halıcıoğlu'nda Mihrişah Sultan Camii, Eyüp'te kendisi için bir türbe, sebil, mektep, imaret yaptırdı ve bunlarla ilgili çeşitli vakıflar kurdu. Mihrişah Valide Sultan'ın, dokuz vakfiyesi günümüze kadar ulaşmıştır. Ayrıca 1210/1795 yılında Eyüp Camii'ndeki iki dolaba

¹⁷⁴ Bu sanduka Merkez Efendi Tekkesi' in son şeyhi olan Şeyh Nurullah Kılıç Efendi için hazırlanmıştır. Ancak vasiyeti üzerine türbenin dışındaki mezarlığa defnedilmiştir. Bu sanduka O'nun makamıdır.

¹⁷⁵ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

¹⁷⁶ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

¹⁷⁷ Şah Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şah Sultan ve Türbesi*

beşyüzkırk eserden oluşan kütüphane vakfetmiştir. Bugün bu kütüphanedeki kitaplar, Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir.

Türbe, barok mimarisinin en güzel örneklerinden biridir. İmaret, sebil ve mektepten oluşan bir külliye içinde yer almaktadır. İnşasına, Baş Mimar Nurullah Efendi tarafından başlanmıştır ve onun ölümü üzerine Mimar Kethüdası olan Arif Ağa tarafından 1211/1796 yılında tamamlanmıştır. Tamamen mermerden yapılmıştır. Onikigen planlı olup tek kubbelidir. Türbenin önünde üç gözlü revak vardır. Revakın kubbesi kalem işleri ile süslüdür. Giriş kapısı üzerinde *Mülk Sûresi*'nin birinci ve ikinci ayetinin yazılı olduğu kitâbe yer alır. Türbenin her cephesinde altı-üstlü pencereler yerleştirilmiştir. Türbe, içte süsleme bakımından zengin değildir. Kubbe, kalem işleri ile süslenmiştir. Alt pencereleri ve kapı üzerini, Hattat Mahmud Celaleddin Efendi'nin iki satır halinde yazmış olduğu ayet kuşağı dolaşır. Köşelerde yine aynı hattat tarafından, *Esmâ-ül Hüsnâ*'dan *İsm-i Celal*, *İsm-i Nebî* ve dört halife ile *Hasan* ve *Hüseyn* yazılmıştır. Sandukaların etrafından sedef kakmalı şebekeler vardır.

Avluya geçiş kapısı ile gövdeyi bağlayan pencereli duvarların üzerinde ta'lik hatla şu mısralar yazılmıştır:

Eday-ı Hakk-ı şükr-i nan ü nimet eyleyip alem

Duay-ı devlet ü ikbalidir evrad ü ezkarı

Bisirr-ı ism-i Halid valide Sultan ile ya Rab

Muhalled eyle ömr ü devlet Şah-ı Cihandarı

Zihi tarih-i Vehbi feyz-i ruh-ı Çar yar ile

İmaret buldu me'va Ebû Eyyüb Ensari

- 1209 (M.1794)

Türbede, Mihrişah Valide Sultan, Hatice Sultan, Beyhan Sultan, Refet Kadın ve Rahime Perestu Kadın'a (v:1322/1904) ait olmak üzere toplam beş sanduka vardır.

Hatice Sultan; Sultan III. Mustafa'nın, Adilşah Sultan'dan 1182/1768 yılında doğan kızıdır. 1201/1786 yılında Hotin muhafızı Esseyid Ahmed

Paşa ile evlendi. 1238/17 Temmuz 1822 yılında vefat etti. Hatice Sultan'ın, Arnavutköy'de, kendisi adına bir saray yaptırdığı bilinmektedir. Ayrıca, Mısır Çarşısı civarında güzel bir çeşme yaptırmıştır.

Beyhan Sultan; Sultan III. Mustafa'nın, Adilşah Sultan'dan 1179/1765 yılında doğan kızıdır. Silahtar Mustafa Paşa ile 1199/1784 yılında evlendi. 1240/7 Kasım 1824 yılında vefat etti. Arnavutköy'de ve Çifte Saray'da birer sarayı vardır. Ayrıca, Kuruçeşme Camii arkasında ve Akıntıburnu'nda birer çeşme yaptırmıştır.

Refet Kadın; Sultan III. Selim'in dördüncü kadınıdır. 1284/22 Ekim 1867 tarihinde vefat etti.

Rahime Perestu Kadın; Sultan Abdülmecid'in¹⁷⁸, dördüncü kadınıdır. Kafkas çerkezlerindendir. Sultan II. Abdülhamid'in¹⁷⁹ analıdır. Onu öz evladı gibi büyüttü ve padişah olunca da *Mehd-i ulya-yı Saltanat* oldu. 1322/1904 yılında Nişantaşı'ndaki konağında, seksen yaşında vefat etti.

Türbenin haziresindeki mezarlıkta, devrinin tanınmış kişilerine ait mezarlar vardır. Ayrıca, türbenin önünde, kapının iki yanında yer alan çeşmenin yalakları 1997 yılında çalınmıştır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

MİMAR SİNAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Süleymaniye mahallesi, Fetva yokuşu sokak, 376. ada, 29. parselde yer almaktadır.

Mimar Sinan, mimarlık sanatının en büyük ustalarındandır. Kayseri'nin Ayrınas köyünde 898/1492 yılında doğdu. Babasının adı Abdülmennan Efendi'dir. Yavuz Sultan Selim¹⁸⁰ zamanında, çocukluk

¹⁷⁸ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

¹⁷⁹ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

¹⁸⁰ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

çağında devşirme olarak yeniçeri ocağına alındı. 918/1512 yılında İbrahim Paşa Sarayı'nda¹⁸¹ bulunan Acemi Oğlanlar Okulu'na verildi. Orada dülgerlik ve yapıcılık öğrendi. Yavuz Sultan Selim'in, Çaldıran Seferi'ne (920/1514) katıldı ve seferden sonra asıl yeniçeriliğe yükseldi. Bağdat Sefer-i Humayunu'na yeniçeri ünvanı ile katıldı. Daha sonra atlı sekbanı, yayabaşı, Viyana Seferi'nde (936/1529) zemberekçibaşı, Irâkeyn Seferi (1147/1734) dönüşünde de hasekiliğe yükselmiştir. Mimar Sinan'ın katıldığı askeri seferler, onun bir yandan Yeniçeri Ocağı'nda ilerlemesini sağladı, bir yandan da gittiği kentlerdeki mimarî anıtları inceleyip, değerlendirmesine sebep oldu. Daha acemi oğlanlık döneminde kendini yapı sanatına adanmıştır. Askerî eğitimin yanısıra küçük yapı işlerinde de çalışmıştır. 937/1530 yılında Mimar Sinan'ın deneyimi arttı ve kendini Hassa Mimarlığı'na adadı.

Mimar Sinan'ın ilk eseri; Karagümrük'te bulunan 937/1530 yılında yapılan Üçbaş Mescidi'dir. İkinci ve üçüncü eseri ise 939/1532-1533 tarihinde yapılan Kumkapı Muhsine Hâtun Mescidi ile 940/1533-1534 senesinde yapılan Kasımpaşa Camii'dir. Halep'te 944/1537 yılında inşâ ettiği Hüsrev Paşa Külliyesi,¹⁸² onun mimarbaşı olmadan yaptığı eseridir. Mimar Sinan'ın, İstanbul'da hassa baş mimarı olarak yaptığı ilk eseri; Kanûnî Sultan Süleyman'ın¹⁸³ hanımı Hürrem Sultan¹⁸⁴ için yaptırdığı Haseki Külliyesi'dir. Daha sonra 951-955/1544-1548 yılları arasında Şehzadebaşı Camii ve Külliyesi inşâ etti. Sinan'ın Çıraklık Devri eseri olarak kabul ettiği bu cami, Osmanlı mimarisinde ilk defa merkezi planın uyguladığı bir örnek olması bakımından önemlidir. Mimar Sinan, 957/1550 yılında Kanûnî Sultan Süleyman'ın isteği üzerine ustalık eseri olarak kabul ettiği Süleymaniye Camii'nin yapımına başladı ve 965/1557 yılında bitirdi. Mimar Sinan'ın son ustalık eseri, seksen yaşlarında iken yaptığı, Edime'deki Selimiye Camii'dir. Bu caminin yapımını 982/1574 yılında bitirmiştir. 957-968/1550-60 yılları

¹⁸¹ İbrahim Paşa Sarayı, bugün Türk ve İslâm Eserleri Müzesi binasıdır.

¹⁸² Hüsrev Paşa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hüsrev Paşa ve Türbesi*

¹⁸³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

¹⁸⁴ Hürrem Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Haseki Hürrem Sultan ve Türbesi*

arası Mimar Sinan'ın son derece faal devridir. Süleymaniye Camii ile beraber Kanûnî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan¹⁸⁵ için Edimekapı'da bir cami, Eminönü'nde Rüstem Paşa Camii¹⁸⁶, Silivrikapı'da İbrahim Paşa Camii, Topkapı'da Ahmed Paşa Camii¹⁸⁷ Eyüp'te Zal Mahmud Paşa Camii¹⁸⁸, Beşiktaş'ta Sinan Paşa Camii'ni de yapmıştır. Mimar Sinan'ın önemli eserlerini sadece İstanbul ve Edime'de değil, Ankara, Kayseri, Erzurum, Manisa gibi Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde de inşâ etmiştir. Mimar Sinan hiç bir planı aynen ikinci defa tekrar etmez, her yapıya yeni buluşlarını katardı. Mimar Sinan, eserlerinin bir çoğunda iç süsleme olarak çinileri gayet ahenkli olarak kullanmıştır.

Bu kitapta yer alan türbelerden Mimar Sinan tarafından inşâ edilmiş olanlar; Şehzade Mehmed Türbesi (951-955/1544-1548), Hüsrev Paşa Türbesi (952/1545), Kara Ahmed Paşa Türbesi (966/1558), Haseki Hürrem Sultan Türbesi (967/1559), Rüstem Paşa Türbesi (969/1561), Zal Mahmud Paşa Türbesi (970/1562), Kanûnî Sultan Süleyman Türbesi (974/1566) Sokollu Mehmed Paşa Türbesi (976/1568), İskender Paşa Türbesi (979/1571), Piyale Mehmed Paşa Türbesi (983/1575), Doğancı Hacı Ahmed Paşa Türbesi (984/1576-1577), Lala Mustafa Paşa Türbesi (988/1580), Kılıç Ali Paşa Türbesi (988/1580), Siyavuş Paşa Türbesi (990-992/1582-1584), Şemsi Ahmed Paşa Türbesi (992/1584), Nişancı Mehmed Paşa Türbesi (996/1587), Defterdar Mahmud Çelebi ve Piyale Paşa Türbesi'dir.

Mimar Sinan 997/1588 yılında vefat etti. Süleymaniye Camii'nin arka tarafında kendisi için yaptırdığı mütevazı türbesine gömüldü. Yüzyıllık ömründe devamlı eserler üretmiş, Osmanlı Devleti'nin geniş topraklarının her köşesinde yapıları yükseldi. Mimar Sinan, Sultan II. Bayezid¹⁸⁹ zamanında doğdu, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan

¹⁸⁵ Mihrimah Sultan ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

¹⁸⁶ Rüstem Paşa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Rüstem Paşa ve Türbesi*

¹⁸⁷ Ahmed Paşa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kara Ahmed Paşa ve Türbesi*

¹⁸⁸ Zal Mahmud Paşa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Zal Mahmud Paşa ve Türbesi*

¹⁸⁹ Daha geniş bilgi için; Bknz. Sultan II. Bayezid (Veli) ve Türbesi

Süleyman, Sultan II. Selim¹⁹⁰ ve Sultan III. Murad¹⁹¹ devirlerini gördü ve muhteşem eserlere imza attı. Mimar Sinan; Yetmişüç cami, kırkdokuz mescid, elli medrese, yedi darulkurra, onyedî imaret, altı darüşîfa, yedi su kemeri, yedi köprü, yirmiyedi saray, onsekiz kervansaray, beş zahire deposu, otuzbir hamam, onsekiz türbe olmak üzere üçyüzoniki eser inşa etti.

Türbe, Süleymaniye Camisi'nin kuzeybatısında, üçgen bir arazi üzerine 997/1588 yılında Mimar Davud Ağa tarafından yapılmıştır. Çok mütevazî bir görünüşe sahiptir. Türbeye bitişik bir sebîl yapılmıştır. Dikdörtgen planlı olan türbe, beyaz mermer ve küfeki taşından inşâ edilmiştir. Dört taraftan açık Baldaken tarzında bir türbedir. Türbenin baş tarafı içten istiridye kabuğu gibi yivli kubbe ile örtülmüştür. Kubbe payeler üzerine oturtulmuştur. Türbenin dışını, sebilden itibaren başlayan duvarlar çevirmektedir. Duvar üzerinde mermer şebekeli pencereler açılmıştır. Sadece bir tanesi demir şebekeli olup üzerinde Şair Mustafa Sa-î'nin onbeş satırlık Sülûs hatla yazdığı kitâbe yer alır. Kitâbe şöyledir:

*Ey eden bir iki gün dünyâ sarâyında mekân
Cây-ı asâyîş değildir âdeme mülk-i cihân
Hân Süleyman'a olup mimar, bu merd-i güzîn
Yaptı bir câmi, verir Firdevs-i Alâdan nişân
Emr-i şâhiyle kılup su yollarına ihtimâm
Hızr olup âb-ı hayâtı âleme kıldı revân
Çekmece cisrine bir tâk-ı muallâ çekti kim
Aynıdır ayine-i devranda şekl-i kehkeşân
Kıldı dörtyüzden ziyâde mescid-i âli binâ
Yaptı seksen yerde câmi bu aziz kârdân
Yüzden artık ömür sürdü akıbet kıldı vefât
Yattığı yeri Hudâ kılsın anın bağ-i cinân
Rihletinin (Sâ-i)-i dâli dedi tarihini*

¹⁹⁰ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

¹⁹¹ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

Geçti bu demde cihândan pir-i Mimârân Sinân

Ruhiçün Fâtiha ihsan ede pir-ü civân.

Türbedeki mezarlardan Mimar Sinan'ın sandukası yekpare mermerdendir. Baş kısmında büyük burma mermerden yapılmış kavuğu bulunmaktadır.

Türbede, Mimar Sinan, kimliği bilinmeyen iki kişi ¹⁹² ve Ali Talat Bey ¹⁹³ medfundur.

Türbe ziyarete açıktır. 2004 yılında restorasyonu yapılmıştır. Ayrıca, her yıl geleneksel olarak, "Mimar Sinan'ı Anma Töreni" yapılmaktadır.

MİRİMİRAN MEHMED AĞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp, Camii Kebir caddesi, Beybaba sokağında yer almaktadır.

Mirimiran Mehmed Ağa, Sultan III. Murad¹⁹⁴ devri devlet adamlarındandır. Maraş'ta doğdu. Aslen Ermeni olup sonradan Müslüman olmuştur. Sadrazam Halil Paşa'nın¹⁹⁵ kardeşidir. Sultan II. Selim'in¹⁹⁶ hizmetinde bulundu. Sonra 991/1583 yılında yeniçeri ağası oldu. 992/1584 yılında Rumeli Beylerbeyliği görevine kadar yükseldi. Bu görevde iken 996/1587 yılında vezirliğe getirildi. Sultan III. Murad, değeri düşürülen akçe meselesini halletmek üzere Mirimiran Mehmed Ağa'yı görevlendirdi. Fakat bu meselenin bütün sorumluluğunu yeniçeriler, Mirimiran Mehmed Ağa'ya yükleyip padişahıtan idamını istediler. Padişahın aldığı bütün tedbirlere rağmen yeniçerileri ikna edemedi ve Mirimiran Mehmed Ağa 997/1589 yılında idam edildi. Bu olay tarihe *Beylerbeyi Vak'ası* diye geçmiştir. Doğru ve dürüst bir devlet

¹⁹² Evliya Çelebi, bu kişilerin Mimar Sinan'ın akrabası olduğunu bildirir.

¹⁹³ II. Meşrutiyet Devri'nin mimarlarından olup 1341/1922 yılında vefat etmiştir.

¹⁹⁴ Sultan III. Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Murad ve Türbesi*

¹⁹⁵ Halil Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Halil Paşa ve Türbesi*

¹⁹⁶ Sultan II. Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Selim ve Türbesi*

adamı olan Mehmed Ağa, Rumeli Beylerbeyi iken Beylerbeyi'nde bir yalı yaptırmıştır. Bu semt, bugün de bu yalının ismiyle anılmaktadır.

Türbe 997/1589 yılında, Klasik üslûpta, onikigen planlı olup tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Kubbe, onikigen kasnağa oturtulmuştur. Giriş kısmında bir revak bulunmaktadır. Revak, önde dört, yanlarda köşeli iki sütunla taşınmakta olup kalem işleri ile süslüdür. Türbenin cephelerinde, dikdörtgen satırlı çerçeveler içinde pencereler, alternatif bir sıra teşkil eder. Alt ve üst olmak üzere pencere açılmamış olup yüzeylerde alt pencereler yerine pencere şeklinde kornişler görülmektedir. Türbe içinde üst pencereler renkli cam süslemelidir. Kubbenin tam ortasında kalem işi ile yapılmış, oniki dilimli rozet ve kubbe eteğine doğru palmet ve şemse motifleri bulunmaktadır. Bu süslemelerde; kiremit kırmızısı, mavi ve firuze renkleri kullanılmıştır. Türbenin avlusunda bir kuyu vardır. Bu kuyu, Osmanlı devrinden beri *Dilek Kuyusu* olarak tanınmıştır.

Türbe girişinde yer alan kitâbe şöyledir:

Mir-i Miran-i Rum ili çün kim

Dâr-ı dünyâdan eyledi rihle

Hür-ı gılmân anun enisi olub

İde Mevlâ Makâmını cennet

Didi hâtif du'â idüb târih

Ola ruh-u Mehemmed'e rahmet

-997 (M.1589)

Türbede; Mirimiran Mehmed Ağa ve kendisi ile birlikte öldürülen Defterdar Mahmud Efendi'ye (v:997/1589) ait iki sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarımı yapılmıştır.

MUHAMMEDÜ'L ENSÂRÎ VE TÛRBESİ

Türbe, Ayvansaray, Atik Mustafa Paşa mahallesi, 2867. ada, 83. parselde yer almaktadır.

Muhammedü'l Ensârî, Sahabe-i Kirâm'dandır. Asıl adı Cabir bin Muhammed olan bu zat, Medine'li olup Ebû Eyyûb el-Ensari'nin¹⁹⁷ arkadaşısıdır. O'nunla birlikte İstanbul'un ikinci kuşatmasına katılan Muhammedü'l Ensari, kuşatma esnasında 48/668 senesinde şehit düşmüştür. Ni'mel ceyş'ten olup, hayatı ve kişiliği hakkında başka herhangi bir bilgi bulunmayan Muhammedü'l Ensari'nin mezarı, İstanbul'un fethinden sonra, diğer sahabelerin mezarları ile birlikte imar edilmiştir.

Türbe, Eyyûb Sultan'a giden yol üzerinde olması sebebiyle oldukça fazla ziyaretçisi bulunan mezarın üzerine fetihten sonra bir türbe inşâ edilmiştir. 1123/1711 yılında, Sultan IV. Mehmed kızı Hatice Sultan (v:1156/1743) tarafından onarılmış olup yanına mektep, sebîl ve çeşme yapılmıştır. Bugünkü türbe, Sultan II. Mahmud'un emriyle 1251/1835'te inşâ edilmiştir. Cephede kapı üzerinde, Sultan II. Mahmud'un, *Adlî* tuğralı ve Yesarizade Mustafa İzzet (v:1266/1849) imzalı kitâbe yer alır. Kitâbede şunlar yazılıdır;

Hazret-i Mahmud Hanı ol müceddid hasletin

Oldu bu yüzden yine kerameti a'yan

Bu mübarek türbenin tevsî'ine gayret edip

Eyledi Şan-ı Sahabî'de riayet bî gumân

Halid İbni Zeyd'e hamrah-ı Gaza olmuş imiş

Bu semâi Hazret-i Peygamber-i ahir zaman

Nur-i Bahşi meşhed oldukça bu zat-ı muhterem

Şah'ın ikbalini efsun ede, Rabb-i Muste'an

Celb-i Kalb-i nâs eder Es'ad bu tarih-i mufid

Yapdı âlâ mevkadül - Ensari şah-ı cihan Sene 1251 (M.1835)

¹⁹⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. Ebû Eyyûb el-Ensârî (Eyyûb Sultan) ve Türbesi

Kesme küfeki taştan, dikdörtgen planlı olarak inşâ edilen türbenin üzeri kırma çatı ile örtülmüştür. Cephe, dönemine özgü Ampir üslûpta olup ortada kapı ve iki yanında ikişer pencere bulunmaktadır. Oldukça sade olarak düzenlenmiş cephede, en dikkati çeken ayrıntı, baklava taksimatlı pencere şebekeleridir. Sandukanın bulunduğu salonun, yanısıra türbenin içinde türbedar odası ve tuvalet yer almaktadır. Türbe içinde bir de kuyu bulunmaktadır.

Türbede, Muhammedü'l Ensârî tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. 1996 yılında restore edilmiş olan türbe, 1997 yılının Ocak ayında ziyarete açılmıştır.

MUSTAFA AĞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp'te, Eyüp Sultan Camii avlusunda, Eyyûb Sultan Türbesi giriş bölümünün bitişiğindedir.

Mustafa Ağa, Sultan II. Osman¹⁹⁸ devrinde darüssade ağalığı görevinde bulunmuştur. 1033/1623 yılında vefat etmiştir. Hakkında fazla bir bilgi yoktur.

Türbe, Eyyûb Sultan Türbesi'nin ziyaret bölümünün bitişiğinde, Sultan I. Ahmed'in yaptırdığı sebil ile Kadınlar Mescidi denilen yerin arasında yer alır. Türbe çok sadedir. Türbede Mustafa Ağa tek başına yatmaktadır. Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarıma ihtiyacı vardır.

Mustafa İsmet Garibullah (Yanyalı).

Mustafa İsmet Garibullah (k.s.) 1872'de vefatetmiştir. Fatih Çarşamba'da İsmailağa caiidinden 200 metre aşağıda İsmet Efendi Camii ve Tekkesinin avlusunda medfundur. Risale-i Kudsiyye isimli çok değerli bir eseri mevcuttur. Ali Haydar Efendinin hocasıdır. Mevlana Halidi Bağdadi Hazretlerinin Halifesi Abdullah Mekki Hazretlerinin halifesidir. Ziyaretçisi çoktur.

¹⁹⁸ Sultan II. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

MUSTAFA (KOCA) REŞİD PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Beyazıt'da, Beyazıt Camii avlusu, 613. ada, 18.parselde yer almaktadır.

Koca Reşid Paşa, beş defa sadrazamlık yapmış ve Tanzimat Fermanı'nı ilan etmiş meşhur devlet adamıdır. 1214/1799 yılında İstanbul'da doğdu. Sultan II. Mahmud onu yanına alarak önemli görevler verdi. Sonra Londra Elçisi yaptı. 1252/1836 yılında da hariciye nazırı oldu. O'nun zamanında memleket karışıklıklar ve ihtilâllerle çalkalanıyordu. Mustafa Reşid Paşa, memlekette yaptığı değişiklikleri, Sultan II. Mahmud'un¹⁹⁹ ölümü üzerine, tahta geçen oğlu Sultan Abdülmecid'e²⁰⁰ anlattı ve *Tanzimat-ı Hayriye Fermanı*'nı kabul ettirdi. 1255/1839 yılında Bab-ı ali'de büyük bir merasimle okundu. Birkaç defa Dışişleri Bakanlığı ve beş kez de sadrazamlık yapan Mustafa Reşid Paşa 1274/1857 yılında öldü. Batı anlayışına göre yepyeni bir üniversite ve bir akademi kurdu.

Türbe, Koca Reşid Paşa'nın ölümünden hemen sonra 1275/1858 yılında inşâ edilmiştir. Kare planlı olup tek kubbelidir. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Mermer ve küfeki taşından yapılmıştır. Türbenin saçakları lotüs-palmet dizisi ile taçlandırılmıştır. Giriş cephesinde, yeşil zemin üzerine yaldızla yazılmış bir kitâbe vardır. Portal önündeki iki sütunun üzeri düz olarak örülmüş, saçak kısmı yaprak motifleriyle süslenmiştir. Batı ve kuzey cephesinde at nalı kemerler içerisinde birer pencere açılmıştır. Caddeye bakan güney cephesi mermer ile kaplanmıştır. Bu cephede at nalı biçiminde, kemerlerin içine üç pencere açılmıştır. Pencerelerin demir şebekeleri akant kıvrımları ve yapraklarla süslüdür. Türbenin içi son derece sadedir. Pandantiflerde, malakari (alçı kabartma) süsleri ile birer akant yaprağı bulunmaktadır. Kubbeye kalem işleri görülür. Bu kalem işlerinde gri renk hakimdir.

¹⁹⁹ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²⁰⁰ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

Türbede, Koca Reşid Paşa ile oğulları, Cemil Paşa, Ali Galip Paşa ve Salih Bey'e ait toplam dört sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

NAKKAŞ HASAN PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp'te, Zal Mahmud Paşa caddesi üzerinde, 65. ada, 19. parselde yer almaktadır.

Hasan Paşa, nakkaş ve devlet adamıdır. Saray okulu Enderun'da yetişerek sırasıyla anahtar oğlanı (1004/1595), büyük mirahur (1005/1596), tül bend gülâmi (1006/1597), kapıcıbaşı ve yeniçeri ağası, Rumeli Beylerbeyi (1013/1604), vezir (1014-1605), Sadaret kaymakamı (1015-1606) sonra tekrar vezir (1016-1607) oldu. 1033/1623 yılında vefat etti. Hasan Paşa, aldığı önemli devlet görevlerinin yanı sıra, Sultan III. Murad²⁰¹ ve Sultan III. Mehmed²⁰² dönemlerinin ünlü nakkaşları arasına girmeyi başarmıştır. Sultan III. Murad döneminin ünlü nakkaşı Osman Bey'in yanında çalıştı ve bölükbaşığa getirildi. Nakkaş Hasan, yaklaşık yirmi ayrı minyatürlü yazmada çalışmıştır. İlk minyatürlediği yazma, 990/1582 tarihli *Sultan III. Murad Surnamesi*'dir. Bu yazmada Nakkaş Osman Bey ve ekibiyle çalışan Nakkaş Hasan'ın kendine özgü figür üslubu ile öteki nakkaşlardan ayrıldığı görülür. *Şahname-i Sultan Mehmed Han* adlı yazmanın sonunda, eserin yazarı Talikîzâde Mehmed Subhi Çelebi, Nakkaş Hasan'ı över ve yazmadaki dört minyatürü onun yaptığını belirtir. Minyatürlerinde, turuncu, pembe ve yeşil tonlarını sık kullanan Nakkaş Hasan, Klasik Osmanlı minyatür üslubunun önemli temsilcilerinden biridir. Özellikle, Sultan III. Mehmed döneminde yaptığı minyatürlerle Osmanlı minyatür okuluna yeni bir soluk getirmiştir.

Türbe 1033/1623 yılında inşâ edilmiştir. Klasik Osmanlı üslubunda, kare planlı olan türbe, sekizgen kasnaklı kubbe ile örtülüdür. Küfeki

²⁰¹ Sultan III. Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Murad ve Türbesi*

²⁰² Sultan III. Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mehmed ve Türbesi*

Nakşidil Avlu Kapısı

Nakşidil Dış Mekan

Nakşidil Dış Mekan(Ön)

Nakşidil İç Mekan

Nakşidil Türbesi

Nevfidan Türbesi (İç görünüm)

Nureddin Cerrahi Türbesi
(Dış görünüm)

Merkez Efendi Türbesi (Dış Görünüm)

Mihrişah Valide Sultan Türbesi (Dış görünüm)

Mihrişah Valide Sultan Türbesi (İç görünüm)

Mustafa Reşid Paşa Türbesi (Dış görünüm)

taşında inşâ edilmiştir. Kubbe, yüksek, çok yüzlü yuvarlak bir kasnak üzerine oturtulmuştur. Bu durum türbeyi iki katlı bir yapı olarak göstermektedir. Önünde dört sütuna oturan revak bulunur. Türbenin üç cephesinde altlı-üstlü pencereler bulunmaktadır. Cadde tarafındaki cephesinde ve alttaki pencere arasında pek zarif olan, iki yanı sütunlu, üst kısmı şadırvan kubbesi gibi mermer kabartmalı bir çeşme vardır. Bu çeşmenin üzerindeki kitâbede şunlar yazmaktadır;

Sahib'ül-Hayrât merhum

Nakkaş Hasan Paşa ruhûcûn fâtiha

Aynı duvarda Mehmed Bey'e ait olan beş satır olarak yazılmış kitâbede;

Dürr-i sulb-ı Mustafa Paşa'yı Tevkî'i nişan

Kim ânı itmişdi Hakk hemnân-ı Fahr-ül-enbiyâ

Gâh idüb devletde Tuğrayı Hûmâyûn hidmetin

Gâh olurdu Şikk-ı Sâni vâridatından atâ

Hidmet-i divânle ömrün geçirdi hâsleti

Âkibet mest itdi ânı sâki bezm-i fenâ

Hakk Ta'âlâ afv idüb bîl-cümle taksiratı

Mazhar-ı lûtf u atâya eyliye rûz cezâ

Gûş idince fevtini Dürrî didi tarihini

İde Tevkî'i Mehmed bey harim-i adni câ

1136 (M.1723) yazılıdır.

Türbenin içinde duvarlarda yer alan kalem işlerinde, bitkisel süsleme motifi hakimdir. Bunun yanı sıra, kubbe içindeki çin bulutu motifleri yer almaktadır. Türbenin içindeki mermer lahitler, ahşap sandukalara göre daha küçük olup; üçü hotozlu, üçü kavukludur.

Türbede; altısı ahşap ve altısı mermer lahit şeklinde toplam oniki mezar vardır. Bunlar; Nakkaş Hasan Paşa, Mehmed Bey'e²⁰³ ve kimliği belli olmayan on kişiye aittir.

Türbe ziyaretine kapalıdır. Büyük onarıma ihtiyacı vardır.

NAKŞİDİL VALİDE SULTAN VE TÜRBEİ

Türbe, Fatih, Fatih Camii kible avlusu, 2126. ada ve 24. parselde yer almaktadır.

Nakşidil Valide Sultan, Sultan I. Abdülhamid'in²⁰⁴ hanımlarından olup Sultan II. Mahmud'un²⁰⁵ annesidir. Aslen Fransız'dır. 1200/1785 yılında II. Mahmud'u dünyaya getirdi. II. Mahmud, 1223/1808 yılında padişah olunca, Nakşidil Sultan da *Valide Sultan* oldu. 1223-1233/1808-1817) yılları arasında Valide Sultan olarak yaşadı. Verem hastalığına yakalanarak 1233/1817 yılında vefat etti. Nakşidil Valide Sultan hayırseverliği ile tanınırdı. 1203/1788 yılında Sultanahmet'te hapishane yanında Nakşi Kadın Çeşmesi'ni, 1224/1809 senesinde Üsküdar'da Alemdağı civarında Sarıkadı Köyü Camii'nin karşısına Nakşidil Valide Sultan Çeşmesi'ni, 1233/1817'de Fatih'te Nakşidil Valide sebilini, türbesini ve imaretin yan sokak cephesine de imaret çeşmesini yaptırdı.

Türbe 1233/1817 yılında, Nakşidil Valide Sultan'ın sağlığında, kendisi tarafından yaptırılmıştır. Külliye içinde yer alan türbe, onaltı plastrla bölünmüş silindirik bir gövdeye ayrılmış olup onaltıgen planlıdır. Barok üslûpta bir yapıdır. Türbeyi kurşun kaplı tepesinde madeni bir alem bulunan kubbe örter. Doğu cephesinde üç gözlü revak vardır. Revak görünümü ve kubbesiyle dikkat çekmektedir. Revakın sütunlarının iyon başlıkları mermerdendir. Türbenin dış cepheleri kabartmalarla süslenmiştir. Caddeye bakan cephesi gayet güzel bir

²⁰³ Mostarlı Mustafa Paşa'nın oğludur. 1126/1714 yılında vefat etmiştir

²⁰⁴ Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi*

²⁰⁵ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

işçilikle yapılmıştır. Türbe süsleme bakımında zengindir. Dışta türbenin kapısı üzerinde, Hattat Mustafa Râkım Efendi²⁰⁶ tarafından celi sülüs hat ile mermer siyah zemine altın varakla, kabartma harflerle yazılmış kitâbe *Zümer Sûresi*'nin 53.ayetini içerir. İçte kapı üzerindeki kitâbe aynı formda ve aynı hattat tarafından *Al-i İmran Sûresi*'nin 133. ayeti yazılmıştır.

Nakşidil Valide Sultan Türbesi'nin içinde kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Kubbe kasnağını aynı teknikle, adı geçen hattat tarafından yazılmış *İnsan Suresi*'ni ihtiva eden yazı kuşağı dolanmaktadır. Türbede yer alan kitâbeleri, Hattat Rakım Efendi yazmıştır. Ayrıca, sandukaların etrafını, sedef kakmalı şebekelerle çevrilmiştir. Mihrişah Valide Sultan'ın sandukasının cephesinde, devrinin güneş armalı, İstanbul işi, çerçeve içinde bir mersiye yazılmıştır. Bu mersiye'nin son kıtasından şöyle denmektedir;

Valde Sultan iken nakşı benam

Başı üzre vaz oldu taş türab

Sadika tarihi han ettim gine

Didelerken ağladıkça bi hesab

- 1232 (M.1816)

Türbede; Nakşidil Valide Sultan ile Saray hanedanından ondört kişiye ait olmak üzere toplam onbeş saduka vardır. Sandukaların üzerinde puşideler bulunmaktadır.

Cevri Kalfa; Sultan II. Mahmud'u, Yeniçeri isyanında kurtaran halayığı.

Mihrimah Sultan; Sultan II. Mahmud'un, Müşya Kadın'dan dünyaya gelen kızıdır. 1254/1838 yılında vefat etti.

Münire Sultan; Sultan II. Mahmud'un çiçek hastalığından 1240/1824 arasında ölen kızıdır.

Fatma Sultan; Sultan II. Mahmud'un, aynı hastalıktan 1240/1824 yılında ölen kızıdır.

²⁰⁶ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Hattat Mustafa Râkım Efendi ve Türbesi*

Şehzade Abdülhamid; Sultan II. Mahmud'un oğludur. Kardeşleri gibi söz konusu hastalıktan dolayı aynı yıl vefat etti.

Şehzade Nizameddin; Sultan II. Mahmud'un iki yaşında, 1253/1837 senesinde ölen oğludur.

Zeyni Felek Hanım Efendi; Sultan II. Mahmud'un ikbali olup 1258/1842 yılında vefat etti.

Misli Nayap Kadın Efendi; Sultan II. Mahmud'un yedinci kadınıdır.

Zemigâr Kadın; Sultan II. Mahmud'un hanımı ve Adile Sultan'ın²⁰⁷ annesidir. 1 Recep 1248/1832 yılında vefat etti.

Hayriye Sultan; Sultan II. Mahmud'un 1248/1832 yılında ölen kızıdır.

Fatma Sultan; Sultan II. Mahmud'un 1246/1830 vefat eden kızıdır.

Kamerfer Kadın, Ebû Fetten Hanım ve kimliği bilinmeyen bir kişi.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarılması gerekmektedir.

NEVFİDAN KADIN VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Divanyolu caddesinde, Sultan II. Mahmud Türbesi'nin girişinde yer almaktadır.

Nevfidan Kadın, Sultan II. Mahmud'un²⁰⁸ baş kadınıdır. 1224/1809 yılında Fatma Sultan'ı, 1231/1815 yılında Emine Sultan'ı ve Şehzade Osman'ı dünyaya getirdi. Fakat çocukları uzun süre yaşayamamışlardır. Adile Sultan²⁰⁹, yetiştirilmek üzere Nevfidan Kadın'a verilmiştir. Sultan Abdülmecid²¹⁰ zamanında, padişahın izin alarak Hacca gitmiş ve Sultan II. Mahmud'un, Hac'ca giden bir kadını olmuştur. Hacıye olduktan sonra dört köşeli mührünün üzerine *Sultan Mahmud Cennetmekân'ın Devletlü Hacıye Nevfidan Baş Kadın*

²⁰⁷ Adile Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Adile Sultan ve Türbesi*

²⁰⁸ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²⁰⁹ Adile Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Adile Sultan ve Türbesi*

²¹⁰ Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

Hazretleri yazdırmıştır. Sultan Abdülmecid'in çok sevdiği ve saydığı Nevfidan Kadın, 1272/1855 yılında vefat etti. Çok dindar bir kadındı. Fakirleri korur, yardım ederdi. Mekke ve Medine fakirlerine bazı vakıflar yapmıştır.

Türbe, Sultan II. Mahmud Türbesi haziresinde yer alır. 19. yy.'da inşâ edilmiştir. Dikdörtgen planlı olup sade bir yapıdır. Türbenin içine giriş, Sultan II. Mahmud Türbesi'nin giriş koridorundan sağlanmaktadır. Türbe süsleme bakımından da sadedir.

Türbede; Nevfidan Kadın ile birlikte on kişiye ait olmak üzere toplam onbir sanduka vardır. Burada yatanlar, Sultan II. Mahmud'un ve Sultan Abdülaziz'in kadınları, ikballeri, kızlarıdır.

Aşubcan Kadın; Sultan II. Mahmud'un ikinci kadınıdır. 1287/1870 yılında vefat etti.

Emine Sultan; Sultan Abdülaziz'in, Edadil Kadın'dan, 1283/30 Ekim 1866 tarihinde doğan kızıdır. 1284/23 Ocak 1867 tarihinde vefat etti.

Edadil Kadın Efendi; Sultan Abdülaziz'in üçüncü kadınıdır. 1292/1875 yılında vefat etti.

Hayrandil Kadın Efendi; Sultan Abdülaziz'in ikinci kadınıdır. 1313/1895 yılında vefat etti.

Lebriz Hanım; Sultan II. Mahmud'un dördüncü ikbalidir. 1282/1865 yılında vefat etti

Hüsnü Melek Hanım; Sultan II. Mahmud'un Baş ikbalidir.

Piruz-ı Felek Kadın Efendi; Sultan II. Mahmud'un altıncı kadınıdır. 1280/1863 yılında vefat etti.

Nuritâb Kadın Efendi; Sultan II. Mahmud'un dördüncü kadınıdır. 1304/1886 yılında vefat etti.

Mehmed Selim Efendi; Sultan Abdülaziz'in oğludur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

NIŞANCI FERİDUN AHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp İlçesi, Eyüp Sultan mahallesi, Beybaba sokakta, 49. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Nişancı Feridun Paşa, Sultan II. Selim²¹¹ ve Sultan III. Murad²¹² devri devlet adamlarındandır. Aynı zamanda Osmanlı münsîrlerinin (Nesir yazı yazan-iyi kâtip) en tanınmışlarından. Bosnalı veya İstanbullu olarak bilinir. Baş defterdar Çivizâde Abdullah Çelebi'nin yanında yetişti. Çok iyi bir tahsil gördü. Divan-ı Hümâyün kâtiplerinden olup Sokollu Mehmed Paşa'ya²¹³ bağlandı ve onun sır kâtibi oldu. 978/1570 yılında reisü'l kuttab, 981/1573 yılında da nişancı oldu. Daha sonra Semendirek Sancak Beyliği'ne atandı. 989/1581 yılında ikinci defa nişancı oldu. 990/1582'de Rüstem Paşa ile evli olan Mihrimah Sultan'ın (v:986/1578) kızı ve Kanunî Sultan Süleyman'ın torunu, Ayşe Hanım Sultan ile evlendi. 991/1583 yılında vefat etti. Feridun Paşa'nın *Münşeât'üs Selatin* (Padişah yazıları veya mektupları), Kanûni Sultan Süleyman'ın²¹⁴ Zigetvar Seferi'nden sonra yazılmış *Neshet'ül Ahbâr* (Sevinçli haberler, gezi tarihi) adlı kitapları ve *Miftah-i Cennet* (Cennetin Anahtarı) adlı bir ahlâk risalesi vardır. Fakirlerin koruyucusu olarak tanınır, sıkıntıda olanlara sorunlarını çözerdi. Halk arasında *Hızır gibi yetişir* denilirdi. Bu sebepten dolayı türbesi halk arasında *Hızır Baba* adını almıştır. Feridun Paşa'nın Emirgân'da *Feridun Bey Bahçesi* denilen bir bahçesi vardı. Bugünkü Emirgân bu bahçe üzerine kurulmuştur.

Türbe 991/1583 yılında Mimar Sinan²¹⁵ tarafından kesme taştan inşâ edilmiştir. Dikdörtgen planlıdır. Önünde iki sütuna dayalı düz çatılı

²¹¹ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

²¹² Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

²¹³ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Sokollu Mehmed Paşa ve Türbesi*

²¹⁴ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

²¹⁵ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

bir revak ile üzerinde iri sülüs hat ile yazılmış bir kitâbe yer almakta olup kitâbede;

Geçti cihandan dar-ı bekaya

Feridun Paşa rûh-i revânı

Nâmı siyavuş mütevellisi

Bevvab Sultan yazdıran anı

Dokuz yüz doksan birinde (M.1583) tarih

Cennetde kılsun in'âm-ı mekânı

Fâtiha ruhiyün. yazılıdır.

Dikdörtgen mekân önce eksedralar ile altıgene, oradan da kubbeye geçiş temin edilmiştir. Kesme taş duvarlar, devrinin üslûbuna uygun bir biçimde ve yeteri kadar pencere ile teşkilatlandırılmıştır. Türbe içinde birçok kalem işi göze çarpmaktadır. Mekânı örten 4.30 m. çapındaki kubbe kalem işi ile yirmidört bölüme ayrılarak yivlenmiştir. Türbenin içindeki Feridun Paşa'nın sandukası lahit şeklinde kavukludur. Kabartma madalyonlar ve vazolarda lale, gül, karanfil motifleriyle bezelidir.

Türbede, Feridun Paşa ile muhtemelen eşi Ayşe Sultan'a ait toplam iki kabir bulunmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

NIŞANCI HAMZA PAŞA VE TÜRBESİ (AT MEZARI TÜRBESİ)

Türbe, Üsküdar'da, Karaca Ahmed Sultan Türbesi'nin ilerisindedir.

Bu türbede bir atın mı (Karaca Ahmed Sultan'ın atı olabilir), yoksa bir insanın mı yattığı kesinlik kazanmamıştır. Ancak, İbrahim Hakkı Konyalı, *Üsküdar Tarihi* adlı kitabında, burada Rum Paşazâde Nişancı Hamza Paşa'nın yattığını kesin bir dille nakletmektedir.

Hamza Paşa, Sultan III. Murad devri²¹⁶ sadrazamlarındandır. Reisülkütablık ve nişancılık gibi görevlerde bulunduktan sonra 993/1585 yılında sadrazamlığa getirildi. Daha sonra bu görevinden alındı ve üç kez nişancılık ile Anadolu Beylerbeyliği yaptı. 1014/1605-1606 yılında vefat etti.

Açık bir türbe şeklinde inşâ edilmiş Hamza Paşa Türbesi, Klasik Osmanlı üslûbunda bir yapı olup Sultan III. Murad devri mimarisinin özelliklerini taşır. Yapım tarihi ve mimarı bilinmemektedir. Kemerlerle birbirine bağlanmış, altı sütuna oturan kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Sütunlarda ve üst yapı özensiz bir taş ve tuğla işçiliği görülmekle birlikte bugün oldukça harap durumdadır.

Nişancı Hamza Paşa türbede tek başına yatmaktadır.

Türbenin büyük bir onarıma ihtiyacı vardır.

NİŞANCI MEHMED PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih Atikali'de, Müstakimzade sokağında, 1387. ada ve 19. parselde yer almaktadır.

Sultan III. Murad devri vezirlerinden olan Nişancı Mehmed Paşa, tezkirecilik ve reisülkütablık görevlerinin ardından Celâlizade'nin ölümü üzerine nişancı oldu. 988/1580 yılında Kubbe-Nîşin dördüncü veziri olan Nişancı Mehmed Paşa bu görevde iken 1003/1594 yılında vefat etti. Kendi adına yaptırmış olduğu camiinin yanındaki türbesine gömüldü.

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi, cami ile birlikte Mimar Sinan²¹⁷ tarafından 996/1587 yılında tamamlanmıştır. Caminin avlu duvarına bitişik olarak inşâ edilen türbe; sekizgen plan üzerine kubbe ile örtülmüş olup Klasik Osmanlı tarzındadır. Türbenin doğusunda yer alan revak kısmının yerleştirilişindeki başarı ilgi çekicidir. Dört sütuna oturan

²¹⁶ Sultan III. Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III. Murad ve Türbesi*

²¹⁷ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

üç bölümlü revak sivri kemerlerle dışa açılmış; kemerlerin farklı genişlikleri ile cephenin oransızlığına rağmen revak başarıyla yerleştirilmiştir. Revakin orta bölümü palmet formunda kesilmiş renkli taşlarla örülmüş kapıya ayrılmışken, iki yanda mukarnaslarla dolgulanmış nişler bulunmaktadır. Her kenarda altılı-üstlü pencere grupları ile teşkilatlandırılan yapının avlu kapısı ile birleşen kenarına mimari mecburiyet sebebiyle bir niş konulmuştur. Alt pencereler mermer söveli, dikdörtgen biçimli olup üzerlerinde kaş biçimli kemerleri ile hafifletme kemerleri bulunmaktadır. Üst pencereler ise dışta revzen şebekelerle kapatılmıştır. İçte ise bal peteği şeklinde şebekelenmiş alçı içlik pencereleri bulunmaktadır.

Türbenin kapısı üzerinde yer alan inşâ kitâbesi üç sütun halinde dört satırlık oniki mısradan oluşmaktadır. Bu kitâbede şunlar yazılıdır;

*Intikâl eyledî merhûm Mehmed Paşa
Sahib-i nâm ve nişan pir aziz-i vüzerâ
Gün gibi hane-i nüzûl etdi vücûd-u pakî
Nâm-ı nâmîsiyle oldu müşerref-i dünya
Şimdiden sonra yeridir çıkılûb ellerden
Karalır kinin buğusiyle bu kulse-i tuğrâ
Sıhhatinde yapûben Camî'ini türbesini
Ehl-i imândan ider ruhî temenna-i duâ
Ruz-i şerbese idi 'aşr-i âhîr ramazan
İrtihal etdi cihandan o 'aziz-i şühedâ
Kudsiyan fevti Sa'i işidub tarihin
Didiler vasil-i Hak oldu Nişanî Paşa*

Hazireye girişi sağlayan cümle kapısı üzerinde yer alan bir başka kitâbe ise; iki yarlarda üçer satırlık küçük kartuşların arasında yine üç satırlık esas kitâbeden oluşmaktadır.

Ortada;

Min arî üstüne geldikce ihvan

*Göreceğ nam-ihan ile yeksân
 Edüb, şevkat içüb dest-i du'ayı
 Diyeler ona rahmet ede rahman
 Sonların haminin halim eğrine derler, kim neyler
 Yatub han-i mezelledde temennadi du'a eyler.*
 Bunun sağında;
*Merhûm ve mağfur
 Sahib'ül hayratın
 Nazm-i şerifeleridir.*
 Solunda ise;
*Ruhuiçün Fâtiha
 okuyanların akıbeti
 Hayr ola Tuvufiyye*
Sene 1001 (M.1592-93) yazıları okunmaktadır.

Türbenin içi oldukça sade tutulmuştur. Sıvaların altında kalemişi kalıntıları görülmektedir. Kubbe içindeki madalyon şeklindeki süsler devrin özelliğini yansıtır.

Türbede, Nişancı Mehmed Paşa tek başına medfun olup sandukası ahşaptandır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

NÜREDDİN CERRÂHÎ HAZRETLERİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih, Karagömrük, Derviş Ali mahallesi, 2552. ada, 34.parselde bulunmaktadır.

Büyük evliyalardan olan Nüreddin Cerrâhî Hazretleri, Halveti Tarikatı'nın Ramazaniye Şubesi'nden²¹⁸ olan *Cerrâhîye* kolunun kurucusudur. Asıl ismi Muhammed bin Abdullah'tır. 1082/1671 yılında,

²¹⁸ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Ramazan Efendi ve Türbesi*

Cerrahpaşa Camii'nin karşısındaki Yağcızade Konağı'nda doğdu. Soyu Ebû Ubeyde bin Cerrâh'a (r.a.) ulaştığı için *Cerrâhî* denilmiştir. 1133/1720 yılında, kırkdokuz yaşında vefat etti. Cenaze namazı kalabalık bir cemaat tarafından kılındı. Naaşı, *Cennet anaların ayakları altındadır* Hadis'inden kaynaklanan vaziyetine uygun olarak, tekkesinde annesinin ayakucundaki kabrine defnedildi.

Nûreddîn Cerrâhî, Kur'an-ı Kerim okumayı daha küçük yaşta, Cerrahpaşa mektebinde, Yusuf Efendi'den öğrendi. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra zâhirî ilimleri öğrenmek için medreseye gitti. Tahsilini tamamladıktan sonra, genç yaşta Mısır Kadılığı'na tayin edildi. Mısır'a gitmeden önce vedalaşmak için dayısı Hüseyin Efendi'nin, Üsküdar'daki Konağı'na gitti. Dayısı O'nu evinin karşısındaki Selâmi Dergâhı'na götürdü. Nûreddîn Cerrâhî, dergâhta ders veren Ali Efendi'nin elini öpünce, Ali Efendi "*Oğlum Nûreddîn! Sefa geldiniz*" deyip ismini söyler. Daha kendini tanıtmadan ismini bilen bu zatın karşısında şaşırان Nûreddîn Cerrâhî, Ali Efendi'nin kendisini talebeliğe kabul etmesini rica eder. Ali Efendi de O'nun ricasını kabul edip "*Oğlum Nûreddîn! Masivadan* (Allahu Tealâdan başka şeylerden) *sıyrılıp abdestini tazele*" der ve O'nu yetiştirmeye başlar. Bu arada Nûreddîn Cerrâhî, Mısır Kadılığı vazifesini kabul etmediğini bir fermanla Şeyhülislam'a bildirir. Ali Efendi'nin yanında kemale eren Nûreddîn Cerrâhî, hocasından icazet aldı. Daha sonra Ali Efendi "*Oğlum Nûreddîn! İstanbul'a git, Karagümrük yakınında ve dört yol ağzında, Kethüdâ Canfeda'nın yaptırdığı Cami-i Şerifin yanında, Bakkal İsmail Efendi isminde bir zat senin için bir oda yaptırdı. O odada ibadetle meşgul ol. Umulur ki, senin için o civarda bir dergâh yapılır. O zaman insanlara doğru yolu göstermeye çalış. Süleyman Veliyyüddîn ve Muhammed Hüsâmeddîn efendiler senin yanında kemâle erecekler*" der. Bunun üzerine İstanbul'a gelen Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri, İsmail Efendi'den hocasının bahsettiği odanın anahtarını alır. İsmail Efendi'nin bu odayı rüyasında gördüğü Peygamber Efendimizin (s.a.v.) emri ile yaptığını öğrenir. 1115/1703 yılında Kapı Kethüdası Bekir Efendi'nin vefatından sonra, Karagümrük'te bulunan konağı boş kalır. Daarüssaade Ağası Beşir Ağa bu konağı alacağı sırada rüyasında

Nûreddîn Cerrâhî Hazretlerini görür. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri, Beşir Ağa'ya, konağı satın almamasını söyler. Aynı gece, Sultan III. Ahmed'e²¹⁹ de rüyasında Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin ihtiyacını gidermesi emredilir. Padişah ertesi gün boş kalan konağı satın alsınlar diye Yahya Efendi ile, Nûreddîn Cerrâhî'ye üçyüz altın gönderir. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri bu altınları kabul etmez ve bir dergâh yaptırırsalar daha makbule geçeceğini Yahya Efendi'ye söyler. Yahya Efendi, huzurundan ayrılırken Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin ellerini öpmek ister. Bu sırada Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin, Ali Efendi'ye talebe olması sırasında meydana gelen manevi halin aynısı meydana gelir. Yahya Efendi, Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'ne, kendisini talebe olarak kabul etmesini rica eder. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri de bu ricasını kabul etti ve O'nu öğrencileri arasına aldı. Bu sırada Yahya Efendi getirdiği altınları Sultan III. Ahmed'e başkasıyla geri gönderir. Bunun üzerine Sultan, Beşir Ağa'nın Konağı'nı satın alarak orayı dergâh haline getirir ve Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'ne tahsis eder. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri, burada ibadet etmek ve insanlara doğru yolu göstermek için çalıştı. Ölümüne kadar birçok öğrenci yetiştirmiştir.

Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri ile ilgili bir menkıbe şöyledir;

Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri birgün annesine dinin farz kıldığı Hac vazifesini ifa etmek için Hacca gitmesi için izin vermesini istemiştir. Annesi bu isteğini uygun bulmuş ve izin vermiştir. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri hazırlıkları yerine getirip, parayı tedarik ettikten sonra vedalaşarak, onu Hacca götürecek kervana doğru yola çıkmıştır. Yolda ağlayan bir adam görmüş. Adam bir taraftan ağlarken, bir taraftan da Allah'a, ölmeden önce borçlarını ödemeyi nasip etmesi için dua ediyormuş. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri, adamın koluna girerek ne kadar borcu olduğunu sormuş. Adamcağız da borcu olan miktarı söylemiş. Adamın borcu, Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin cebindeki Hac parası kadarmış. Cebindeki parayı çıkararak, adama vermiş ve "Sana Allahu Teâlâ'nın bir ihsanıdır" demiş ve oradan uzaklaşmış. Nereye gittiğini bilmeden yürüyormuş. Ayakları O'nu Edimekapı Sakızağacı

²¹⁹ Sultan III. Ahmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi

Kabristanlığı'ndaki namazgâha götürmüş. Allahu Teâlâ'nın izni ile kilometrelerce uzaklıktaki Kâbe'ye giderek Hac törenine katılmış Arefe günü binlerce hacı ile birlikte "Lebbeyk, Lebbeyk" derken semaya uzattığı elleri kavurucu güneş altında yanıp kavrulmuş. Hac töreni bitince Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri, Sakızağacı'ndan evine dönmüştür. Annesi duruma hayret etmiştir. Çünkü, Hac töreninin yeni bittiğini biliyormuş. Günlerce sürmesi gereken yolu, bu kadar kısa sürede katetmesine şaşa kalmış, fakat birşey söylememiş. İstanbul'a kervanlar dönünce, hacılar yüklerini evlerine bırakıp, Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin dergâhına koşmuşlar. Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'ni bulduktan sonra hacılardan biri; "Allah sizden razı olsun, Arafat'ta *Lebbeyk, Lebbeyk!* diye bağırırken, ne güzel, ne mubarektiniz! Hepimiz seni seyrederek nurlandık. Çoğumuz rüyamızda senin hürmetine haccımızın kabul edildiğini gördük" demiş.

Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin yazdığı birçok eser vardır. Bunlardan bazıları şunlardır; *Müşid-i Dervişan Risalesi, Nutk-ı Şerif, Nasihat-ı Ali'dir*. Ayrıca çok güzel ilahileri vardır.

Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin bir ilahisi:

Dil beytini pâk eden,
 Dervişi ankâ eden,
 Âlem-i İlahîye giden,
 Mevlâ zikridir, zikri.
 Zikreden hâlet olan
 Âşinâ-yı rûh olan,
 Ukbâda devlet bulan,
 Mevlâ zikridir, zikri.
 Terk ehline karışan
 Hem zevkine erişen
 Bahr-i ledünle görüşen
 Mevlâ zikridir, zikri.
 Erenlerin yolunu,
 Sürerler hep demini,
 Dervişlerin mu'îni,

Mevla zikridir, zikri.
Nûreddîn'i diri kılan,
Tevhîd ile çerâğı yanan,
Bi-hamdillâh tevîk olan,
Mevlâ zikridir, zikri.

Türbe İstanbul'un en büyük evliya türbelerinden biridir. Tevhidhane ve türbe, aynı çatı altındadır. Tevhidhane-türbe aslında 18,5x14x16 m. boyutlarında, yamuk planlı bir alana yapılmıştır. Daha sonra eklenen "Küçük Türbe"; 6,5x5,25m, "Cennet Oda"; 3x3 boyutlarındadır. Türbe, dergâhın 18.postnişinliğini yapan Şeyh İbrahim Fahreddin (Erenden) Efendi (v:1966)'nin 1340/1921 tarihinde yapmış olduğu restorasyonla detaylı bir şekilde onarılmıştır. Ahşap olan duvarlar, 1945 yılındaki onarımda betonarmeye dönüştürülmüştür. Yapının doğu kesimi (16x7,5 m.) tevhidhaneye, batı kesimi (18,5x6,5 m.) türbeye ayrılmış, bu iki bölümün sınırına, altı tane kare kesitli dikme konulmuştur. Dikmelerin arasında düşey çubuklardan oluşan demir parmaklıklar uzanır. Türbenin çatısı ahşap olup Marsilya tipi kiremitlerle kaplıdır. Türbenin, Canfeda Hâtun Camii'ne bakan batı duvarında dört tane sivri kemerli, alçı revzenli tepe penceresi sıralanır. Kuzey duvarının hemen tamamını kaplayan açıklıktan "Küçük Türbe" denilen kesime geçilir.

Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri Türbesi'nin güney duvarında sokağa açılan geniş bir niyaz penceresi yer almaktadır. Niyaz penceresinin, Osmanlı Baroğuna has bir birleşik kemerle taçlandırılmış olan açıklığı, sokak cephesinde mermer sövelerle çevrelenmiş ve iki yandan ince sütunçelerle donatılmıştır. Kemerin üstünde uzanan yatay kartuşa yeşil zemin üzerine altın varak ile; *Kutbu'l-arifin Hazreti Şeyh Nureddin Cerrahi kuddise sirruh, sene: 2 Şevval 1211 (M.1797)* yazılmıştır. Türbe içi, Son Devir Kütahya çinileri ile kaplıdır. Ahşap mahfil orjinaldir. Sandukalardan, Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'ne ait olanı daha yüksek tutulmuş, kıymetli puşideler donatılmış ve demir parmaklıklarla kuşatılmıştır.

Türbede 44 kişi medfundur.

Emine Teslîme Hâtun (Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri Hazretleri'nin annesi v:1115/1702),

Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri,

Hatice Hâtun (Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin hanımı, kocası vefat ettikten 19 gün sonra vefat eti.)

Şeyh Seyyid Süleyman Velîyüddîn Efendi (Hazret vefat ettikten sonra baş halifesi olup v:1158/1745)

Şeyh Muhammed Hüsâmeddîn Efendi (Hazretin halifesi, dergâh-ı şerîfin 3.postnişini v:1169/1756)

Şeyh Seyyid Abdüşşekûr Efendi (Dergâh-ı şerîfin 7.postnişini v:1187/1774)

Şeyh Seyyid Abdülazîz Zihnî Efendi (Dergâh-ı şerîfin 15.postnişini v:1269/1852)

Nemika Hanım (Şeyh Galib Efendi'nin torunu)

Şeyh el-Hâc İbrâhîm Efendi (Dergâh-ı şerîfin 8.postnişini v:1193/1780)

Karagümrük Emîmi Dervîş Halîl Efendi (v:1211/1796)

Şeyh Seyyid el-Hâc Hâfız Abdurrahmân Hilmî Efendi (Dergâh-ı şerîfin 10. postnişinidir. Bedevî Topu denilen zikir esnasında 115 yaşında 1215/1800 yılında vefat etti.)

Seyyid Zeynelâbidîn Efendi (v:1238/1822) Aynı kabirde, *Hacer Hanım* (16.postnişin Şeyh Galib Efendi'nin kızı Azize hanımdan torunu), *Zülehlâ Hanım* (15.postnişin Şeyh Abdülazîz Efendi'nin kızı), *Hediyetullah Hanım* medfundur.

Hemşire Sultan Emine Hâtun (Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin kızkardeşi v:1137/1724)

Şeyh Hafız İbrahim Feyzî Efendi (Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin erkek kardeşi v:1143/1730)

Şeyh el-Hâc Seyyid Yahya Şerefüddîn Moravî Efendi (6.postnişin v:1184/1771)

Şeyh el-Hâc Hafız Mustafa Efendi (12.postnişin v:1219/1805)

Şeyh el-Hâc Muhammed Salih Efendi (Mora'da tekke şeyhi ve Moravî Muhammed Emîn Efendi'nin şeyhi v:1180/1767)

Şeyh Seyyid Muhammed Arif Dede Efendi (14.postnişin v:1238/1822)

Muhammed Arif Dede Efendi (Şeyh Galib Efendi'nin 7 yaşında 1288/1871 yılında vefat eden oğludur) Aynı kabirde, *Fatma Zehrâ Dervişe Hanım* (15.postnişin Şeyh Abdülaziz Zihnî Efendi'nin hanımı v:1291/1875), *Fatma Aliye Hanım* (17.postnişin Şeyh Rızâeddîn Efendi'nin 2 yaşında 1290/1874'de vefat eden kızı), *Abide Hanım* (16.postnişin Şeyh Galibe Efendi'nin 14 yaşında vefat eden kızı), *Râbiatü'l-Adviyye Hikmet Hanım* (15.postnişin Şeyh Abdülaziz Zihnî Efendi'nin kızı v:1309/1889), *Ahmed Burhâneddî Efendi* (17.postnişin Şeyh Muhammed Rızaeddin Efendi'nin kız Râna Hanım'ın oğludur. 18 günlükken 1261/1844 yılında vefat etti.), *Emine Mağdure Hanım* (v:1317/1897) medfundur.

Şeyh Seyyid Muhammed Emîn Moravî Efendi (9.postnişini olup, dergâhı iki kez tamir ettirdi v:1209/1794),

Seyyid Şeyh Abdullah Hüsameddin Efendi (Nûreddîn Cerrâhî Hazretleri'nin ablası Ayşe Hâtun'un oğlu v:1215/1802)

Moravî Aşık Yunus Efendi (Moravî Şeyh Muhammed Emin Efendi v:1207/1792) Aynı kabirde; *Mehmed Derviş Efendi* (v:1226/1812), *Halil Molla Efendi* (v:1283/1886), *Seyyid Şeyh Abdülaziz Zihnîyyü'l-Fikrî Efendi* (v:1930)

Şeyh Muhammed Emîn Efendi (13.postnişin v:1220/1807)

Şerîfe Emine Hâtun (Seyyid Şeyh Abdüşşekur Efendi'nin kızı, Seyyid Şeyh Muhammed Arif Efendi'nin kızkardeşi ve Seyyid Abdülaziz Zihnî Efendi'nin babası Derviş Zeynelâbidîn Efendi'nin validesi v:1237/1821)

Safiye Bacı "Vefâlı Bacı" (Şeyh Galib Efendi'nin halîfe bacılarından v:1258/1841). Bu kabirde; *Fatma Şevket Hanım* (16.postnişin Şeyh Galib Efendi'nin hanımı v:1296/1878), *Azîze Melek Hanım* (16.postnişin Şeyh Galib Efendi'nin kızı (v:1313/1895), ismi bilinmeyen bir kişi (v:1320/1902) medfundur.

Şeyh Seyyid Yahyâ Galib Efendi (16.postnişin v:1315-1897)

Nuru Osmaniye Türbesi

Prens Sabahaddin Türbesi (Dış görünüm)

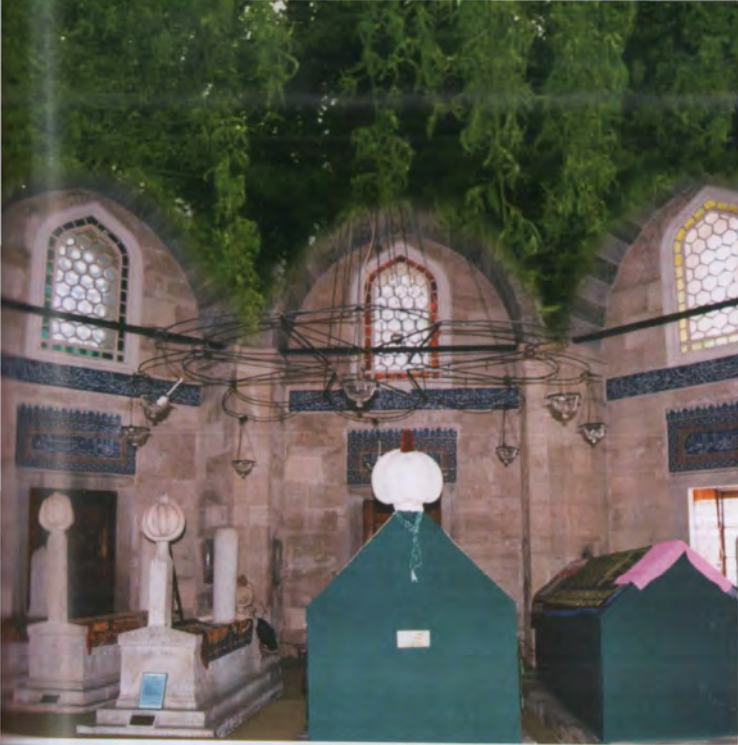

Rüstem Paşa Türbesi
(Dış Görünüm)

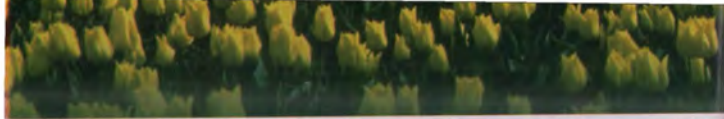
Safiye Sultan Türbesi (Dış görünüm)

Siyavuş Paşa Türbesi (İç görünüm)

Sokollu Mehmed Paşa Türbesi (İç görünüm)

الله
عز وجل

الله
عز وجل

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل في هذا
الكتاب من كل شيء
أمرًا وموعظة

الله
عز وجل

Şeyh Seyyid Muhammed Rızâeddîn Yaşar Efendi (17.postnişin v:1331/1911)

Şeyh Seyyid İbrahim Fahreddîn Şevkî Efendi (18.postnişin v:1966)

Şeyh Hâfız el-Hâc Seyyid Süleymân Muzaffereddîn Aşkı (19.postnişin v:1999)

Şeyh el-Hâc Seyyid Siddık Safer Muhibbî Efendi (20. postnişin v:1999)

İsmâil Nimetullah Efendi (16.postnişin Şeyh Galib Efendi'nin oğlu)

Emine Memnune Hanım (17.postnişin Şeyh M.Rızâeddîn Yaşar Efendi'nin hanımı)

Türbe ziyarete kapalıdır. Bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

NURUOSMANİYE TÜRBEŞİ (ŞEHSUVAR SULTAN VE TÜRBEŞİ)

Türbe, Eminönü, Nuruosmaniye, Molla Fenari mahallesi, Nuruosmaniye Camii avlusu, 293. ada, 8. parselde yer almaktadır.

Şehsuvar Sultan, Sultan II. Mustafa'nın²²⁰ kadınlarından olup Sultan III. Osman'ın annesidir. 1110/1699 yılında Şehzade Osman'ı dünyaya getirdi. 27 Safer 1168/13 Aralık 1754 yılında oğlu Sultan III. Osman'ın hükümdar olması üzerine, *Valide Sultan* olarak Topkapı Sarayı'na geldi. İki sene Valide Sultanlık yaptıktan sonra 1169/1756 yılında vefat etti ve Nuruosmaniye Camii avlusundaki türbesine gömüldü. Şehsuvar Sultan'a zaman içinde, caminin yanında gömülü olduğundan dolayı *Nurullah Sultan* ismi verilmiştir.

Türbe 1168/1755 yılında Mimar Mustafa Ağa ve yardımcısı Simon Kalfa tarafından inşâ edilmiştir. 1161/1748 yılında Sultan I. Mahmud'un²²¹ başlattığı ve Sultan III. Osman'ın²²² bitirdiği cami (1169/1756) ve külliye'nin bir parçasıdır. Caminin doğusunda yer alan

²²⁰ Sultan II. Mustafa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

²²¹ Sultan I. Mahmud ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

²²² Sultan III. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

türbe, Sultan I.Mahmud için yapılmış inşaat tamamlanmadan öldüğü için, O'ndan sonra tahta çıkan kardeşi Sultan III.Osman tarafından cenazesi Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi'ne defnedildi. Ancak türbeye gömülmek kendisine de nasip olmamış, O'ndan sonra tahta çıkan Sultan III.Mustafa bu boş türbeye O'nu defnettirmemiş, buraya III.Osman'ın annesi Şehsuvar Sultan gömülmüştür.

Türbe köşeleri yuvarlatılmış kare planlı kubbeli ana kısım ile bitişiğine eklenmiş dikdörtgen bir odadan ibarettir. Barok üslubunun özelliklerini taşır ve mermer ile küfeki taşından inşa edilmiştir. Mekânın alt kısmı mermerle yapılmış, üstte pandantif kısımlarında kesme taş kullanılmıştır. Türbe yirmiiki pencere ile aydınlatılmıştır. Kubbe kasnağı geniş tutulduğundan, dışta petek, içte ise vitray pencereler konulmuştur. Türbeye üç kubbe ile örtülü bir revaktan girilir. Ortadaki kubbe biraz yüksektir. Revakın önündeki dört sütun serbest olarak yerleştirilmiştir. Arkadaki dört basık sütun ise duvara bitişiktir. Türbenin içinde alt pencerelerin üstündeki ayet kuşağına, mermer üzerine siyah zemine altın varakla sülüs hat ile *Ahkaf Sûresi*'nin 15-19. ayetleri, *Nuh Sûresi*'nin 28.ayeti ve *Saffat Sûresi*'nin 180-182.ayetleri yazılmıştır. Türbenin içinde kasnak ve kubbe kısmında kalem işi süslemeler vardır. Kalem işlerinde; çiçek, dal ve istiridye kabuğu desenleri işlenmiştir. Sandukaların etrafı sedefli şebekelerle çevrilidir.

Türbede, Şehsuvar Sultan ile birlikte kimliği bilinmeyen on kişiye ait olmak üzere, toplam onbir sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup metruk bir vaziyettedir.

OLANLAR (OĞLANLAR) TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Aksaray'da, Muratpaşa mahallesi'nde, Vatan ve Millet caddelerinin kavşağında, Muratpaşa Camii bahçesindedir.

Oğlan Şeyh İbrahim Efendi; Oğlanlar tekkesinin ilk banisi olan Yakub Ağa'nın ölümünden sonra, tekkeyi 17. yy.'ın başlarında yeniden

canlandırdı. *Olanlar Şeyhi* lâkabıyla tanınan İbrahim Efendi, 1000/1591 yılında Eğridir'de doğdu. İstanbul'a gelerek Seyyid Nizameddin'in oğlu Seyyid Seyfullah'ın halifelerinden Hakikîzade Osman Efendi'ye intisap ederek Halvetî hilafeti aldı. Dönemin tanınmış mutasavvıflarından Aziz Mahmud Hüdai Hazretleri²²³ ve Abdülahad Nûri Efendi'den feyz almıştır. 1066/1656 yılında İstanbul'da öldü ve tekkesinin yanına gömüldü.

Türbe ve sebil, Oğlanlar Tekkesi'nin banisi Oğlan Şeyh İbrahim Efendi için, Sultan Abdülaziz²²⁴ devrinde 1288/1871 yılında inşa edilmiştir.

Türbe ve sebil bölümü 17. yy.'dan itibaren görülmeye başlanan türbe-sebil ilişkisinin 19. yy'a ait bir örneğidir. Türbe ve sebil, tek bir mekân içindedir. Cerrahpaşa Caddesi'ne açılan sebil pencereleri, aynı zamanda türbenin niyaz (ziyaret) pencereleridir. Türbe-sebil'in caddeye doğru, ikisi dar, ikisi geniş olmak üzere dört adet penceresi vardır. Bu pencerelerin aralarında, yuvarlak madalyonlar içine Kadirîlerin sembolü olan ve bu tarikatın taçlarının tepesinde de yer alan Kadirî gülleri ile beş kollu yıldız kabartmaları işlenmiştir. Yivli konsollarla ve rozetlerle bezeli olan saçak altı silmesinde, altı adet mermer levhaya sülüs hat ile yazılmış olan kitâbenin tarihi 1387/1870-71'dir. Tekke ile türbe-sebil kısmı önce Aksaray Çalı Ağa mahallesinde idi. Millet caddesi açılırken tekke yıktırılmış, türbe-sebil kısmı ise Muratpaşa camii bahçesine taşınmıştır.

Türbede; Yakub Ağa (Tekkenin ilk banisi), Oğlan Şeyh İbrahim Efendi ve kimliği bilinmeyen dört Şeyh Efendi'ye ait toplam altı sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Türbe-sebil kısmı hiç onarılmamış olup metruk bir vaziyettedir.

²²³ Geniş bilgi için, Bknz. Aziz Mahmud Hüdâi Hazretleri ve Türbesi

²²⁴ Sultan Abdülaziz ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

PERTEVNYÂL VALİDE SULTAN VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Aksaray'da, Cumhuriyet caddesi, Guraba Hüseyin Ağa mahallesi, Valide Camii avlusu, 886. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Pertevniyâl Valide Sultan, Sultan II. Mahmud'un²²⁵ hanımı ve Sultan Abdülaziz'in²²⁶ annesidir. 1246/1830 yılında Şehzade Abdülaziz'i dünyaya getirdi. Sultan Abdülaziz'in tahta çıkması ile 16 Zilhicce 1277/25 Haziran 1861 yılında *Valide Sultan* oldu ve hanedanın en güçlü kadını durumuna geldi. Yazdığı mektuplara *Mehdr-i ulya-yı saltanat, Valide Sultan, İsmetlu Valide Sultan-ı Alişan Hazretleri, İsmetlu Valide Sultan* şeklinde imza atmıştır. 6 Cemaziyelevvel 1293/30 Mayıs 1876 tarihinde Sultan Abdülaziz tahttan indirilip, öldürülmesi üzerine inzivaya çekildi. (Pertevniyâl Valide Sultan, oğlunun öldürülmesine çok üzölmüş, her gece, akşamları yatısı arasında secdeye kapanıp, yüksek sesle ağlar, *Her şeyi affederim, ama oğlumun kanını helal etmem* dermiş.) Bundan sonra tek gayesi, küçük çocukları yetiştirmek oldu ve birçok çocuk yetiştirip, ev-bark sahibi yaptı. Sultan II. Abdülhamid'in²²⁷ eşi Müşfika Hanım'ı da o yetiştirdi. Pertevniyâl Valide Sultan, 1300/4 Şubat 1883 yılında vefat etti ve Aksaray'da yaptırmış olduğı türbesine gömüldü. Birçok hayır ve vakıf eseri yaptırmış, İstanbul'un imarına katkıda bulunmuştur. İnşa ettirdiğı en önemli yapı topluluğı, Aksaray Valide Camii ve külliyesidir. Cami, türbe, çeşme, mektep ve kütüphaneden meydana gelen bu külliyenin inşası 1286-1288/1869-1871 yılları arasında tamamlanmıştır. Kütüphanesine, sekizyüzyirmisekiz cild kitap vakfetmiştir. Ayrıca, Karagömrük ve Eyüp'te birer çeşme yaptırmış, Yahya Efendi Türbesi'ni²²⁸ onartmıştır. Konya'daki Aziziye Camii'ni de inşa ettirmiştir.

Pertevniyâl Valide Sultan Türbesi, 1288/1871 yılında yapılmıştır. Yüksek bir platform üzerine inşâ edilmiştir. Neo-Klasik ve ampir

²²⁵ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²²⁶ Sultan Abdülaziz ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²²⁷ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²²⁸ Yahya Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şeyh Yahya Efendi ve Türbesi*

özellikleri olan bir yapıdır. Türbenin dış kapısı üstündeki celi sülüs hat ile mermer kabartma tekniğinde yazılmış kitâbede *Yasin Sûresi*'nin 58. ayetini içerir. İç kapı üstündeki kitâbe ise aynı teknikte yazılmış, *Yusuf Sûresi*'nin 64. ayeti yazılmıştır. Türbe içte mermer sandukanın bulunduğu orta bölüm ve orta bölüme bakan dört küçük mekandan meydana gelir. Düzgün olmayan, sekizgen alt yapının üstüne oturtulan kubbe ile örtülmüştür. Kubbe eteğinde bulunan ayet kuşağı celi sülüs hat ile kalem işi ile siyah zemin üzerine altın yaldızla *Bakara Sûresi*'nin 255. ve *Haşr Sûresi*'nin 21-24. ayetlerini ihtiva eder. Türbe önceleri caminin kible avlusunda yer alıyordu. 1926-1929 yıllarında yol yapımı sebebiyle türbe geri çekilmiş, daha sonra İstanbul'un yeniden imarı sırasında türbe tekrar geri alınmıştır. Daha sonra, 1958 yılında türbe yıkılmış, yapının parçaları Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi²²⁹ bahçesinde koruma altına alınmış ve Pertevniyâl Valide Sultan'ın naaşı ise Sultan II. Mahmud'un²³⁰ sandukasına konulmuştu. Türbe yeniden, kendi yaptırdığı külliyeinin bahçesine inşâ edilmiş, naaşı da alınıp türbesine defnedilmiştir.

Türbede; Pertevniyâl Valide Sultan, torunu Yusuf İzzeddin Efendi'nin oğlu Saadeddin Efendi (v:1301/1884), gelini ve Yusuf İzzeddin Efendi'nin eşi Cesm-i Ahu Hanım (v:1330/1911) ile gelininin annesi Mestera Hâtun'a ait toplam dört sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük bir onarıma ihtiyacı vardır.

PERTEV PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp, Eyüp Sultan mahallesi, Küçük Emirler caddesinde 118. ada ve 20. parselde yer almaktadır.

Pertev Mehmed Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman²³¹ ve Sultan II. Selim²³² devri vezirlerindendir. Osmanlı saray okulu enderunda

²²⁹ Geniş bilgi için bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

²³⁰ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz; *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²³¹ Geniş bilgi için; Bknz; *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

yetişerek, rikâb-ı hümayun ağası, kapıcıbaşı ve yeniçeri Ağası gibi görevlerde bulundu. Nahcivan Seferi dönüşünde dördüncü vezirliğe tayin oldu. Zigetvar Seferi'nde; Giula, Yanua ve Villagos kalelerini ele geçirdi. Kıbrıs Seferi esnasında, Venedik ve müttefiklerinin donanmasına engel olmak için deniz seferine Serdar tayin edildi. Dalmaçya sahillerinde Venedik'e tabi; Lesina, Antivavi, Sopoto ve Ülkan kalelerini ele geçirdi. 979/7 Ekim 1571 tarihindeki İnebahtı Savaşı'na²³³ katıldı. Pertev Paşa, makdul Şehzade Mustafa'nın (v:960/1552) dul eşi ile evlendi. Dürüst ve iyi ahlâk sahibi bir Osmanlı paşası olan Pertev Mehmed Paşa, 980/9 Ekim 1572 tarihinde vefat etti. İstanbul'da Vefa Meydanı'na nazır bir saray ve Uzunçarşı civarında bir han, İzmit'te Mimar Sinan'a; cami, imaret, hamam, kervansaray, mektep ve çeşme bulunan bir külliye yaptırmıştır.

Türbe, Pertev Paşa'nın ölümünden önce Mimar Sinan²³⁴ tarafından inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı olan türbenin üstü bugün açıktır. 1925 yılında sağlam olan türbenin altın işlemeli tavanı 1930-35 yılları arasında yıkılıp yok olmuştur. Bu ahşap tavan işleminin, Mimar Sinan yapıları arasında en güzeli olduğu söylenmektedir. Türbe, tamamen kesme taştan yapılmıştır. Kapı yanlardan mermer sövelerle çerçevelenmiştir. Üstünde ise mermer ve küfeki taşından alternatif sıralamasıyla elde edilen hafif oval bir kemerle sıralanmıştır. Kapı, pencere şebekelerine uygun olarak iki kanat halinde demir parmaklıklardan yapılmıştır. Türbenin, sokağa bakan cephesinde altı, arka cephesinde yedi penceresi vardır. Demir parmaklıklı dikdörtgen pencerelerin etrafı dıştan mermer, içten küfeki taşı süslerle çerçevelenmiştir.

Pertev Paşa Türbesi'nin kitâbesi sokak tarafındaki cephede, evvelce pencere olup sonra kapının yerleştirildiği açıklığın üstündedir. Bu kitâbede şunlar yazılıdır;

²³² Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz; *Sultan II.Selim ve Türbesi*

²³³ İnebahtı Savaşı ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kılıç Ali Paşa ve Türbesi*

²³⁴ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Yapdı evvel türbesini eyledi âhir sefer
Pertev-i nûrî Hüdâ Paşa-yı firdevs âşiyân
Küllü şeyy'in hâlikül sırrından aldı çün haber
Terk idüb dünyâ evini cân gibi oldu revân
İş-ü-nûş iden fenâ bezminde kıldı âkıbet
Câm-ı mevî sakî devrân elinden nûş-i cân
Ah kim dest-i ecelden kimse hiç kurtulmadı
Ger emir-i tacdar ü ger vezir-i kâmrân
Kıldı yevm'ül-erbâ'ada rihlet-i dâr'ül-bekâ
Gurrei mâh-ı cumad'el-âhir olmuşdu i'yan
Ruhi-çün fâtiha okun Nihadi didi okuyub
Didi târih ide Hakk rahmet ola me'vâ-yı cinân
- 980 (M.1572)

Hüsrev Paşa'nın burma sarıklı baş taşında *Kelime-i Tevhid* yazılmıştır.

Hüsrev Paşa'nın kızı olan Safiyye Hanım'ın mezar taşında *Merhumet-ül-masume Sâfiyye Bint-i Mehmed Bey zilhicce 1008 (M Haziran 1600)* yazılmıştır. Alt şahidedeki kitâbesinde ise şunlar yazıldır;

Eyledi azm-i beka pakize-zâd
Nûr ide kabrin anın Hayy-i-ahad
Hatîf-i kudsî didi târihini
Sâfiye'ye rahmet ide Hakk ebed - 984 / M.1576
Baş taşında okunabilen kitâbesi ise şöyledir;
Yâ-İlâhi kerem ü lutf et
Ulyânile kabrini Sâfiyye'nin
Cennet-i ravza eyle...

Türbenin sağ köşesinde yer alan küçük lahit dolama sikkelidir. Üzerinde şunlar yazıldır;

Mahmud Beğ bin

Pertev Paşa

Şehr-i şaban

Sene 1012 (M. Ocak 1604)

Türbede; onbiri özenle işlenmiş mermer lahit şeklinde olmak üzere toplam onbeş mezar vardır. Bu mezarlar; Pertev Paşa, hanımı; Fûtuha Hanım, oğulları; Mahmud Efendi (v:1012/1604), Mustafa Efendi, Mehmed Efendi, Ahmed Efendi, kızları; Safiyye Hanım (v:984/1576), Hatice Hanım ve Paşa'nın akrabalarına aittir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup büyük onarıma ihtiyacı vardır.

Eselden, sabah namazından sonra Eyyûb Sultan Camii'nden çıkan cemaat türbede dua edermiş. Türbedar da gelenlere süt dağıtırmış.

PİR AHMED EDİRNEVÎ EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp, Cezri Kasım mahallesi, Defterdar caddesi, 65. ada, 19. parselde yer almaktadır.

Pîr Ahmed Edirnevî Efendi, Sultan II. Selim²³⁵ ve Sultan III. Murad²³⁶ devrinde hayatıştır. Bayramîye tarikatındandır. Silsilesi, Ömer Sikkînî Efendi'ye varır. Pîr Ali Aksarayî Hazretleri'nin (v:935/1528) halifelerindendir. Edimeli olan Pîr Ahmed Edirnevî Efendi, 1001/1592 yılında vefat etmiştir. Çok tanınmış, ama tamam olmayan bir ilâhisi vardır. Bu ilâhi tekkeler kapanıncaya kadar, bütün tekkelerde özel bestesiyle söylenirdi ki şöyledir;

Hakka giden yol bu yoldur. Cümlelerin maksudu oldur.

Tevhid eden gör ne kuldur. Böyle bir Allahımız var

Bilir cümlelerin halini, aşıklar verir cemâlini

Zevâl ermez kemâlîme. Böyle bir Allahımız var

²³⁵ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

²³⁶ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

Bir aşık ile dost olalım, gitdi aklım ben mest olalım
 Bu yolda gayet pest oldum. Böyle bir Allahımız var
 Afveder bakmaz iyyâne, terket cânı yana, yane
 Ahmed Üryan gir Meydâne, böyle bir Allahımız var

Türbenin kimin tarafından yaptırıldığı, mimarı ve yapım tarihi belli değildir. Son halini 1957 yılına yapılan restorasyon çalışmaları sonucu almıştır. Buraya yanlışlıkla konulan bir kitâbeden dolayı, literatürde Tecvid-i Karabaş Ahmed Efendi Türbesi olarak geçmektedir. Ancak, Tecvid-i Karabaş Ahmed Efendi'nin kabri, Fatih'te kendi adıyla anılan caminin kible avlusundadır.

Türbe, kare planlı olup üç sıra tuğla, bir sıra kesme taştan, muntazam şekilde yapılmıştır. Üzeri çapraz tonozla örtülüdür. İki sıralı penceresi vardır. Altta kapı yanında ve caddeye bakan duvarda kemersiz iki pencere, üstte sivri kemerli üç pencere vardır. Diğer cephelerde altlı, üstlü pencereler vardır. Mermer söveli ve basık kemerli kapısı üzerinde, Sülüs hat ile yazılmış, Hamid imzalı bir Ayet-i Kerime bulunmaktadır. Türbeye sonradan konulmuş kitâbesinde *Tecvid müellifi Karabaş Ahmed Efendi Hazretleri'nin kabridir* ibaresi yazılı olup yukarıda söz ettiğimiz gibi bu kitâbe buraya yanlışlıkla konulmuştur.

Türbede, Pîr Ahmed Edimevî tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarımı yapılmıştır. Basit bir düzenlemeden sonra ziyarete açılabilir.

PIYALE MEHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Beyoğlu ilçesinde, Kasımpaşa'da, Kaptan mahallesinde, Piyale Baruthane caddesi, Zincirlikuyu-Baruthane caddesi ve Sel sokağının arasında, 1467. ada, 11. parselde yer almaktadır.

Piyale Mehmed Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman²³⁷ devrinde on dört yıl kaptan-ı deryâlık görevinde bulunmuş, büyük deniz zaferleri kazanmış, meşhur denizcilerimizdendir. Aslen Hırvat olduğu rivayet edilir. Babası sonradan Müslüman olmuş ve Abdurrahman adını almıştır. Piyale Mehmed, Enderun'da yetişerek, saraydan, kapıcıbaşılik göreviyle çıktı. 961/1553 yılında kaptan-ı deryâ oldu ve bu görevi 975/1567'ye kadar, yani on dört sene sürdürdü. Bu görevi sırasında, Sakız ve Cerbe adasını aldı. İspanya, Fransa ve İtalya sahillerinde büyüklü-küçüklü atmışyedi kadar adayı, Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına kattı. İspanya Kralı II. Filip'in donanmasını bozguna uğrattı ve kumandanlarını esir aldı. Sultan II. Selim'in²³⁸ kızı Gevherhan Sultan ile evlendi ve Saraya damat oldu. Önce üçüncü vezir, sonra ikinci vezir oldu. Piyale Mehmed Paşa 985/1577 yılında vefat etti ve sağlığında yaptırmış olduğu türbesine gömüldü. 981/1573 yılında Kasımpaşa'da bir külliye yaptırdı. Bu külliye; cami, medrese, tekke, türbe, sıbyan mektebi, sebil, çarşı ve hamamdan oluşmaktadır.

Türbe 983/1575 yılında Mimar Sinan²³⁹ tarafından inşâ edilmiştir. Sekizgen planlı, tamamen kesme taştan yapılmış, sade bir yapıdır. Üzeri oldukça basık bir kubbe ile örtülmüştür. Her cephede altlı-üstlü iki pencere açılmıştır. Türbenin orjinal ahşap çatılı revağı 18. yy.'da yıkılmış ve dönemin üslûbuna uygun akantuslu başlıkları olan silindirik biçiminde yekpare sütunlara oturan yeni bir revak yapılmıştır. Ancak bu revak da günümüze kadar gelememiştir.

Piyale Mehmed Paşa Türbesi'ndeki lahitler beyaz mermerden olup kabartmaların yanı sıra, kalem işleri ile süslü idi. Ancak bu süslemeler 1990 yılında yapılan restorasyonda, türbenin kapısı ile birlikte boyanmış, özelliklerini kaybetmiştir.

Türbede, Piyale Mehmed Paşa, oğulları ve kızlarına ait üçü ahşap sanduka, onu mermer lahit şeklinde toplam onuç mezar vardı.

²³⁷ Daha geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

²³⁸ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

²³⁹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

Türbe açıktır. Kısmen onarılmıştır. Basit bir onarıma ihtiyacı vardır.

PRENS SABAHADDİN VE TÜRBESİ (HALİL RIFAT PAŞA TÜRBESİ)

Türbe, Eyüp, Bostan İskeleyi sokak, 50. ada ve 1. parselde yer almaktadır.

Prens Sabahaddin, 1294/1877 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, Mahmud Celâleddin Paşa, annesi, Sultan Abdülmecid'in kızı, Sultan II. Abdülhamid'in kızkardeşi Seniha Sultan'dır. Meşrutiyet döneminden sonra siyasî ve sosyal bazı fikirleri ile tanındı. 30 Haziran 1948 tarihinde İsviçre'de vefat etti. Naaşı, 1951 yılında İstanbul'a getirilerek türbesine gömüldü.

Türbe, 19. yy.'ın başlarında inşâ edilmiştir. İlk önceleri Hüsrev Paşa Türbesi'nin²⁴⁰ türbedar odası olarak tasarlanmış, sonra Mahmud Celâleddin Paşa'nın naaşı buraya gömülmüştür. Türbede üç sanduka vardır. Sandukalardan biri de oğlu Prens Sabahaddin'e aittir. Bu türbeye bitişik olan diğer türbe ise Mahmud Celâleddin Paşa'nın babası Halil Rifat Bey'e aittir. Bu türbeler birbirleri ile irtibatlıdır. Her iki türbe odası beraber olarak Prens Sabahaddin Türbesi olarak bilinmektedir. Odalar kare planlı olup birer kubbe ile örtülmüştür. Türbe cephesi, yapının kaidesi, pencerelerin şebekeleri ve yuvarlak kemerlerinin kilit taşları ampir üslûbun özelliklerini gösterir. Her iki cephede ikişer demir şebekeli pencereler açılmıştır. Cepheler tümüyle mermerle kaplanmıştır. Giriş, asıl cephede biraz geriye çekilmiştir. Girişin yanında örülmüş pencere türbedar odasının penceresidir.

Prens Sabahaddin Türbesi'nde (Mahmud Celâleddin Paşa Türbesi'nde); üç, Halil Rifat Paşa Türbesi'nde dört sanduka vardır.

²⁴⁰ Hüsrev Paşa Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Hüsrev Mehmed Paşa ve Türbesi*

Prens Sabahaddin Türbesi'nde; Mahmud Celaleddin Paşa, Prens Sabahaddin ile kimliği bilinmeyen bir kişi (Muhtemelen Mahmud Celaleddin Paşa'nın oğlu Lütfullah Bey) medfundur.

Mahmud Celaleddin Paşa; Kaptan-ı deryâ Halil Rifat Paşa'nın oğlu olup 1270/1853 yılında İstanbul'da doğdu. Sultan Abdülmecid'in²⁴¹ kızı Seniha Sultan ile evlenerek Saraya damat olmuştur. 1294/1877 yılında Adliye Nazırı oldu. Jön Türklerin ileri gelenlerindendir. Batı kültürünün etkisinde kalmıştır. Adliye Nazırı görevinden alındıktan sonra, oğulları Prens Sabahaddin ve Lütfullah Bey'i de yanına alarak 1317/1899 yılında Marsilya'ya gitti. Oradan da Paris'e gitti ve burada çeşitli yayınlar çıkardı. İngiltere yanlısı propagandalar yapmasıyla tanınmıştır. 1321/1903 yılında Brüksel'de vefat etti. Cenazesi Fransa'ya götürüldü ve oraya defnedildi. Daha sonra 1326/1908 yılında oğlu Prens Sabahaddin, babasının cenazesini İstanbul'a getirdi ve Kaptan-ı Deryâ Halil Rifat Paşa'nın medfun olduğu aile türbesine gömüldü.

Halil Rifat Paşa Türbesi'nde ise; Halil Rifat Paşa, Ayşe Hanım ve kimliği bilinmeyen iki kişi medfundur.

Halil Rifat Paşa; Gürcü asıllıdır. Hüsrev Paşa'nın²⁴² yetiştirdiği kölelerdendir. Hüsrev Paşa Konağı'nda özel eğitim gördükten sonra mühürdar ve hazinekarlık gibi görevlerde bulundu. Arapça, Farsça, Fransızca ve İtalyanca dillerini bildirdi. 1245/1829 yılında Rusya'ya elçi olarak gönderildi. Bu görevden dönünce Hüsrev Paşa komutasında donanmaya katıldı ve İğsara adasının alınmasında görüldüğü yararlılığından dolayı kaptân-ı derya oldu. 1250/1834 yılında Tophane Müşîrlîği görevine yükseldi ve burada Sultan II. Mahmud'un²⁴³ kızı Saliha Sultan ile evlenerek Saray'a damat oldu. Halil Rifat Paşa donanmada bulunduğu sırada muntazam kıyafetle kıta hazırladı ve Sultan II. Mahmud'un takdirini kazanarak Paşa oldu. 1293/1876 yılında vefat etti. Çalışkan ve kıymetli bir devlet adamı idi.

²⁴¹ Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

²⁴² Hüsrev Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Hüsrev Mehmed Paşa ve Türbesi*

²⁴³ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Ayşe Hanım Efendi; Halil Rıfat Paşa'nın ilk eşinden olan kızıdır. 1304/1886 yılında vefat edince, babasının türbesine gömülmüştür.

Türbe ziyarete kapalıdır. 2005 yılında restorasyonuna başlanmıştır.

RAMAZAN EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih ilçesinde, Kocamustafapaşa'da, Arabacı Beyazıt mahallesi, Ramazan Efendi sokağı'nda, Ramazan Efendi Camii avlusundadır.

Ramazan Mahfi Efendi, Halvetî tarikatının kollarından olan *Ramazaniye* şubesinin kurucusudur. 949/1542 yılında Afyonkarahisar'da doğdu. *Ramazan-uddin Mahfi* adıyla tanınmıştır. Tahsilini bitirdikten sonra, ilim meclislerine devam ederek Şeriat ve tarikat alanında dersler aldı ve yüksek kabiliyeti sayesinde birden parladı. Asrının en önemli ilim adamları arasında yer aldı. Şeyh Muhyiddin Mehmed Çelebi Karahisari Hazretleri'nin uzun zaman hizmetinde bulundu ve tarikat hırkasını giydi. 994/1585 yılında İstanbul'a gelerek, Kocamustafapaşa semtinde, Bezestanî Hoca Hüsrev Çelebi tarafından, kendisi için yaptırılan cami ile dergâhta halkı ırşada başladı. Burada hak yolunun bilgilerini öğretmekle meşgul oldu ve birçok öğrenci yetiştirdi. Yaşadığı devirde herkesin saygı ve sevgisini kazandı. Kerametleri olan *Vefî* bir zattır. Rüya tabirlerinde çok derin bilgiye sahipti. Ramazan Efendi Tekkesi şeyhliğinde bulunurken, 1025/1616 yılında vefat etti ve adı geçen tekkenin yanındaki türbesine defnedildi. *Mahfi* mahlâsı ile yazdığı birçok ilâhi ve şiiri vardır. Şu beyti çok meşhurdur;

Tasavvuf kimse gönlün yıkmamaktır

Haram ve nehyi olana bakmamaktır

Meşhur bir ilâhisi de şöyledir;

Mahfi bugünü gözleyip

Girdi yola aşk özleyip

Aşıkları cemeyleyip

Gitsin bugün Hu! Hu! diye

Ramazan Mahfî Efendi ile ilgili birçok menkıbe vardır. Bunlardan iki tanesi şöyledir;

1011/1602 yılında Vezir Güzelce Mahmud Paşa, Sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'nın gazabına uğramıştı. Sadrazam Yemişçi Hasan Paşa, adamlarına Mahmud Paşa'yı yakalayıp, kendisine getirmelerini emretmiştir. Mahmud Paşa, saklanacak güvenilir bir yer arıyormuş. Aklına, Ramazan Efendi Hazretleri'nin dergâhı gelmiş. Daha sonra koşarak, sabah ezanı zamanı tekkeye girmiştir. Olayı, Ramazan Efendi Hazretleri'ne anlatarak, burada saklanmak istediğini söylemiştir. Mahmud Paşa'yı arayan sadrazamın adamları, onun Ramazan Efendi Dergâhı'na saklandığını öğrenmişler ve tekkeyi sarmışlar. Bunun üzerine Ramazan Efendi Hazretleri, Mahmud Paşa'ya;

“ Sadrazamın adamları sizi sorarlarsa biz, yalan söylemeyiz. Şimdi siz onların içinden geçip gidiniz. Korkmayınız ” demiş.

Bir müddet sonra Sadrazamın adamları gelip, Ramazan Efendi Hazretleri'ne;

Mahmud Paşa, sizde saklı imiş. Hakkında ferman vardır, bize teslim ediniz “ deyince, Şeyh Hazretleri;

Biraz önce burada idi. Aranızdan geçip gitti. Madem hakkında ferman vardır, niçin yakalamadınız?” deyince, onu kaçırdıklarına hayıflanarak gitmişler. Gerçekten de Mahmud Paşa, sadrazamın adamlarının yanlarından geçerek gitmiş ve onu hiçbiri görmemiştir.

Sümbül Efendi'nin²⁴⁴ Ramazan Efendi hakkında gösterdiği keramet şöyledir.

Ramazan Efendi'nin dergâhının olduğu yer önceleri bahçe imiş. Bir gün Sümbül Efendi buradan geçerken, dergâhın bulunduğu yerde oturarak, yanındakilere;

“ Buradan tevhîd kokusu geliyor” demiştir.

Halbuki, Ramazan Efendi daha doğmamıştır. Fakat daha sonra İstanbul'a gelen Ramazan Efendi, buraya gelip yerleşmiş ve insanlara doğru yolu göstermiştir.

Türbe ve camisi Mimar Sinan'ın²⁴⁵ eseridir. Ramazan Efendi'nin sandukasının bulunduğu kısım altı ahşap sütun ile duvarları takviye edilmiş olup kubbe ile örtülüdür. Türbe dikdörtgen planlıdır. (Yarım altıgen planlı bir çıkma ile genişletilmiştir). Çatısı ahşaptır ve örtüsü Amavut kiremitlerinden olup otantik özelliğini muhafaza eden ender türbelerden birisidir. Türbenin duvarları, moloz taş ve tuğla ile örülmüş olup sıva ile kaplanmıştır. Biri güneybatı, diğeri kuzeydoğu köşesinde olmak üzere, dikdörtgen açıklıklı iki adet giriş, güney, doğu ve kuzey duvarlarında aynı türde birer pencere, gerisinde, Şeyh Ramazan Efendi'ye ait sandukanın bulunduğu çıkmanın yüzlerinde de yuvarlak kemerli birer pencere açılmıştır.

Şeyh Ramazan Efendi'nin sandukası diğerlerine göre daha büyük olup kubbenin tam altında yer alır. Sandukanın etrafı demir parmaklıkla çevrilmiştir. Kubbede kalem işi süslemeler görülmektedir. Türbenin içinde muhafaza edilen ve büyük boyutlarda yazılmış, tarikat büyüklerinin isimlerinin yazılı olduğu levhalar görülmeye değer hat eserlerimizdendir. Bu levhalardan birinde şunlar yazılıdır;

Nefsi açlık ve susuzluk ateşi ile yakmasında

Ramazân-ı Mahfî diye tesmiye olunmuş şâyân

Türbede; Ramazan Efendi Hazretleri ile birlikte, kimlikleri bilinmeyen biri kadın, yedisi erkek, toplam dokuz kişi medfundur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Bugün bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

²⁴⁵ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

RUMÎ (RUM) MEHMED PAŞA VE TÜRBEŚİ

Türbe, Üsküdar, Rumî Mehmed Paşa Camii'nin kible avlusu, 429. ada, 5. parselde yer almaktadır.

Rum Mehmed Paşa, Fatih Sultan Mehmed²⁴⁶ devri sadrazamlarındandır. Rum asıllı olup, Osmanlı saray okulu olan Enderun'da yetişti. Saraydan çıktıktan sonra beylerbeyi, serdar ve vezir görevlerinde bulundu. 871/1466 yılında Mahmud Paşa'nın²⁴⁷ yerine sadrazam oldu. 875/1470 yılında azledilerek idam edildi.

(Bazı kaynaklarda Mehmed Paşa'nın adının önüne Rumî kelimesi eklendiğini, ancak Rumî'nin Anadolu'lu demek olduğunu İ. Hakkı Konyalı, Üsküdar Tarihi adlı eserinde zikretmiştir.)

Türbe cami ile beraber Rum Mehmed Paşa tarafından sağlığında yaptırılmıştır. Klasik Osmanlı üslûbundaki yapı sekizgen planlıdır. Düzgen kesme taştan yapılmış olup tek kubbelidir. Kubbe kasnaksızdır. Türbe, üstte sekiz, altta yedi pencere ile aydınlatılır. Üst pencereler sivri kemerli olup petek şebekelidir. Süsleme bakımından sade olan türbenin içi sıvalıdır. Çerçevesi yazı levhası ve Barok karakterli pencere söveleri, Geç Devir'de tamir geçirdiğini gösterir. Ayrıca, türbenin içinde, Geç Devir kalem işleri görülmektedir.

Türbede, Rum Mehmed Paşa, Nazır Paşazâde Mehmet Efendi, Nazır Hançerli Ayşe Hanım, Paşa'nın kızları; Yiğimnaz Hanım (v:908/1502), Aynül Hayat Hanım (v:913/1507) ve Rum Mehmed Paşa'nın oğluna ait toplam altı sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup büyük onarıma ihtiyacı vardır.

²⁴⁶ Geniş bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

²⁴⁷ Mahmud Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mahmud Paşa ve Türbesi*

RÜSTEM PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Şehzadebaşı'nda, Şehzade Camii avlusu, 950. ada ve 2. parselde yer almaktadır.

Rüstem Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman²⁴⁸ devri sadrazamlarındadır. Aslen Bosnalı olup saray okulu enderunda yetişmişti ve buradan silahtar olarak çıktı. Sırasıyla, imrahor, rikâb ağası ve daha sonra Diyarbakır Valiliği'ne getirildi. Bu görevi sırasında Kanûnî Sultan Süleyman'ın, Hürrem Sultan'dan²⁴⁹ doğan kızı Mihrimah Sultan²⁵⁰ ile evlenerek, Saraya damat oldu. Daha sonra 945/1538 yılında Anadolu Beylerbeyi, ertesi yıl vezir ve bir müddet sonra Kubbe Altı'nda ikinci vezir oldu. 951/28 Kasım 1544 tarihinde, Sadrazam Hadım Süleyman Paşa'nın yerine sadrazam oldu. 961/6 Ekim 1553 tarihinde bu görevinden azledildi. 963/29 Eylül 1555 yılında tekrar sadrazamlığa getirildi. Vefatına kadar bu görevi sürdürdü. Rüstem Paşa 968/10 Temmuz 1561 tarihinde vefat etti. Anadolu ve Rumeli'nin birçok yerinde; cami, mektep, medrese, imaret, çeşme, han ve hamam gibi tesisler kurmuş bunların giderleri için vakfiyeler bağlamıştır. İstanbul'daki en meşhur eseri, Mimar Sinan'a yaptırmış olduğu, bir çini müzesi durumundaki Rüstem Paşa Camii'dir.

Türbe 969/1561 yılında Mimar Sinan'a²⁵¹ yaptırılmış olup Şehzade Mehmed Türbesi'nin²⁵² yanındadır. Türbe sekizgen planlı, tek kubbelidir. Kubbe, tanbursuz olarak binanın üzerine oturur. Cepheelerde altlı-üstlü ikişer pencere açılmıştır. Toplam onyeddi pencere ile aydınlatılır. Yalnızca portal cephesinde yalnız üst pencereler bulunur. Demir parmaklıklı alt pencereler dikdörtgen biçimli olup sivri kemerli alınlıkları vardır. Pencereler komple dikdörtgen silmelerle çevrilmektedir. Bu silmelerin hemen üzerinde sivri kemerli üst

²⁴⁸ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

²⁴⁹ Hürrem Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Haseki Hürrem Sultan ve Türbesi*

²⁵⁰ Mihrimah Sultan ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

²⁵¹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

²⁵² Şehzade Mehmed Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şehzade Mehmed ve Türbesi*

pencereler yer alır. Girişte bir revak bulunmaktadır. Revak, sağda ve solda birer seki üzerinde yükselen, altı adet baklavali başlıklı, beyaz mermer sütuna oturmaktadır. Dikdörtgen bir niş içine alınan portal, kırmızı ve beyaz taşların bir arada kullanıldığı yuvarlak kemerlerle iç mekana açılır. Portalin içine, Klasik Devrin özelliklerini gösteren tezyinatlı ahşap kapı kanatları yerleştirilmiştir. Dışta kapının üzerinde mermer zemine kabartma harflerle celî sülûs hat ile;

İlâhî çünkü kıldın ehli takva / Kıl ona cennet-i Firdevsi me'va

Bu dem hafiften ilham oldu tarih / oda olsun Cennet-i Adn mesva,

Bu kitâbenin sağ ve sol cephelerine yine aynı hat ile;

Lâ ilâhe illallah

Muhammedün Resûlullah, sene 967 (M.1559) yazılmıştır.

Türbe süsleme bakımında zengindir. Türbenin içinde, alt pencerelerin araları çini panolarla kaplıdır. Pencere üzerlerinde ile mavi zemin üzerine beyazla celî sülûs hatla *Bakara Sûres'*nin 255.ayeti ve *Zümer Sûres'*nin 53.ayeti yazılmış çini ayet kuşağı dolandır. Bu friz üzerinde, alttaki çini panoların eşleri sıralanmıştır. Çinilerde hakim renk mavidir. Zemin beyazdır. Yalnızca bordür çinilerinde mavi zemin kullanılmıştır. Kapı ve pencere kanatları, tahta oyma işçiliği ile yapılmış olup kapının üzerinde madeni rozetler vardır. Kubbenin içinde, çinilere uyması için mavi renk kalem işleri görülür. Türbenin ortasında bulunan sandukalar, parmaklıkla çevrilen şebekenin içindedir.

Türbede Rüstem Paşa ve oğluna ait iki sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

SAFİYE SULTAN (RAHİME HÂTUN) VE TÜRBEŞİ

Türbe, Fatih İlçesi, Kocamustafapaşa semtinde, Sümbül Efendi Camii avlusunda 1913. ada ve 119. parselde yer almaktadır.

Türbe, kitâbesiz olduğundan dolayı, burada kimin yattığı kesin olarak bilinmemektedir. Burada; Koca Mustafa Paşa'nın kızı Safiye Sultan'ın mı?, Sümbül Sinan Hazretleri'nin²⁵³ eşi ve mürşidi Cemali Halveti Hazretleri'nin kızı Safiye Sultan'ın mı?, yoksa Merkez Efendi'nin²⁵⁴ hanımı Rahime Hâtun'un²⁵⁵ mu? yattığı belli değildir. Ancak, çok eski ve güvenilir bir yayın olan; Ayvansarayî Hafız Hüseyin Efendi'nin *Hadikatü'l-Cevâmi* adlı kitabında, bu türbenin Koca Mustafa Paşa'nın kızı Safiye Sultan'a ait olduğu zikredilmektedir. Ancak halk arasında burada Rahime Hâtun'un yattığı bilinmektedir.

Sümbül Efendi Hazretleri Türbesi'nin camiye bakan kısmında yer alan Safiye Sultan Türbesi, girişinde revakı bulunan ve sekizgen bir plan üzerine kubbe ile örtülmesinden ibarettir. Klasik Osmanlı üslûbunda bir türbedir. Bütünüyle kesme taştan yapılmıştır. Her cephede altlı-üstlü ikişer pencere bulunmakta, alt sıradaki pencerelerin üzerinde Bursa kemeri biçiminde hafifletme kemerleri vardır. Türbe kitâbesiz olup, içte süsleme bakımından çok sadedir. Devrinden kalma olan, geometrik taksimatlı ahşap kapı kanatlarında sülûs hat ile zemine oyma kabartma tekniğiyle Arapça ;

Sağ kanatta; *Yâ vâkıfen bi kabrî / Mütefekkiren bi emrî*

Sol kanatta; *Bîl-emri küntü mislûk / Gaden tekûnü mislî* yazılmıştır.

Kapı kanatlarının ortasına yine sülûs hat ile;

Sağ kanatta; *Dünyânın yoktur bekâsı / Bakma şimdi*

Sol kanatta; *Onunla etme Pazar / Uyma onun eline* beyti işlenmiştir.

Türbede, Safiye Sultan, tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarıma ihtiyacı vardır.

²⁵³ Geniş bilgi için; Bknz. *Sümbül Efendi ve Türbesi*

²⁵⁴ Mekeze Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Merkez Efendi ve Türbesi*

²⁵⁵ Rahime Hatun ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Merkez Efendi ve Türbesi*

SANCAKTAR HAYREDDİN PAŞA VE TÜRBEŚİ

Türbe, Fatih İlçesi, Kocamustafapaşa semti, Sancaktar Hayreddin Paşa camii bahçesinde yer almaktadır.

Sancaktar Hayreddin Paşa, kendi adıyla anılan bir medrese ile yine kendi adıyla anılan türbesinin yanındaki camiye yaptırmıştır. Hakkında fazla bir bilgi yoktur.

Günümüze kadar gelememiş olan türbe, erken Bizans yapısıydı. Bir yangın neticesinde açık bir mezarlık haline gelmiştir. Mezarlıkta, Sancaktar Hayreddin Paşa ve tekke şeyhlerine ait kabirler vardır.

Türbenin olduğu mezarlık alanının bugün bakımlı bir durumdadır.

SELÂMÎ ALİ EFENDİ HAZRETLERİ

Selâmî Ali Efendi'nin kabri şerifi Üsküdar, Kısıklı mahallesinde, Selâmî Ali Efendi Camii yanındadır.

Selâmî Ali Efendi, Celvetî tarikatının Selâmî kolunu kuran İstanbul'un büyük evliyalarındandır. 1000/1592 yılında Menteşe'nin Kuzkaya köyünde doğdu. Babasının adı İlyas'tır. Tahsilini İstanbul'da tamamladıktan sonra müderrislik ve bir süre de İstanköy Adası Müftülüğü yaptı. Bu görevi sırasında Celvetî tarikatına girerek Zâkirzâde Şeyh Abdullah Efendi'ye bağlandı ve ondan dersler alarak tasavvuf yolunda ilerledi. Hocası, icazet vererek halkı irşad etmesi için Selâmî Ali Efendi'yi, Bursa'ya gönderdi. Burada bir zaviye inşa etti ve 1090/1679 yılına kadar birçok öğrenciler yetiştirdi. Aynı yıl Aziz Mahmud Hüdayî dergâhı şeyhi Divitçizâde Mehmed Efendi'nin vefatı üzerine İstanbul-Üsküdar'a gelerek baş tekkenin şeyhliğine getirildi. Bir ara bu görevinden kendi isteği ile ayrıldı. Ancak padişahın emri üzerine vefatına kadar bu görevini sürdürdü. 1104/1692 yılında Kısıklı'da kendi yaptırmış olduğu zaviyesinin bahçesine defnedildi ve kabrinin etrafı ve üstü demir şebekelerle çevrilmiştir. Çok hayırsever biri olan Selâmî Ali Efendi Hazretleri, Kısıklı'da zaviye ve mescid, Selamsız'da cami ve

tekke, Acıbadem, Bulgurlu ve Bülbülderesi'nde birer cami ve Bursa'da bir zaviye inşa ettirmiştir. Tasavvufa dair basılmış bazı risaleleri vardır.

SELÇUK SULTAN VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Beyazıt, Bayezid Camii kible avlusu, 613. ada ve 18. parselde yer almaktadır.

Selçuk Sultan, Sultan II. Bayezid (Velî)'nin²⁵⁶ kızı ve Yavuz Sultan Selim'in²⁵⁷ kardeşidir. 874/1469 yılında doğdu. Mustafa Paşa'nın oğlu Mehmed Bey ile 890/1485 yılında evlendi. Bu evliliğinden dört kızı oldu. 918/1512 yılında vefat etti ve türbesine gömüldü. Birçok hayrat yaptırmıştır. Serez'de bir medrese, bir cami ile ribat yaptırıp, mal varlığını buraya vakfetmiştir. Bunlardan başka Bursa ve İstanbul'da birer mescid yaptırmıştır. Ayrıca, Medine'deki fakirler için bazı vakfiyelerde bulunmuştur.

Türbe 918/1512 yılında Mimar Hayreddin tarafından, Yavuz Sultan Selim Han'ın emriyle yapılmıştır. Sekizgen planlı olup kubbelidir. Kesme taş malzeme ile yapılmış olup sadece giriş kısmı mermer söveli olarak düzenlenmiştir. Türbeyi iki sıra halindeki ondört pencere aydınlatır. Cepheler sade olup Klasik devrin özelliklerini gösterir. İç mekanda süsleme olarak sade bir kalem işi yer almıştır. Bu kalem işleri Geç devre aittir. Kubbe göbeğinde siyah boya ile yapılmış, yaprak ve çiçek dolgulu bir dairenin rumî kıvrımlarını andıran bir bezeme bulunmaktadır. Duvarın kubbeyle birleştiği yerde celî sülüs hat ile kalem işi madalyonlar içinde siyah zemine beyaz ile *İsm-i Celal*, *İsm-i Nebî* ve *Çehar yâr-ı Güzîn* yazılmıştır. Zeminde altıgen tuğlalar döşeme olarak kullanılmıştır.

²⁵⁶ Sultan II. Bayezid (Velî) ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Bayezid Velî ve Türbesi*

²⁵⁷ Yavuz Sultan Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

Türbedeki tek sanduka, Selçuk Sultan'a ait olup ahşap bir şebeke ile çevrelenmiştir.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

SEYYİD VELÂYET HAZRETLERİ VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Karagömrük'te, Haydar mahallesi, Şair Balcı sokakta 2196. ada, 4. parselde yer almaktadır.

Seyyid Velâyet Hazretleri, büyük velilerdendir. Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) mübarek soyundandır. Asıl ismi, Seyyid Velâyet bin Seyyid İshak'tır. Sülalesi, Seyyid Muhammed Bâkır bin Zeynel'abidîn'e kadar ulaşmaktadır. 855/1451 senesinde Bursa'ya bağlı Kırmastı kasabasında doğdu. Zamanının âlimlerinden, aklî ve naklî ilimleri tahsil etti. Hadîs ilmini Molla Gürani'den okudu.

Seyyid Velâyet, Âşıkpaşa evlâdından Şeyh Ahmed Hazretleri'ne²⁵⁸ talebe oldu. Onun hizmetinde bulunup feyz aldı ve yüksek manevî derecelere kavuştu. Hocası Şeyh Ahmed'in kızıyla evlendi. Tasavvuf yolunda kemâle erdikten sonra, İslâm dinini ve Peygamber Efendimizin (s.a.v.) güzel ahlâkını insanlara anlatmak hususunda icâzet alıp, bu işle vazifelendirildi. 880/1475 senesinde hacca gitmek için yola çıkınca, Mısır'a uğradı. Orada Şeyh Seyyid Vefâ bin Seyyid Ebû Bekr Hazretleri'nin de sohbetlerinde bulundu. İrşad, insanlara hak ve hakikati anlatmak için icâzet aldı. Mekke-i Mükerrerme'de Şeyh Abdülmü'tî ile karşılaşp, âlimlerin ve tasavvuf ehli zâtların bulunduğu bir mecliste, Esmâ-ül Hüsnâ okumaya icâzet aldı. Seyyid Velâyet Hazretleri, ilk hacca gidişinden başka, iki defa daha hac ibadetini yerine getirdi. Yetmişbir yaşında 929/1522 yılında İstanbul'da vefat etti. Cenaze namazında, âlim ve sâlih birçok kimse bulundu. Şeyhülislâm Zenbilli Ali Cemâlî Efendi cenâze namazını kıldırdı. Vasiyeti gereği evinin yakınında bulunan mescidin bahçesine defnedildi. Seyyid-i Velâyet,

²⁵⁸ Şeyh Ahmed Hazretleri ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Âşıkpaşazâde ve Türbesi*

zahîrî ve mânevî ilimlerde yüksek derece sahibi, alim, fazîletli bir zat idi. Derin ilmi ve tasavvuftaki yüksek derecesiyle etrafına yıllarca feyz verdi. Sultanlar ve vezirler O'nu ziyarete giderlerdi. Bereketli ve feyzli sohbetleriyle, binlerce insanın Allahü Teâlâ'nın rızasına kavuşmalarına ve kemâle ermelerine vesile oldu. Yüksek haller ve kerametler sahibi olan Seyyid Velâyet Hazretleri, herkese iyi davranırdı. Güler yüzlü ve hoş sohbet idi. Birçok menkıbeleri vardır. Bunlardan birkaçı şöyledir.

Sultan II. Bayezid (Velî) Han²⁵⁹ ömrünün sonuna yakın; *Yerime, en lâîk olan Şehzade Yavuz'dur Sağlığımdayken saltanat vazifesini ona vereyim* diye, onu İstanbul'a davet etmiştir. Ancak, Şehzade Sultan Ahmed'in sevenlerinin ısrar etmesi üzerine, Sultan II. Bayezid (Velî) tereddüte düşmüştür. Bunun üzerine, Yavuz Sultan Selim, salih ve âlim zatlardan yardım ve dua istedi. Onun için birçok âlim zatın dergâhına giderek, onlardan dua etmelerini istedi. Sıra, Seyyid Velâyet Hazretleri'ne geldiğinde, Seyyid Velâyet Hazretleri, onu kabul etmemiştir. Yavuz Sultan Selim, Seyyid Velâyet Hazretleri'nden dua istemiş ve Padişah olup olamayacağını sormuştur. Seyyid Velâyet bir müddet cevap vermemiş ve daha sonra; *Üzülmene lüzum yok. Saltanat yakında sana nasib olacaktır. Ancak, pek uzun sürmeyecektir* buyurdu. Dediği gibi olup Yavuz Sultan Selim'in²⁶⁰ padişahlığı sekiz yıl sürdü.

Seyyid Velayet Hazretleri'nin sohbet meclisinde bir gün, Sümbül Sinan Efendi'nin²⁶¹ hastalanıp, vefat ettiği haberi söylenmiştir. Seyyid Velayet bu sözü kabul etmeyip, *Hayır Sümbül Efendi benden sonra vefat edip, benim cenaze namazımı kılacaktır.* demiştir. Dediği gibi Sümbül Sinan Efendi vefat etmemiştir. Ondan sonra vefat edip, cenaze namazında bulunmuştur.

Seyyid Velâyet Hazretleri, vefatından iki yıl kadar önce ağır bir inme hastalığına tutulmuştur. Dostları ve talebeleri ondan ümitlerini kesmişlerdir. O sırada gözlerini açıp onlara; *"Üzülmeyin dostlarım. Bugün, sabah güneş doğduktan sonra, ölüm meleği Azrail*

²⁵⁹ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Velî) ve Türbesi*

²⁶⁰ Geniş bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

²⁶¹ Sümbül Sinan Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sümbül Efendi ve Türbesi*

aleyhisselâm, Müftî Ali Çelebi'nin sûretinde bana geldi. Ruhumu teslim alacağını zannettim ve teslimiyet içinde ölüme hazırlandım. Azrail aleyhisselâm bana; " Hayır, ruhunu almaya değil, seni ziyarete geldim " diye teselli ettikten sonra gitti" demiştir. Seyyid Velâyet Hazretleri, bu olaydan sonra, iki yıl daha yaşayıp bu fani alemden ayrılmıştır.

Seyyid Velâyet Hazretleri Türbesi, Aşıkpaşa Camii yanındaki tekkesi içinde, Âşıkpaşazâde Türbesi'nin²⁶² yanında, Klasik Osmanlı tarzında inşa edilmiştir. İnşâ tarihi bilinmemektedir. Küfeki taşından, kare plan üzerine kubbe ile örtülü olarak yapılan türbenin duvarları alt ve üst pencere dizileri ile açılmıştır. İçte ve dışta oldukça sadedir. Süsleme ögesi yoktur.

Türbede; Seyyid-i Velâyet Hazretleri'nin yanısıra, eşi, oğlu ve halefi Derviş Muhammed ile birlikte, tekkenin şeyhleri olmak üzere toplam onbir kişi medfundur.

Derviş Muhammed Efendi; Seyyid Velâyet Hazretleri'nin oğlu olup babasının vefatından sonra, onun yerine Şeyh olmuştur. 942/1535 yılında vefat etmiştir.

Seyyid Ali Çelebi; Seyyid Velâyet Hazretleri'nin akrabasıdır. Kanûnî Sultan Süleyman Han devri Şeyhlerindendir.

* Ayrıca dergâha ve türbeye vakıfta bulunan Sufî Sultan Hâtun diye bilinen Fatma Hâtun'un da türbede medfun olduğu sanılmaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Büyük onarımı gerekmektedir. Onarılacak halkımızın ziyaretine açılmalıdır.

SIYAVUŞ PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp, Camii Kebir caddesinde 47. ada, 4. parselde yer almaktadır.

²⁶² Âşıkpaşazâde ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Âşıkpaşazâde ve Türbesi*

Siyavuş Paşa, Sultan III. Murad devri²⁶³ sadrazamlarındandır. Hırvat asıllı olan Siyavuş Paşa'nın doğum tarihi bilinmemekle beraber, 16. yy.'ın ilk yarısında doğduğu tahmin edilmektedir. Devşirme olarak, Osmanlı saray okulu olan Enderun'a alındı ve devlet adamı olması için yetiştirildi. 975/1567 yılında büyük imrahorluk görevine getirildi. 977/1569 senesinde yeniçeri ağalığı, daha sonra Rumeli Beylerbeyliği ve kubbe veziri görevine tayin edildi. 982/1574 yılında, Sultan II. Selim'in²⁶⁴ kızı Fatma Sultan (988/1580 yılında vefat etti ve babasının türbesine gömüldü) ile evlenerek saraya damat oldu. Zekası, yetenekleri ve yerinde kararlar vermesi sayesinde 990/24 Aralık 1582 tarihinde, Sultan III. Murad zamanında, sadrazamlık makamına getirildi. Bu görevde iken çeşitli sebeplerle üç defa azledildi. Ancak devletin kendisine duyduğu ihtiyaç sebebiyle 1002/1593 yılına kadar iki defa daha sadrazamlık makamına getirildi. Siyavuş Paşa 1011/1602 yılında vefat etti. Siyavuş Paşa, birçok hayır eserleri vakfetmiştir. Vakfiyeleri arasında; Üsküdar'da Mimar Sinan'a yaptırdığı sarayları, Tophane'deki çeşmeleri, ayrıca camileri, hamamları, kervansarayları, köprüleri bulunmaktadır.

Türbe, Siyavuş Paşa'nın sağlığında kendisi tarafından 990-992/1582-84 yılları arasında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Dıştan onaltıgen içten sekizgen planlı olup kesme küfeki taşından yapılmıştır. Tek kubbeli olup önünde bir revak bulunur. Tek gözlü revak iki mermer sütuna oturur. Sekiz dış cephe altta bir üstte bir olmak üzere iki pencere ile dışarıya açılmıştır. Pencereci iki cephe arasında kalan bir cephe penceresizdir. Pencereci ve penceresiz cepheler alternatif olarak birbirini takip eder. Alt pencereler mermer söveler içinde, dikdörtgen biçimli ve demir parmaklıklıdır. Sövelerin üzerinde mermerden sivri kemerli alınlıklar bulunur. Üst pencereler sivri kemerli olup petek şebekelidir. Türbenin cadde tarafındaki penceresi üzerinde yarım daire şeklinde bir kitâbe vardır. Kitâbede şunlar yazılıdır;

Güzin-i Vezirân Siyavûş Paşa / Ki cây olmuşdu ana sadr-ı â'la

²⁶³ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

²⁶⁴ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim Türbesi*

*Olub lûtfı bu mebzul hâsla âma/ Senâsın iderlerdi a'la vü edna
 İrüb nâghıhan ana emr-i İlâhi / İdüb imtisal-eyledi azmi ukba
 Urûc eyleyüp rûh-ı pâki alâya / Ana oldu gûlzar-ı firdevs me'vâ
 Didi intikâline târîh Hükmi / Siyavûş Paşa'ya adn oldu sükna
 - 1011 (M. 1602)*

Türbe avlusuna, caddeden açılan bir kapıdan girilmektedir. Kapının üzerinde çift renkli taştan *Amentü* duası yazılıdır. Türbenin içinde, kapının iki yanında, sıraltı dekorlu çini panolar vardır. İç portalın üzerinden başlayarak, alt pencerelerin üstünden türbenin duvarları çepeçevre dolayan çini ayet frizi uzanır. Payeleri bağlayan sivri kemerler arasında kalan, üçgen sahaların ortasına içleri ayet yazılı çini madalyonlar yerleştirilmiştir. Madalyonlarda *Allah, Muhammed, Çehâr Yâr-i Güzîn, Hasan* ve *Hüseyin* yazılmıştır. Alt pencereler üzerinde, dikdörtgen biçimli birer çini alınlık panosu bulunmaktadır. Kubbe kalem işleri ile süslüdür. Ayrıca türbenin dış cephesinde sağ tarafta, Paşa'nın ruhu için yapılmış bir çeşme vardır.

Türbede; ikisi ahşap sanduka, dokuzu mermer lahit olmak üzere, toplam onbir mezar vardır. Büyük ahşap sanduka Siyavuş Paşa'ya aittir. Ayrıca türbede, Siyavuş Paşa'nın eşi, *oğulları*; Sinan Bey (v:1007/1599), Ahmed Bey (v:989/1581), Abdülkadir Bey (v:990/1582), Süleyman Bey (v:994/1586), İbrahim Bey (v:996/1588) ile Paşa'nın diğer oğulları ve kızları medfundur.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

SOKOLLU MEHMED PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp, Camii Kebir caddesi üzeri, 52. ada, 13. parselde yer almaktadır.

Sokollu Mehmed Paşa, Osmanlı Devleti'ne faydalı hizmetlerde bulunmuş büyük devlet adamlarındandır. Kanûnî Sultan Süleyman²⁶⁵,

²⁶⁵ Geniş bilgi için, Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

Sultan II. Selim²⁶⁶ ve Sultan III. Murad²⁶⁷ devri sadrazamlarındandır. 912/1506 yılında, Bosna'nın Sokoloviç kasabasında doğdu. Şahinoğulları sülalesinden olup babasının ismi Cemaleddin Sinan Bey'dir. Onbeş yaşında iken orduya devşirme olarak alındı ve Edirne Sarayı'nda ilk eğitimine başladı. Dikkat çeken zekası ve yeteneği sayesinde genç yaşta kendisini kabul ettirdi ve daha sonra devlet adamı olarak yetiştirilmek üzere, Topkapı Sarayı'ndaki Enderun okuluna getirdi. Buradan kapıcıbaşılik göreviyle çıktı. Barbaros Hayreddin Paşa'nın ölümü üzerine H.953 (M.1546) senesinde kaptan-ı deryâlik ve Rumeli Valiliği görevine getirildi. Tameşvar Kalesi'nin alınmasında gösterdiği başarıdan dolayı vezir oldu. Şehzade Sultan II. Selim'in kızı İsmihan Sultan (v:H.993-M.1585) ile evlendi. Kanûnî Sultan Süleyman'ın son zamanlarında sadrazam olarak en yüksek makama yükseldi. Bu yeni görevinde göstermiş olduğu başarılı yönetimi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun güçlü durumunu devam ettirdi. Kanûnî Sultan Süleyman'ın ölümünden sonra, Sultan II. Selim ve Sultan III. Murad zamanında da sadrazamlık görevini sürdürdü. Bu görevinde iken İran Seferi'ne katıldı. Zigetvar Kalesi'nin fethi, Bosna ve Yemen'de çıkan ayaklanmaların bastırılması, Kuzey Afrika'daki Tunus'un fethi, Kıbrıs'ın fethi gibi önemli olaylar onun zamanında oldu. Ayrıca Süveyş Kanalı'nı ilk defa o açmak istedi ve bu maksatla Sudan'ı aldı. Venedik'lilerin, İnebahtı'nda Osmanlı donanmasını yakmalarına karşı, O'nun Venedik elçisine söylediği sözler çok meşhurdur. Paşa, Venedik elçisine; *Biz sizden Kıbrıs'ı almak suretiyle bir kolunuzu kopardık. Siz donanmamızı yakmakla bizim sakalımızı kesmiş oldunuz. Kol yerine gelmez, ancak sakal daha güçlü olarak yeniden biter demidir.* Bu sözünün doğruluğunu Kılıç Ali Paşa²⁶⁸ ile bir kış içinde büyük bir donanma kurarak ispatladı. Böylece, Osmanlı İmparatorluğu bu donanma sayesinde Akdeniz'deki hakimiyetini yeniden sağladı. Sokollu Mehmed Paşa, 987/12 Ekim 1579 yılında, görevi başında iken,

²⁶⁶ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

²⁶⁷ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

²⁶⁸ Kılıç Ali Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Kılıç Ali Paşa ve Türbesi*

kendisine dilekçe vermek için gelen bir deli tarafından şehit edildi. Bu büyük devlet adamının ölümüne göz yaşları dökmeyen kimsenin kalmadığı rivayet edilir. Sokollu Mehmed Paşa'nın ölümü ile Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükselme Devri de sona ermiştir. İnce ruhlu, yardımsever ve ileri görüşlü bir kişiliğe sahip olup, cami, medrese, çeşme gibi birçok hayır eserleri yaptırdı. Bunlara, İstanbul'da bulunan Kadirga ve Azapkapı'daki Mimar Sinan'a yaptırdığı camileri örnek gösterebiliriz.

Türbe Sokollu Mehmed Paşa tarafından, sağlığında 976/1568 yılında Mimar Sinan'a²⁶⁹ inşa ettirmiştir. Dışta sekizgen, içte onaltıgen planlı olan türbe, kesme taştan yapılmıştır. Revak cephesi haricindeki cepheler çift sıra pencereler ile teşkilatlandırılmıştır. Alt tarafta bulunan pencereler mermer söveli, üst sıradakiler sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Türbenin sol tarafında, türbe ve medresenin avlu kapısı bulunmaktadır. Çift söveli bu kapının üstünde, üç satır halinde yazılmış kitâbesinde şunlar yazılıdır;

*Şah Selim'e Vezir-i â'zam olan / Yâ'ni hem-nâm-ı mefhar-ı dü-cihân
Eyleyüb hâkır-ı şerife hutûr / Ayet-i Küll-ü men aleyha fan
Kıldı bünyâd o Hazret-i Paşa / Bir makâm-ı şerif-i âli-şân
Merkad-i pâki oldu evlâdın / Hur u gilmâna ravza-ı rıdvân
Didi bu dâr-ı cennet-âsâya / İki târîh idüb Nihâdi hemân
Bes makâm-ı latif cây-ı şerif / Türbei pâk-ı dâr-ı ehl-i cinân
- 976 (M.1568)*

Türbenin kapısı, iki kanatlı ve ahşap geçmeli olup kırmızı-beyaz lale motif tarzında kilit taşlarında teşkil olunan, oval kemerli bir niş içinde yer almaktadır. Türbenin içindeki alt pencereler tahta kapaklarla kapatılmıştır. Ancak pencerelerin, caddeye bakanlarından bir tanesinin tahta kapağı, 1990'lı yıllarda elektrik kontağından çıkan bir yangın neticesinde hasar görmüştür. Bu dikdörtgen pencerelerin üzerinde sivri alınlıklar yer almaktadır. Bu alınlıklar petek çerçevesidir. Üst kat pencereleri ise sivri kemerli olup renkli camlarla işlenmiştir. Türbenin

²⁶⁹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

üst kısmında bu sivri kemerli pencerelerin hemen üstünde başlayan bir çini ayet kuşağı, bütün kubbeyi dolaşmaktadır. Lacivert zemin üzerine beyaz sülüs hatlı çini ayet kuşağı, *Ayet-el Kürsî* ve diğer bir sûreyi ihtiva etmektedir. Türbenin kubbesi koyu kiremit kırmızısı zemin üzerine, beyaz kalem işi dekorlu olup rozet, palmet, rumî ve çiçek motifleriyle teşkilatlanmıştır. Türbedeki lahitlerin bazılarına, *Kelime-i Tevhid* yazılmış, bazıları da çiçek kabartmaları ile süslenmiştir.

Sokollu Mehmed Paşa Türbesi'nde; altı tanesi ahşap, on tanesi mermer lahit şeklinde, toplam onaltı sanduka vardır. Ahşap sandukalardan en büyüğü Sokollu Mehmed Paşa'ya aittir. Türbede; Sokollu Mehmed Paşa, Sokollu Hasan Paşa (v:1013/1604), Sokolluzade İbrahim Paşa (v:1031/1621), Sokolluzade Kurd Bey (v:974/1566), Sokolluzade Mahmud Bey, Sokolluzade Mustafa Bey, Sokollu Mehmed Paşa'nın kızı Safiyye Hanım Sultan (d:970/1562), Sokollu Mehmed Paşa'nın oğlu Sultanzade Pir Mehmed Bey oğlu Ali Bey (v:975/1567), Sokollu Mehmed Paşa'nın oğlu Sultanzade Ahmed Bey (v:974/1566), İbrahim Hanzade oğlu Defter Emîni Mehmed Bey (v:1077/1666), Mehmed Bey'in oğlu Ali Bey (v:1127/1715), Ali Bey'in oğlu Bahir İsmail Bey Efendi, Bahir İsmail Efendi'nin oğlu Ahmed Bey, Sokollu Mehmed Paşa'nın oğlu Mehmed Bey Şehittin (v:979/1571), Kasım Paşa'nın kızı Aynî Hâtun medfundur.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

SULTAN I. ABDÜLHAMİD HAN VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Bahçekapı'da, IV.Vakıf Han'ın karşısında 417. ada, 21. parselde yer almaktadır.

Sultan I. Abdülhamid, yirmiyedinci Osmanlı padişahıdır. Sultan III. Ahmed'in²⁷⁰, Rabia Şermî Sultan'dan (v:1145/1732) 5 Recep 1137/20 Mart 1725 tarihinde İstanbul'da doğan oğludur. 8 Zilkade 1187/21 Ocak

²⁷⁰ Geniş bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

1774 tarihinde büyük kardeşi Sultan III. Mustafa'dan²⁷¹ sonra kırkdokuz yaşında tahta geçti. Zamanında devam eden Rus harbinde ordunun yenilmesi üzerine, Ruslarla 1188/1774 yılında Kaynarca Anlaşması yapıldı. Memlekette çıkan isyanlar bastırıldı. Kırım'ın, Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, 1199/1784 yılında yeniden Ruslarla savaş başladı. Ordunun yenilmesi ve Ozi Kalesi'nin düşmesi haberini alan padişah üzüntüden şiddetli bir inme ile ertesi gün 11 Recep 1203/28 Mart 1789 tarihinde vefat etti. 1187-1203/1774-1789 yılları arasında onbeş sene saltanat sürdü. Sultan I. Abdülhamid'in vefatından sonra tahta, Sultan III. Selim²⁷² geçmiştir. Sultan I. Abdülhamid zamanında birçok ıslahat hareketi yapıldı. Yerli malı kullanmak mecburi edildi, İbrahim Müteferrika matbaası yeniden kullanıldı. Mühendishane-i Berr-i Hümayun (Bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi) açıldı. Ayrıca zamanında, Bahçekapı'da imaret, sebil, medrese ve kütüphaneden oluşan bir külliye ile Beylerbeyi'nde annesi için bir cami yaptırdı.

Türbe, Sultan I. Abdülhamid tarafından 1194/1780 yılında Mimar Tahir Ağa'ya yaptırılmıştır. Türbe yukarıda bahsedilen külliyenin içinde idi. Bu külliyenin bazı yapıları değişik sebeplerle ortadan kaldırılmış olup bugün sadece türbe kalmıştır.

Türbe köşeleri yuvarlatılmış kare planlı olup tamamen mermerden inşâ edilmiştir. Barok üslûptadır. Avluya geçit veren dış kapının üzerinde Sülûs hat ile *Ankebût Sûresi*'nin elliyedinci ayeti yazılmıştır. Türbeye giriş avludan revakla sağlanmaktadır. Revak üç gözlü olup yapının batısında yer alır. Türbe dıştan iki katlıdır. Katlar birbirinden düz komişli bir silme ile ayrılır. Altta ve üstte toplam yirmialtı pencere ile aydınlanır. Üstte mekânı kubbe örter. Giriş kapısı üzerindeki üç satır halinde, celî sülûs hat ile Hattat Mehmed Emin tarafından yazılmış 25 Zilhicce 1194/1780 tarihli kitâbe *Fecr Sûresi*'nin 27-30. ayetlerini içerir. Türbe içte kalem işleri ile süslüdür. Kuzey duvarı ortasındaki pencerenin yerine yerleştirilen ve *Resm-i Kadem-i Saadet* (Peygamber

²⁷¹ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

²⁷² Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

Efendimizin ayak izini) ihtiva eden pano, devrin zevkine uygun olup mermer işçiliğinin en güzel örneklerindendir. Pencere ve dolapların üzerinde, türbenin içini çepeçevre dolaşan yazı kuşağı yer alır. Mermere hak olunmuş, Sülüs hat ile yazılmış olan bu kuşakta *Mülk Sûresi* yazılmıştır. Bu kuşağın üzerinde ve levhada *Besmele* ve *Kelime-i Tevhid* yer alır. Pandantiflerde dairevî madalyonlar içinde *İsm-i Celâl*, *İsm-i Nebî*, *Çehar yâr-ı güzîn*", *Hasan* ve *Hüseyn* yazılmıştır. Göbekteki dairevi madalyonda ise *Yâ Âlimen bi-hâli aleyke ittikâli* diye okunan yazı dört defa tekrarlanmıştır.

Türbe içindeki Kadem-i Saadet'ten (Peygamber Efendimizin ayak izinden) dolayı ziyaretçisi çoktur. Çok kalabalık bir muhitte olduğundan, İstanbul'un önemli türbelerindendir.

Türbede, Sultan I. Abdülhamid'den ile birlikte, oğlu Sultan IV. Mustafa, Şehzade Ahmed (v:1192/1178), Şehzade Süleyman (v:1201/1786), Şehzade Mehmed (v:1199/1784), Şehzade Murad (v:1200/1785), Şehzade Mehmed Rüştü (v:1268/1851), Şehzade Abdülmecid, Şehzade II. Murad, Şehzade Beyazıd, Aynışah Sultan (v:1194/1780), Rabia Sultan (v:1194/1780), Melikşah Sultan (v:1196/1781), Mevhibe Sultan (v:1268/1851), Fatma Sultan (v:1200/1785), Alemşah Sultan (v:1200/1785), Emine Sultan (v:1205/1790), Saliha Sultan (v:1201/1786), Rabia Sultan (v:1196/1781), Emine Sultan (v:1224/1809) olmak üzere toplam yirmi kişi medfundur.

Sultan IV. Mustafa; Yirmidokuzuncu Osmanlı padişahıdır. Sultan I. Abdülhamid'in, Ayşe Saniye Perver Sultan'dan doğan oğludur. 1193/8 Eylül 1779 tarihinde doğdu ve 4 Cemaziyevvel 1223/16 Kasım 1808 tarihinde boğdurularak öldürüldü. 1222-1223/1807-1808 tarihleri arasında bir sene saltanat sürdü. Yerine Sultan II. Mahmud tahta geçmiştir.

Türbe ziyarete açıktır. Dış cephe temizliğinin yapılması gerekmektedir.

SULTAN ABDÜLMECİD VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Çarşamba'da, Yavuz Sultan Selim Camii Avlusu'nda, 1913 ada, 119. parselde yer almaktadır.

Sultan Abdülmecid, otuzbirinci Osmanlı padişahıdır. Sultan II. Mahmud'un²⁷³, Bezmiâlem Valide Sultan'dan (v:1269/1853) 1239/25 Nisan 1823 tarihinde İstanbul'da doğan oğludur. Babası Sultan II. Mahmud'un ölümü üzerine henüz onyediyi yaşında iken 18 Rebiyülevvel 1255/3 Temmuz 1839 tarihinde padişah oldu. O'nun zamanında batılılaşma süreci hızlandı. Sultan Abdülmecid, yeni gelişmeleri takip eder ve hemen devlet işlerinde tatbik edilmesini isterdi. Zamanında meydana gelen önemli olaylar; 1255/1839 yılında Gülhane Hattı Hümayunu okundu. 1256/15 Temmuz 1840 yılında Londra mukavelesi imzalandı. 1263/1846 yılında Mustafa Reşid Paşa²⁷⁴ sadrazamlığa getirildi. Aynı yıl Galata Köprüsü hizmete girdi. Birçok meslek okulları açıldı. 1265/1848 yılında Macar isyanı dolayısı ile Macaristan'dan çok sayıda ilticalar oldu. Aynı yıl Ruslarla Bab-ı Âli ve Baltalimanı anlaşması imzalandı. Eflak ve Boğdan'da ihtilâl oldu. Mübarek yerler meselesi ortaya çıktı. 1270/1853 yılında Rusya Harbi başladı. Sinop baskını oldu. 1271/1854 yılında Ruslar karada büyük kayıplar verdiler. Meşhur Silistre müdafaası yapıldı ve Ruslar bozguna uğradı. Yerköyü muharebesi kazanıldı. Fransa ve İngiltere de Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldılar ve Kırım'a çıkarma yaptılar. 1271/1855 yılında Sivastopol alındı. Telgraf ve demiryolu hatları yapıldı. 1273/1856 yılında Paris Anlaşması yapıldı. Ruslara karşı büyük menfaatler sağlandı. Sultan Abdülmecid, Dolmabahçe Sarayı'nı yaptırdı. Ortaköy'de bulunan Mecidiye Camii'ni inşâ ettirdi. Babası gibi verem hastalığına yakalanarak, 16 Zilhicce 1278/25 Haziran 1861 tarihinde otuzsekiz yaşında vefat etti. Yerine kardeşi Sultan Abdülaziz²⁷⁵ tahta

²⁷³ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²⁷⁴ Geniş bilgi için; Bknz. *Mustafa Reşid Paşa ve Türbesi*

²⁷⁵ Sultan Abdülaziz ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

geçti. Sultan Abdülmecid 1255-1278/1839-1861 tarihleri arasında yirmiiki sene saltanat sürmüştür. Çocuklarından; Sultan V. Murad²⁷⁶, Sultan II. Abdülhamid²⁷⁷ Sultan Mehmed Reşad²⁷⁸, Sultan Vahdeddin (Sd.1337-1341/1918-1922) padişah oldu.

Sultan Abdülmecid, ecdadı Yavuz Sultan Selim'i çok sever ve hürmet gösterirdi. Bu sebepten dolayı türbesini O'nun türbesinin yanına inşa ettirmiştir. Ancak türbesinin Yavuz Sultan Selim Türbesi'nden yüksek olduğunu görünce, kendi türbesine yıktırıp daha alçak olmak üzere tekrar bina ettirmiştir.

Türbe, Sultan Abdülmecid tarafından sağlığında, kesin olmamakla birlikte, Dolmabahçe Sarayı'nın mimarı Garabet Balyan'a 1271/1855 yılında yaptırılmıştır. Sekizgen planlı olup kesme taştan inşâ edilmiş, kubbeli bir yapıdır. Türbeye eskiden ahşap bir revaktan girilirmiş, ancak bu revak günümüze kadar gelememiştir. Girişte 1328/1910 tarihli Hattat Hülûsi imzalı *Sad Sûres*'nin 50.ayeti yazılmıştır. Giriş dışındaki her yüzünde altlı-üstlü pencereler yer almaktadır. Sultan Abdülmecid Türbesi dış görünümüyle İstanbul'daki padişah türbeleri arasında en sıradan örnektir. Türbenin içi süsleme bakımından zengindir. Türbenin içinde, alt kattaki pencereler düz atkılı, üsttekiler alttakilere göre daha küçük ve kaş kemerlidir. Kapı üzerinden başlamak üzere, Hattat Şefik Efendi tarafından celi sülûs hat ile sürme altın (zerendüt) tekniğiyle yazılmış sekiz ayet kitâbesi bulunmaktadır. Sağdan itibaren *Yusuf Sûres*'nin 96., *İsa Sûres*'nin 79., *Rahman Sûres*'nin 26-27-46., *Yusuf Sûres*'nin 62., *Hud Sûres*'nin 73., *Rahman Sûres*'nin 26. ayetleri yazılmıştır. Duvar köşelerinde celi sülûs hat ile *Esma-ül Hüsna*'dan *İsm-i Celal*, *İsm-i Nebî*, *Çeharyâr-ı Güzîn* ile *Hasan* ve *Hüseyin* isimleri yazılıdır. Kubbe iç bezemesi tüm yapının en özenli işçiliğini gösterir. Türbenin muhteşem avizesi Galata Mevlevîhanesi'nin kubbesine nakılmıştır. Padişaha ait gümüş şebeke Türk ve İslâm Eserleri Müzesi deposuna kaldırılmıştır. Sultan Abdülmecid'in sandukasındaki fes

²⁷⁶ Sultan V. Murad ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Cedid Havatin Türbesi*

²⁷⁷ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

²⁷⁸ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan V. Mehmed Reşad ve Türbesi*

üzerinde eskiden durmakta olan kıymetli sorguç daha sonra Topkapı Sarayı Müzesi'ne kaldırılmıştır Türbe, envanterine kayıtlı çok güzel levhalar İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü deposundadır.

Türbede, Sultan Abdülmecid ile oğulları; Şehzade Abdüssamet (v:1270/1855), Şehzade Seyfeddin (v:1271/1856), Şehzade Burhaneddin (v:1293/1876) olmak üzere toplam dört kişi medfundur.

Türbe ziyarete açıktır. 2003 yılında onarımı yapılmış olup bugün bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

Sultan Abdülmecid Türbesi'ne bitişik olarak iki küçük açık türbe daha vardır. Birinci türbe; Sultan Abdülmecid'in kızı ve Mahmud Celaledin Paşa'nın eşi Cemile Sultan'a (v:1332/1913), ikinci türbe ise Sultan Abdülmecid'in hanımlarından Servetseza Sultan'a (v:1295/1878) aittir.

SULTAN I. AHMED VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Sultanahmet'te, Mimar Mehmed Ağa caddesi No:2, 99. ada, 27. parselde yer almaktadır.

Sultan I. Ahmed ondördüncü Osmanlı padişahıdır. Sultan III. Mehmed'in²⁷⁹ Handan Sultan'dan (v:1014/1605) 999/28 Nisan 1590 yılında, Manisa'da doğan oğludur. 18 Recep 1012/22 Aralık 1603 yılında babasının ölümü üzerine ondört yaşında tahta geçti. Kanûni Sultan Süleyman'dan²⁸⁰ sonra devlet işleri ile bizzat kendisi uğraşan çok gayretli bir padişahı. Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri²⁸¹ başta olmak üzere daima, ilim ve irfan sahibi büyük zatlarla istişare eder, onlara akıl danışır. Sultan I. Ahmed, tahta çıktığı zaman Osmanlı Devleti, içte Celâli isyanları, doğuda İran, batıda Almanya ve müttefikleri ile savaş halinde idi. 1020/1611 yılında Celâli isyanları

²⁷⁹ Sultan III.Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Mehmed ve Türbesi*

²⁸⁰ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûni Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

²⁸¹ Geniş bilgi için; Bknz. *Aziz Mahmud Hüdâi Hazretleri ve Türbesi*

bastırıldı. İran yıldırıldı ve sonucunda Zitvatoruk Anlaşması imzalandı. 22 Zilkade 1026/22 Aralık 1617 yılında, İstanbul'da vefat etti. Sultan I. Ahmed; garip bir tesadüf sonucu; ondördüncü Osmanlı padişahı olmuş, ondört yaşında tahta çıkmış ve ondört sene saltanat sürdü. *Bahtî* mahlasıyla yazdığı şiirlerden oluşan bir divanı vardır. Cami, medrese, arasta, hünkar kasrı ve imaretten oluşan Sultan Ahmed Külliyesi (1026/1617) O'nun tarafından inşâ ettirildi. Yıkılmaya yüz tutan Kâbe duvarlarını, İstanbul'dan ustalar göndererek tamir ettirdi. Kâbe'nin kapısı üzerindeki kitâbe ile altın oluğu yeniletti ve ayrıca duvarları tutması için halis altın ve gümüşten onaltı kuşak yaptırıp Mekke'ye gönderdi. Ayrıca Eyyûb Sultan Türbesi'ne²⁸² yeni bölümler ekletti ve çeşitli hediyeler vakfetti.

Dindar bir insan olan Sultan I. Ahmed'in, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) Efendimize bağlılığı o kadar ileri idi ki, Efendimiz Hazretlerinin mübarek ayak izlerinin resmi içine bir şiir yazmış ve o şiiri kavuğunda ölünceye kadar taşımıştır. Aynı şiir Eyyûb Sultan Türbesi'nde bulunan Peygamber Efendimiz'in ayak izinin bulunduğu dolapta yer almaktadır. O şiir ise şudur:

Nola tacım gibi başımda götürsem daim.

Kadem-i resmini ol Hazreti Şahı Rusûlün.

Gül-i Gülzarı Nübüvvet, o kadem sahibidir.

Ahmeda durma yüzün sür kademine ol gülün.

Sultan I. Ahmed'in erkek çocukları; *Sultan II. Osman, Sultan IV. Murad, Sultan İbrahim*, Bayezid, Süleyman, Kasım, Mehmed, Hasan, Selim, Hanzade, Ubeyde, kız çocukları; *Gevherhan Sultan, Ayşe Sultan, Fatma Sultan, Atike Sultan*'dir.

Türbe, Sultan Ahmed Külliyesi'ne tahsis edilen paranın bakiyesi ile yapılmıştır. Türbenin inşâsına, Sultan I. Mustafa'nın²⁸³ emirleri ile

²⁸² Geniş bilgi için; Bknz. *Ebü Eyyûb el-Ensârî (Eyyûb Sultan) R.A. ve Türbesi*

²⁸³ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan I. Mustafa-Sultan İbrahim Türbesi*

başlanmış, Sultan II. Osman döneminde bitmiştir. Sedefkâr Mehmed Ağa'ya yaptırılan türbenin inşâsı 1028/1619 yılında bitmiştir.

Sultan I. Ahmed Türbesi, Klasik üslûpta olup kare planlı bir yapıdır. Kübik gövdenin bir kubbeyle örtülmesinden ibaret yapının ön kısmında üç birimli revak yer alır. Üç birimli revakın orta bölümü istiridye motifli bir mekerin taçlandığı niş içinde kapıya ayrılmıştır. Kapı kanatları fildişi ve sedef kakmalı olup künde-kârî tekniğinde yapılmıştır. Kanatlar üçer tablaya bölünmüş ve üsttekilere *Yâ müfettihal-ebvab-iftah lena hayrül-bab* (Ey kapılar açan Allah'ın, bize hayırlı kapılar aç) yazılmıştır. Giriş açıklığının üzerinde uzanan ve türbenin inşâ tarihini de gösteren üç satır halinde oniki kartuşa yazılmış kitâbede şunlar yazılıdır;

Hüsrev-i Cennet-mekan hakan-ı firdevs-i aşîyan

Daver-i Cemşid ferdray-ı hurşid i'tila

Yani Sultan Ahmed ol Şah-ı Süleyman kadr kim

Şahlar olurlar idi dergehine çehresa

Gördü kim bu alem-i fani değil Cay-i karar

Can atıp firdevse kıldı azm-i iklim-i beka

Şahbaz ruh-ı paki arşa pervaz eyledi

oldu cism-i pakine bu merkad-i ca dilguşa

Habgahın adn kıl ya Rab o şah-ı adilin

Cennet-i a'lada lutfunla müyesser kıl lika

Türbe-i ulyasının itmamına tarihdir

Türbe-i Sultan Ahmed evc-i i'lliyyin ola

1028. (M. 1619)

Tamamen mermerden kaplı cephelerde elliiki pencere vardır. En alt sıradaki pencereler mermer söveli, üsttekiler ise sivri kemerlidir. Kübik gövde bir sıra baklavalı korniş ile nihayetlenir. Kurşun kaplı kubbe, poligonal bir kasnağa oturtulmuştur.. Zemin kare tuğlalarla kaplıdır. Türbe, süsleme bakımından zengindir. İçi, 17. yy. İznik çinileri ile kaplıdır. Alt sıra pencerelerin üzerinde uzanan çini kitâbede lacivert zemin üzerine Sülûs hat ile *Mülk Sûresi* yazılmıştır. Kubbe göbeğinde ise *Fâtır Sûresi*'nin kırkbirinci ayeti yazılmıştır.

Türbede; Sultan I.Ahmed, Sultan II.Osman, Sultan IV.Murad ile Kösem Valide Sultan ile padişahların oğulları ve kızlarına ait olmak üzere toplam otuzaltı sanduka vardır.

Sultan II. Osman (Genç); Onaltıncı Osmanlı padişahıdır. Sultan I. Ahmed'in, Mahfiruz Haseki Sultan'dan (v:1029/1620), 1013/2 Kasım 1604 yılında, İstanbul'da doğan oğludur. 1 Rebiyülevvel 1027/26 Şubat 1618 yılında amcası Sultan I. Mustafa tahttan indirilince yerine padişah oldu. Çocuk yaşta olmasına rağmen mükemmel fikirleri vardı. Büyük Lehistan Seferi'ne bizzat katılarak Başkomutanlık yaptı. 8 Recep 1031/19 Mayıs 1622 yılında, onsekiz yaşında Yedikule Zindanları'nda boğduruldu. 1027-1031/1617-1622 yılları arasında beş sene saltanat sürmüştür. Aynı zamanda hattat ve şairdi. Meşhur bir beyti de şudur:

Niyetim hizmet idi saltanat ve devletime,

Çalışır hasıd ü bedhah acep nekbetime.

Sultan IV. Murad; Onyedinci Osmanlı padişahıdır. Sultan I. Ahmed'in, Kösem Sultan'dan, 1020/9 Temmuz 1611 tarihinde İstanbul'da doğan oğludur. Çok iyi bir tahsil gördü. Çok kuvvetli bir vücuda sahipti. 200 okkalık güzrleri rahatlıkla kaldırabiliyordu. Sultan II. Osman'ın katlettilmesinden sonra, ikinci kez tahta geçen Sultan I. Mustafa'nın tekrar tahttan indirilmesi üzerine 15 Zilkade 1032/10 Eylül 1623 yılında padişah oldu. Çok küçük yaşta padişah olduğu için bir müddet devlet işlerine bakamadı. 1034-1035/1624-25 yıllarında Anadolu'ya iki sefer yaptı. 1043/1633 yılında tütünü, 1044/1634 yılında içkiyi yasakladı. 1048/1638 yılında Bağdat'ı fethetti. 15 Şevval 1049/8 Şubat 1640 yılında yirmisekiz yaşında vefat etti. 1032-1049/1623-1640 tarihleri arasında onyedinci sene saltanat sürdü. Yerine, kardeşi Sultan İbrahim²⁸⁴ tahta geçmiştir. Çok değerli bir şair olan Sultan IV. Murad'ın, daha çocuk yaşta iken Bağdat'ı muhasara eden ve padişahı yardım isteyen sadrazama verdiği cevap çok meşhurdur:

Hafıza Bağdat'a imdad etmeye er yok mudur?

²⁸⁴ Sultan İbrahim ve Türbesi ile ayrıntılı bilgi için; Bknz. Sultan I.Mustafa-Sultan İbrahim Türbesi

Bizden istimdad edersin sende asker yok mudur?

Mahpeyker Kösem Sultan; Sultan I. Ahmed'in eşi ve Sultan IV. Murad ve Sultan İbrahim'in annesidir. Devlet işlerinde önemli roller oynamıştır. 1062/1651 yılında boğdurularak öldürülmüştür. Kösem Sultan 1050/1640 yılında Üsküdar'da, cami, medrese, darül-hadîs, sebil, çifte hamamdan oluşan Çinili Külliyesi'ni, Anadolu kavağı'nda, Valide Medresesi, mescitleri ile çeşmesini, Valide Han'ı Mescidi'ni, Çakmakçılar yokuşunda meşhur Valide Han'ını yaptırmıştır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü, Sultan I. Ahmed Türbesi'nin avlusunda faaliyet göstermektedir.

İstanbul Türbeler Müze Müdürlüğü'nün, Müze binası olmadığından dolayı pencere boşlukları vitrine çevrilmiş ve değişik türbelerden getirilen eserler bu vitrinde teşhir edilmektedir. Bu eserler şunlardır;

Eyyûb Sultan Türbesi'nden getirilen; 17. yy.'a ait işlemeli gümüş kandil, pirinç sebil taşı, Sakal-ı Şerif Kutusu ve bohçaları, 19. yy.'a ait rahleler, 14. yy.'a ait gümüş şamdan.

Sultan II. Mahmud Türbesi'nden getirilen; 19. yy.'a ait gümüş şamdan, 19. yy.'a ait Kur'an-ı Kerim, 19. yy.'a ait şamdan, 19. yy.'a ait Kâbe örtüsü, 19. yy.'a ait mum bileziği (Ön yüzünde; *Lailâhe İllâllah* arka yüzünde; *Muhammedür Resulüllah* yazılıdır).

Şeyh Yahya Efendi Türbesi'nden getirilen; 16. yy.'a ait kemer, 16. yy.'a ait Kâbe örtüsünden kemer, 16. yy.'a ait sarık, keşkül, 16. yy.'a ait namaz takkesi, pirinç şifa mühürleri, Sakal-ı Şerif kutusu ve bohçaları, sedef işlemeli Sakal-ı Şerif kutusu.

Karaca Ahmed Sultan Türbesi'nden getirilen; zikir tesbihi, 14. yy.'a ait Karaca Ahmed Sultan'ın takkesi,

Fatih Sultan Mehmed Türbesi'nden getirilen; mum makası, buhurdan.

Sultan Reşad Türbesi'nden getirilen; sedef işlemeli rahle ve çeşitli türbelerden getirilen 18-19. yy.'a ait pirinç şifa tasları.

SULTAN II. BAYEZİD (VELÎ) VE TÜRBEŚİ

Türbe, Eminönü, Beyazıt, Bayezid Camii avlusunda, 613. ada, 18. parselde yer almaktadır.

Sultan II. Bayezid (Velî), sekizinci Osmanlı padişahıdır. Fatih Sultan Mehmed'in²⁸⁵, Gülbahar Hâtun'dan²⁸⁶ 851/3 Aralık 1447 yılında Dimetoka'da doğan oğludur. Fatih Sultan Mehmed Han ilme çok önem verdiği için oğlu Bayezid'e, herşeyden önce kuvvetli bir tahsil vermeyi düşündü. O devrin meşhur âlimlerinde ders okutturdu ve bütün İslâmi ilimleri en iyi bir şekilde öğrettirdi. Şehzade Bayezid, yedi yaşında Amasya Sancak Beyliği'ne verildi. 4 Rebiyülevvel 886/3 Mayıs 1481 yılında Fatih Sultan Mehmed'in ölümü, Bayezid ile kardeşi Cem'i karşı karşıya getirdi. Bayezid, İstanbul'a gelmeden önce oğlu Korkud'u vekâleten tahta oturttu. İstanbul'a gelen Bayezid, babasının cenaze törenine katıldıktan sonra, 22 Rebiyülâhır 886/21 Mayıs 1481 yılında Topkapı Sarayı'nda, Divân-ı Hümâyûn toplanmış ve bu toplantıdan sonra Şehzade Korkud'un saltanatı babasına bıraktığı ilan edildi. Sultan II. Bayezid, kardeşi Cem Sultan ile saltanat için ondört sene mücadele etti. Yenilgiyi kabul eden Cem Sultan, Rodos Şovalyeleri'ne sığındı. (Cem Sultan, 901/25 Şubat 1495'te vefat etmiştir). Sultan II. Bayezid; Kilye ve Akkerman'ı fethetti. 889/1484-85 yılında Mısır Memlûkleri ile harbe girdi. Devrinde, Belgrad üçüncü defa kuşatıldı ve tarihte ender görülen Abdina Zaferi elde edildi. Denizden İspanya'ya sefer açıldı. Endülûs Müslüman devletinin yardımına gönderilen bu donanma kıyı şehirlerine baskınlar düzenledi. Karşısına çıkacak bir devlet olmadı. Osmanlı devleti tarihinde, akıncıların Avrupa'nın içlerine kadar akınlar düzenlediği devir bu devirdir. 888/1483 yılında sayılı deniz savaşlarından olan Sapienza Deniz Zaferi kazanıldı. 906/1500 yılında İnebahtı fethedildi. Koron, Modon ve Navarin kaleleri alındı. Tahta çıktığında 2.214.000 km² olan Osmanlı topraklarını 2.375.000 km²'ye

²⁸⁵ Fatih Sultan Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

²⁸⁶ Gülbahar Hatun ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Gülbahar Hatun ve Türbesi*

çıkardı. Sultan II. Bayezid (Velî), oğullarının en kudretlisi olarak kabul ettiği Şehzade Selim'in (Yavuz Sultan Selim) ısrarlı hareketleri karşısında tahttan, 7 Safer 918/24 Nisan 1512 yılında ferâgat etti. 886-918/1481-1512 seneleri arasında otuzbir yıl saltanat sürdü. Dimetoka Sarayı'nda oturmak istedi ve bu maksatla yola çıktı. Yolda rahatsızlandı ve Dimetoka'ya varmadan, Havsa kasabasının ABalar köyünde 918/26 Mayıs 1512 tarihinde vefat etti. Cenazesi, İstanbul'a getirildi ve kendi yaptırmış olduğu Bayezid Camii'nin yanına gömüldü. Daha sonra üzerine bir türbe yaptırılmıştır. Sultan II. Bayezid'e, padişahlığında ibadete ve hayır işlerine yöneldiğinden dolayı, *Velî* lâkabı takılmıştır. İstanbul, Amasya, Edime, Osmancık, Geyve ve Saruhan'da pek çok hayrat yaptırmıştır. *Adlî* mahlâsıyla şiirler yazan Sultan II. Bayezid'in bir de divanı vardır.

Sultan II. Bayezid'in erkek çocukları; Mahmud, Ahmed, Şehinşâh, *Selim (Yavuz Sultan Selim)*, Mehmed, Korkud, Abdullah, Alimşah, kız çocukları; Aynışah, Gevher Mülük Sultan, Hatice Sultan, Selçuk²⁸⁷ ve Hüma Hâtun'dur.

Türbe 919/1513 yılında, Sultan II. Bayezid'in oğlu Yavuz Sultan Selim (Selim I) tarafından, Mimar Hayreddin'e yaptırılmıştır. Sekizgen planlı, küfeki taşında inşâ edilmiş, tek kubbeli bir yapıdır. Kubbe, sekizgen sağır bir tanbur üzerine oturmaktadır. Türbenin önünde, sonradan eklenmiş, Bursa türbelerinde olduğu gibi kuzey tarafta olan ak mermerden yapılmış revak yer alır. Üç gözlü revağın gerisindeki basık kemerli açıklıktan geçilerek girilen türbe, içte de sekiz kenarlı olup köşeler sonraki onarımların bir sonucu olarak yumuşatılmıştır.

Sultan II. Bayezid Türbesi, altı-üstlü onbeş pencere ile aydınlatılmıştır. Dıştaki cephelerde pencere silmelerinde yeşil renkli mermer kullanılmıştır. Türbe süsleme bakımından çok zengindir. Türbenin içinde, altta yer alan pencereler düz atkılı ve mermer söveli olup herbirinin değişik örnek gösteren çatma tarzında hazırlanmış ahşap kanatları mevcuttur. Bu kanatların üst kısmında dikdörtgen

²⁸⁷ Selçuk Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Selçuk Sultan ve Türbesi*

çerçeveler içine rumîlerle süslenmiş, ayetler, hadisler, dualar ve Kelâm-ı Kibarlar yazılmıştır. Kapının üst tablasında yer alan hadiste; *Nebî aleyhisselâm şöyle buyurdu: Dünya âhiretin tarlasıdır* yazılıdır. Kapının iki yanında oval madalyonlar içinde, ortada düğüm yapan Müsenna tarzında Esmâ-i Hüsna'dan *Yâ Hannân* yazılmıştır. Pencere kapakları üzerinde, girişin sağından itibaren birincide; *Her insan ölümü tadacaktır-Yeryüzünde bulunan her şey fânîdir*, ikincisinde; *Dünya bir saattir, onu taatle geçir*, üçüncüde; *Kelime-i Tevhid*, dördüncüde; *Dünyanın değeri mal ile, ahiretin kıymeti ise âmelledir*, beşincide; *Zikrin efdali Lâilâhe illallah, duanın efdali ise Elhamdülillah'dır*, altıncıda; *Dün ben senin gibi idim, yarın sen de benim gibi olacaksın*, yedincide; *Ey halimi bilen, sana güveniyorum* okunur. Duvar satırlarının muhtelif yerlerinde *Esmâ-ül Hüsna* yazılmıştır.

Sultan II. Bayezid Türbesi'nin kapı kemerinin üstünde boya ile *Besmele* yazılmıştır. Çok zengin oymalar ile işlenmiş, geçmeli kapı kanatları, ayrıca altın yaldızlı madeni kaboşonlar ile süslenmiş ise de çoğu günümüze kadar gelememiştir. Türbenin içinde geç devir kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Türbenin içindeki sanduka, türbenin kapladığı alana göre çok büyük tutulmuştur. Sandukanın etrafı sedef işli şebekeyle çevrilmiştir. Sandukanın üstüne gümüş simle işli bir puşîde ve kâbe örtüleri konulmuştur.

Türbede Sultan II. Bayezid tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Onarımı yapılmış olup bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

SULTAN II. MAHMUD VE TÜRBEŞİ

(Sultan II. Abdülhamid Türbesi)

Türbe, Eminönü, Çemberlitaş, Divanyolu caddesi, 239. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Sultan II.Mahmud, otuzuncu Osmanlı padişahıdır. Sultan I.Abdülhamid'in²⁸⁸, Nakşidil Valide Sultan'dan²⁸⁹, 1200/20 Temmuz 1785 tarihinde doğan oğludur. Devrin padişahı olan III.Selim²⁹⁰, II.Mahmud'un öğrenimine bizzat önem vermiştir. Sultan IV.Mustafa'nın²⁹¹ öldürülmesi üzerine 4 Cemaziyevvel 1223/28 Haziran 1808 yılında yirmiüç yaşında padişah oldu. Osmanlı İmparatorluğu'nun karışık bir devrinde tahta geçmiştir. 1223/1808 yılında ayaklanan asiler, Alemdar Mustafa Paşa'yı öldürdüler. 1227/1812 yılında Ruslarla Bükreş Antlaşması yapıldı. 1237/1821 yılında Yunan İhtilâli oldu ve binlerce sivil halk öldürüldü. 1242/1826 yılında Yunan ihtilâli bastırıldı. Yeniçeri Ocağı, Şeyhülislâmın fetvası, ulemâ sınıfı, asker ve halkın ayaklanmasıyla tamamen kaldırıldı. Tarihçiler bu olaya *Vak'ay-ı Hayriye* (Hayırlı Olay) adını vermişlerdir. 1243/1827 yılında Rus Savaşı başladı. 1255/1829'da Edirne Anlaşması yapıldı. 1247/1831 ve 1255/1839 yıllarında Mısır isyanları oldu. Sultan II. Mahmud uğraşmış olduğu hadiselerin tesiriyle verem oldu ve otuzbir sene saltanat sürdükten sonra 17 Rebiyülevvel 1255/30 Haziran 1839 tarihinde vefat etti. Yerine büyük oğlu Sultan Abdülmecid²⁹² tahta geçti. Sultan II. Mahmud, birçok yeni okul açtı. İstanbul'daki cami, türbe ve tekkelerin tamirini yaptırdı. Unkapanı Köprüsü de O'nun zamanında yapıldı. Mekke-i Mükerrreme'de bir medrese yaptırdı ve Mescid-i Aksa'yı tamir ettirdi. Hattat, bestekâr ve şairdir. *Adlî* mahlâsıyla şiirler yazmıştır.

²⁸⁸ Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan I. Abdülhamid Han ve Türbesi*

²⁸⁹ Geniş bilgi için; Bkz. *Nakşidil Valide Sultan ve Türbesi*

²⁹⁰ Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

²⁹¹ Sultan IV. Mustafa ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi*

²⁹² Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

Sultan II. Mahmud'un erkek çocukları; *Sultan Abdülmecid*, *Sultan Abdülaziz*, dört adet Ahmed isimli şehzade, Bayezid, Abdülhamid, Süleyman, Mehmed, Murad, Nizameddin, Mehmed, Abdullah, Osman, kız çocukları; Emine Sultan, Hamide Sultan, Hayriye Sultan, Şah Sultan, Saliha Sultan, Ayşe Sultan, Atike Sultan, Fatma Sultan, Münire Sultan, Fatma Sultan, Mihrimah Sultan, Adile Sultan²⁹³'dir.

Türbenin yapımı için resmî görevlendirmeler, Sultan II. Mahmud'un ölümünden sonra 1255/5 Temmuz 1839 tarihinde yapılmış ve 1256/11 Kasım 1840 yılında türbenin ve ona bağlı yapıların açılışı yapılmıştır. Mimarları, Ebniye-i Hümayun kalfalarından Ohannes Dadyan ve Boğos Dadyan'dır. Yapının malî ve idarî işlerinin sorumlusu (bina emini) Bekir Abdülhalim Efendi'dir.

Sultan II. Mahmud Türbesi, ampir uslûpta olup sekizgen planlı, kubbeli bir yapıdır. Dışı tamamen som mermerdendir. Her cephede bulunan pencereler, yuvarlak kemerler içindedir. Kemerlerin üstünde dışarı doğru kıvrımlı yaprak şeklinde kilit taşı bulunmaktadır. Türbeye, bir koridordan girilmektedir. Bu koridorda bugün, ilk Türk Müzesi'nde sergilenen eserlere ait fotoğrafların yer aldığı bir sergi bulunmaktadır. Sağlı-sollu odalardan sonra asıl türbe kısmına girilmektedir. (Soldaki oda da, Nef-i Fidan Türbesi²⁹⁴ bulunmaktadır.) Türbenin kapısı ceviz ağacından yapılmıştır. İçte kapı üstü panoda celî sülüs hatla mermer siyah zemine altın varak ile *Rahman Sûresi*'nin 26-27. ayeti yazılmıştır. Türbenin kubbesi, alçı kasetli dekorasyonu ile Panteon benzeri uygulamanın bir tekrarıdır. Kubbe kasnağı fazla yüksek değildir. Kubbe ile kasnak arasında alçı kabartma tekniğiyle siyan zemine altın varak ile *İsm-i Celâl*, *İsm-i Nebî*, *Çehar yâr-ı Güzîn* ile *Hasan ve Hüseyin* yazılıdır. Kubbenin hemen alt kısmında yeşil zemin üzerine altın yaldızlı celî sülüs hatla *Mülk Sûresi* yazılmıştır. Dışta olduğu gibi pencereler yuvarlak kemerli olup üzerinde yine kilit taşı bulunmaktadır. Yalnız pencere yanındaki duvar payelerin gövdeleri dıştakilerden farklı olarak yivlidir ve başlıklara doğru kıvrık beşer yapraktan meydana gelmiştir.

²⁹³ Adile Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Adile Sultan ve Türbesi*

²⁹⁴ Nevfidan Kadın Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Nevfidan Kadın ve Türbesi*

Kubbeye çerçeve içine alınmış alçı kabartma çiçekler ve çelenkler görülür. Kasnakta yarım daire şeklinde kemer içinde kabartma armalar bulunur. Türbede medfun bulunan üç padişaha ait olan sandukalar, sırma işlemeli kadife örtüleri özenli bir el işçiliği ile yapılmıştır.

Türbede; Sultan II. Mahmud, Sultan Abdülaziz, Sultan II. Abdülhamid ve hanedana mensup kişilere ait olmak üzere toplam onsekiz sanduka bulunmaktadır.

Sultan Abdülaziz; Otuzikinci Osmanlı Padişahıdır. Sultan II. Mahmud'un, Pertevniyal Valide Sultan'dan²⁹⁵, 1246/8 Şubat 1830 tarihinde İstanbul'da doğan oğludur. Ağabeyi Sultan Abdülmecid'in²⁹⁶ vefatından sonra 16 Zilhicce 1277/25 Haziran 1861 yılında padişah oldu. Memleketin imarı için birçok çalışmalar yaptırmıştır. 1280/1863 yılında Mısır ve 1284/1867 senesinde Avrupa seyahatlerine çıktı. 1286/1869 yılında Süveyş Kanalı açıldı. 1288/1871 yılında Mithat Paşa, Sadrazam oldu. Fakat iki ay sonra azledildi. 1291/1874 yılında Hüseyin Avni Paşa, Sadrazam oldu. Bir yıl sonra o da azledildi. Meydana gelen karışıklıklar ihtilale döndü ve Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek intihar süsü verilerek 6 Cemaziyelevvel 1293/30 Mayıs 1876 yılında öldürüldü. Onbeş sene saltanat sürüp, kırkaltı yaşında şehit edilen Sultan Abdülaziz, babasının türbesine defnedildi. Çok çalışkan, gayretli, dindar birisi olan Sultan Abdülaziz, aynı zamanda bestekâr, şair ve ressamdı.

Sultan II. Abdülhamid, Otuzdördüncü Osmanlı Padişahıdır. Sultan Abdülmecid'in, Tirimüjgan Kadın Efendi'den (v:1269/1852), 1258/21 Eylül 1842 tarihinde, İstanbul'da doğan oğludur. Devrinin en kıymetli âlimlerinde, çok iyi bir tahsil yaptı. Ağabeyi, Sultan V. Murad'dan²⁹⁷ sonra, 10 Şaban 1293/31 Ağustos 1876 yılında tahta çıktı. Amcası Sultan Abdülaziz'in intihar edip, etmediğini tesbit ettirmek için bir mahkeme kurdurdu ve kurulan mahkemede; Hüseyin Avni Paşa, Mithat

²⁹⁵ Pertevniyâl Valide Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Pertevniyâl Valide Sultan ve Türbesi*

²⁹⁶ Sultan Abdülmecid ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

²⁹⁷ Sultan V. Murad ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Cedid Havatin Türbesi*

Paşa ve daha bazılarının öldürttüklerini tesbit ettirdi. Bunun üzerine Mithat Paşa'nın idamını, Gazi Osman Paşa²⁹⁸ ve Ahmed Cevdet Paşa gibi büyük dahiler bile istemiş olmalarına rağmen idam cezasını müebbet hapse çevirdi. Osmanlı İmparatorluğu'nu otuzüç yıl yönettikten sonra Meclis-i Mebûsan kararıyla 6 Rebiyülevvel 1327/27 Nisan 1909 tarihinde tahttan indirilen Sultan II. Abdülhamid, ailesiyle birlikte Selanik'e gönderildi. 1331/1 Kasım 1912 yılında İstanbul'a geldi ve Beylerbeyi Sarayı'na yerleşti. 1337/10 Şubat 1918 yılında öldü ve dedesi Sultan II. Mahmud'un türbesine defnedildi. Sultan II. Abdülhamid 1293-1327/1876-1909 yılları arasındaki saltanatı boyunca birçok icraatta bulunmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır; Polis teşkilatını geliştirdi. Askeri dikimevleri, tersaneler, feshaneler kurdurdu. İstanbul ve İzmir limanlarını tesis ettirdi. Tahta çıktığı zaman 252 milyon altın borcumuzu, tahtı bıraktığı zaman 30 milyon altına indirdi. Gureba Hastanesi, Hamidiye Etfal Hastanesi, Yıldız Askeri Hastanesi o devirde hizmete girdi. Arkeoloji, Askeri Müze, Yıldız Müzesi, Yıldız ve Beyazıt kütüphaneleri hizmete girdi. Kuduz Müeesesesi o devirde açıldı ve bugünkü Darülaceze yine o devirde hizmete girdi.

Türbede yukarıda söz edilen üç padişahın başka;

Sultan Abdülaziz'in, oğlu Veliahd Yusuf İzzeddin Efendi (d:13 Safer 1272/1855, v:26 Rebiyülevvel 1333/1914, oğlu Şevket Efendi (d:1284/1867, v:17 Cemaziyelevvel 1317/1899), kızı Saliha Sultan (v:1259/1843), kızı Kâmile Sultan (v:1314/1896), eşi Dürr-ü Nev Kadın Efendi (v:16 Cemaziyelevvel 1313/1895), torunu Ömer Faruk Bey, kızları Emine Sultan, Münire Sultan (v:1337/1918),

Sultan II. Abdülhamid'in, eşi Saliha Naciye Hanım (v:26 Cemaziyelahir 1342/1923),

Sultan II. Mahmud'un, kızı Atike Sultan (v:1267/1850), eşi Bezm-i Alem Valide Sultan (v:23 Recep 1269/1852), kız kardeşi Esmâ Sultan (v:2 Recep 1264/1847), kızı Hatice Sultan (v:1258/1842), kız kardeşi

²⁹⁸ Gazi Osman Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Gazi Osman Paşa ve Türbesi*

Hibetullah Sultan (v:2 Şevval 1257/1841), kızı Fatma Rebia Sultan (v:1988),

Sultan Reşad'ın; torunu Mahmud Namık Bey, -Ömer Faruk Bey ile aynı mezarda medfundur- (Osmanlı hanedanından olan bu zatlar Mısır'da vefat etmiş olup 1977 yılında bu türbeye nakledilmişlerdir.)

Türbe ziyarete açıktır. Türbenin ve haziresinde yer alan mezartaşlarının onarımı 2003 yılında yapılmış olup bugün bakımlı bir durumdadır. Hazirede İlk Türk Müzecisi Ahmed Fethi Paşa, Sait Halim Paşa'nın da medfun bulunduğu yüzelliye yakın mezar vardır.

SULTAN III. MEHMED VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü ilçesinde, Sultanahmet semtinde, Ayasofya Müzesi bahçesinde yer almaktadır.

Sultan III.Murad'ın,²⁹⁹ Safiye Sultan'dan doğan oğlu Mehmed, sancağa çıkarılan son şehzade olarak Manisa'ya gönderildikten oniki yıl sonra, babasının ölümü üzerine İstanbul'a dönerek Osmanlı tahtını devralmıştır. 16 Cemaziyelevvel 1003/27 Ocak 1595'de türbeler ziyaretine çıkıp Eyyüb Sultan Türbesi'nde³⁰⁰ kılıç kuşandıktan sonra yöneticilerin ve ulemanın teşviki ile Macaristan Seferi'ne çıkmıştır. Bu seferde Eğri Kalesi'nin alınması sebebiyle, kendisine *Eğri Fatihi* şanı verilmiştir. Zamanında, yolsuzluklar, kıtlıklar ve hayat pahalılığı İstanbul'da hayatı zorlaştırırken, cephelelerden de yenilgi haberleri gelmektedir. Sultan III.Mehmed 18 Recep 1012/21 Ekim 1603 tarihinde beklenmedik bir şekilde vefat etmiştir.

Ertesi gün gerçekleştirilen merasiminin ardından Ayasofya'da babasının türbesinin yanına defnedilen Sultan'ın mezarı üstüne oğlu ve halefi Sultan I.Ahmed'in³⁰¹ emri ile türbesi inşâ ettirilmiştir. 1013/1604

²⁹⁹ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

³⁰⁰ Eyyüb Sultan Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Eyyüb Sultan ve Türbesi*

³⁰¹ Sultan I.Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I.Ahmed ve Türbesi*

yıl sonlarında başlayan türbe inşâatı oldukça uzun sürmüş ve ancak 1017-1018/1608-1609 yıllarında tamamlanabilmiştir. Dönemin başmimarı olan Dalgıç Ahmed Ağa'nın bu yapıda payı bulunduğu sanılmaktadır.

Yapıda çift konstrüksiyonlu tasarım şeması sekizgen plan üzerine uygulanarak Ayasofya türbelerinde görülün geleneksel tasarım devam ettirilir. Ancak 18. yüzyılda yenilediği anlaşılan revak kısmının iki yanına türbe olarak kullanılan mekanlar ilave edilmiştir. Köşeleri saçağa kadar uzanan sütunçelerle yumuşatılan gövde mermer kaplı olup malzeme Marmara Adası'ndan getirtilmiştir. Cepheleri, ince silmelerin oluşturduğu çerçeveler içinde alt katta mermer söveli, üst katlarda ise kemerli ikişer pencere teşkilatlandırır. Saçak seviyesinde de mukarnaslı bir silme ve tepelikli bir kuşakla taçlandırılan gövdeye doğrudan oturan dış kubbede de, kubbeler arasındaki hacmi aydınlatan dört pencere bulunur.

Ortada kubbe, yanlarda ise aynalı tonozlarla örtülü üç birimli revakın duvarlarının çinilerle kaplı olduğu, kapı çevresinde görülen parçalardan anlaşılmaktadır. Yan bölümlerin duvar yüzeylerinde, çinilerin bulunması gereken panolar kalem işleri ile süslenmiş, üstlerindeki kemerlerin aynalarına da manzara resimleri işlenmiştir. Üstte, istiridye kabuğu şeklinde dolgulanmış kavsaranın taçlandığı niş içindeki kapının üstünde, sultan türbelerinde görmeye alışık olmadığımız ölüm manzumesini içiren kitâbe bulunur. Sonradan yenilen kapıların üzerinde de *Ankebût Süres*'nin 57.ayeti okunur.

İçte köşelerin önüne yerleştirilen sütunlara oturan kemerlerin pandantifler vasıtasıyla taşıdığı iç kubbenin belirlediği alanı kuşatan galeri ile Kanunî Sultan Süleyman Türbesi'nden³⁰² itibaren görülen düzen tekrar edilmiştir. Girişin üzerinde bulunan mahfilde aynı geleneğe işaret eder. Kapının iki yanında yer alan dolaplar ve mahfile çıkışı temin eden merdivene açılan kapı dışında, dışta görülen düzenin aynısını içte de tespit etmekteyiz. Alt katta pencerelerin ve dolapların

³⁰² Kanunî Sultan Süleyman ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. Kanunî Sultan Süleyman ve Türbesi

araları yeşil renkli düz çinilerle oluşturulmuş panolarla değerlendirilmiştir. Bunun üzerinde, yapıyı çepeçevre dolanan çini ayet kuşağı, *Besmele* ile birlikte *Cuma Suresi*'nin tamamını ihtiva eder. Lacivert zemine beyaz renkli sülüs hatla işlenen surenin Mehmed adlı bir hattatın elinden çıktığını kitâbesinden öğrenmekteyiz. Çini kaplamanın üstünde duvar yüzeylere kalem işleri ile bezenmiş olup nebati örgelerin dolguladığı şemse şeklindeki madalyonların yoğun şekilde kullanıldığı görülür. Ayrıca pendentif yüzeylerine isimler ihtiva edene dairevi madalyonlar ve kubbe içine de ayetler ve *Esmâ-ül Hüsnâ*'yı içiren yazılar işlenmiştir.

İç kubbenin belirlediği alanda ondört sanduka bulunmakta olup en önde bulunanı Sultan III.Mehmed'e aittir. Yanında halefinin annesi Handan Sultan'ın (v:1014/1605) sandukası bulunur. Diğerleri ise sultanın kızları ve kızkardeşlerine aittir. Sonradan türbe haline getirilen mekanda da Sultan III.Murad ile Sultan I.Ahmed'in kızları gömülüdür.

SULTAN V. MEHMED REŞAD VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp, Boyacı Sokak, 118. ada, 19. parselde yer almaktadır.

Sultan V.Mehmed Reşad, otuzbeşinci Osmanlı padişahıdır. Sultan Abdülmecid'in, Gülcemal Kadın Efendi'den (v:1268/1851) 1260/2 Kasım 1844 tarihinde, İstanbul Çırağan Sarayı'nda doğan oğludur. Sultan II. Abdülhamid'in kardeşidir. Yedi yaşında annesini, onyediyasında babasını kaybetti. Çok iyi bir eğitim gördü. Ağabeyi, Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi üzerine, onbeş yaşında, 6 Rebiyülevvel 1327/27 Nisan 1909 yılında padişah olmuştur. Devrinde idareye hiç tesiri olmuyordu. Devletin yönetimi daha ziyade paşaların elindeydi. Zamanında; Meşrutiyet ilan edildi. 1328/1910 senesinde Arnavut İsyanı bastırıldı. 1331/1912 yılında Balkan Harbi başladı. 1333/1914 yılında Almanların safında Birinci Dünya Savaşı'na girildi. 1335/1916 yılında Çanakkale'yi geçemeyeceklerini anlayan İngiliz ve Fransız kuvvetleri geri çekildiler. 1336/1917 yılında yapılan anlaşma ile Rusya; Kars, Batum ve Ardahan'dan çekildi. Sultan V.Mehmed Reşad

24 Ramazan 1336/3 Temmuz 1918 yılında İstanbul'da, yetmişdört yaşında vefat etti ve türbesine defnedildi. Çok kuvvetli Şark ve İslâm kültürüne sahipti. Tarih kitaplarını okumayı severdi. Fakirler ve hastalara çok yardım ederdi. Mevlevî tarikatına bağlı idi. İyi niyetli bir padişah olan Sultan V.Mehmed Reşad 1327-1336/1909-1918 yılları arasındaki saltanatı boyunca hiç kimse hakkında idam hükmü imzalamamıştır.

Türbeyi, Sultan V. Mehmed Reşad sağlığında, Mimar Kemaleddin'e 1332/1913-14 yılında yaptırmıştır. Türbe Neo Klasik üsluptaki tek padişah türbesi olmakla birlikte, sur dışında yer alan tek padişah türbesi ve aynı zamanda en son inşâ edilen türbelere aittir.

Sultan V. Mehmed Reşad Türbesi, Osmanlı mimarisinde yeni bir sanat anlayışı olan, Neo Klasik üsluptadır. Sekizgen planlı olup kesme küfeki taşından inşâ edilmiş, tek kubbeli bir yapıdır. Yapı zeminden oldukça yüksek bir kaideye oturtulmuştur. Türbeye bu yüzden dolayı on basamaklı, mermerden yapılmış bir merdivenle çıkılmaktadır. Dışta köşeler, yarım silindir duvar payeleri ile renklendirilmiştir. Gövdeye, kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerde hücreler eklenmiştir. Kapı ve pencere döşemeleri beyaz mermerdendir. Kapının üzerinde niş içinde karşılıklı yazılmış *Sâd Sûresinin* ellinci ayeti olan *Cennâti adnim müfettehaten Lehümü'l ebvâb* (Kapıları onlara açılmış Adn cennetleri vardır) yazılmıştır. Nişin üstünde *Besmele* hak edilmiştir. Bu yazıyı Ömer Vasfî Efendi yazmıştır. Bu yazının altında türbenin inşâ tarihi 1332/1913-14 yazılıdır. Her cepheye; altta birer, üstte ikişer küçük olmak üzere ondört pencere açılmıştır. Sivri kemerli alt pencereler birer atkı ile ikiye bölünmüş, ancak alınlık dolgunsuz bırakılmıştır. Türbenin zemini mermer döşemelidir. Kubbenin tepesinde bir alem bulunmaktadır. Türbe içte Klasik Osmanlı tarzında, zengin bir süslemeye sahiptir. Türbenin içi üst sıra pencerelerin altına kadar çinilerle kaplıdır. Çiniler, 20 yy. başında Kütahya'da yapılmış olup desenleri 16. yy çinilerinin kopyasıdır. Çini panoların üzerinde *Besmele* ve *Fecr Sûresi*'ni içeren lacivert zemin üzerine beyazla yazılmış yazı kuşağı yer alır. Çini süslemeleri, Kütahyalı Hafız Emin Efendi yapmıştır.

Türbenin kalem işleri, altın zemin üzerine kırmızı, mavi gibi parlak renklerin çok zengin kullanıldığı bir renk uyumu içindedir. Altın ve gümüş ağırlıklı süsleme göz kamaştırmaktadır. Pencerele, vazodan çıkan laleleri yansıtan çok renkli vitraylarla süslenmiştir. Sultan Reşad'ın sandukasının etrafı pirinç şebeke ile çevrilmiş olup Esmâ-ül Hüsna'dan *Yâ-Lâtîf* ve *Yâ-Hâfız* yine pirinçten yazılmıştır.

Türbede; Sultan V.Mehmed Reşad ile birlikte, Kâm-res Kadın (v:1340/1921) ve Necmeddin Efendi'ye (d:1295/1878 - v:1332/1913) ait toplam üç sanduka bulunmaktadır.

Kâm-res Kadın, Sultan V.Mehmed Reşad'ın baş kadınıdır. Sultan Reşad'ın şehzadeliği sırasında 1290/1873 yılında Ziyaeddin Efendi'yi dünyaya getirmiştir. 1340/1921 yılında Kuruçeşme Sahil Saray'ında vefat etmiştir.

Necmeddin Efendi, Sultan V.Mehmed Reşad'ın, Dürrüaden Kadın'dan (v:1327/1909) 1295/1878 yılında doğan oğludur ve 1332/1913 yılında vefat etmiştir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarıma ihtiyacı vardır.

SULTAN III. MURAD VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü ilçesinde, Sultanahmet semtinde, Ayasofya Müzesi bahçesinde yer almaktadır.

Sultan II.Selim'in³⁰³ Nurbanu Sultan'dan olan en büyük şehzadesi Murad, Manisa Sancağı'nda vali iken babasının ölüm haberini almış ve maceralı bir yolculuğun ardından saraya ulaşarak 8 Ramazan 982/22 Aralık 1574 tarihinde saltanatı devralmıştır. Saltanatında Osmanlı İmparatorluğu'nun nüfuz ve egemenlik sınırları genişletilmeye çalışılmış, ancak o da babası gibi seferlere çıkmaktan kaçınmış, hatta İstanbul dışına kadar dahi çıkmamıştır. Sadrazam Sokollu Mehmed

³⁰³ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

Paşa'yı³⁰⁴ yerinde bırakarak saltanının ilk yıllarında devlet işlerine fazla ilgilenmemiştir. Ancak Paşa'nın 987/1579 tarihinde öldürülmesi ekonominin bozulması, ilk enflasyonun yaşanması, rüşvetin, yolsuzlukların artmasını ve iç karışıklıkların başlamasına sebep olmuştur. 1003/1594'te rahatsızlanan Sultan III.Murad tedavilere sonuç vermemesi üzerine 6 Cemaziyelevvel 1004/16 Ocak 1595 tarihinde vefat etmiştir. Şehzadesi Mehmed'in (Sultan III.Mehmed)³⁰⁵ Manisa'dan gelerek tahta oturmasının ardından düzenlenen merasim ile Ayasofya'da hazire haline getirilen alanda babasının türbesinin yanına, ondukuz şehzadesiyle birlikte defnedilir.

Sultan III.Murad'ın mezarı üstünde, halefinin emri ile Başmimar Davud Ağa tarafından türbesinin inşâsına başlanır. Ancak, gömü yerinin seçimindeki hata türbenin tasarımını bozduğu gibi tamamlanmasını da geciktirmiş ve türbe 1008/1599 yılında, Davud Ağa'nın ölümü üzerine başmimar olan Dalgıç Ahmed Ağa tarafından tamamlanabilmiştir.

Türbe altıgen plan şemasına sahip ise de, revakın yerleştirildiği kenarın iki ucundaki kırılmalardan dolayı ortaya çıkan kenarlarla bozuk sekizgene dönüşür. Ayrıca, Sultan II.Selim ve Şehzadegân³⁰⁶ türbelerinin arasındaki alana yerleşen yapının simetrisi bozulduğu gibi, Şehzadegân Türbesi'nin bir kenarı da kesmiştir. Tasarım şeması bakımından Kanunî Sultan Süleyman³⁰⁷ ve Sultan II.Selim türbelerindeki çift konstruksiyonlu şemanın altıgen altyapı üzerine uygulanmış bir varyantıdır.

Girişin yer aldığı kuzeydoğu kenarı, gövdeden dışarıya kuvvetle fırlamakta ve kornişe kadar yükselmekte ve her biri tonozlarla örtülü üç bölümlü revak yer almaktadır. Revak kısmında, dar bir niş içindeki kapının her iki yanında kalan duvar yüzeyleri çini panolarla

³⁰⁴ Geniş bilgi için, Bknz. *Sokollu Mehmed Paşa ve Türbesi*

³⁰⁵ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III.Mehmed ve Türbesi*

³⁰⁶ Şehzadegân Türbesi ile ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şehzadegân ve Türbesi*

³⁰⁷ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanunî Sultan Süleyman ve Türbesi*

kaplanmıştı. Bunların üzerinde yer alan kemer aynaları da yazılar içeren çini panolar ile kaplanmış olmakla birlikte, soldaki bugün mevcut değildir. Giriş kapısının kapakları sedef işçiliğinin en güzel örneklerinden olup türbeyi tamamlayan Dalgıç Ahmed Ağa'nın eseridir. Revakın aynalı tonozlarının, kufî yazıları, çiçek ve yapraklarla bezeli özgün kalem işleri ise 1978'deki restorasyonda ortaya çıkarılmıştır.

Diğer cepheler altı mermer söveli üçlü pencere grupları, üstte ise dikdörtgen çerçeveler içine alınmış, ortadaki daha yüksek olmak üzere palmet şeklinde renkli mermerlerle geçme tarzında örülmüş sivri kemerli üçlü pencere grupları ile teşkilatlandırılarak binaya görsel bir hareketlilik kazandırılmıştır. Köşelere yerleştirilen mermerden, yuvarlak sütunlar dönüş hareketin yumuşatır. Gövde mermer levhalarla kaplı olup ayrıca palmetli bir dizinin taçlandığı mukarnaslı kornişlerle sınırlanır. Bunun üzerinde yükselen geniş kubbe kasnağında kubbeler arasındaki hacmi aydınlatan üç pencere açılmıştır.

Türbe içte de dıştaki kenar sayısını tekrarlar. Çift kubbe ile örtülü olan yapıda iç kubbe, köşelerin önüne yerleştirilen mukarnaslı başlıklı mermer sütunlara dayandırılan sivri kemerlerle taşınırken, sekilerle belirlenmiş bir galeri ortaya çıkmıştır. Türbe içi dıştaki pencere düzenini tekrar etmekle birlikte giriş bulunduğu kenarın iki ucundaki kırılmış kenarlara birer pencere, bitişik duvarlara ise iki dolap ve bir pencere açılmıştır. İç mekanda, alt pencerelerin aralarına değişik çini panolar alternatif olarak yerleştirilmiş olup üst kısmında da tepelik desenli çinilerin taçlandığı çini ayet kuşağı yer alır. Tüm duvarları kateden ayet kuşağı beyaz renkli sülüs hat ile *Besmele* ile *Tebâreke Suresi*'nin tamamını ihtiva etmektedir. Kubbeye geçiş bölgesinde de celi sülüs hat ile, merkezde düğümlenir şekilde istiflenmiş *Esma-ül Hüsnâ*'nın tamamını içeren çini madalyonlar kullanılmıştır. Tüm yapıyı süpürgelik seviyesinde çepeçevre dolanan çiniler ise alışlageldiği gibi taş desenleri ile dekore edilmiştir. Bu yapı için özel olarak tasarladığı anlaşılan çini süslemelerde uygulamanın da çok başarılı olduğu görülmektedir.

Çini kaplamanın üstündeki kısımlar kalem işleri ile süslenmiş olup ikinci ve üçüncü sıra pencerelerin arasındaki satırlara merkezde düğümlenen ve alternatif olarak tekrarlanan *Esmâ-ül Hüsna*'yı içeren iki dairevi madalyon işlenmiştir. Pandantiflerdeki çini panolarla olan benzerlikleri, her iki süsleme unsuru arasında ilişki kurmaya çalışıldığına işaret etmektedir. Kubbe göbeğinde, *Allah* ve *Muhammed* isimlerinin tekrarlandığı kufi bir şerit ile çevrelenen, *Besmele* ile birlikte *Fâtiha Suresi*'nin istiflendiği bir madalyon yer alırken, etekte dolanan lotus ve palmye yapraklarından oluşan diziye kadar rumî istifleri ile doldurulmuştur.

Türbede; Sultan III.Murad ve hasekisi Safiye Sultan (v:1012/1603) ile birlikte toplam elli kişi gömülüdür. Medfunlar arasında Sultan III.Murad'ın kızları Fatma, Ayşe, Fahri ve Mihribân sultanlar ile yirmi şehzadesi, Sultan III.Mehmed'in iki kızı ve üç şehzadesi, Sultan I.Ahmed'in şehzadesi Kasım ve Sultan İbrahim'in bir şehzadesi ile iki kızı medfundur.

Türbe ziyarete kapalıdır. 2004 yılından itibaren restorasyon çalışmalarına başlamıştır.

SULTAN I.MUSTAFA-SULTAN İBRAHİM TÜRBESİ

Türbe, Eminönü ilçesinde, Sultanahmet semtinde, Ayasofya Müzesi bahçesinde yer almaktadır.

Sultan I.Ahmed'in³⁰⁸ ölümü, Osmanlı saltanatının geleneksel veraset sistemini değiştiren bir olaya da neden olmuş ve ölen padişahın büyük şehzadesi yerine, hayatta olan kardeşi tahta geçirilmiştir. Babadan oğula geçen Osmanlı Saltanat geleneğinden, bu değişiklik ile ailenin erkek üyesine geçmek üzere ekberiyet esası gündeme gelmiştir.

Ağabeyinin yerine Osmanlı tahtına geçen Sultan I.Mustafa, akli dengesinin yerinde olmayışı sebebiyle üç ay sonra 14 Zilkade 1027/26

³⁰⁸ Sultan I.Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan I.Ahmed ve Türbesi*

Şubat 1618 tarihinde tahttan indirilmiş, yerine geçen Sultan II.Osman'ın³⁰⁹ boğdurulması üzerine 8 Recep 1031/19 Mayıs 1622 yılında ikinci kez tahta çıktı. Ancak dengesiz hareketlerini sürdüren Sultan I.Mustafa'nın ikinci saltanatı da epey sorunlu geçmiş ve dirayet gösterememesi sebebiyle karışıklıklar almış yürümüştü. Devletin ileri gelenlerinin teşviki ile 15 Zilkade 1032/10 Eylül 1623 tarihinde ikinci kez tahttan indirilen Sultan I.Mustafa, ölüm tarihi olan 1049/1639'a kadar Topkapı Sarayı'ndaki dairesine kapatıldı.

Sultan İbrahim, Sultan I.Ahmed'in, Mahpeyker Kösem Sultan'dan 1024/5 Kasım 1615 tarihinde İstanbul'da doğan oğlu olup Sultan IV.Murad'ın kardeşidir. Tahta çıkıncaya kadar kapalı bir odada tutulduğundan dolayı sinirleri çok buzuktu. 25 yaşında 16 Şevval 1049/9 Şubat 1640 tarihinde tahta çıktı. Aynı yıl Kara Mustafa Paşa'yı sadrazamlıktan azlederek, Mehmed Paşa'yı göreve getirdi. 1055/24 Haziran 1645 Aya-Todari adasındaki Turlulu Kalesi fethedildi. Sırasıyla Hanya, Kisomo, Aprikomo, Milipotamo, Resmo kaleleri fethedildi. 1057/1647 yılında Kara Musa Paşa sadrazamlığa getirildi. 18 Recep 1058/8 Haziran 1648 tarihinde çıkan isyanda, padişah olma yeterliliğine sahip olmadığı gerekçesiyle tahttan indirildi ve yerine oğlu Sultan IV.Mehmed³¹⁰ padişah oldu. O'nu tahttan indirenler, kurtulur ve tekrar tahta geçip kendilerinden hesap sorar düşüncesiyle 1058/18 Ağustos 1648 yılında öldürüldü ve Sultan I.Mustafa'nın türbesine defnedildi. Uzun süre mahpus kalması sebebiyle yerince kararlar veremedi. Ancak devletini kalkındırmak için uğraşmış iyi niyetli bir padişahı.

Sultan I.Mustafa'nın 1049/1639 yılındaki ölümü, nereye gömüleceği hususunda bir kararsızlık yaşanmasına neden olur. Mevcut türbelere gömülmesi istenmeyen sultan için yeni bir türbe yaptırma olanağı bulunmadığından, o günlerde yağhane olarak kullanılan Ayasofya'nın eski vaftizhane binasına gömülmüş, üzeri de hasbahçeden getirilen toprakla örtülmüştür. Bizans Dönemi'ne ait olan bu yapı, Ayasofya'dan daha önceki bir tarihte, muhtemelen de V. ya da VI. yüzyılda inşa

³⁰⁹ Sultan II.Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I.Ahmed ve Türbesi*

³¹⁰ Sultan IV.Mehmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

edilmiştir. Kare planlı tuğla gövdeye kasnaksız olarak oturtulan kubbe ile örtülü binanın üstyapısı sekizgen bir kuruluş arz eder. İçte ise köşelere yerleştirilen yarım daire planlı eksedralar mekânı genişletirken, bunları taçlandıran yuvarlak kemerlerle üstyapının sekizgen planlı taşıyıcı sistemi ortaya çıkar. 1049/1639'da yapının türbeye dönüştürülmesi gündeme geldiğinde vaftiz teknesi çıkarılmış, bazı cephesinde yer alan Bizans Dönemi'ne ait çapraz tonozlu üç birimden oluşar narteksi, kapısı bir Hâcet penceresine dönüştürülmek suretiyle kapatılarak yapıya dahil edilmiştir. Türbeye girişi hazireden yapılması gerekliliği yüzünden kapatılan bu kapının yerine, karşısındaki duvarda yer alan eksedralardan birine başka bir kapı açılmıştır. Önüne 18. yüzyıla ait ahşap bir sundurma yerleştirilen, tonozlu derin bir eyvan içinde bulunan kapısının dışında, alt katta görülen mermer söveli dikdörtgen pencerelerin de aynı süreçte açıldığı anlaşılmaktadır. Üstyapıda görülen oldukça büyük boyutlu, yuvarlak kemerli pencereler ise yapının özgün tasarımına aittir.

İç mekanda eksedralar dışında kalan duvar yüzeyleri yuvarlak kemerli sathi nişlerle genişletilmiş olup doğudakinde, yapının özgün tasarımından kalma apsiz yer alır. Kuzeydeki nişin içinde de yapıyı, Ayasofya'ya bağlayan kapı olduğu anlaşılan, ancak 1049/1639'da pencere haline getirilen açıklık bulunur. Bunu iki yanındaki eksedralarda, yine aynı dönemde açıldığı anlaşılan dolaplar görülür. Türbeye dönüşüm sürecinde yapının iç yüzeylere tümüyle sıvanarak kalem işleri ile süslenmiştir. Apsisin kemerlerinde görülen freskolar ilk yapıdan kalma olup 1982-1983 yıllarındaki restorasyonda ortaya çıkarılmıştır.

Türbede Sultan I.Mustafa'dan başka, Sultan I.İbrahim, Sultan I.Ahmed'in kızları Hanzade ve Atike (v:1071/1660) sultanlar ile Sultan IV.Murad'ın kızı Esmahan Kaya Sultan (v:1070/1659) ve Sultan İbrahim'in kızı Ayşe Sultan (v:1071/1660) ile Sultan IV.Mehmed'in 1090/1679'da ve Sultan II.Ahmed'in 1126/1714'de küçük yaşlarda vefat eden İbrahim adlı şehzadeleri de gömülmüştür. Kimlikleri tespit

edilemeyenlerle birlikte türbede gömülü olanların sayısı onsekize yükselmiştir.

Türbe ziyarete kapalıdır. 2004 yılında başlanan restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

SULTAN III. MUSTAFA-III. SELİM TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Lâleli, Ordu caddesinde, Lâleli Külliyesi sınırları içinde, 913. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Sultan III. Mustafa, yirmialtıncı Osmanlı padişahı olup Sultan III. Ahmed'in³¹¹, Mihrimah Sultan'dan, 1130/28 Ocak 1717 tarihinde doğan oğludur. İyi bir eğitim gördü. Amcasının oğlu olan Sultan III. Osman'ın³¹² vefatı üzerine 1171/1757 yılında kırk yaşında tahta çıktı.

Sultan III. Mustafa ilk defa, geleneğin dışına çıkarak cülus bahşişi dağıtmadı. Zamanında; 1182/1768 yılında Ruslarla savaş başladı. 1188/1774 yılında Kaynarca Anlaşması ile bu savaş son buldu. Birçok toprak kaybı oldu. Yunanlılar ise Mora'da ihtilâl yaptılar. Rus savaşının üzüntüsünden hastalanan Sultan III. Mustafa onyediyedi sene saltanat sürdükten sonra, elliyaşında 1188/21 Ocak 1774 tarihinde vefat etti ve sağlığında yaptırmış olduğu türbesine defnedildi. Yerine kardeşi, Sultan I. Abdülhamid³¹³ tahta geçmiştir. Sultan III. Mustafa, Lâleli Külliyesini 1173-1177/1759-1763 tarihleri arasında inşâ ettirdi. Çok çalışkan ve cömert bir insan olan Sultan III. Mustafa, şiirde büyük bir kabiliyete sahipti. *Cihangir* mahlâsıyla yazdığı şiirleri vardır. Meşhur şiirlerinden biri şudur;

*Yıkılıpdur bu cihan sanmaki bizde düzele,
Devlet-i çerh-i deni verdi kâmu müptezele.
Şimdi ebvâb-ı saadetle gezen hep hezele,*

³¹¹ Sultan III. Ahmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

³¹² Sultan III. Osman ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan ve Türbesi*

³¹³ Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi*

İşimiz kaldı hemân merhamet-i Lem Yezel'e

Sultan III. Selim, yirmisekizinci Osmanlı padişahıdır. Sultan III. Mustafa'nın, Mihrişah Valide Sultan'dan³¹⁴ (v:1220/1805), 1175/24 Aralık 1761 tarihinde doğan oğludur. Amcası, Sultan I. Abdülhamid'in vefatından sonra, yirmisekiz yaşında 11 Recep 1203/7 Nisan 1789 yılında tahta çıktı. Bu sırada Fransız İhtilâli meydana geldi. Avrupa çok karışık bir halde idi. 1207/1792 yılında Avusturya ile Zıştovi, 1207/1792 yılında da Rusya ile Yaş Anlaşması yapıldı. 1208/1793 yılında askerî yeniliklere önem veren Sultan III. Selim, Yeniçeri Ocağı yerine *Nizam-ı Cedid* adı verilen bir askerî teşkilat kurdu. 1204/1789 yılında Napolyon'un Mısır'a saldırmasıyla, Fransa ile savaş başladı. 1214/1799 yılında Rusya ve İngiltere ile ittifak yapıldı. Napolyon'a karşı meşhur Akka müdafaası yapıldı. Cezzar Ahmed Paşa, Mısır'da Fransızlara boyun eğdirdi. 1216/1801 yılında Fransızlar, Mısır'ı mecburen boşalttı. 1217/1802 yılında Fransa ile Paris Anlaşması yapıldı. 1221/1806 yılında Sırp İhtilâli oldu ve Ruslarla savaş başladı. 1222/1807 yılında Kabakçı İhtilâli oldu. Bu ihtilâl ile Sultan III. Selim tahttan indirildi. Bir süre sonra 1223/28 Temmuz 1808 tarihinde, kırkaltı yaşında şehit edildi ve babasının türbesine defnedildi. 1203-1222/1789-1807 yılları arasında onsekiz sene saltanat sürdü. Zamanında bir çok imar hareketi yapıldı. Mühendishane, Kumbarahane ve Selimiye Kışlası'nı yaptırdı. Selimiye Kışlası'nın yanında, Selimiye Camii'ni; bir okul, bir muvakkithane, çeşme ve sebille birlikte 1219/1804-5 tarihleri arasında inşa ettirdi. Eyüp Camii yeniden tamir edildi ve Eyyûb Sultan Türbesi'nin³¹⁵ kapıları gümüşten yapıldı. Konya'da Mevlâna Türbesi'nin kubbesini ve Anape Kalesi'ni tamir ettirdi. Zamanında harp sanayi ve deniz ticareti gelişti. Dindarlığı ve vatan sevgisi ileri derecede olan Sultan III. Selim musikî ile de meşgul oldu. Musikîde en büyük doğu bestekârları arasında sayılırdı. Aynı zamanda şairdir. Şiirlerini *İlhamî* mahlâsiyla yazmıştır. Kırım'ın Rusların eline geçtiğinde şu içli mısraları söylemiştir;

³¹⁴ Geniş bilgi için, Bknz. *Mihrişah Valide Sultan ve Türbesi*

³¹⁵ Geniş bilgi için; Bknz. *Ebü Eyyûb el-Ensârî (R.A.) ve Türbesi*

*Kalalım mı kılıç altında öyle
 Oturmak dinimizde var mı böyle
 Esir etmiş nice Tatarı bir bir
 Kırım Rusya'da kalsın mı söyle
 Ol Moskof'tan varıp öcüm alayım
 Ya düşman içre helâk olam şöyle*

Türbe cami, imaret, sebil, muvakkithane, han, hamam ve dükkânlardan müteşekkil olan Lâleli külliyesi içinde olup 1177/1763 yılında Sultan III. Mustafa tarafından, Mimar Tahir Ağa'ya yaptırılmıştır. Türbeye avlu giriş kapısından girilir ve kapısın üstünde celi sülüs hatla, Mehmed Vasfî tarafından *Fecr Sûresi*'nin 27-30.ayetleri yazılmıştır. Türbe, ongen planlı olup tek kubbeli, kesme taştan inşa edilmiş, Barok üslûbunda bir yapıdır. Türbenin üç cephesi caddeye bakmaktadır. Önünde üç gözlü revak bulunan ongen gövdenin kurşun kaplı bir kubbeye örtülmesinden ibarettir. Türbe dıştan mermerle kaplanmıştır. Mekân alt ve üst pencerelerle aydınlatılmıştır. Alt tarafta yer alan dokuz pencere daha özenle yapılmıştır. Bu pencereler demir parmaklıklarla çevrilmiştir. Dışta türbenin giriş kapısının üstündeki celi sülüs hatla yazılmış *Ankebût Sûresi*'nin 57.ayeti Mehmed Vasfî imzalıdır. İçte kapının üstünde yine aynı hattat tarafından mermere koyu yeşil zemine kabartma harflerle altın varakla *Haşr Sûresi*'nin 2.ayeti yazılmıştır. Giriş açıklığının sağında ve solundaki üzer kenardaki altı pencere düz atkılidir. Caddeye bakan güneydeki üç pencere ise basık kemerli olup köşelikleri, mermerden kabartma olarak yaprak ve çiçek motifleri ile süslüdür. Türbe süsleme bakımından zengindir. Türbenin içinde yer alan birinci kat pencereler yayvan kemerlerle çevrilidir. Pencere aralarında 16. yy. sıraltı tekniğiyle yapılmış, mercan kırmızısı, mavi ve beyaz renklerin hakim olduğu çiniler yer almaktadır. Pencerelerin üzerini Mehmed Vasfî imzalı, aynı teknikle Zümer Sûresi'nin 49-53, 73-75 ile Saffât Suresi'nin 180-182. ayetleri yazılmış ayet kuşağı dolanmaktadır. Revakı örten kubbeye ve tonozlarda kalem işleri vardır. Duvarlarda gömülü iki dolap yer alır. Türbede medfun bulunan Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim'e ait sandukaları, sedef kakmalı, ahşap

korkuluklar çevirmektedir. Sandukaların üzerindeki puşîdelerde, türbede medfun şahısların adları yazılıdır.

Türbede, Sultan III. Mustafa'ya, Sultan III. Selim'e ve Sultan III. Mustafa'nın şehzadeleri ve kızlarına ait toplam sekiz sanduka yer almaktadır;

Hibetullah Sultan; Sultan III. Mustafa'nın kızıdır. 1172/1759 tarihinde doğmuş ve 1175/1762 yılında üç yaşında vefat etmiştir.

Mihrimah Sultan; Sultan III. Mustafa'nın kızıdır. 1176/1762 tarihinde doğmuş ve 1176/1763 tarihinde vefat etmiştir.

Mihrişah Sultan; Sultan III. Mustafa'nın kızıdır. 1176/1762 tarihinde doğmuş ve 1182/1768 tarihinde altı yaşında vefat etmiştir.

Şerife Havva Hanım Sultan; Sultan III. Mustafa'nın torunudur. Nişancı Seyyid Mustafa Paşa'nın, Şah Sultan'dan³¹⁶ (Sultan III. Mustafa'nın kızı) 1195/1780 tarihinde doğan kızıdır. Aynı yıl vefat etmiştir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Kısmen onarılmış olan türbenin, büyük onarımı gerekmektedir.

Türbenin haziresinde, müstakil türbede Adilşah Kadın medfundur. Sultan III. Mustafa'nın eşi olan Adilşah Kadın, 1179/1765 yılında Beyhan Sultan'ı, 1182/1768 yılında Hatice Sultan'ı dünyaya getirdi. 1219/1804 yılında vefat etti.

SULTAN II. SELİM (SARI SELİM) VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü ilçesinde, Sultanahmet semtinde, Ayasofya Müzesi bahçesinde yer almaktadır.

Kanunî Sultan Süleyman'ın³¹⁷ Haseki Hürrem Sultan'dan³¹⁸ 931/1524 yılında doğan oğlu Selim, büyük şehzade olmamasına rağmen babasının ölümünde tek varis olduğu için 15 Rebiyülevvel

³¹⁶ Şah Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Şah Sultan ve Türbesi*

³¹⁷ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanunî Sultan Süleyman ve Türbesi*

³¹⁸ Hürrem Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Haseki Hürrem Sultan ve Türbesi*

974/30 Eylül 1566 tarihinde onbirinci Osmanlı padişahı olarak tahta oturmuştur. Sekiz yıllık saltanatında hiç sefere çıkmayan ve problemlı bölgelere serdâr tayin eden Sultan II.Selim, Sokollu Mehmed Paşa'yı³¹⁹ tam yetki ile sadarete bırakarak devlet işleri ile de uğraşmamayı tercih etmiştir. İstanbul'da vefat eden ilk Osmanlı sultanı da odur. Saltanatının son yıllarında rahatsızlanan Sultan II.Selim, hekimlerin bütün çabalarına rağmen 1 Ramazan 982/15 Aralık 1574'te vefat etmiş, ancak ölümü şehzadesi Murad'ın (Sultan III.Murad)³²⁰ tahta çıkışına kadar gizli tutulmuştur. Padişahın naaşı, Sultan III.Murad'ın tahtına çıkış tarihi olan 8 Ramazan 982/22 Aralık 1574 tarihine kadar bekletilmiş ve cülûs töreninin ardından yapılan defin merasimi ile, namına inşâ ettirdiği külliye Edirne'de olduğu için onarımını yaptırdığı Ayasofya'nın yanında oluşturulan bahçeye şehzadeleri ile birlikte defnedilmiştir.

Bu tarihte türbenin henüz inşâ edilmediği ve sultanın bir otağ içine konan tabutunun ertesi gün bulunduğu yere gömüldüğü bilinir. Türbenin kapısı üzerinde yer alan çini inşâ kitâbesine göre 984/1576-1577 yıllarında tamamlandığı anlaşılmakla birlikte, türbe inşâatının daha önce başladığı sayılır. Zira Sultan II. Selim 981/1573'te Mimar Sinan'ı³²¹ Ayasofya'nın onarımı ve bazı ilaveler yapması için görevlendirdiğinde, muhtemelen caminin çevresinde yapılaşmanın engellenmesi amacıyla batıdaki alan, sultanın türbesinin inşâsı için bir hazine haline getirilmiştir.

Türbe, köşeleri hafifçe kesilmiş kare plan üzerine, köşelerdeki yarım kubbelere geniş bir kasnak vasıtasıyla oturan kubbeden meydana gelmektedir. Ancak bu kübik kitle, içte duvarların önüne muntazam olarak yerleştirilen sekiz sütunun taşıdığı iç kubbeden oluşan sekizgen baldaken şeklindeki konstrüksiyona kabuk teşkil eder. Böylece sekizgen planlı bir orta mekan ve bunu kuşatan kare planlı bir galeri elde edilmiştir. Kanunî Sultan Süleyman Türbesi'nde de görülen bu

³¹⁹ Geniş bilgi için; *Sokollu Mehmed Paşa ve Türbesi*

³²⁰ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

³²¹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

galeri, burada değişik örtü sistemleri ile varlığını kuvvetle hissettirmekte ve iç içe iki mekan fikrini daha da öne çıkarmaktadır. Türbenin doğu kenarı gövdeden taşkın tutulmuş ve önüne orta bölüm, kubbe yan bölümlerine ise aynalı düz tavanlar ile örtülü üç birimli revak eklenmiştir. Ortadaki bölümde sivri kemerli bir eyvan içine alınmış kapı yer alır. Kapının künde-karî tarzındaki kanatları ayrıca sedef kakmalar ile bezenmiştir. Revakın geometrik şebekeli korkuluklarla çevriliş yan bölümlerindeki duvar yüzeyleri devrinin en güzel örnekleri arasında yer alan sır altı tekniğinde çini panolarla kaplanmıştır. Bu panolardan solda bulunanı geçmişte restorasyon bahanesiyle sökülerek, aynı desene sahip imitasyon bir pano ile değiştirilmiş, özgün pano ise Fransa'daki Louvre Müzesi'nin koleksiyonuna katılmıştır.

Türbenin taş malzeme ile oluşturulan duvarları mermer levhalarla kaplı olup revak kısmında daha yoğun olmak üzere, ince bir işçilik gösteren rozetlerle bezenmiştir. Gövdenin pahlanmış köşelerini kum saatli burmalı sütunçeler sınırlandırır. Sırtı yapraklarla tezyin edilmiş bir kaval silme gövdeyi çepeçevre dolaşarak kat ayrımını belirler. Kapı duvarı dışındaki duvarlar birinci katta mermer söveli, ikinci katta sivri kemerli dörder pencere ile teşkilatlandırılmış, üçüncü katta ise cephelelerde ve yarım kubbeler üzerinde sivri kemerli üçlü pencere grupları açılmıştır. Armudî profilli bir kornişin sınırladığı gövdenin üstünde birkaç sıra silme ile sınırlandırılan mermer kaplı poligonal kasnağa oturan kubbe yer alır. Ayrıca kasnağa iki kubbe arasındaki boşluğu aydınlatan pencereler açılmıştır.

Türbe içinde, kubbe altında mezarlar yer alırken sütunların arkasında kalan galeri bölümü ziyaretçilerin gezinti yolu olarak düzenlenmiştir. Sütunlar birbirlerine ve duvarlara kemerler ile bağlanmış olup kubbeye intikal pandantiflerle sağlanır. Kapının üzerinde iki sıra konsola dayanan mahfil yer alırken, ayrıca bu duvarda mahfile çıkışı temin eden merdivenlere açılan kapılar bulunmaktadır. İçte de dıştakini tekrar eden pencere düzeni uygulanmış, ancak birinci katta sütunların arkasında kalan bölümler pencereler ile aynı büyüklükte dolaplarla değerlendirilmiştir. Önceki örneklerden çok daha

fazla pencerenin bulunuyor olması, daha aydınlık bir mekanın oluşmasını sağlamıştır. Güney kenarında daha çok erken dönem türbelerinde görmeye alışık olduğumuz oldukça sade ve sathî mermer mihrap yer alır. Türbe içi, alt pencerelerin aralarında değişik tür ulama çinilerle oluşturulmuş panolarla süslenmiş, pencerelerin üzerine ise duvarları çepeçevre kateden; *Bakara Suresi'nin Ayetü'l-kürsî* olarak bilinen 255. ayeti ile sonraki ayetlerini içeren çini yazı kuşağı yerleştirilmiştir. Çini kaplamanın üst kısımları ise kalem işleriyle bezelidir. İkinci kat pencerelerinin aralır mermer taklidi dikdörtgen panolar halinde, kemerler de iki renkli mermerden geçme tarzında boyanmış olup bu unsurlar, Fosatti'nin Ayasofya onarımı esnasında burada da bazı onarımlar yaptığına işaret eder. Yarım kubbelerin göbeklerini dairevi madalyonlar, düz tavanları ise şemseler süslerken, pendentiflerde yer alan *Allah, Muhammed*, dört Halife ile *Hasan ve Hüseyin*'in isimlerini ihtiva eden çini madalyonların etrafını rumî istifleri dolgular. Kubbe içi, kırmızı zemin üzerin rumîlerle doldurulmuş olup kubbe göbeğine de merkezde düğümleir şekilde istiflenmiş, ayet içeren dairevi bir madalyon işlenmiştir.

Türbede, Sultan II.Selim ve O'nunla birlikte gömülen şehzadeleri Süleyman, Osman, Cihangir, Mustafa ve Abdullah, haseki Nurbanı Sultan (v:990/1582), kızları; İsmihan, Gevherhan ve Fatma sultanlar ile Sultan III.Murad'ın küçük yaşta vefat eden oğulları ve kızlarının da türbeye gömülmesi ile medfun olanların sayısı kırkbire ulaşmıştır.

Türbe ziyarete kapalıdır. 2004 yılından beri restorasyonu yapılmaktadır.

SÜLEYMAN HİLMİ TUNAHAN (k.s.) HAZRETLERİ

Süleyman Hilmi Tunahan (k.s.) Hazretleri'nin türbesi, Üsküdar'da Karacaahmed mezarlığında, Miskinler yolu üzerinde 1. adada yer alır.

Son devir alimlerinden olup adı Süleyman Hilmi, soyadı ise Tunahan'dır. 1304/1888 yılında Silistre'de doğdu. Soy, Fatih Sultan Mehmed Han'ın "Tuna Hanı" olarak görevlendirip, kızkardeşi ile evlendirdiği İdris Bey'e dayanır. Babası Osman Efendi, İstanbul'da eğitimini tamamladıktan sonra Silistre'ye giderek Satırlı medresesinde birçok talebeler yetiştirdi.

Süleyman Hilmi Tunahan (k.s.) ilk tahsilini Satırlı medresesinde ve Silistre Rüştîyesi'nde yaptı. Babası kendisini İstanbul'a eğitimini tamamlaması için gönderdi. Sahn-ı Semân (Fatih) medresesinde tahsiline devam etti. Devrin meşhur alimlerinden Bafırlı Hamdi Efendi'den dersler alarak aklî ve naklî ilimlerde ileri derecelere ulaştı. 1325/1916 senesinde hocası Bafırlı Ahmed Hamdi Efendi'den birincilikle icazet aldı. Eğitimine Süleymaniye Camii medreselerinden Medresetü'l Mûtehasşisîn'in tefsir ve hadis bölümüne devam etti. Son derece çalışkan ve yüksek zekaya sahip olan Süleyman Hilmi Tunahan bu okuldan birincilikle mezun oldu ve dersiâm (profesör) payesini aldı. Aynı yıllarda Medresetü'l-Kuzâtı (Hukuk Fakültesi'ni) de üstün derece ile tamamlayarak hem dersiâm hem de kadılık rütbesine sahip oldu. Cumhuriyetin ilanı ile medreseler kapatıldı ve Süleyman Hilmi Tunahan Hazretleri vaiz olarak Sultanahmet, Süleymaniye, Yeni Camii, Şehzâdebaşı ve Camii kebir gibi İstanbul'un büyük camilerinde halka vaazlar verdi. Tasavvuf yolundaki eğitimine Salâhüddîn İbni Mevlâna Siracüddîn Efendi'nin sohbetlerine devam ederek yetişti. Salahuddin Hazretlerinden sonra da Nakşibendiyye'nin Müceddidiyye kolunun şeyhi oldu. Mürşidi kamil, Sahibi zaman, Kutbul aktab idi. Hal ve kerametleri bilenlerince malumdur.

Hayatı boyunca kendisini talebeler okutmaya adanmış Süleyman Hilmi Tunahan Hazretleri 16 Eylül 1959 yılında Kısıklı'daki evinde vefat etti ve Karacaahmed kabristanlığına defnedildi.

Kabrinin üstünde 7 direkli bir kubbe mevcuttur.

SÜMBÜL EFENDİ VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih ilçesi, Kocamustafapaşa semti, Kocamustafapaşa Külliyesi içinde, 1171. ada ve 91. parselde yer almaktadır.

Sünbül Sinan Efendi, Halvetî Tarikatı'nın Cemalî koluna bağlı Sünbülüye Şubesi'nin kurucusudur. İstanbul'da yetişen büyük evliyâlardandır. Asıl adı Yusuf, lâkabı ise Zeynüddîn'dir. Halk arasında Sünbül Efendi adı ile tanınmıştır. Babasının adı Ali'dir. 855/1451 yılında Merzifon'da doğdu. İlk öğrenimini Merzifon'da yaptıktan sonra, İstanbul'a gelerek medrese eğitimine başladı. Efdalzâde Hamidüddîn Efendi'nin öğrencisidir. Daha sonra 895/1489 yılında Çelebi Halife adıyla anılan Mehmet Cemaleddin Efendi aracılığı ile Halvetîliğe bağlandı. Şeyhinin isteği üzerine, halifesi olarak Mısır'a gitti. Burada iken Şeyhi Mehmet Cemaleddin Efendi vefat edince, onun vasiyeti üzerine, İstanbul'a gelerek tekkeye 900/1494 yılında Şeyh oldu ve Şeyhinin kızı Safiye Sultan³²² ile evlenerek Rahime³²³ isimli bir çocukları oldu. Bir çok müritler yetiştirdi. Merkez Efendi³²⁴ O'nun yetiştirdiği en önemli halifelerinden biridir. Ömrünü pek çok camide vaaz vererek geçirdi. Vaazlarından sonra zikir ve devran yapıldı. Yavuz Sultan Selim'in³²⁵ yaptırdığı Yavuz Sultan Selim Camii'nin açılışını 929/1523 yılında yapmış ve ilk vaazı vermiştir. 936/1529 yılında yetmişsekiz yaşında vefat etti. Koca Mustafa Paşa Camii'ndeki tekkesinin haremine gömülüp üzerine türbesi yapılmıştır. Sünbül Sinan

³²² Geniş bilgi için; Bknz. *Safiye Sultan ve Türbesi (Rahime Hatun ve Türbesi)*

³²³ Geniş bilgi için; Bknz. *Safiye Sultan ve Türbesi (Rahime Hatun ve Türbesi)*

³²⁴ Merkez Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Merkez Efendi ve Türbesi*

³²⁵ Geniş bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

Süleyman Hilmi Tunahan Hz. Türbesi

Sümbül Efendi Türbesi Dış görünüm

Şah Sultan Türbesi

Şehzade Mahmud Türbesi

Orhan İsmayeziz Türbesi (büyük önümü)

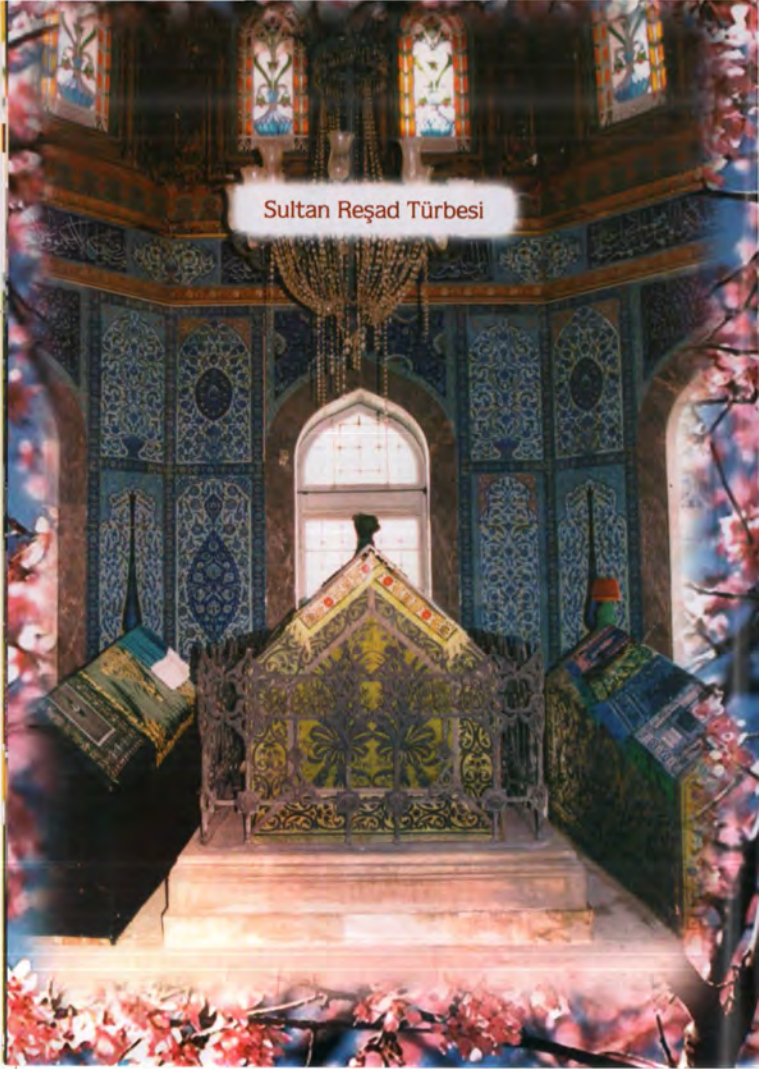
Sultan II.Bayezid Türbesi

Sultan Reşad Türbesi (Dış kapı girişi)

Sultan Reşad Türbesi

Hazretleri'nin vefatından sonra, talebeleri okutmak üzere, yerine damadı Merkez Efendi dergâhın başına geçti. Sümbül Efendi adil, dini bütün bir şeyhti. Arapça bilirdi. Dergâhı herkese açıktı, isteyen kişiler onun sohbetlerine katılırdı. Osmanlı Padişahı Sultan II. Bayezid³²⁶ de O'nun sohbetlerine katılmıştır. Sümbül Efendi, otuzyediyıl süren şeyhliği sırasında halkın irşadıyla meşgul olmuştur. Menkıbeleri dilden dile anlatılmaktadır. *Risalet'ül E'tvar* ile Sufilerin, sema yapmalarının helal olduğuna dair *Tahkikiye* adıyla eserleri ve ayrıca ilahileri de vardır. *Hidâye* ve *Şerh-i Mefakıf* adlı eserleri ezbere bilir ve anlatırdı.

Ahmed İbni Kemal Paşa'nın, Sümbül Efendi hakkında yazdığı manzume, türbesi dışındaki çini üzerine işlenmiştir. Çini üzerinde şunlar yazmaktadır;

1 - Pişvây-ı sâhib-i ehl-i edeb,
Muktedâ tâlib-i Rûm-u -Areb,
Rehber-i ehl-i tarîk Halvetî,
Ebulvefâ kim şeyh Sünbül'dür lakab.

2-Mûlk-i fânîden bekâ iklimine,
Gitti tevhîd ede o şîrin leb,
Eyledi şehr-i Muharrem'de sefer,
Leylet-ül-isneynde ol zünneseb.

3- Ağladı ol gün yolup saçın başın,
Döktü gözler yaşın her İbn-ü-eb.
Nola münkir dökmese gözyaşın,
Sengi hardan çıkar mı şu aceb.

4-Yerde gökte kamu ins-ü-melek,
Cem olup kıldı namazın bîtab,
Hâtif-ü-gaybî dedi târîhini,
Nûr ola Sünbül Sinân'ın kabri hep.

Sümbül Efendi ile ilgili birçok menkıbe vardır. Bunlardan birkaçı şöyledir;

Devrin padişahı, sertliği ile tanınan Yavuz Sultan Selim Han, amcası Cem Sultan'ın ölümünde rolü olan Koca Mustafa Paşa'yı önce öldürtmüş, sonra da Paşa'nın ismine yapılmış bulunan Kocamustafapaşa Camii, medrese, imaret ve dergâhın da yıkılmasını

³²⁶ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Veli) ve Türbesi*

emretmiştir. Sümbül Efendi'nin karşısında, bu emri yerine getirmeye gelenlerin elleri tutmaz, kazma ve kürekleri işlemez olmuş. Yıkımın gerçekleştirilmeyişine sinirlenen padişah, bizzat kendi, dergâha gitmiştir. Sümbül Efendi'yi gördüğünde onun bakışlarından çok etkilenecek dize gelmiş, sırtındaki samur kürkü çıkararak Sümbül Efendi'nin sırtına koymuş ve duyduğu öfkeyi oraya gömmüştür. Yavuz Sultan Selim, Sümbül Efendi'ye bu olaydan sonra daha çok sevgi ve saygı göstermiş ve onun sohbetlerine katılmıştır.

Sümbül Sinan Hazretleri bir gece rüyasında, bir kuyu görür. Kuyunun başı çok kalabalık olup herkes su almak için birbirleriyle mücadele ediyormuş. Ancak kuyunun suyu derinde olup çok azmış. Onun için suyu çıkarmak çok zor oluyormuş. Sümbül Efendi, kuyunun yanına geldiğinde kuyu ağzına kadar su dolup taşmış ve hem kendisi hem de etrafındakiler sularını doldurmuşlar. Sümbül Efendi, sabah olduğunda bu rüyasını hocası Çelebi Efendi'ye anlatmıştır. Çelebi Efendi rüyayı dinledikten sonra;

“Ey Sümbül Sinan, senin gönlün ilahî feyizle dolu olduğu görülüyor. Böyle bir kalbe sahip olduğun halde, kendindeki bu büyük feyizleri neden etrafına saçmıyorsun?” demiş ve Sümbül Efendi'yi kucaklayıp, alnından öpmüş.

Bu olaydan sonra Sümbül Efendi, vazifesine sımsıkı sarılmış ve nefisini terbiye etmeye başlamıştır. Mehmed Çelebi de bildiği bütün Zahirî ilimleri, Sümbül Sinan Hazretleri'ne öğretmiş ve onu halife olarak yetiştirmiştir.

Sümbül Efendi'nin, Muhammed Çelebi isminde bir talebesi şunları anlatır;

Sümbül Sinan Hazretleri'ne, hak yolunu öğrenmek için talebe olmuştum. Dergâhında hizmetiyle şerefleniyordum. Bir gün kendisinden izin alarak Gelibolu'ya gittim ve orada bir haram işleme durumu ile karşı karşıya kaldım. Tam bu haramı işlemek üzere idim ki, yanımda hocamı gördüm. Onun görür görmez, utancımдан kıpkırmızı oldum ve ne yapacağımı şaşırdım. Hemen olay yerinden uzaklaştım. İstanbul'a

gidecek olan bir gemiye bindim ve İstanbul'a geldim. Hemen dergâha koştum. Hocam Sümbül Efendi ile kapıda karşılaştım. Beni görünce;

“ Ey Çelebi! Sen müşid-i kâmilî ne sanırsın? O, talebesini gözetmez ise, şeytan ve nefis, onu hevâsına uydurup helâk eder, çabucak tövbe-i nasûh eyle. Bir daha da böyle işleri yapmaya kalkma” diye buyurdu.

Bundan böyle nerede bir haram ile karşılaşsam hocam aklıma gelir, onun himmeti, bereketi ile haramlar gözûme çok kötü görünürdü.

Türbe bugünkü şeklini 1250/1834-1835 yılında Sultan II. Mahmud³²⁷ zamanında yapılan onarım ile Serasker Mehmed Rıza Paşa'nın vefatından (1339/1920) bir müddet önce gerçekleştirdiği restorasyon sonucu almıştır. Asıl türbenin planı sekizgendir. Bugünkü türbe binası yuvarlak planlı ve kubbeli bir yapıdır. Bunun güney yönünde, yamuk planlı bir giriş bölümü eklenmiş, gerek Sümbül Efendi, gerekse de buna bitişik olan Serasker Rıza Paşa Türbesi'nin kapıları giriş bölümüne açılmıştır. Serasker Rıza Paşa'nın mezarının bulunduğu bölümde türbedar Hattat Ömer Efendi'nin mezarı ile bir de kuyu bulunmaktadır. Paşa'nın sandukasının bulunduğu ayak ucu duvarında kitâbe celî ta'lik hatla mermer siyah zemine kabartma harflerle şunlar yazılmıştır;

Serasker M.Rıza Paşa Ser katib-i Mustafa Paşa divan efendisi lefkeli Emiroğlu Mustafa şükrü Efendi sulbünden 1261 sene-i maliyesinde Koca Mustafa Paşa mahallesinde tevellüd etmiş ve 1283'de Mekteb-i Harbiye'den neş'etle zâbit elbisesini türbe-i Hazret-i Sümbül'de iki rekat namazı muteakib giydiği esnada türbedar Nuri Efendi kendisine “Sen cihan seraskeri olacaksın” tebşirinde bulunmuştu. Rumeli ve Anadolu'nun her tarafında icra-i memuriyetle sırasıyla terfi olunarak Karabağ muharebelerinde binbaşı olmuş, Rus harbinde karanlıkta mahsur ahâli-yi İslâmiyyeyi tahlis etmiş ve şıbka muharebesinde elli dört günlük binbaşı iken kaim-i makamlığa irtika ve ba'de'l-harb Yunanistan'daki eşkıyayı tedib eylemiş, bilahere Aydın valiyetinde ifa-i memuriyetten sonra İzmit Redif alayına miralay olmuştur. Sene 1301 (1883) Rumel-i şarkî vukuatında Edirne'ye gidip

³²⁷ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. Sultan II. Mahmud ve Türbesi

livalıkla üçüncü fırka kumandanlığına, 1304 (1886)'de feriklikle Yıldız'da ikinci fırka kumandanlığına tayin edilmiştir. 1307(1889)'de Ağustos'un yirmi ikinci gününden itibaren cennetmekân Abdülmecid-i Sani hazretleri zamanında bila fasıla on yedi sene seraskerlik makamında bulunmuştur. Rumeli, Anadolu Cezayir, Bahr-i sefid, Kürdistan, Irak el-Cezire, Suriye, Arabistan, Hicaz, Yemen, Trablusgarp ve Bingazî'de bulunan ve vakt-ı hazırda uçyüzbin kuvvetinde olan, kıt'aât-ı askeriyeyi idare etmiş ve zamanında düşmana bir karış toprak verilmediği gibi mucavir hükümete karşı daima kuvvetli ve hazır bulundurduğu ordu-yu hümayun dahi 1313'de Atina kapılarına kadar sevk ile Yunan harbini kazanmış, 1324 senesi Temmuz'unun sekizinci günü meşrutiyetin idare-i ilanı hususundaki teklifi kabul edilmediğinden infisal ederek bir müddet sonra Fransa'nın Nis şehrine çekilmiş 1332 (1913) senesi Eylül'ün yirmi birinci günü vuku-u vefatı hasebiyle cenazesi vasiyeti mucibince Dersaadet'e intikal edilerek bütün İstanbul ahalisi hazır olduğu halde iş bu hangâh-ı âli haziresine 26 Teşrin 1332 tarihinde vedia-i rahmet-i ilahiye kılınmıştır. Türbeleri haremi Adviye Hanımla mahdumları Süreyya ve Şükrü Paşa ve Ziya Bey tarafından inşa edilmiştir.

Serasker Mehmed Rıza Paşa'ya ait lahtin kapak kısmının kuzeyine *Fa'lem ennehu Lâ ilâ illallah* güneyinde *Muhammedün Resûlullah* yazısı yer almakta bunun dört tarafını kuşak halinde *Haşr Sûresi'nin 22-24.ayeti* dolanmaktadır. Lahtin baş kısmının cephesinin üstünde; *Kazasker Mehmed Rıza rahimahu'llah, hemen altında Velâdeti:1261(1845) sene-i maliye* şeklindeki bilgiler ile kaidenin etrafında *Mülazım-ı Sâni 1283 (1866) , Karabağ harbi 1292 (1875), Rus mutarekesi 1293(1876), Serasker 1307 (1889), Yunan Zafer 1313 (1895), İnfisali 1324, Vefatı 1332 (1913)* yazılıdır.

Türbedar Hattat Ömer Efendi'nin başı taşında, celi ta'lik hat ile mermer kabartma kırmızı boya zemine yıldız boya ile güney cephede;

Gitti dünyadan o mahdum / Nuh Efendi'nin o ferzend / Pâ-nihâd olmuş iken sahna / lâ-cerem eyler idi cezb/ Ruh-i pâkin ede her gâh / Güş edip fevtini ol dem

Batı cephesinde;

*Reisu'l hukemâ hulle cennet / Ciğer paresi kim gârik-ı tufan / O
beyne'l-ulemâ göçtü ukbaya / Kılıp ahbâb-ı lutfile hüsn-i edâ / Cenâb-ı
Bârî vâsıl / Dedi remzî Ömer Efendi*

Kuzey cephesinde;

*Ola can-ı pak-i kefeni / Elem eyledi çarh-ı küheni / Anıp nukte-i
hubbü'l-vatanı / İle o hulk-ı hasenî / Meclis-i pür-nûr-i Nebiyy-i Medenî /
Koyup geçti bu beyti hazeni*

El-fâtîha, fî sene-i 1111 (1699)

Sümbül Efendi Türbesi'nin sekizgenin dört kenarında şadırvan avlusuna açılan demir şebekeli birer penceresi vardır. Bu pencerelerin üzerinde, oval tepe pencereleri vardır. Enlemesine yerleştirilen tepe pencereleri, alçıdan mamûl sümbül demetleri ile çevrelenmiştir. Tübeyi örten ahşap kubbe, içeriden madeni levhalarla, dışarıdan kurşunla kaplıdır. Kubbe eteğinden hareket eden kurşun kaplı saçak, türbenin ve giriş bölümünün cephelerinde dalgalanarak uzanır. Türbe içte sadedir. Türbenin içinde Mehmed Aziz Efendi imzalı celî ta'lît hatla nohodî kağıt zemine siyah ile;

Allah (c.), Muhammed A.S.

*Merhaba ya Hazreti Sümbül Sinan, yâ müctebâ / Merhaba ey zübde-
i kevn ü mekân, ey murtezâ*

*Şah-ı iklim-i velâyetsin Hudâ'nın arslanı / Menba-ı sırr-ı Hudâ'sın
hem habib-i Mustafâ*

*Şems-i Mevlana nasılsa sen ve Merkez yek-vücûd / Verdi sizden
hem Muhammedle Ali nûr-i ziya*

*Nokta olmuşsun bu bay-i kâinata sen heman / Mazhar-ı mirat-ı
haksın hem Hâlik-ı Kibriya*

*Öksüzün biçarenin, dermandenin dermanısın / Âşka daru'l-emânsın
fâtih-i bab-ı hüdâ*

*Rahmetin şamil senin dünya ve ukbâye mudâm / Muktedâyı
evliyasın hem de minhâc-ı hüdâ*

*Ruh nasılsa cisme karşı halime sen de osun / Kime kim âb-ı hayatı
verdiysen buldu beka*

*Cevher-i pak-i vücûdun kaplamış âlemleri / Zâhir u bâtında feyzin
ölümde cilve-nüma*

*Bâb-ı lutfundan bizi dûr eyleme Allah için / Hak-ı payında senin
Kenan-ı Cinan daim fedâ*

*Hak-i payı evliyâ Mehmed Aziz, pür hata, sene 1332 (1913), Hattat
Mehmed Aziz, er-Rufaî yazılıdır.*

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumda olup İstanbul'un en çok ziyaret edilen türbelerindendir.

Türbe girişinde, Serasker Rıza Paşa'nın Türbesi vardır. Rıza Paşa'nın Türbesi torunlarınca yaptırılmıştır. Ayrıca cami bahçesinde; Safiye Sultan, Şeyh Rıza, Şeyh Nureddin Efendi, Çifte Sultanlar, Zincirli Servi ve Daye Hâtun türbeleri vardır.

ŞAH SULTAN VE TÜRBESİ

Eyüp ilçesi, Zalpaşa caddesi üzerinde yer almaktadır.

Şah Sultan Sultan, Sultan III. Mustafa'nın³²⁸, Mihrişah Sultan'dan³²⁹ 1175/1761 yılında doğan kızıdır. Aynı zamanda Sultan III. Selim'in³³⁰ ablasıdır. Üç yaşına geldiğinde 1178/1764 yılında vezir Bahir Köse Mustafa Paşa ile nişanlandı. Fakat, Paşa bir sene sonra azl ve idam edildi. 1182/1768 yılında Nişancı Mehmed Paşa ile nişanlandı. Mehmed Paşa da aynı yıl Sadrazam olup sonra öldürüldü. 1183/1769 yılında Şah Sultan ikinci defa dul kaldı. Amcası Sultan I. Abdülhamid³³¹ tarafından 1192/1778 yılında Nişancı Seyyid Mustafa Paşa ile nişan ve nikâhı yapıldı. Bu evlilikten 1195/1780 yılında Şerife Havva Hanım Sultan doğdu ise de aynı sene öldü ve dedesi olan Sultan III. Mustafa'nın türbesine gömüldü. Şah Sultan bundan sonra çocuk doğurmamıştır. Arşivdeki, kendine yazılmış reçetelerden hastalıklı

³²⁸ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim ve Türbesi*

³²⁹ Mihrişah Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mihrişah Sultan ve Türbesi*

³³⁰ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim ve Türbesi*

³³¹ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan I. Abdülhamid ve Türbesi*

olduğu anlaşılmaktadır. Kırkiki yaşında, yani genç sayılabilecek yaşta ölmesi bunu göstermektedir. 1216/1802 yılında öldü ve türbesine gömüldü. Birçok hayrat yaptırmıştır. Yeşildirek'te Kasım Gönani Mescidi karşına Şah Sultan Çeşmesi (1207/1792) ile Eyüp'te Zal Mahmud Paşa Türbesi³³² yanında mektep, sebil, çeşme ve türbesini yaptırmıştır.

Türbe 1215/1800 yılında Şah Sultan'ın sağlığında, kendisi tarafından, sebil, sıbyan mektebi ve çeşmeden oluşan külliye içinde, Mimar İbrahim Kamil Ağa'ya inşâ ettirilmiştir. İçten daire planlı, dıştan kare planlı, kubbeli bir yapıdır. Türbenin dış görünüşüne kare plan görüntüsü veren unsur; köşelerdeki dört ağır paye ve bunların üstündeki kuleciklerdir. Türbede, Barok ve Ampir üslûbunun etkileri görülür. Barok özellikler gösteren en önemli özellik, üst pencerelerinde alt ve üstü yarım yuvarlak kemerlerin ve köşe kuleciklerinin bulunmasıdır. Kubbe kasağındaki büyük profilli askı kemerlerin taşıyıcı bir özelliği yoktur. Türbenin girişinde üç bölümlü revak vardır. Revak, ortada kubbe, yanda aynalı tonozlarla örtülüdür. Türbe, dıştan iki kata ayrılır. İki kat pencerelerin arasını, iki korniş keser. Pencerelerin alt ve üst kemerleri birbirinden çok farklıdır. Üst pencereler derin bir niş içindedir. Üzerlerine basık kemerli bir alınlık ve kornişler bulunur. Üst pencereler birbirinden geniş silmelerle ayrılmış ve bal peteği şeklindeki vitray camlarla tezyin edilmiştir. Alt kat pencerelerin ince duvar payeleri vardır. Paye başlıkları düzdür. Pencerelerin basık kemerli alınlıkları ile bunlar birleştirilmişlerdir. Pencere, derin bir niş içinde olup döğme demir parmaklıklıdır. Türbenin içinde, kubbe ve duvarlar kalem işleri ile süslüdür. Kapının tam üzerinde akant yaprakları Barok görünüşleri ile kıvrılırlar. Sütunlar birbirine demir gergilerle bağlıdır. Türbenin içinde üst pencereler oval, alt pencerelerin aralarında yarım duvar payeleri vardır. Alt ve üst pencerelerin arasından Hattat Mustafa Râkım Efendi'nin³³³ ağabeyi ünlü hattat İsmail Zühdi (v:1 Şevval 1221/12 Aralık 1806) imzalı ayet kuşağı dolanır.

³³² Zal Mahmud Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Zal Mahmud Paşa ve Türbesi*

³³³ Geniş bilgi için; Bknz. *Hattat Mustafa Râkım Efendi ve Türbesi*

Şah Sultan Türbesi'nin kapısına geçişi sağlayan, avlu kapısının altında, altı sıra halinde, Mustafa İzzet Efendi tarafından yazılmış kitâbede şunlar yazılıdır;

*Cevher-i ser-tâc-ı iffet zib ü ferr saltanat
Reymak İsmet-sarây devlet-i din-i mübin
Şah Selim saltanat-ı pirâyenin hemşiresi
Şah Sultan bint-i merhum Mustafa Han-ı güzîn
Mihrişâh Kadın ki oldur mader-i pür şefkati
İsmeti nûr ile bulmuşdu ziyâ rûz-ı zemin
Ânı Sultan Mustafa İkinci Kadın eyleyüb
Devletinde görmüş idi râğbeti ol Nâzenin
Çıkdı elden Hûmâ uçdı firaz-ı serâr âh
Girdi hayfa halk-ı âlem matem oldu hazin
Kıldı efrat riâyet işte Hak madere
Yapdı âli türbe-i kabri enverde müstahkem metin
Yapdı hem bir mekteb-i rânâ civar-ı türbede
Halkı hüsn-ü âlem arası ider hayret karin
Şâd ider merhûmenin rûhun çûsavt bülbülün
Da'im etfâl okudukca anda Kur'an-ı mübin
Gel du'âi hayre âğaz it gönül ihlas ile
Hayr olan da'vâtı redd etmez mucib'üs-sa'in
Mihrişâh Kadın riyâzı cenneti idüb mekhar
Cilvegâhı ola Yâ-Râb gülşen-i huld-ı berin
Yazdı lhyâ hâme mû'ciz-ı beyân bir beyt kim
Mündericdir ânda garrâ iki târih-i güzîn
Şâh Sultan yaptı zibâ türbei vâlâyı nev - 1215
Mihrişâh Kadın'a adn ola bu mevâyı berin
- 1215 (M.1800)*

Türbenin, caddeye bakan iki yanında çeşme bulunmaktadır. Bu iki çeşme, mermer aynalı, üzeri kitâbeli, akant yaprakları ile tezyin edilmiş, Barok üslûptadır. Sağdakinin üzerindeki kitâbede şunlar yazılıdır;

Söyledi tarihin lhyâ hâme-şirin-i makâl

Mihrişah Kadın rûhiçün gel iç ma-i zülal

- 1216 (M.1801)

Soldakinin üzerindeki kitâbede ise şunlar yazılıdır;

Söyledi lhyâya târihin bu tarh-ı hoş-nümâ

Şah Sultan eyledi nev çeşmeden icrâi mâ

-1216 (M.1801)

Türbede; Şah Sultan, Mihrişah Kadın (Şah Sultan'ın annesi, Sultan III. Mustafa'nın ikinci kadınıdır. 1214/1799 yılında vefat etmiştir.) ve Mustafa Paşa'ya (Şah Sultan'ın eşidir. 1227/1812 yılında vefat etti) ait toplam üç sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Hiç onarılmamış olup büyük onarımı gerekmektedir.

ŞEHZADEGÂN TÜRBESİ

Türbe, Eminönü ilçesinde, Sultanahmet semtinde, Ayasofya Müzesi bahçesinde yer almaktadır.

Sultan III.Murad'ın³³⁴ dört oğlu ile bir kızının gömülü olduğu türbenin, Mimar Sinan³³⁵ tarafından muhtemelen 988/1580 yılının hemen başında, Nurbanu Valide Sultan için yapılmış olduğu sanılmaktadır. Ancak valide sultanın Sultan II.Selim'in³³⁶ yanına gömülmesi neticesinde, türbeye sadece şehzade ve hanımsultanlar defnedilmiştir.

³³⁴ Sutan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

³³⁵ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

³³⁶ Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan II.Selim (Sarı Selim) ve Türbesi*

Mimar Sinan'ın çift konstrüksiyonlu tasarım şemasını dışta sekizgen, içte haçvari plan üzerine uyguladığı çift kubbe ile örtülü olan türbenin önünde kare sütunlara oturan levhalar ve ahşap çatı ile örtülü tek birimli revam vardır. Bir cephesi Sultan III.Murad Türbesi'ne bitişen türbenin diğer cepheleri geniş silmelerle oluşturulan çerçeveler içine alınmış, alt katta üç yönde iki dikdörtgen, üst katta ise alternatif olarak birli ve üçlü gruplar halinde sivri kemerli pencereler açılmıştır. Bir silme grubunun oluşturduğu saçakla sınırlanan cephelerin üstünde doğrudan duvarlara oturtulan kubbe yükselir.

Dört yönde tonozlu eyvanlarla genişleyen iç mekan, dıştaki pencere düzenine sahiptir. Kapının iki yanında da dolaplar yer alır. Duvarlarda ve kubbe içinde 19. yüzyıl özelliği gösteren bitkisel karakterli kalem işi süslemeler kullanılmıştır.

Türbede gömülü olan, ancak isimleri bilinmeyen üç şehzadenin sandukaları kubbenin altında yer alırken, yan kısımda bunlardan ayrı tutulmuş bir kadın mezarı yer almaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. 2004 yılında restorasyonuna başlanmıştır.

ŞEHZADE MAHMUD VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eminönü, Şehzadebaşı, Şehzade Camii kible avlusu, 950. ada, 2. parselde yer almıştır.

Şehzade Mahmud, Sultan III. Mehmed'in³³⁷ oğlu, Sultan I. Ahmed'in³³⁸ kardeşidir. 991/1583 yılında dünyaya gelmiştir. Yirmibir yaşında, 1012/1603 yılında annesi ile beraber katledilmiştir.

Türbe 1012/1603 yılında Mimar Mehmed Ağa'ya yaptırılmıştır. Altıgen planlı olan türbe önce açık olarak inşâ edilmiştir. Daha sonra sütunların araları kapatılarak, kapalı bir türbe haline getirilmiştir. Sekiz kemerlerle bağlanan sekizgen sütunların taşıdığı yüksekçe bir kasnağa

³³⁷ Sultan III.Mehmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Mehmed ve Türbesi*

³³⁸ Sultan I. Ahmed ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan I. Ahmed ve Türbesi*

oturan kubbesiyle örtülüdür. Kubbe kurşun kaplı olup tepesinde madeni bir alem vardır. Kemerlerin üzerleri üzengileri hizasına atılan dış cepheleri baklava motifleri ile süslü mermer atkılarla, kemer gözleri bölünmüş, alınlıklar camekânlarla kapatılırken, alt bölümler geniş mermer plakalarla kapatılıp örtülmüş ve aralara birer düz atkılı pencere yerleştirilmiştir. Yekpare mermerden oyularak yapılmış olan türbenin kapısı, türbenin kuzeydoğu kenarında olup iki sütunun arasında yer almıştır. Bu sütunlar revak için yapılmıştır. Bugün hiçbir fonksiyonu yoktur. Kapının üzerinde, parça dilimli kartuş içine celi sülüs hat ile;

Lâ ilâhe illallah Melikü'l-hakku'l-mübîn

Muhammedün Resûlullah Sâdıkü'l-va'dü'l-emîn yazılmıştır.

kitâbesi bulunmaktadır. Bunun üstünde bir sıralı mukarnas dizisi yer almaktadır. En üstte ise rumî palmetlerle dolgu, üçgen şeklinde bir alınlıkla kapının taçlandırıldığı görülür. Türbenin içinde, zemin pembe altıgen tuğlalarla döşenmiştir. Yer yer kalan izlerden, pandantiflerin ve kubbenin kalem işleriyle süslü olduğu ve kasnakta bir yazı şeridinin uzandığı anlaşılmaktadır. Daha sonra sıva ile kapanmış olan bu süslemelerin yerine yenileri yapılmıştır. Bugün bu kalem işleri çok kötü durumdadır.

Türbede; Şehzade Mahmud ve annesine ait olmak üzere iki sanduka yer almaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. 1948 yılında büyük bir onarım görmüştür. Büyük çaplı bir onarım gerekmektedir.

ŞEHZADE MEHMED VE TÜRBESİ

Türbe, Eminönü, Şehzadebaşı'nda, Şehzade Camii avlusu, 95. ada, 2. parselde yer almaktadır.

Şehzade Mehmed, Kanûnî Sultan Süleyman'ın³³⁹, Hürrem Sultan'dan³⁴⁰ 928/1521 yılında doğan oğludur. Kanûnî Sultan

³³⁹ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

Süleyman'ın sekiz erkek çocuğu arasında en iyi yetişmiş, padişahlığa en yakın, zeki ve bilgili bir gençti. 950/1543 yılında Manisa'da vali iken, çiçek hastalığına yakalanarak, yirmiüç yaşında vefat etti. Vefat haberini Edirne'de alan Kanûnî Sultan Süleyman çok üzülerək ağlaya ağlaya İstanbul'a geldi. Şehzade Mehmed'in cenaze namazı Bayezid Camii'nde kılındı. Şehzade Mehmed daha sonra türbesinin inşâ edileceğı yere gömüldü. Acılı padişah, kırkgün muntazaman evlâdının kabrini ziyaret etmiştir. Daha sonra Mimar Sinan'a³⁴¹, Şehzade Mehmed için muhteşem bir türbe ve türbesinin yanına da bir cami inşâ ettirirdi.

Türbe, sekizgen plan şeması üzerine yükselen duvarlar üzerine, yivli bir kubbenin örtülmesinden ibarettir. Dış cepheler zeminde saçak kornişine kadar devam eden yarım sütunlarla birbirinden ayrılır. Cephelerin üzerinde kırmızı taştan bir kartuş uzanır. Birkaç silmeden sonra palmet motiflerinden bir akroter firizi yapıyı dolanmaktadır. Tanbur ve kubbe arasında daha küçük ölçüde palmetlerden akroter firizi uzanır. Tuğladan örülmüş kubbe yarım küre biçiminde, üzeri yivli olup tepesinde mermer bir alem vardır. Türbede, portal cephesi hariç (Portal cephesinde iki adet pencere vardır), her cephede altta iki, üstte iki olmak üzere dört pencere vardır. Toplam otuz pencere ile türbe ışık almaktadır. Alt pencereler; dikdörtgen biçimli, sivri kemerli, alınlıkları pembe porfirden olup söveleri beyaz mermerdendir. Üst pencereleri ise; yine dikdörtgen çerçevelere alınmış, sivri kemerlidir. Kemerleri alternatif olarak, kırmızı-beyaz taşlarla örülmüştür. Alt ve üst pencereler arasında bir ayet firizi binayı çepeçevre dolaşır. Bu ayet kuşağı celi sülüs hatla taş kabartma tekniğinde yazılmış olup *Fâtiha*, *Tekasûr*, *İhlas* sûreleri ile *Zümer Sûresi*'nin 53 ayetini içerir. Her cephede dikdörtgen bölümleri içindeki yeşil porfir zemin, iki kartuş motifi taşır. Yazı bu kartuşlar içindedir. Türbenin doğu kenarında üç gözli bir revak yer almaktadır. Revak, önde dört ve geride duvara dayandırılmış iki sütun kemerle birbirine bağlanmıştır. Üç basamakla çıkılan revağın,

³⁴⁰ Hürrem Sultan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Haseki Hürrem Sultan ve Türbesi*

³⁴¹ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

zeminin sağ ve sol yanları birer seki ile yükseltilmiştir. Kırmızı, yeşil, beyaz, siyah taşlarla, geometrik örnekleli mozaik zeminden portal kapısına geçilir. Renkli mermerden geçme tarzında örülmüş basık kapı, kenarları silmelerle yumuşatılmış ve Bursa kemeri ile son bulan bir niş içine alınmıştır. Kapı kemerlerinin üzerinde geniş dikdörtgen şekilli bir kitâbe yer almaktadır.

Türbe süsleme bakımından zengindir. Kapının iki yanında, dış duvarların üzerinde birbirine benzer, iki çini pano bulunur. Renkli sır tekniğinde, 16. yy. ilk yarısına ait çiniler türbe içindeki çinilerle aynı karakterdedir. Giriş kapısının sağ ve solunda, lacivert çini zemin üzerine yazılmış beyaz Sülüs hatta, *Allah'tan başka ilâh yoktur, doğru konuşan ve emin olan, Muhammed O'nun peygamberidir* ibaresi okunur. Kapının sağ ve solundaki panolara celî sülüs hatla mermer zemine kabartma olarak ayetler yazılmıştır. Sağ taraftaki *Ra'd Sûres*'nin 24., sol taraftaki ise *Zümer Sûres*'nin 73.ayetini içerir. Türbenin içinde, alt sırada, ağaç kapaklı, mermer söveli ve düz atkılı ondört pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin herbirinin üzerine, sarıya yakın, yeşil rengin hakim olduğu, ince bordür çinileriyle konturları belirtilmiş ve yüzleri, çiçek, yaprak motifleriyle süslü kemerler yapılmıştır. Alt pencerelerin üstündeki yazı kuşağında *Esmâ-ül Hüsna* yazılmıştır. Pencere üstü panolarda ise *Bâkara Sures*'nin 255.ayeti (Ayet'ül Kürsî) ile pencere aralarındaki kartuşlara da *Esmâ-ül Hüsna* yazılmıştır. Ayrıca kubbe kasnağında da *Ya Hannan, Ya Mennan* yazılıdır.

Değişik kompozisyonlar gösteren, renkli camlarla süslü, sivi kemerli, alçıdan, onaltı üst pencerenin etrafı ile araları da çinilerle süslenmiştir. Kubbe içten sıva tabakası ile kaplı olup malakari nakışlarla süslenmiştir. Merkezdeki madalyon, açık ve kapalı şekillerle genişletilerek, bütün kubbenin içini doldurur ve tanburu çepeçevre dolaşan, lotus, palmet firizine ulaşır. Burada, gri, kırmızı, koyu yeşil, siyah, kirli beyaz renkleri kullanılmıştır. Şehzade Mehmed'in sandukasının üzerinde dört ayaklı, fildişi kakmalı bir taht bulunmaktadır. Bu taht Kanûnî Sultan Süleyman Han tarafından

konulmuş olup kendisinin ölümünden sonra Şehzade Mehmed'in padişah olmasını arzu etmesinin bir göstergesidir. Türbedeki üç sanduka tahta parmaklıklı bir çerçeve içine alınmış, bir kadın sandukası bu çerçevenin dışında bırakılmıştır.

Türbede; Şehzade Mehmed, Şehzade Cihangir (Şehzade Mehmed'in kardeşidir. 967/1553 yılında vefat etmiştir.), Şehzade Mehmed'in kızı Hümaşah Sultan ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait toplam dört sanduka yer almaktadır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Küçük bir onarımdan geçirildikten sonra ziyarete açılabilir.

ŞEHZADELER TÜRBEİ

Türbe, Fatih, Çarşamba'da, Yavuz Sultan Selim Camii avlusu, 1913. ada ve 119. parselde yer almaktadır.

Kanûnî Sultan Süleyman'ın³⁴² şehzadelerinin medfun olduğu türbe 929/1522-23 yılında, Kanûnî Sultan Süleyman'ın emri üzerine, Mimar Acem Ali tarafından yapılmıştır. Türbe sekizgen planlı kesme taştan yapılmış olup Klasik Osmanlı Mimarisi özelliklerini taşır. Üstte dairevi kasağa oturmuş kubbeye örtülüdür. Türbede, portal cephesi hariç diğer cephelerde altlı-üstlü ikişer pencere vardır. Giriş batı kenarda olup revaklıdır. Revakta kapının iki yanındaki satırlarda, renkli sır tekniği ile yapılmış altıgen çinilerle süslenmiştir. Bu çiniler lacivert zemin üzerine sarı, beyaz, firuze ve yeşil renklerle yapılmış kar taneciklerine benzer motiflerden meydana gelmiştir. Türbe içte sadedir. Kubbede ve kubbeye geçiş kısmında kalem işi süslemeler yer alır. Dışta kubbeye geçişi sağlayan kasnak kısmında yer alan celî sülüs hat ile yazılmış ayet kuşağında; *Besmele*, *Ayet-ül Kürsî* ve *Zümer Sûresi*'nin yetmişdördüncü ayeti ve *Yusuf Sûresi*'nin doksanikinci ayeti yazılmıştır.

³⁴² Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman ve Türbesi*

Şehzadeler Türbesi'nde beş sanduka bulunur. Bunlar, Kanûnî Sultan Süleyman'ın oğulları; Şehzade Murad (v:928/19 Ekim 1521), Şehzade Mahmud (v:928/29 Ekim 1521) ve Şehzade Abdullah (v:933/1526) ile Yavuz Sultan Selim'in kızları; Hafsa Sultan (İskender Paşa'nın eşi olup 945/1538 yılında vefat etti) ve Hatice Sultan'a (Vezir Maktul İbrahim Paşa'nın hanımıdır. 690/1553 senesinde vefat etti) aittir.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarılması gerekmektedir.

ŞEHZADELER VE KADINLAR TÜRBESİ

Türbe, Beşiktaş, Ortaköy'de, Yahya Efendi sokakta, Çırağan Sarayı'nın karşısında Yahya Efendi Camii haziresindedir.

Türbe, Sultan II. Abdülhamid³⁴³ tarafından yaptırılmıştır. Bitişindeki bekçi evi ile birlikte inşâ edilmiştir. Üç cephesinde, üçer pencere bulunur. Mimarî tarzı, Son Devir kagir cepheli yapıları hatırlatır. Türbede, süsleme olarak herhangi bir kalem işi yoktur. Türbedeki sandukaların çoğunluğu kadife üzerine gümüş simli işlemelidir. Türbede yer alan levhalar, hırsızlığa karşı önlem almak maksadıyla, İstanbul Türbeler Müze Müdürlüğü deposuna taşınmıştır.

Türbede, Osmanlı Hanedanı'na mensup onaltı kişi medfundur.

Şayeste Kadın Efendi; Sultan Abdülmecid'in³⁴⁴ hanımıdır. Sultan VI. Mehmed Vahdeddin'i (Sd.1337-1341/1918-1922) o yetiştirdi. 1254/1838 yılında doğdu ve 1329/1911 senesinde vefat etti.

Selâhaddin Efendi; Sultan V. Murad'ın³⁴⁵ 1278/1861 yılında doğan oğludur. 1333/1914 senesinde vefat etti.

Bidâr Kadın Efendi; Sultan Abdülmecid'in hanımıdır. 1275/1858 yılında doğdu ve 1335/1916 senesinde vefat etti.

³⁴³ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

³⁴⁴ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

³⁴⁵ Sultan V. Murad ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Cedid Havatin Türbesi*

Emsalinur Kadın Efendi; Sultan II. Abdülhamid'in hanımıdır. 1283/1866 yılında doğdu ve 1950 senesinde vefat etti.

Sultanzâde Murad Bey; Sultan V. Murad'ın kızı Fatma Sultan'ın 1328/1910 senesinde doğan oğlu olup 1329/1911 yılında vefat etti.

Samiye Sultan; Sultan II. Abdülhamid'in son doğan çocuğudur. 1326/1908 yılında doğmuş, 1327/1909 senesinde vefat etti.

Âliye Namiye Hanım Sultan; Ahmed Nazmi Efendi'nin 1332/1913 yılında doğan ve aynı sene vefat eden kızıdır.

Mezide Kadın Efendi; Sultan II. Abdülhamid'in üçüncü hanımı ve Şehzade Burhaneddin'in annesidir. 1286/1869 senesinde doğdu ve 1326/1908 yılında vefat etti.

Osman Hayri Bey; Sultan II. Abdülhamid'in torununun oğludur. 1323/1905 senesinde doğup, 1329/1911 yılında vefat etti.

Serfiraz (Şerefnaz) Kadın Efendi; Sultan Abdülmecid'in hanımı olup 1253/1837 senesinde doğdu ve 1323/1905 yılında vefat etti.

Dilpesend Kadın Efendi; Sultan II. Abdülhamid Han'ın üçüncü kadını ve Naile Sultan'ın annesidir. 1282/1865 yılında doğup, 1319/1901 senesinde vefat etti.

Ahmed Kemaleddin Efendi; Sultan Abdülmecid'in oğludur. 1265/1848 senesinde doğdu ve 1323/1905 yılında vefat etti.

Süleyman Efendi; Sultan Abdülmecid'in oğludur. 1277/1860 yılında Çırağan Sarayı'nda doğdu ve 1327/1909 senesinde vefat etti.

Naile Sultan (Osmanoğlu); 1302/1884 yılında doğup 1957 senesinde vefat etmiştir.

Hatice Sultan; 1315/1897 yılında doğdu ve 1316/1898 senesinde vefat etti.

Naciye Sultan; 1318/1900 yılında doğdu ve 1957 senesinde vefat etti.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarımı yapılmış olup basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

ŞEMSI AHMED PAŞA VE TÜRBESİ

Türbe, Üsküdar'da, Şemsipaşa semtinde, Şemsipaşa Külliyesi içinde yer almaktadır.

Şemsi Ahmed Paşa, Sultan II. Selim³⁴⁶ ve Sultan III. Murad³⁴⁷ devri vezirlerindendir. İsfendiyar ailesinden, Kastamonu Bey'i Kızıl Ahmed Bey'in torunu ve Mirza Paşa'nın oğludur. Osmanlı Saray Okulu olan Enderun'da yetişti. Sırasıyla, Avcıbaşı, Bölük Ağası, Mütferrika ve sonra da Sipahiler Ağası oldu. 962/1554 yılında Anadolu ve kısa bir süre sonra da Rumeli Beylerbeyliği yaptı. Sultan II. Selim devrinde vezirliğe yükselerek padişahın muhasibi oldu. Sultan III. Murad zamanında da bu görevini sürdürdü. Şemsi Ahmed Paşa 988/1580 yılında vefat etti ve türbesine gömüldü. Şairliği ve silahşörlüğü ile de tanınan Şemsi Ahmed Paşa, bugün kendi adıyla anılan Şemsipaşa semtinde, 988/1580 yılında Mimar Sinan'a³⁴⁸, cami, türbe ve medreseden oluşan bir külliye yaptırmıştır. Ayrıca Kuşkonmaz Camii'ni de yaptırmıştır.

Şemsi Ahmed Paşa Türbesi, caminin doğu tarafında, paşanın sağlığında, kendi tarafından 988/1580 yılında külliye ile birlikte inşa edilmiştir. Kare planlı yapının üzeri, aynalı tonozla örtülüdür. Örtü sistemi 1940 yılında yapılan tamirde orijinaline yakın bir şekilde yeniden yapılmıştır. Türbe, Osmanlı Mimarisi'nin özelliklerini taşır. Batısında, geometrik süslemeleri, bronz parmaklıkla cami mekânından ayrılmıştır. Camiye bitişik olmayan üç serbest duvarda, altta ve üstte üçer pencere vardır. Alt kat pencereleri dikdörtgen, mermer söveli ve demir parmaklıklıdır. Bu dikdörtgen pencereler üzerinde sivri alınlıklar bulunur. Üst pencereler sivri kemerli ve petek şebekelidir. Türbe kapısının bulunduğu kenarda, üstte gene aynı tip üç pencere açıldığı halde, alt pencereler, yerlerini kapıya bırakmıştır. Kapıya tek basamaklı

³⁴⁶ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

³⁴⁷ Sultan III.Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan III.Murad ve Türbesi*

³⁴⁸ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

bir merdivenle çıkılır. Kapı oval kemerli, mermer bir niş içinde olup sade bir görünüşe sahiptir. Kapının üzerindeki kitâbe yeri bugün boştur. Kitâbe kırık parçalar halinde bir zamanlar mevcut iken, daha sonra çalınmıştır. Bu kitâbe caminin yapıldığı 988/1580 tarihinde Şemsi Ahmed Paşa tarafından yazılmıştır. Bu kitâbe şunlar yazmaktaydı;

*Türbesini kenar-ı deryada şemsi anınçün eyledi bünyad geçerken
bu kenar-ı deryadan*

*Aşınalar dua ile ede yad Ya İlahi bi-hakk-ı Nur-i Beni Yardan eyle ol
kulun azad*

Türbe içte sadedir. Camiye açılan tunç şebekeli, yuvarlak kemerli açıklığın kemer taşının üzerinde, yeşil zemin üzerine, sarı kabartma harflerle yazılmış bir ayet yer almaktadır. Türbenin tonozunun ortasındaki, kare boşluklar, geometrik ve palmet nakışlarıyla süslü kalem işi süslemeler yer almaktadır. Ancak bu kalem işlerinin bir bölümü bugün bozulmuştur.

Türbede Şemsi Ahmed Paşa tek başına medfundur.

Türbe resmen ziyarete kapalıdır. Küçük onarımı gerekmektedir. Kısmen onarılmıştır.

ŞEYH ABDÜLVEDÛD (YAVEDÛD SULTAN) VE TÜRBESİ

Türbe, Eyüp'te, Defterdar mahallesi, Yavedüt caddesi üzerinde, 84. ada, 5. parselde yer almaktadır.

Şeyh Abdülvedüd Efendi aslen Buharalı'dır. Velî bir zattır. Müridleri ile birlikte İstanbul'un fethi için gelmiş olup *nî'mel-ceyş*'tendir. İstanbul'un fethinde büyük kerametler göstermiş 860/1455 yılında vefat etmiştir. Cenazesi Ayasofya Camii içinde bulunmuştur. İstanbul'un islamlaştırılarak fethedileceğine inanan ve bunun için şehir içinde hristiyanları müslümanlaştırmak için gayret gösteren bir veli idi. Fethe karşı idi.

Türbe muhtemelen 860/1455 tarihinde inşâ edilmiştir. Sultan IV. Mehmed'in ³⁴⁹ kızı olan Hatice Sultan (v:1156/1743) 1123/1711 yılında evinin karşısında bulunan sahabeden Muhammed el-Ensârî'nin türbesini³⁵⁰ onarıp, yanına mektep, sebil ve çeşme yaptırırken Yavedûd Tekkesi'nin mescid-tevhidhane ve türbesini de ihyâ etmiştir. Şeyh Abdülvedûd Türbesi 1293/1876 yılının ikinci yarısında Pertevniyâl Valide Sultan³⁵¹ tarafından son şekliyle ihyâ edilmiştir. 1972 yılında Haliç Köprüsü'nün ve çevre yollarının inşâatı sırasında bulunduğu yerden sökülerek biraz daha kuzeyde aynen inşâ edilmiştir.

Türbe, kare planlı olup kesme taştan inşâ edilmiş, üstü kırma çatı ile örtülmüştür. Yavedût caddesine bakan doğu cephesinde üç tane, diğer cephelerde ikişer tane olmak üzere, toplam dokuz penceresi vardır. Pencereleer yarım daire kemerle, kapı ise sepet kulpu şeklinde bir kemerle donatılmıştır. Türbenin kapısı, güney cephesinin doğu ucunda yer almaktadır. Kapı kemerinin üstünde, türbenin 1293/1876 yılında Pertevniyâl Valide Sultan tarafından bugünkü haliyle ihyâ edildiğini belgeleyen, ta'likle kabartma olarak yazılmış bulunan iki satırlık kitâbede şunlar yazılıdır;

*Cennet-mekân Sultan Abdülaziz Han Hazretlerinin rûh-ı şerifleriy-
çün Vâlidei muhteremeleri itmâm ve ma'mûr eyledi. 1293" (M. 1876)*

Aynı cephede, iki pencere arasında yer alan tarihsiz, sülüs hatlı ikinci bir kitâbede de şunlar yazılıdır;

*Fâtih Sultan Mehmed Hân-ı Gâzi ile Ma'an (beraber) teşrif eden
Ayasofya Câmi'i Şerif'inde kerâmeti zuhur eden Eş-şeyh Abd-ül-Vedûd
Dede. Eğrikapı karşısında Karabaş vaktinde sakka Tokmak Dede*

Türbenin doğu cephesinde, ortadaki pencerenin üstünde Şeyh Abdülvedûd'un adını içeren, tarihsiz üçüncü bir kitâbe daha yer almaktadır. Bu kitâbede ise şunlar yazılıdır;

Hazret-i merkad-i münevver Abd'ül-Vedûd

³⁴⁹ Sultan IV. Mehmed ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi*

³⁵⁰ Geniş bilgi için; Bknz. *Muhammed el-Ensârî ve Türbesi*

³⁵¹ Geniş bilgi için; Bknz. *Pertevniyâl Valide Sultan ve Türbesi*

1293 (M.1876)

Türbenin bahçesindeki çeşmeden günümüze, istiridye ve kıvrık dal kabartmaları ile süslü, mermerden bir aynataşı kalmıştır. Üzerinde, Şemsicemal Usta'nın adını ve 1906 tarihini veren, istifli sülüsle yazılmış bir kitâbe bulunmaktadır.

Türbede, Abdülvedüd (Yavedüd) Sultan'dan başka, Şehid Şah Çavuş Mustafa bin Ali (v:960/1553), Abdürrahim Efendi (v:960/1553) ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait olmak üzere toplam dört sanduka yer almaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Temizliği ve bakımı yapılmaktadır.

ŞEYH AHMED BUHARÎ HAZRETLERİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Unkapanı, Haraççı Kara Mehmed mahallesi, Üsküplü caddesi ile Yeşil Tulumba sokağının kavşağında, 1020. Ada, 1. Parselde bulunmaktadır.

Aslen Buharalı olan Şeyh Ahmed Buharî Hazretleri'nin hayatı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bunun sebebi başka bir Nakşîbendi Şeyhi olan Emir Ahmed Buhari Hazretleri³⁵² ile kendisinin karıştırılmasıdır. Nakşîbendi tarikatı şeyhlerinden olan Şeyh Ahmed Buhari, Buhara'dan İstanbul'a gelerek, halkı irşâd etmiştir. 994/1586 yılında vefat eden Ahmed Buhari Hazretleri, Velî biri olduğu ile ilgili menkîbeleri hâlâ dilden dile dolaşmaktadır.

Türbenin yapım tarihi belli değildir. Türbe vefatından sonra kendisine yakınlık duyan Sultan III. Murad³⁵³ tarafından hassa mimarlarına inşâ ettirilmiştir. Osmanlı ampir üslubunda, sekizgen planlı ve kubbeli bir yapıdır. Sade olup süsleme öğeleri yoktur. Zamanla bakımsız kalan ilk türbe binası Sultan II. Mahmud³⁵⁴ devrinde tekke

³⁵² Geniş bilgi için; Bknz. Şeyh Emir Ahmed Buharî Hazretleri ve Türbesi

³⁵³ Sultan III. Murad ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Sultan III. Murad ve Türbesi

³⁵⁴ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. Sultan II. Mahmud ve Türbesi

ile birlikte ihyâ edilmiş ve metni Keçecizâde Mehmed İzzet Molla Efendi'ye (v:1245/1829) ait 1232/1816 tarihli manzum ihyâ kitâbesi konulmuştur. Türbe arkasında yer alan dergâhta derviş odaları ve tekkenin postnişinlerinin kabirleri bulunmaktadır.

Türbede Şeyh Ahmed Buharî tek başına yatmaktadır.

Türbe, ziyarete kapalıdır. Büyük onarıma ihtiyacı vardır. Bahçesi, tekkesi ile komple külliye olarak onarılıp bir fonksiyon verilebilir.

ŞEYH EMİR AHMED BUHARÎ HAZRETLERİ VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Hoca Üveys mahallesi, Emir Buhari sokakta Emir Buhari Camii avlusu 2871. adada yer almaktadır.

Emir Ahmed Buharî Hazretleri Seyyîdlerden olup soyu Hz. Hüseyin vasıtasıyla, Peygamber Efendimize (s.a.v.) dayanır. 847/1443 yılında Buhara'da doğmuştur. Fatih Sultan Mehmed³⁵⁵ devrindeki ilk Nakşîbendi Şeyhi olan Simavlı Molla Abdullah İlâhî'nin (v:896/1491) talebesi olan Emir Ahmed Buharî, Nakşîbendi tarikatı şeyhidir. Buhara'dan, önce Anadolu'ya gelmiş ve Şeyh İlâhî Hazretleri ile birlikte Simav'a yerleşti. Daha sonra İstanbul'a gelip, Fatih Külliyesi yakınlarında bir mescid ve dergâh yaptırdı. Halkı irşâd etmeye başlayan Emir Ahmed Buhari'nin ünü İstanbul'a yayılınca, ondan feyz almak isteyenler çoğaldı ve burası zamanla ihtiyaca kâfi gelmemeye başladı. Daha sonra Ayvansaray ve Edirnekapı'da tekkeler açtı. Böylece kendi adına taşıyan üç Nakşîbendi tekkesinin kurucusu oldu. Kerametli, Velî bir zat olan Emir Ahmed Buhari Hazretleri, devrin padişahı Sultan II. Bayezid Velî³⁵⁶ ile bir araraya gelir, dînî sohbetler yaparlardı. Sultan II. Bayezid Velî, O'na olan sevgisini, Ayvansaray'da bir mescid ve odalar inşâ ettirip, buralarda kalacak dervişler için harcanmak için vakfiyeler tahsis ederek göstermiştir. Daha sonra Edirnekapı ve Ayvansaray'da kendi adıyla anılan tekkeler kurulmuştur.

³⁵⁵ Geniş bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

³⁵⁶ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Velî) ve Türbesi*

Onunla aynı zamanda hayatış, Velî bir zat olan Şeyh Vefa Hazretleri³⁵⁷ ile tanışmış ve onunla yakın bir ilişki kurmuştur. Şeyh Vefa Hazretleri'nin tarikatı olan Zeynîlik ile Nakşîliğin İstanbul'da ortak bir toplumsal zemin üzerinde örgütlenmelerini sağladı. Emir Ahmed Buharî Hazretleri 922/1516 yılında İstanbul'da vefat etti. Nakşîliğin, İstanbul'da yaygınlaşmasını sağlayan kişi olarak tanınmıştır. *Uykunun fazlası gaffet, yemeğin fazlası siklet, konuşmanın fazlası da her ikisini birden verir* derdi.

Şeyh Emir Ahmed Buharî Hazretleri'nin birçok menkıbeleri vardır. Bunlardan biri şöyledir.

Şeyh Emir Buharî Hazretleri'nin torunu olan Necmi Çelebi şiddetli hastalığa yakalanmıştır. Bu hastalık için doktorlar birçok tedavi yöntemi denemişler, ama Necmi Çelebi iyileşmemiş. Artık ailesi ondan ümidi kesmişler. Bunu haber alan Emir Buharî Hazretleri, Necmi Efendi'nin evine gelerek onun yanına oturmuş ve Kur'an-ı Kerim okumaya başlamış. Daha sonra dua ettikten sonra, hasta gözlerini açmış ve Emir Buharî Hazretleri'nin ellerini öpmüş. O da hastaya bir tesbih verip, istiğfar ve tövbe etmesi için emir buyurmuş. Hasta bir-iki gün sonra tam olarak sıhhatine kavuşmuş.

Şeyh Emir Ahmed Buharî Hazretleri Türbesi'nin yer aldığı tekke, Sultan II. Bayezid Velî devrinde inşâ edilmiş ve günümüze kadar gelmemiştir. Türbenin yapım tarihi belli değildir. Ancak 1193/1779 yılında Darüssaade Ağası Cevher Ağa türbeyi onartmıştır. Böylece son halini alan türbeye altı satırlık mermer zemine kabartma celi talik hat ile yazılmış bir de kitâbe konulmuştur. Kitâbede şunlar yazılıdır;

Barekellah ne makam-ı âli / Rifatu kadr ile ars-ı azim / Ravza-i cennet-i ruhanidir / Meşhed-i akdes-i mîr-i Ekrem / Kevser-i feyz ü tecella-i gülzar / Nûr-i rahmet bana her şeb şebnem / Dû cihan kâmi bu bağın semeri

Hasıl-ı aşk-ı Hudadır her dem / Bu behişi erme olmuşlar / Hazret-i Mîr-i Buharî'yi âdem / Şems-i Raşan-ı Buhar hâver / Ruma feyzi

³⁵⁷ Geniş bilgi için; Bknz. *Şeyh Vefa Hazretleri ve Türbesi*

*seher u subh du dem / Mir-i serasker-i merdan-ı Huda / Ceyşi ehlullah
serdarı Ekrem*

*Bir velidir ki sözü indellah / Oldı makbul özü gibi merdum / Hangi
meşhedde bu hâlet meşhûd / Hat ola nice umûr-i mübhem / Yanıp
ahrakta bulmuştu fenâ / Hikmet-i mahzdır Allahû â'lem / Dil aşık gibi
sûzişle meğer*

*Ola ta böyle behişt hünere / Şâh-ı şâhân-ı selâtîn-i cihan / Mâlik-i
mülk-i mülûk-u azam / Hazret-i Abdülhamîd-i adl / Âleme zill-i ilâhî'l-
âlem / Bendesi dar-ı sade ağası / Cevher agayı mukarreb muharrem*

*Oldu tevfik-i Huda'ya mazhar / Oldu bu hayr-ı celîle mülhem / Kıldı
bu dergahi te'sîs u binâ / Sarf-ı makdûr edip ol kân-ı kerem / Der ki
hazret-i mîr-i ihyâ / Kâbe yapmak gibidir yok şüphem / Hizmeti böyle
veliyullahın*

*Devlet-i merd ü cihandan a'zam / Himmeti hazır ola dînimin bes /
Sâhibül-hayra duâ vâfî hem / Der ki mir-i gedâsı neş'et / Oldu bu
mısraa gûya mülhem / Düştü bu tam mücevher tarih / Kible-i Hâcet-i
halk-ı âlem*

Sene: 1157 (1744)

Türbe, kare planlı, kesme taştan yapılmış, tek kubbeli bir yapıdır. Kare açıklıklı büyük ziyaret penceresinin üzerinde önceleri mevcut olan, ancak günümüze kadar gelemeyen celî ta'lik hat ile yazılmış manzum bir kitâbe vardı. Kitâbede;

Can dimağın çünkü bu sevdâ Buhârî kapıldı

Dil didi, târih ey Seyyidî Buhârî ah vah! 922 (1516) yazılıdır.

Türbe defalarca onarılmasına rağmen bugün içinde hiçbir süsleme ögesi kalmamıştır.

Türbede, Şeyh Ahmed Buhârî tek başına yatmaktadır. Türbenin bahçesinde, kendisinden sonraki şeyhlerine ait pekçok tarihi mezartaşları mevcuttur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Zamanında daima ziyaret edilen yerlerin başında yer almış. Onarılarak halkımızın ziyaretine açılmalıdır.

ŞEYH İSMAİL ANKARAVÎ EFENDİ VE TÜRBEŞİ (ŞEYH GALİB EFENDİ VE TÜRBEŞİ)

Türbe, Beyoğlu, Tünel'de, Galata Mevlevîhanesi, Divan Edebiyatı Müzesi içindedir.

Şeyh İsmail Ankaravî Efendi, Anadolu'da yetişen büyük velîlerden olup Mevlevî tarikatı şeyhidir. Ankara'da doğdu. Babası Ahmed Efendi'dir. İsmi İsmâil, lâkabı Rusûhi'dir. Ankara ulemâsından ders alıp, iyi bir tahsil gördü. Bayramîye tarikatına geçmiş olduğu sırada, ilim ve ibadetle meşgul iken, gözlerindeki hastalığın tedavisi için Konya'ya gitti. Mevlâna Hazretleri'ni ve Mevlevîhane'yi ziyaret ederek, feyz alıp, bu tarikata dahil oldu. Bir müddet sonra da İstanbul'da gelerek, Galata Mevlevîhanesi'nde Şeyh olarak dersler verdi. 1041/1631 yılında vefat etti. Kerametli bir zat olup birçok menkıbeleri vardır. Pek çok eserler yazmıştır. Başlıca eserleri; *Şerh-i Mesnevî*, *Mefâtiḥül-ebyat*, *Hall-i Müşkîlat-ı Mesnevî*'dir.

Şeyh Galib Dede, Mevlevî tarikatının şeyhlerinden ve Divan şairlerimizin üstadlarından biridir. 1171/1757 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, Mustafa Reşid Efendi, annesi Emine Hâtun'dur. Asıl adı Mehmed Esad'dır. *Galib* mahlâsını sonradan almış ve Mevlevî şeyhi olduktan sonra *Galib Dede* ünvanı ile şöhret olmuştur. Tahsil hayatından sonra Divanı Hümâyûn Kalemî'ne devam ederken, Mevlevîliğe girdi. Daha sonra Konya'ya gidip, Mevlâna dergahında, çile çıkarmaya başladı. Konya'dan dönüşünde İstanbul'daki Yenikapı Mevlevîhanesi'ne³⁵⁸ girdi. Galata Mevlevîhanesi Şeyhi Abdullah Dede'nin vefatından sonra, yirmidört yaşında, 1196/1781 yılında Galata Mevlevîhanesi Şeyhi oldu. Burada pekçok öğrenciler yetiştirdi. Kırkbir yaşında iken, 1213/1798 yılında vefat etti. Birçok menkıbeleri vardır. Aynı zamanda şair olan Şeyh Galib Efendi'nin *Hüsn-ü Aşk* adlı meşhur

³⁵⁸ Yenikapı Mevlevîhanesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Yenikapı Mevlevîhanesi Türbesi*

eseri basılmıştır. Basılmamış olarak da; *Şerhi Cezire-i Mesnevî*, *Tercüme-i Tühfe-i Behiye*, *Sohbet-ül Safiye* isimli üç eseri vardır. Şeyh Galib Efendi'nin, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) için yazdığı bir şiiri şöyledir;

Hutben okunur minber-i iklim-i bekâda

Hükmün tutulur mahkeme-i rûz-i cezâda

Gülbank-i kudûmün çekilir arş-ı Hüdâda

Esmâ-i şerîfin anılır arz u semâda

Sen Ahmed-û Mahmud-û Muhammedsin efendim

Haktan bize Sultân-ı müeyyedsin efendim

Türbe, önceden ahşap olarak, daha sonra, Hâlet Efendi³⁵⁹ tarafından 1234/1819 yılında kâgir olarak inşâ ettirilmiştir. Dikdörtgen planlı olan türbe, Sultan III. Selim³⁶⁰ ve Sultan II. Mahmud³⁶¹ devrindeki Türk Baroğu üslubunun özelliklerini taşır. Mekânı örten tonoz, dışarıdan kurşunla kaplanmış olup alemleri dal sikkeli biçimindedir. Cephelerde, plastrlarla ayrılmış, dikdörtgen açıklıklı pencereler vardır. Avluya bakan batı cephesinin üst kesiminde, eksende destarlı sikkeli, yanlarda da dal sikkeli kabartmaları vardır. Türbenin içinde süs ögesi yoktur.

Türbede, Şeyh İsmail Ankaravî Efendi, Şeyh Galib Efendi, Şeyh İsa Efendi, Şeyh Selim Efendi (Şeyh İsa Efendi'nin eniştesi ve halefi), Şeyh Mehmed Ruhî Dede ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait olmak üzere toplam altı sanduka vardır.

Türbe ziyarete kapalıdır. Onarımı yapılmıştır.

³⁵⁹ Hâlet Efendi ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. Hâlet Efendi ve Türbesi

³⁶⁰ Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi*

³⁶¹ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

ŞEYH VEFA HAZRETLERİ VE TÜRRESİ

Türbe, Eminönü ilçesi, Vefa semtinde, Vefa caddesi, Vefa Camii avlusu, 42. ada, 1. parselde yer almaktadır.

Şeyh Vefa Hazretleri, büyük evliyalardandır. Zeynîyye tarikatının şeyhi olup aslen Konyalı'dır. İsmi Mustafa bin Ahmed'dir. Lâkabı *Muslihiddîn* olup *Şeyh Vefa* veya *Ebûl Vefa* ismiyle tanınmıştır. Babasının adı, Ahmed'ül Sadri'dir. İlk olarak Edirne'deki Debbağlar İmamı Şeyh Muslihiddin Hanifi'den ders aldı. Daha sonra Abdüllatif Kutsî Hazretleri'nden zamanın bütün ilimlerini öğrenmiş, maddî ve mâna ilimlerinde olgunlaşmış, çevresindeki insanların iyiliği için öğrendiği ilimleri kullandı. Şiir ve musîki konularında da çok yüksek bilgiye sahipti. Ömrünün sonuna doğru tamamen inzivaya çekilmiştir. Genellikle ibadetle ve taatla meşgul olduğundan, dünya işlerini ve dünyayı seven insanlardan uzak dururdu. Yaşadığı Vefa semti civarındaki Hristiyanlara iyilikleri ve kerametleri ile de tanındı. Sohbetlerinin açık, çok tatlı olması ve yüzünün çok güzel olmasıyla da tanınırdı. Mısır'ı ziyaret etmeye gitti ve orada bulunduğu sırada Mısır halkının gönlünü fethetti. Daha sonra Hicaz'a gitti, hacı oldu. Hac dönüşünde Rodos Şovalyeleri tarafından gemisi hapsedildi. Bu olayı haber alan Karamanoğlu İbrahim Bey müdahale edip kendisini esaretten kurtardı. İstanbul'un fethinden sonra tekrar Konya'ya dönmek isteyen Şeyh Vefa Hazretleri, Fatih Sultan Mehmed Han'ın³⁶² ısrarları üzerine İstanbul'da kaldı ve Vefa semtinde bugünkü camisinin bulunduğu yere yerleşti. Dergâhında fakirlerle sohbet edip, onlara yardım ederek huzur içinde hayatını sürdürdü. Devrin padişahları Fatih Sultan Mehmed ve Sultan II. Bayezid Velî³⁶³, O'nu ziyaret etmek arzusunu göstermişlerse de kendisi buna razı olmamışlardır. Fatih Sultan Mehmed Han'ın cenaze namazını Şeyh Vefa Hazretleri kıldırdı. 896/1490 yılında vefat etti. Şeyh Vefa Hazretleri adına, İstanbul'da Vefa

³⁶² Geniş bilgi için; Bknz. *Fatih Sultan Mehmed Han ve Türbesi*

³⁶³ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Velî) ve Türbesi*

Camii ve külliyesi ile Konya'daki bir caminin Fatih Sultan Mehmed Han veya Sultan II. Bayezid Velî tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. Şeyh Vefa Hazretleri'nin kerametleri ile ilgili menkîbeleri kitaplarda yazılıdır. Onun ilimle ilgili dört kitabı İstanbul'daki kütüphanelerden tespit edilmiş olup şunlardır.

1- *Makam-ı Sülûk*: Tasavvuf ahlâkı ile ilgilidir.

2- *Saz-ı İrfan*: Türkçe manzum bir eserdir.

3- *Evrâd-ı Vefa*: 556 sahifelik nesir bir eserdir.

4- *Ruznâme-i Vefa*

Şeyh Vefa Hazretleri'nin Arapça, Farsça ve Türkçe yazılmış şiirleri vardır. Onun yazdığı bir beyit şöyledir;

Peresdiden Hak berayi behesi

Bud piş erbab-ı seht zeşt

MÂNASI: Cennet hatırı için yapılan kulluk hizmeti, katı yürekli olmaktan daha fenadır.

Şeyh Vefa Hazretleri, münakaşacı kimselere, nükteli cevaplar vermesiyle de meşhur olmuştur. Birgün, bir zat, Şeyh Vefa Hazretleri'ne;

“ Firavun hakkında, temiz olarak ve temizlenmiş olarak ölmüştür, demişler. Siz de dersiniz” demiş. Şeyh Vefa Hazretleri de;

Keşke bizim hakkımızda da bu şekilde şahadet edecek iki Müslüman bulunsa! “ karşılığını vermiş.

İki Cihan Padişahının,

Şeyh Vefa Hazretleri'nin Yüzünü Göremeyişi

Şeyh Vefa Hazretleri'nin ünü bütün İstanbul'a yayılmıştır. Fatih Sultan Mehmed de, Şeyh Vefa Hazretleri ile görüşüp, ondan feyz almak istemekteymiş. Onun için, bir adamıyla, Şeyh Vefa Hazretleri'ne haber yollamış ve onun saraya teşrif etmesini istediğini iletmesini

emretmiştir. Padişahın adamı da, Şeyh Vefa Hazretleri'nin dergâhına gelmiş ve kapıyı çalmış. Kapıyı dergâhta bulunan, bir derviş açmış. Padişahın adamı, olayı dervişe anlatmış ve Şeyh Vefa Hazretleri'nin saraya gitmesini, hükümdarın onun sohbetlerinden feyz almak istediğini söylemiş. Bunun üzerine derviş, Şeyh Vefa Hazretleri'nin yanına giderek, padişahın isteğini anlatmış. Şeyh Vefa Hazretleri de, dervişine;

“Benim namıma o adamdan özür dile. Bu davete icabet edemeyeceğim” demiştir. Derviş tekrar kapıya varıp, Şeyhin söylediklerini padişahın adamına iletmış. Padişahın adamı bu olaya şaşıp kalmış. Çünkü, koskoca bir cihan padişahının isteğini geri çevirmekte neydi. Bumundan soluya soluya, sarayın yolunu tutmuş ve saraya vardığında, padişaha olanı, biteni anlatmış. Padişahın sinirlenip, hiddetleneceğini sanan, padişahın adamı yanılmıştır. Padişah güler yüzle;

“ O gelmezse, biz onun ayağına gideriz “ demiş.

Şeyh Vefa, Hazretleri'ni, birkaç defa daha davet eden padişah, her defasında, Şeyh Vefa Hazretleri'nin özür beyan ederek saraya gelmediğini görmüş. Bunun üzerine, bari ben onun ayağına gideyim demiş ve Şeyh Vefa Hazretleri'nin dergâhına doğru, adamlarıyla yola çıkmış. Dergâha vardığında, kapının kapalı olduğunu ve kimsenin olmadığını gören padişah, bunun ne anlama geldiğini anlamış ve oradan uzaklaşmış. Bu olayı hücre penceresinden izleyen Şeyh Vefa Hazretleri'nin gözlerinden iki damla yaş akmış.

Yine günlerden birgün, Fatih Sultan Mehmed Han, Şeyh Vefa Hazretleri'nin dergâhına gelmiş, fakat kapı gene kapalıymış. Bunun üzerine, Cihan Padişahı arzusunu gerçekleştiremeden dergâhtan uzaklaşmış. Şeyh Vefa Hazretleri, yine bu olayı hücre penceresinden izliyor ve bir yandan da gözlerinden yaşlar akıyormuş. Bunu gören bir talebesi Şeyh Vefa Hazretleri'ne;

Ey Şeyhim. Madem ki, hünkârı görmek istemezsiniz, neden o gittikten sonra göz yaşı dökersiniz” diye sormuş. Bunun üzerine Şeyh Vefa Hazretleri;

“ Ah çocuğum, ah! Bilmezsin.. Benim ona olan sevgim, onun bana olan saygısı o kadar fazla ki, bir an birbirimizi görecektir olsak, o benden ayrılmak istemeyecek, ben de onu bırakmayacağım. Dostluğumuz, sohbetimiz, birçok vatandaşın işinin yarım kalmasına sebep olacak. Sonunda dayanamayıp, padişahlığı bırakmak isteyecek. Şimdi anladın mı? Sultanı niçin kabul etmediğimi” demiş.

Ama, çağ açıp-kapayan Fatih Sultan Mehmed Han, Şeyh Vefa Hazretleri'nin bu tavrından asla incinmemiştir.

Fatih Sultan Mehmed Han'ın vefatından sonra, yerine Sultan II. Bayezid tahta çıkmıştır. O da, babası gibi, Şeyh Vefa Hazretleri'nin ilim ve yaşayışına hayran idi. O'nu görmek arzusunu göstermişse de Şeyh Vefa Hazretleri bunu kabul etmemiştir. Bir süre sonra Şeyh Vefa Hazretleri vefat etmiştir. Vefat haberini alan, Sultan II. Bayezid, hemen dergâhına gitmiş. Sağlığında bir kere göremediği bu büyük zatın, öldükten sonra bir kerecik yüzünü görmek arzusundaymiş. Fakat, Şeyh Vefa Hazretleri'nin cenazesi, yıkanmış ve kefenlenmiştir. O gene de görmek istemiş. Bunun doğru olmadığı kendisine hatırlatılmışsa da, o ısrarlarına devam etmiş. Bunun üzerine, orada bulunanlar kefeni açmışlar. Bir de ne görsünler, Şeyh Vefa Hazretleri iki eli ile, birden yüzünü kapayıvermiş. Böylece, Şeyh Vefa Hazretleri'nin yüzünü görmek, ne Fatih Sultan Mehmed Han'a, ne de oğlu Sultan II. Bayezid'e nasip olmuş.

Şeyh Vefa Hazretleri Türbesi 896/1490-91 yıllarında inşâ edilmiştir. Şeyh Vefa Camii ve Türbesi, 1327/1909 yılı yangınında harap olmuştur. 1979, 1988 ve 1996 yıllarındaki onarımlarıyla en son haline almıştır. Camii de 1994 yılında inşâ edilmiştir.

Türbe, dört yöne meyilli bir ahşap çatı ile örtülü olan 8.30 m. x 8.30 m. ölçülerinde kare planlıdır. Üç sıra tuğla, bir sıra kesme taş örgüye sahip duvarlar 80 cm. kalınlığındadır. Pencereilerin söve ve lentoları ile, kapının söve ve kemeri mermer malzeme ile yapılmıştır. Pencere üzerlerine tuğladan sivri hafifletme kemerleri yerleştirilmiş, alınlıkları tuğla ile dolgulanmıştır. Cepheler üstte kirpi saçak ile sınırlandırılmıştır.

İçeri girildiğinde türbe sekiz pencereden ışık alır ve son derece sade bir görünüşe sahiptir. İçte ve dışta herhangi bir süsleme ögesi kalmamıştır.

Türbenin, yay kemerli giriş kapısının üzerinde iki satırlık Farsça kitâbe bulunmaktadır. Kitâbe metni şöyledir:

İn Şem-i firuz harem-i kâbe-i esrar

Bi güzaşt ezan pel ke güzel kert geh-ü-meh

Hakiki bidani seferi Şeyh Vefa ra

Deryap zi tarih (İla rahmeti rabbih) Sene 896 (M.1491)

ANLAMI: Sırlar kâbesinin harimini parlatan o çerağ küçük ve büyüğün geçtiği köprüden geçti. Şeyh Vefa'nın ölüm tarihini (İla rahmeti rabbih) de bul.

Şeyh Vefa Hazretleri Türbesi'nin niyaz penceresindeki levhada şunlar yazılıdır:

Muktedâ-yı ehli mânâ Muslihuddin Ebül-Vefâ

A'yün-ı uşşâka hâk-i merkâdıdır tûtiyâ

MÂNASI: Muslihuddin Ebül Vefâ mâna ehlinin, evliyânın uyduğu kimsedir. Mezarının toprağı, âşıkların gözlerine sürmedir.

Türbede; Şeyh Vefa Hazretleri'nden başka, birinci halifesi Şeyh Ali Efendi (v:910/1504), ikinci halifesi Davud-i Vefayi ve kimliği bilinmeyen bir kadına ait olmak üzere dört sanduka bulunmaktadır.

Türbenin etrafındaki hazirede ise, Sultan II. Bayezid Devri'nde hayatış büyük zatlar gömülüdür. Türbenin girişinde Sultan II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim'in hocası Atullah Efendi ile Emin Seydi Ahmet (v:974/1566) medfundur. Şair Bakî'den sonra en tanınmış şair olan Nefî de bu hazirede medfundur. Ayrıca bu hazirede, başka yerlerden getirilmiş devşirme mezar taşlarına da rastlamak mümkündür.

Türbe ziyarete açıktır. Bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

ŞEYH YAHYA EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Beşiktaş ilçesinde, Yahya Efendi sokakta, Çırağan Sarayı karşısında yer almaktadır.

Şeyh Yahya Efendi, İstanbul'un büyük evliyâlarındanır. 901/1495 yılında Trabzon'da doğdu. Babasının adı Amasyalı Kadı Ömer Efendi, annesinin ki ise Afife Hâtun'dur. Kanûnî Sultan Süleyman³⁶⁴, babası Yavuz Sultan Selim'in³⁶⁵ Trabzon'da vali olarak bulunduğu sırada dünyaya geldiğinde, Yahya Efendi'nin annesinden süt emdiği için Yahya Efendi'nin süt kardeşi oldu. (Bu sebeple, Kanûnî Sultan Süleyman, O'na "Ağabey" diye hitap ediyordu.) Şeyh Yahya Efendi, ilk tahsilini Trabzon'da, zamanın velîlerinden Müfti Ali Çelebi'den yaptıktan sonra, İstanbul'a geldi. Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî Sultan Süleyman devirlerinin büyük âlimi Zenbilli Ali Efendi'den ders alarak tahsilini aldı. 933/1526 senesinde Canbazıye Medresesi'nde müderrislik yaptı. Bu görevden emekli olduktan sonra inzivaya çekildi. Beşiktaş'ta satın aldığı, bugünkü türbe ve mezarlığın bulunduğu araziye bir ev ve mescid, daha sonra evin etrafına medrese, hamam ve çeşme yaptırdı. Tekkesi çok ziyaret edilen bir yer idi. Bilhassa denizcilerin sefere gidip döndüklerinde, mutlaka tekkeye ziyarete gelmeleri adettendi. Şeyh Yahya Efendi 978/1570 yılında, Kurban Bayramı gecesini vefat etti. Dünya ve ahiret ilimlerinde zamanının önde gelenlerinden idi. Kanûnî Sultan Süleyman ve Sultan II. Selim³⁶⁶ devirlerinde devletin başarılı olmasında *Manevi Reislik* yaparak bu padişahlara yol gösterici oldu. Hızır Aleyhisselam'dan Ledün ilmini öğrendiği kitaplarda yazılıdır. Tasavvufta irşâdının Hızır Aleyhisselam yoluyla olması sebebi ile Şeyh Yahya Efendi, Üveysi Tarikatı'ndan olduğu bilinir. Kendisinden sonra gelen tekke şeyhleri, Nakşi zikrini benimsemişlerdir. Tasavvufî olarak

³⁶⁴ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

³⁶⁵ Geniş bilgi için; Bknz. *Yavuz Sultan Selim Han ve Türbesi*

³⁶⁶ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

söylediği şiirlerden oluşan bir divan kitabı mevcuttur. Şeyh Yahya Efendi'nin yazdığı bir beyit şöyledir;

Hep gelenler yâne yâne geldi, gitti dünyâdan,

Şimdi nevbet bana geldi döne, döne yâneyim

Şeyh Yahya Efendi'nin kerametleri ile ilgili pekçok menkîbeleri vardır. Bunlardan birkaçı şöyledir;

Şeyh Yahya Efendi ve Hızır Aleyhisselâm

Yahya Efendi Hazretleri'nin en yakın dostu, Hızır Aleyhisselâm'mış. Dergâhının bahçesindeki asma ağacını birlikte dikmişler. Bunu duyan, Kanûnî Sultan Süleyman, süt kardeşi olan Yahya Efendi'yi ziyarete etmek istemiş. Bunun için adamlarına, Yahya Efendi'nin, Beşiktaş'taki dergâhına gideceğini, bunun için Saltanat kayığını hazırlamalarını emretmiştir. Bunun üzerine adamları kayığı hazırlar ve padişah Yahya Efendi'nin dergâhına gelir. İçeri girdiğinde, Yahya Efendi'yi birisi ile çok koyu bir sohbe dalmış durumda bulmuştur. Yanlarına sokularak bir süre ayakta beklemiştir. Padişahın geldiğinin farkında olmayan Şeyh Yahya Efendi, bir ara başına kaldırdığında karşısında padişahı görerek ayağa kalmış ve özür dileyerek yanlarında yer göstermiş. Ondan sonra misafir oturmamış ve kalkıp gitmiştir. Padişahın yarı sitem, yarı merakla süt kardeşine;

“ Bu ne dalgınlık, ağabey? Uzun zamandır ayakta beklerim beni gördüğün yok. Çok merak ettim. Sana herşeyi unutturacak böyle bir sohbe daldıran yanındaki zat kimdi?” diye sormuş.

Yahya Efendi de;

“ Efendimiz, o gelen Hızır Aleyhisselâm idi “ demiş. Kanûnî Sultan Süleyman, duydukları karşısında, şaşa kalmış ve pişman olmuştur.

“ Ne diyorsun, ağabey! Hızır Aleyhisselâm mı? Neden beni haberdar etmedin. Meylimi, ilgimi, meşgalimi bilirsin. Neden süt kardeşini sohbe dahil edip, faydalandırmadın?” demiş.

Yahya Efendi de;

“ Üzülmeyiniz Padişahım. Hızır Aleyhisselâm ile devamlı buluşup, sohbet ederiz. Bu hatamı inşâallah birgün telafi ederim” demiş.

Birgün boğazda, kayıkla gezinti yapan, Kanûnî Sultan Süleyman, yanına Yahya Efendi'yi almış. Bir müddet boğazda gezdikten sonra, kayığı kullananlara Bebek sahiline yanaşmalarını emretmiş. Kanûnî Sultan Süleyman ve Yahya Efendi, kayıktan inerek, sahildeki koruda gezmeye başlamışlar. Bir yandan da koyu bir sohbe dalmışlardır ki, Yahya Efendi fakir kılıklı bir adam görmüş ve padişahın yanından ayrılıp, o adamın yanına gitmiştir. Daha sonra hünkâr da onların yanına gelmiş ve Yahya Efendi'ye;

“ Ağabey geri dönmenin vakti geldi “ demiş.

Yahya Efendi de, yanındaki adamla kayığa binmiş. Adamın gözü, padişahın parmağındaki yüzekteymiş. Bir süre sonra padişahın yüzüğünü incelemek için istemiş. Padişah da parmağındaki yüzüğü çıkararak adama vermiş. Yahya Efendi bu olup biteni sessizce izliyormuş. Adam yüzüğü incelerken, elinden kayan yüzük denize düşmüş. Deniz o sırada derin ve dalgalıymış. Padişah bu olaya çok sinirlenmiş, fakat süt kardeşinin arkadaşı olduğu için kızgınlığını belli etmemiş. Fakir adam, Yahya Efendi'nin kulağına birşeyler fısıldamış. Yahya Efendi de, padişaha;

“ Hünkârım. Mümkünse arkadaşım kayıktan inmek istiyor. Sahile yanaşabilir miyiz? “ demiş. Padişah da, kayığı kullananlara emir vermiş ve kayık sahile yanaşmış. Adam tam kayıktan inmek üzere imiş ki, elini denize sokmuş ve düşürmüş olduğu yüzüğü çıkarmış. Yahya Efendi hariç, kayıkta bulunan herkes şaşa kalmış. Adam yüzüğü, padişaha vererek, kayıktan hemen inmiş ve gözden kaybolmuş. Bunun üzerine padişah;

“ Ağabey! Bu ne haldir. Bu giden kimdi ve birden nasıl kayboldu “ der. Yahya Efendi de;

“ Kim olacak devletlüm. Benden istediğinizdi “ demiş. Padişah da;

“ Pekiyi neden bana haber vermedin, insan bir işaret vermez mi? “ demiş. Yahya Efendi;

“ Hünkârım! Sizin gibi zeki bir cihan padişahına işaret etmem doğru olur mu? Gözlerinizin önündeki olaydan daha açık bir işaret verilir mi? “ demiş.

Şaşırtan Cevap

Cihan Padişahı Kanûnî Sultan Süleyman, Şeyh Yahya Efendi'ye bir hattı şerif göndermiş. Bu hattı şerifte;

Ağabey, sen ilâhî sırlara vakıfsın. Kerem eyle de bize Osmanogulları'nın akîbetinin ne olacağını haber ver. Neslim kesilip yok olacaksa bu hangi sebeptendir “ yazılıymış.

Bunu okuyan Yahya Efendi de, hemen eline kağıt, kalem alıp, kağıda;

“Kardeşim neme gerek” diye iri harflerle yazıp, padişaha göndermiş. Bunu okuyan padişah hayretler içinde kalmıştır. Bundan birşey anlamamıştır. Derhal, Saltanat kayığının hazırlanmasını emretmiş ve Şeyh Yahya Efendi'nin dergâhına gitmiştir. Yahya Efendi'yi görür, görmez;

Ağabey, bana niye böyle dedin. Sana karşı bir kusurumuz mu oldu?” demiş.

Yahya Efendi;

“ Hünkârım siz bana bir soru sordunuz, ben de onun cevabını yazdım. Yazdıklarımı anlama-manıza şaşarız” demiş. Kafası iyice karışan Kanuni Sultan Süleyman;

“ Nasıl?” demiş.

Yahya Efendi de;

“ Zulüm, haksızlık yayılsa, işitenler de "neme gerek" dese ve onu önlemeye çalışmasa, sonra koyunu kurt değil de çoban yese, bilenler de bunu söylemeyip gizlese, fakirlerin, muhtaç ve gariplerin feryadı

göge çıkıp bunlardan taşlardan başkası işitmezse, işte o zaman felakettir. Neslinin o zaman yok olmasından korkulur. Hazinelerin boşalır. Askerin itaat etmez olur. Ve yolundan gitmezler. Yok olmak mukadderdir “ demiş.

Bunları işiten, koskoca cihan padişahı olan Kanuni Sultan Süleyman'ın gözlerinden yaşlar boşalmaya başlamış.

Şarabın, Süt Olması

Şeyh Yahya Efendi'nin dergâhının bulunduğu yerde bir Rum Adalar denizindeki bir adadaki bağıyla uğraşır, bağında yetiştirdiği üzümleri şarap yapar, satarmış.

Rum, Yahya Efendi Hazretleri'nin oraya yakın bir mevkiye gelip sabaha kadar ibadette bulunduğunu, ağlayarak Allah'a yalvardığını görür ve hayran kalırmış. Daha sonra Rum ile Yahya Efendi Hazretleri birbirine yaklaşmış ve ahpap olmuşlar. Yahya Efendi Hazretleri, ibadet dışı zamanlarda Rum komşusu ile konuşur, ibadet zamanı gelince biri ibadete, diğeri de işine koyulurmuş. Rum, sonbaharda arazisi olan adaya yelken açar, bağını bozar, şarap yapar, geçen seneden yaptığı şarapları da yükler yola çıkarmış. Böyle bir ada dönüşünde yelkenlisi fırtınaya yakalanmış, battı batacakmış. Telaş, can ve mal korkusu çektiği bir sırada Yahya Efendi Hazretleri aklına gelmiş. Diz çökerek;

“ Allahım! Yahya kulunun başı için beni bu felâketten kurtar” diye bir taraftan dua ediyor, bir taraftan da ağlıyormuş. Bir müddet sonra hava sakinleşmiş ve deniz süt liman olmuş. Selametle İstanbul'a gelen Rum, malını teslim edeceği yere zarar görmeden yetiştirmiş. Evine döndükten sonra en eskilerinden iki fıçı şarap yüklenerek Yahya Efendi'ye şükran borcunu ödemeye gitmiş. Komşusunun geldiğini görünce, Yahya Efendi onu güler yüzle karşılayıp, hal hatırını sormuş. Rum da;

“ Efendim, adadan gelirken gemim büyük bir fırtınaya tutuldu. Bütün kurtuluş ümitlerimin bittiği anda siz aklıma geldiniz. Allah'a yalvardım. Yarabbi beni Yahya kulunun hürmetinde kurtar dedim. Hava sakinleşti,

çok şükür salimen geldim. Size de şükran borcu olarak iki fıçı yılanmış fıçı getirdim” demiş.

Yahya Efendi Hazretleri, olanları önceden bildiğinden, onun getirdiği fıçıdaki şarapları ne dökmüş, ne de geri vermiştir. Onlar konuşurken talimden dönen askerler, daha önceleri yaptıkları gibi, Yahya Efendi Hazretleri'ne uğrar, elini öper, dualarını almış. O gün de aynı şey için gelmişler. Yahya Efendi;

“ Durun çocuklar! Yorgun ve terlisiniz. Size ikramda bulunayım demiş. Rumun hediye ettiği fıçılardan birinin başına oturmuş ve Besmele çekerek musluğu açmış. Musluktan şarap yerine süt akmaya başlamış. Çanak ve çömlekleri doldurarak onlara sunmuş. Askerler şeyhin bu kadar sütü nereden aldığını, Rum ise şarabın nasıl bir anda süt olduğunun hayreti içinde iken, diğer fıçıdan pekmez akmaya başlamış.

Rum bu olay karşısında tövbe ederek, Şeyh Yahya Efendi Hazretleri'ne teslim olmuştur.

Türbe Şeyh Yahya Efendi'nin yılındaki vefatına müteakip, kendisine büyük sevgi ve saygısı olan Sultan II. Selim³⁶⁷ tarafından, Mimar Sinan'a³⁶⁸ inşâ ettirilmiştir.

Şeyh Yahya Efendi Türbesi'ne, zamanla, cami-tevhidhaneyi, selamlığı, haremi ve Güzelce Ali Paşa Türbesi'ni³⁶⁹ barındıran esas bina eklenmiştir.

Türbe, ahşap bölümler ile çepeçevre sarılmış olup kare planlıdır. Türbenin ahşap koridora açılan kapısı doğuda yer almaktadır. Kapının sağında ve solunda iki katlı birer pencere vardır. Bu düzen diğer cephelerde de uygulanmıştır. Türbenin sadece doğu ve batı duvarlarındaki kapı ve pencere düzeni, dönemin Klasik üslûbuna uygun olup ilk şeklini korumuş, diğerleri değişikliğe uğramıştır. Alt kat pencereler, dikdörtgen biçimli olup kesme taş sövelerle çevrelenmiş,

³⁶⁷ Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

³⁶⁸ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

³⁶⁹ Güzelce Ali Paşa ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Güzelce Ali Paşa ve Türbesi*

demir parmaklıklıdır. Üst pencereler ise sivri kemerli olup alçı revzenlerle kapatılmıştır. Türbeyi basık, bağdadi kubbe örter. Kubbe, ahşap çatı altında gizlenmiştir. Bu kubbe orjinal olmayıp, Pertevniyal Valide Sultan tarafından yaptırılan restorasyon sırasında 1290/1873 yılında yapılmıştır. Türbe süsleme bakımından zengindir. Sandukaların etrafında sedef kakmalı şebekeler bulunur.

Şeyh Yahya Efendi Türbesi, Sultan II. Mahmud³⁷⁰, Pertevniyal Valide Sultan³⁷¹ ve son olarak da Sultan II. Abdülhamid tarafından onarılmıştır.

Türbe içinde onbir sanduka bulunmakta olup, etraflarında sedef kakmalı korkuluklar vardır. Bu sandukalar Şeyh Yahya Efendi, Kanûnî Sultan Süleyman'ın kızı Tasasız Raziye Sultan, oğlu İbrahim Efendi, annesi Afife Hâtun, Sultan II. Abdülhamid'in kızı Hatice Sultan ve oğlu Bedreddin Efendi, Şeyh Mehmed Nuri Şemseddin Efendi, Şeyh Hasan Hayri Efendi, Şeyh Yahya Efendi'nin küçük oğlu Şeyh Ali Efendi, Yahya Efendi'nin bendesi Derviş Ali, Yahya Efendi'nin eşi Şerife Hâtun'a aittir. Türbe girişinde dışarıdaki kabirler, Şeyh Yahya Efendi'nin torunlarına ve türbenin türbedarına aittir.

Türbe, ziyarete açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumundadır. İstanbul'un en çok ziyaret edilen evliyâ türbelerindendir. Etrafındaki mezarlıkta birçok tarikat ehli ile saray ve hanedan mensuplarının ve devrin önde gelen kişilerinin mezarları vardır. Bu mezarlık alanın da acilen düzenlenmesi gerekmektedir. Hazirede, son devir alimlerden Abdülhay (Öztoprak) ve Süreyya Emin Efendi'nin kabirleri vardır.

³⁷⁰ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için, Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

³⁷¹ Geniş bilgi için, Bknz. *Pertevniyâl Valide Sultan ve Türbesi*

TURÂBÎ BABA VE TÛRBESİ

Türbe, Beyoğlu ilçesi, Kasımpaşa semtinde, Camii Kebir mahallesi, Turabi Baba caddesi, 1072. ada, 2. parselde yer alır.

Şeyh Mehmed Turâbî Efendi, Tersane-i Amire'de çalışan Osmanlı gemicilerinden olup Kadirî tarikatı şeyhidir. 1227/1812 yılında vefat etti. Kasımpaşa'da bir tekke yaptırmıştır. Daha sonra tekkesinin yanına türbesi inşâ edilmiştir. (Bu tekke daha sonra yanmış ve tekke yerleri kum ve tuğla deposu olarak kullanılmakta iken 2004 yılında yıkılmıştır.)

Türbe, dikdörtgen planlı, düz çatılı olup duvarları sıvalıdır Türbenin dışında tuğla dizileri kullanılarak yapıya orijinallik kazandırılmıştır. Haliç'e bakan cephesinde ortada bir çeşme ve onun sağında ve solunda üçer pencere vardır. Girişin bulunduğu cephede ise üç pencere ve kapı yer alır. Pencere ve kapı yuvarlak kemerlidir. Diğer cepheler yanlardaki binalara dayalıdır. Türbenin duvarında yer alan çeşmenin üzerindeki kitâbeyi, türbeyi 1300/1889 yılında en son tamir ettiren Sultan II. Abdülhamid³⁷² devri Deniz Amirali Şükrü Paşa koydurmuştur. Türbenin içinde tavan, demirden eski gemi direkleri üzerinde durmaktadır. Ayrıca tavan kısmında tersaneden çıkmış demir rayları kullanılarak, başka bir yapıda görülmeyen bir yapı tarzı oluşmuştur. Turâbî Baba'nın kabrinin etrafı ahşap bir şebeke ile çevrilidir. Türbedeki tek mermer mezar Mustafa Ağa'ya ait olup mezartaşında şunlar yazmaktadır;

Mimar-ı Mustafa idi bu kârhanenin

Ziba kadirga yapmadan gayet olup seri

Mevla yoluna itdiği hizmet kabul olup

Daim cihanda melkenin ide Hak refi

Tarihini tazarru ile didi Haşîmi

Ukbada Mustafaya Muhammed ola Şefii

³⁷² Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Türbede yer alan levhanın Türkçe açıklaması şöyledir;

Büyük şahların şahı Hazreti Abdülhamid Han ki zatının varlığı dünyaya yüce Allah'ın tam bir lûtfudur.

O cihanı yapan öyle bir Sultandır ki, lûtf ettiği eserlerle heryer bayındır, yapılı, herkes mutlu ve sevinçlidir.

Turabî Dergâhı diye bilinen bu yerde Kadirî tarikatından pekçok Allah dostu medfundur.

Esasında sel sularının hücumuyla harab olmuştu mübarek tekke şimdi Rıdvan bahçesinin köşklerini kiskandırır.

Halen Denizcilik Bakanı olan Hasan Paşa muhterem bir Mareşali himmet sahibi, şanlı padişaktan desturlu bir zattır.

Zaviyelerde kutsal Hu ismi zikredildikçe haşre kadar dinlesin cihanın hükümdarı Sultan Abdülhamid Handır.

Tam bir acz ile şeyda dedim cevher tarihidir.

Bu güzel dergâhı onaylayan zamanın Sultanıdır.

Türbede Şeyh Mehmed Turâbî el Kadirî el Hindî ve ondan sonra gelen diğer Şeyh Efendilerden; Şeyh Ahmed Efendi el Kadirî (v:1248/1832), Şeyh Seyyid Halil Kadirî (v:1268/1851), Şeyh Ali Kuzu el Kadirî (v:1278/1861), Şeyh Hasan Rıza el Kadirî (v:1293/1876), Şeyh Ali Rıza Efendi ile Kadirga Mimarı Mustafa Ağa ile kimliği bilinmeyen altı kişiye ati toplam onüç kiış medfundur.

Kadirga Mimarı Mustafa Ağa; İnebahtı deniz bozgunundan sonra, Osmanlı donanmasının yeniden ihyâsında büyük hizmetlerde bulunmuştur. Tersane Baş Mimarı (Gemi mühendisi) Mustafa Ağa, hayli yaşlı olarak 1008/1599 yılında vefat etmiştir.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün bakımı ve temizliği yapılmaktadır.

URYÂNİZÂDE AHMED ESAD EFENDİ VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp ilçesi, Eyüp Sultan mahallesi, Camii Kebir caddesi, 47. ada, 15. parselde yer almaktadır.

Ahmed Esad Efendi, Sultan II. Abdülhamid³⁷³ devri Osmanlı ulemâsından olup yüzonbeşinci Osmanlı Şeyhülislâmı'dır. Mehmed Said Efendi'nin 1219/1804-1805 yılında doğan oğludur. Reisülkurrâ Hoca Abdullah Efendi, Emizâde Abdülkadir Bey ve Dersiam Hoca İsmail Efendi'den dersler aldı. 1246/1830-1831 senesinde sınava girerek, Fetvâhâne'de kâtiplik göreviyle meslek hayatına başladı. 1270/1853-1854'de Eyyüb, 1271/1854-1855'de Üsküdar, 1272/1855-1856'da tekrar Eyyüb, 1273/1856-1857'de Edime ve 1275/1858-1859'da da Medine kadılığı görevlerinde bulundu. Bu vazifede iken Haremi Şerîfin tamirine memur edildi ve bu kutsal vazifeyi titizlikle başardı. 1281/1864-1865 yılında Kadiaskerlikler Müsteşarlığı'na tayin edildi. Uryânizâde Ahmed Esad Efendi 1284/1866-67'de İstanbul Kadısı oldu. 1287/1870-1871'de Anadolu Kadiaskerliği pâyesini aldı ve aynı yıl içinde İntıbahı Hükûkân Reisi oldu. 1292/1875'te Rumeli Kadiaskerliği pâyesini aldı. 1293/1876'da yaşlılığını ileri sürerek reisi bulunduğu meclisten istifa etti. Daha sonra Meclisi Âyan Âzâlığı'na seçildi ve 1295/1876'da Şeyhülislâm oldu. Bu görevini sürdürürken 15 Cemaziyelevvel 1306/8 Ocak 1889'da seksenbeş yaşında vefat etti. El yazısı, hattat denilecek kadar güzeldi. Dürüst, temiz, mütevâzi, güler yüzlü, çok nazik, zarif bir İstanbul Efendisi idi. Kuzguncuk ve Beylerbeyi arasında Nakkaş mevkiinde, yalısının yanına bir cami yaptırdı.

Türbe, Sultan II. Abdülhamid tarafından, İtalyan Mimar Fossati'ye yaptırılmıştır. Ampir uslûplu bir yapıdır. Kare planlı, tek kubbeli bir yapı olup kitâbesi yoktur. Kubbe içi kıvrık dal desenli kalem işleriyle süslenmiştir.

Türbede Ahmed Esad Efendi, eşi ile oğlu Mehmed Hâlid Efendi'ye ait toplam üç ahşap sanduka vardır.

³⁷³ Sultan II. Abdülhamid ile ilgili ayrıntılı ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

Mehmed Hâlid Efendi; Müderrris olup babası Şeyhülislâm olduktan sonra çeşitli görevlerde bulundu. En son Şurayı Devlet Âzalığı'na getirildi ve 21 Ramazan 1307/11 Mayıs 1890 yılında vefat etti.

Türbe ziyaretine açıktır. Bugün bakımlı ve iyi durumdadır.

ÜSKÜDAR MEVLEVÎHANESİ TÜRBESİ

Türbe, Üsküdar, İmrahor semtinde, Ayazma mahallesi, Doğancılar caddesindedir.

Mevlevîhane 1207/1792-93 yılında Mevlevî Numan Dede tarafından yaptırılmıştır. Sultan II. Mahmud³⁷⁴, 1250/1834-1835 yılında mevlevîhaneyi yeniden inşâ ettirmiştir. Sultan Abdülmecid³⁷⁵ döneminde 1260/1844, 1261/1845 ve 1268/1851'de yapının birtakım eksiklikleri tamamlanmış ve onarımı yapılmıştır. Son olarak 1289/1872 yılında mevlevîhane, Kaptan-ı deryâ Hacı Ahmed Vesim Paşa (v:1328/1910) tarafından bugünkü şekliyle ihyâ edilmiştir. Mevlevîhane, 1975-1980 yılları arasında restore edilmiştir.

İki katlı olan mevlevîhanenin, zemin katı türbe, üst katı da semahane olarak tasarlanmıştır. Zemin katta, batı duvarında yer alan ve bahçeye açılan bir kapıdan türbeye girilmektedir. Girişin yanlarında üçgen kemerli birer pencere vardır. Türbenin, biri kuzey duvarında, beşi de cadde üzerindeki duvarlarında olmak üzere altı penceresi daha vardır. Bu pencerelerden kuzeyde ve batı duvarının ortasında yer alanları sepet kulpu biçiminde, diğerleri ise üçgen sövelerle donatılmıştır. Güney duvarı sağırdır. Türbenin sağında zaviyesi vardır.

Türbede; Numan Halil Dede (v:1213/1798), Ali Şeyda Dede (v:1214/1799) Mehmed Hüsameddin Çelebi (v:1216/1801), Şeyh Hacı Ali Dede (v:1217/1802), İsmail Hulusi Dede (v:1223/1808), Abdullah Necib Dede (v:1252/1836), Abdülkadir Kadri Dede (v:1267/1850) Arif

³⁷⁴ Sultan II. Mahmud ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud ve Türbesi*

³⁷⁵ Sultan Abdülmecid Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II. Mahmud*

Himmeti Dede (v:1291/1874), Abdullah Mehmed Zeki Dede (v:1297/1879), Mehmet Hasib Dede (v:1304/1886), Mehmed Halil Dede (v:1320/1902), Ahmed Vesim Paşa {Mevlevîhane'yi bugünkü şekliyle ihyâ etmiş olup 1328/1910 yılında vefat etti} medfundur.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarıma ihtiyacı vardır.

YAVUZ SULTAN SELİM HAN VE TÜRBESİ

Türbe, Fatih, Yavuzselim'de, Yavuz Sultan Selim Camii avlusu, 1913. ada, 119. parselde yer almaktadır.

Yavuz Sultan Selim (I. Selim), dokuzuncu Osmanlı padişahıdır. Sultan II. Bayezid'in³⁷⁶ Gülbahar Hâtun'dan 875/10 Ekim 1470 tarihinde doğan oğludur. Kuvvetli bir ilim tahsili yaptı. Küçük yaştan itibaren devlet işleri ile ilgilendi. Sultan II. Bayezid hayatta iken, kardeşleri Şehzade Korkud ve Şehzade Ahmed ile mücadele etti. Sultan II. Bayezid oğlu I. Selim'in şiddetli ısrarlarına dayanamayarak, oğlu lehine padişahlıktan feragat etmiştir. Böylelikle I. Selim 7 Safer 918/24 Nisan 1512 yılında Osmanlı tahtına geçti. Babası Sultan II. Bayezid'in ılımlı politikasına karşı, Yavuz Sultan Selim atak bir tutum sergilemiştir. İlk iş olarak o zaman iç huzursuzluğa neden olan ve Osmanlı Saltanatı için tehlikeli olan Safevî adlı İran devleti ile mücadele etti. 920/1514 yılında İran'a yaptığı seferde Çaldıran Zaferi kazanıldı. 921/1515 yılında Dulkadir Beyliği, Osmanlı topraklarına katıldı. 922/1516 yılında Mısır Seferi'ne çıktı. Kendi zamanına gelinceye kadar hiçbir hükümdarın göze alamadığı bir işi yaptı ki, koskoca Sina Çölü'nü onüç günde geçti. (Birinci Dünya Savaşı'nda, yeni tekniğin verdiği imkânlarla bu çöl onbir günde geçilebilmiştir.) Mısır'daki Memlük Sultanı Kansu Gavri'yi yenerek Merc-i Dâbık Savaşı'nı kazandı. 923/1517 yılında ise Ridaniye Zaferi'ni kazanarak Kahire'ye girdi. Bundan sonra, İslâm Din'i'nin kutsal emanetleri olan ve bugün Topkapı Sarayı'nda

³⁷⁶ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan II. Bayezid (Veli) ve Türbesi*

Hırka-ı Saadet Dairesi'nde korunan, Hz. Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) ait eşyalar ve Halifelik ünvanı Osmanlıların eline geçmiş oldu. Yavuz Sultan Selim, Ayasofya Camii'nde yapılan törende, Abbasi son halifesi olan III. Mütevekkil'den *Halife* ünvanını aldı ve Osmanlı halifesi olarak Müslümanların dinî ve siyasî lideri oldu. Tahtı devraldığında 2.375.000 km² olan Osmanlı topraklarını 6.557.000 km²'ye çıkardı. Bu büyük başarıyı sekiz sene gibi az bir zamana sığdırdı. Yavuz Sultan Selim, son seferine çıkarken yolda Edime'de rahatsızlanmış ve elli yaşında, Aslan Pençesi denilen bir çiban neticesinde 9 Şevval 926/22 Eylül 1520 tarihinde vefat etti. Hayatının son dakikalarında Yasin-î Şerif okuyordu. 918-926/1512-1520 tarihleri arasında sekiz sene saltanat sürdü. Yavuz Sultan Selim, Fatih Camii'nde cenaze namazını kıldıktan sonra, bugünkü türbenin bulunduğu alana gömülmüştür. Yerine oğlu Kanûnî Sultan Süleyman³⁷⁷ tahta geçmiştir.

Yavuz Sultan Selim, birçok ülkeler fethederek Osmanlı Devleti'ni bir dünya imparatorluğu haline getirmiştir. Cesaretli, iradeli, geniş görüşlü ve sanatkâr ruhlu idi. Edebiyatla uğraşmış ve Farsça şiirler yazmıştır. Mütevazî hükümdar her öğün yemekte tek çeşit yemek yerdî ve ağaçtan tabaklar kullanırdı. Ömrü büyük binalar yaptırmaya yetmedi. Şam'da bir cami, Konya'da Mevlâna Dergahı'na su tesisi yaptırmıştır.

Yavuz Sultan Selim'in erkek çocuğu; Kanûnî Sultan Süleyman, kız çocukları; Hatice Sultan, Fatma Sultan, Hafsa Sultan, Şah Sultan

Mukaddes Emanetler

1- Hazreti Peygamberimizin hırkaları. (Arapların meşhur şairlerinden olan Kaâb bin Zübeyr, Peygamberimize bir şiir yazarak takdim etmiş. Şiiri çok beğenen Peygamberimiz sırtındaki hırkayı çıkararak, Kaâb'a giydirmiş. Kaâb'ın ölümünden sonra hırkai saadeti Hazreti Muaviye satın almış ve bu suretle Arap halifelerinin eline geçen emanet, Mısır'ın fethiyle Osmanlılara geçmiştir.)

³⁷⁷ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

- 2- Sancak-ı Şerif.
- 3- Kâbenin anahtarları.
- 4- Hazreti Peygamberimizin ayaklarının izini taşıyan taş.
- 5- İki adet Nalın-ı Saadet (Bir tanesi Sultan Abdülaziz devrinde getirilmiştir.)
- 6- Hazreti Peygamberimizin seccadeleri.
- 7- Hazreti Ebû Bekir'in seccadesi.
- 8- Hazreti Peygamberimizin kılıcı.
- 9- Hazreti Peygamberimizin ok ve yayları.
- 10- İki adet Asâyı Şerif (Bir tanesi Şuayb Peygamberindir.)
- 11- Hazreti Nuh Peygamberin tenceresi.
- 12- Hazreti İbrahim'in tenceresi.
- 13- Hazreti Davud Peygamberin kılıcı.
- 14- Hazreti Yusuf Peygamberin gömleği.
- 15- Hazreti Hüseyin'in gömleği.
- 16- Hazreti Fatime'nin gömleği.
- 17- Dört halifenin sancakları, imameleri, tesbihleri ve dört adet kılıçları.
- 18- Altı adet kılıç kabzası.
- 19- Hazreti İmam'ın (Cafer Tayyar'ın) kılıcı.
- 20- Hazreti Halid bin Zeyd'in (Eyyûb Sultan'ın) kılıcı.
- 21- Hazreti Ebû Talha'nın kılıcı
- 22- İmameyn Hazretleri'nin livaları.
- 23- Hazreti Veysel Karani'nin tacı.
- 24- Hazreti Osman kendi yazdığı Mushaf.
- 25- Hazreti Ali'nin kendi yazdığı Mushaf.
- 26- Altın oluk.
- 27- Beytullah'ın tövbe kapısı.

28- Makamı İbrahim'in gümüş kapısı.

29- Bir parça balçık (Mekke-i Mükerrreme'den getirilmiştir.)

30- Gasli Nebevî suyu.

31- Hazreti Peygamberimizin Sakal-ı Şerifleri.

32- Mekke'de bulunan hacrül esvedin gümüş ve altın çerçeveleri, Kâbe örtüleri gibi muhtelif zamanlarda veya her yıl saraya getirilen bazı eşyalar.

Türbe Kanûnî Sultan Süleyman tarafından 927/1520 yılında Mimar Acem Ali'ye, Yavuz Sultan Selim Han'ın mezarın üstüne inşâ ettirilmiştir. Yavuz Sultan Selim Camii ise, Kanunî Sultan Süleyman tarafından 929/1522 yılında yaptırılmıştır.

Yavuz Sultan Selim Türbesi, sekizgen planlı, tamamen kesme taştan inşâ edilmiş olup Klasik Osmanlı üslubundadır. Mekânı dıştan yivli bir kubbe örter. Türbenin dışında, ön kısmında dört yuvarlak sütuna dayanan kemerler üzerinde düz saçaklı, üç gözlü revak yer alır. Revak sütunlarından baştakiler yeşil, ortadakiler pembedir. Türbeye, dışarıya karşı portalin bulunduğu cephe hariç, diğer cephelerde iki katlı pencereler açılmıştır. Dışta bulunan pencerelerden üst kattakiler, sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Kırmızı renkli taşlarla belirtilmiş çerçeveler içine alınmışlardır. Alt pencereler, dikdörtgen biçimli olup mermer söveleri ve boş sivri kemerli alınlıkları vardır. Etrafları bir sıra beyaz, bir sıra renkli mermerle kaplanmıştır. Türbe içinde, üst pencerelerin yuvarlak kemerli alınlıkları vardır. Alt pencereler dikdörtgen biçimli kapaklıdır. Türbe süsleme bakımından çok zengindir. Türbe içinde, pencere bordürlerinde, yuvarlak payelerinde, kubbe kasnağında Geç Devir kalem işleri vardır. Kubbenin merkezini, gene kalem işi, etrafları küçük madalyonlarla çevrilmiş içi ayet yazılı büyük bir madalyon süsler. Pandantiflerde bulunan dairevî madalyonlarda; *Lafza-i Celâl*, *Hz. Peygamber*, *Çehar yâr-ı güzîn* ve *Hz. Muhammed'in* (s.a.v.) torunlarının (*Hasan ve Hüseyin*) isimleri yazılıdır. Kubbenin tam ortasından girif şeklinde yazılmış *Ra'd Sûresi*'nin üçüncü ayeti yazılmıştır.

Yavuz Sultan Selim Türbesi'nin revağın sağında ve solunda birer çini pano yer alır. 16. yy.'ın ilk yarısına ait, renkli sır tekniğinde yapılmış panolar; mavi zemine, sarı ve beyaz renkli, rumî ve geometrik kompozisyonlu olup görülmeye değerdir. Çini panonun üstünde, iki satır halinde, lacivert zemin üzerine beyazla yazılmış iki satırlık kitâbe yer alır. Kitâbede, bu türbeyi Yavuz Sultan Selim'in oğlu Kanunî Sultan Süleyman'ın yaptırdığı yazmaktadır. Kitâbede tam olarak şunlar yazmaktadır;

Emera biinşâi hazih't - türbetiş - şerifeti es - Sultan el-âzem ve'l-ekrem seyyidüs selatîn el-arab ve'l-aceme malike'l-berreyn ve'l-bahreyn

Hamiye'l-haremeyniş-şerifeyni es-Sultan bin es-Sultan Sultan Süleyman Han bin Selim Han bin Bayezid Han hallede Allahu mülkehü ve Sultanehü ibaresi işlenmiştir.

Bu kitâbenin Türkçesi ise şöyledir;

Bu mübarek türbenin yapılmasını büyük Sultan, Arap ve Acem Sultanlarının Efendisi, karaların ve denizlerin sahibi, her iki harem-i şerifin hamisi Sultan Süleyman Han bin Selim Han bin Bayezid Han emretti. Allah O'nun mülkünü ve saltanatını daim kılsın.

Bu kitâbenin altında ise, tek satır halinde şu yazı yer almaktadır;

Ve temme zalike'l-imareti'l-mübareketi fi ğurrei şehri muharremü'l-haram fîâmi tis'ate işrîn ve tis'amie ibaresi işlenmiştir.

Türkçesi;

Bu mübarek imaret Muharrem ayının başında 929 senesinde tamamlandı.

Diğer panoda ise, üstte *Yusuf Sûresi*'nin yüzbirinci ayeti, altta ise *Şuarâ Sûresi*'nin seksenyedi, seksensekiz, seksendokuzuncu ayetleri yazılıdır. Bu türbe ayrıca ağaç işleri ile de zengindir. Giriş kapısının kanatları künde-kârî tekniği ile hazırlanmıştır. Üst panoya kufî yazı ile ve sedef kakma olarak panoyu dışta dolanan Esmâ-i Hüsnâ'dan *Yâ Hannan*, *Yâ Mennan* yazılmıştır. Kapı kanatlarının, birinin üstünde; *Hüvel Hallak-ül Baki* ve diğerinin üstüne; *Küllü nefis-in zâikat'ül-Mevt*

(Her canlı ölümü tadacaktır) ayetleri nesih yazı ile oyulmuştur. Alt panolar, geometrik yıldız bölmeli ve sedef kakmalıdır. Ayrıca türbenin alt pencerelerinin kanatları yine künde-kârî tarzında hazırlanmış ağaç işçiliğinin nefis örnekleri arasında yer almaktadır. Ayrıca türbede; Mekke'deki Kâbe-i Şerif maketi, Muhyiddin-i Arabî'nin söylediği, kerametle ilgili sözün olduğu taş ve Hacı Kamil Akdık tarafından nohudî kağıt üzerine ta'likle yazılmış ve Abdülhak Hamid'in *Yavuz Sultan Selim'in kabrini ziyaret* adlı şiirin yazılmış levhada şunlar okunmaktadır;

Kabr-i Selîm-i Evvelî Ziyâret:

Bu yerde mu'tekif olmuş o çehre-i haşmet / Bu yerde muğterib olmuş o neyyir-i şevket

Şu kâinat-ı kemâlâta bak ne hey'ette / Mezâr şekline girmiş semâyâ sad hayret

Serîr-i saltanatı gör türâb ile mestûr / Türâb ile dolu şâyetse dîde-i ibret

Bu yerde münkeşif olmuş o sırr-ı yezdânî / Bu yerde münhasif olmuş o lem'a-i fîtret

Önünde nâmütenâlliği kılar tenvîr / Peyinde şâyesi kalmış bu devlet ü millet

Adem cihânına ermiş beka zevâlinden / Verir başındaki destâr mevte bir heybet

Acep ne hâle girerdi duran huzûrunda / Gelir ezvâline baktıkça dillere dehşet

Memât çekmede pîşinde meş'al-i tekbîr / Hayât kılmada ardında nâle-i hasret

Salâ inder ser'i bâlînine cevâmî'den / Vurur minâre-i bâlâ derinde beş nevbet

Seher ziyâretin etmekte zühd ile takvâ / Tavâf eder gece kurbinde akl ile hikmet

Bu şehriyâr değil miydi hâdimülharemeyn / Mutâ-i cümle-i akvâm iken o zîkudret

Edeb, sükûnet-ii kübrâsına durur dîvân / Zekâ, tutar ciheteyninde şem'a-i türbet

Kitâb-i Hazret-i Yezdân ser-i mezârında / Olur bu hâl ile Perverdigâra hem-sohbet

Hemîşe velvele-i Kibriyâya m'akes olur / Sükût içinde bu hiçîserây-ı pür-vahdet

Nazîre perde-i gaybe rıdây-ı tâbûtu / Veya türâbına yığmış gazâ siyeh ra'yet

Kadem sezâdır olursa gürisne-i mâtem / Kılıç becâdır olursa kapîde-i fîkrat

Deminde râkib-i rahş-i gazâ ne âfet imiş / Aceb bu sâika-i ser-be-bister-i râhet

Kopardı rehğüzerinde kıyâmet-i a'dâ / Akardı pâyına mahşer misâl bir millet

Bu şâha kılmak için anda biy'atin tecdîd / Değer olur ise devran seferber-i rihlet

Müeyesser eyledi Mevlâ ziyâret ettim ben / Bekayı syr ile oldum fenâya bîminnet

*Bu sâye-i ebediyette hâbe varmış rûh / Bu nûr-ı Hak ile pûşîde fikr-i ulviyet
Deminde nâmına Sultan Selîm derlerdi / Fedâ ziyareti uğrunda ravza-i cennet
Nazardan oldu ise dûr, olur mu hâtırdan / Ki irtihâldedir nezdimizde her sâet
Cihâna indiğine sûy-ı sermediyyetten / Delâlet etmede her dem bıraktığı şöhret*

*İnerdi sadme-i sıytiyle bürcler hâke / Kıldırıldı cilve-i tîğîyle berkler ric'at
Birinci hatvede mâzîyi eyleyüp ta'mir / İkinci hatvede âtîye verdi bir kuvvet
Elinde meş'ale-i ma'neviyye-i tevhîd / Ederdi şark ile garbı ziyâsına da'vet
İkinci himmete mutlak düşerdi Hind ile Çin / Yetiştirdi Mısır ile İrân'ı fethe bir himmet*

Zalâm içinde hakîkat tenevvür etmişti / Yazık ki bârika-i ömrü söndü bî-müddet

Bu kubbe, türbe-i Sultan Selîm-i Evvel'dir / Bu türbe kible-i Osmâniyândır ey ümmet

*O denlû sâde ki hürriyyeti kılar teşkil / O türbe sâde ki ulviyyete verir ziyet
Cihanda peyrev idin Şâh-ı Enbiyâya, heman / Mülûk-i sâireye pîşvâsın ey Hazret*

Çeküp kılınıcı yüksel mezâr-ı pâkinden / Nezâre sal yine bu sâfilîne bir nevbet

*Huzûr-i sarvetine dahil ol da ey Hâmid / Bu padişaha, bu hâk-i siyâha kıl biy'at
Ser-i celâline döksün felek sitârelerin / Hurûş ü cûş ede pâyında bin yem-i rahmet*

Sâhib-i manzume : Abdülhak Hamid. Tarih-i manzume : 1293 (1876)

Ketebehû el-Hâfız Mehmed Hulusi muallim-i ta'lik fi Medreseti'l-Hattâtin gufire zünûbuh.

Türbenin devrine ait kandilleri ve askıları kaldırılmış, yerine II. Meşrutiyet yıllarında muhteşem bir avize konulmuştur. Yavuz Sultan Selim'in sandukası sedef kakmalı, ahşap şebeke ile çevrilmiştir. Sandukanın üzerinde kadife üzerine sırma ile işlenmiş ve, "Kelime-i Tevhid" yazılı 19. yy.'a ait sanduka örtüsü bulunur. Sanduka üzerinde, kavuğa yakın bir yerde Mısır Seferi'nden dönüşünde Şeyhülislam İbn-i Kemal'in atının ayağından sıçrayan çamur ile kirlenen ve Yavuz Sultan

Selim'in vasiyeti üzerine vefatından sonra sandukanın üzerine konulmuş kaftan yer alır. Bu kaftanın restorasyonuna 2005 yılının Mart ayında başlanmıştır.

Türbede Yavuz Sultan Selim tek başına yatmaktadır.

Türbe ziyarete açıktır. Bugün iyi durumda olup bakımı ve temizliği yapılmaktadır. 2004-2005 yılları arasında başlanan restorasyon faaliyetleri devam etmektedir. Türbenin sanduka örtüsü ve kaftanının onarımı yapılacaktır.

YENİKAPI MEVLEVÎHANESİ TÜRBESİ

Yenikapı Mevlevîhanesi, Zeytinburnu ilçesi, Merkez Efendi mahallesi, Mevlevîhane caddesinde 2965. ada, 2. parselde bulunmaktadır.

Mevlevî Tarikatının, İstanbul'daki en büyük merkezi olan Mevlevîhane'nin mezarlığı çok geniştir. İlk tekkenin kuruluşu 1006/1597 tarihlidir. Sultan Abdülmecid³⁷⁸ 1261/1845 yılında tekkeyi yenilemiştir. Son tamiri Sultan Reşad³⁷⁹ zamanında yapılmıştır.

Türbe ve bitişiğindeki semahane 9 Eylül 1961 tarihinde yanmış ve düz mezarlık haline gelmiştir. Türbenin içindeki taştan kabirler dışında sandukalı mezarların yerleri boştur.

Eselden türbenin olduğu mezarlıkta yaklaşık kırk kadar Şeyh Efendi medfundur. Bu mezarlıkta; Şeyh Kemal Ahmed Dede Efendi (v:1010/1601), Şeyh Doğanî Ahmed Dede Efendi (v:1040/1630), Şeyh Sabuhî Ahmed Dede Efendi (v:1054/1644), Şeyh el-Hac Ahmed Dede Efendi (v:1078/1667), Şeyh Kadri Ahmed Dede Efendi (v:1090/1679), Şeyh Pendarî Nacî Ahmed Dede Efendi (v:1123/1711), Şeyh Seyyid Yusuf Nesib Dede Efendi (v:1126/1714), Şeyh Arifi Ahmed Dede Efendi (v:1137/1724), Şeyh Kerestecizade Mehmed Dede Efendi

³⁷⁸ Geniş bilgi için; Bknz. *Sultan Abdülmecid ve Türbesi*

³⁷⁹ Geniş bilgi için, Bknz. *Sultan V. Mehmed Reşad ve Türbesi*

(v:1143/1730), Şeyh Arab Musa Safî Dede Efendi (v:1157/1744), Şeyh Küçük Ahmed Dede Efendi (v:1159/1746), Şeyh Seyyid Ebû bekir Dede Efendi (v:1189/1755), Şeyh Seyyid Alî Nutkî Dede Efendi (v:1219/1804), Şeyh Seyyid Nasir Abdülbaki Dede Efendi (v:1236/1820), Seyyid Mehmed Hüsnî Dede Efendi (v:1245/1829), Şeyh Abdürrahim Kunhî Dede Efendi (v:1247/1831), Şeyh Seyyid Osman Selaheddin Dede Efendi (v:1300/1882), Şeyh Mehmed Celaleddin Efendi (v:1326/1908), Şeyh Abdülbaki Efendi'nin kabri bulunmaktadır.

Türbe, yandığı için açık bir mezar görünümündedir. Türbenin yanındaki tekke binası da 7 Mayıs 1997 tarihinde yanmıştır.

YUŞA ALEYHİSSELAM

Yuşa Aleyhisselam'ın kabri şerifî Beykoz ilçesinde, Yuşa tepesinde yer alır. Burada yatan zatın Yuşa Aleyhisselam olduğunu Şeyh Yahya Efendi Manevi keşif yolu ile bildirmiştir.³⁸⁰

Yuşa Aleyhisselam, Musa Aleyhisselam'ın Milattan Önce 1605 yılındaki vefatından sonra İsrailoğullarının başına geçen peygamberdir. İsrailoğullarını Tih çölünden çıkarıp önce "Arz-ı Mev'ud" denilen Filistin ve Şam bölgesine sonra da Kudüs'e yerleştikten sonra ülkesini on iki kabile arasında taksim etmiştir. Kendisine karşı duranlara mucizeleri ile bertaraf etmesiyle ün kazanmıştır. İsrailoğullarını Tevrat hükümlerine göre 29 veya 27 yıl hükmetmiş ve Milattan Önce 1580 yılında 110 veya bir rivayete göre 127 yaşında vefat etmiştir.

Yuşa Aleyhisselam'ın kabrinin yeri hakkında iki görüş vardır.

- 1- Nablus ve Halep yakınında bulunan Maarra şehri.
- 2- İstanbul-Beykoz'da-Yuşa tepesi.

Beykoz'un en yüksek tepesi Yuşa tepesi diye bilinir ve Müslümanların en çok ziyaret ettikleri yerlerdendir. Bu tepede yer alan

³⁸⁰ Hazreti Yuşa Aleyhisselam Ömer Faruk Hilmi Osmanlı Yayınevi s. 86

Yuşa Aleyhisselam'ın kabri şerifinin çevrildiği yer onyedî metre uzunluğunda ve dört metre genişliğindedir. Üstü açıktır. Bu alana 1169/1755 yılında Yirmisekiz Çelebizâde Mehmed Said Paşa bir mescit yaptırmış ve Yuşa Nebî Hazretleri'nin kabrinin etrafını da duvarla çevrilmiştir. Bu mescit bir yangın neticesinde zarar görmüş ve 1280/1863-64 yılında aslına uygun olarak yenilenmiştir.

ZAL MAHMUD PAŞA VE TÜRBEŞİ

Türbe, Eyüp, Feshane caddesinde, Zal Mahmud Paşa Camii haziresinde, 65. ada, 19. parselde yer almaktadır.

Zal Mahmud Paşa, Kanûnî Sultan Süleyman³⁸¹ ve Sultan II. Selim³⁸² devri vezirlerindendir. Bosna'da dünyaya geldi. Saray okulu Enderun'da yetişerek çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 961/1553 yılında devrin padişahı Kanûnî Sultan Süleyman'a yaptığı hizmetlerden dolayı zal (pehlivan) namı, rütbe ve atıyye (para) verildi. 972/1564'de Anadolu Beylerbeyliği, 975/1567'de de vezaret verilip paşa oldu. Aynı zamanda Sultan II. Selim'in kızı olan Şah Sultan ile evlenerek saraya damat oldu. Bu evlilikten şehit Köse Hüsrev Paşa ile bir kızları oldu. Zal Mahmud Paşa ile eşi Şah Sultan garip bir tesadüf sonucu 988/1580 yılında hastalanarak aynı gün ve saatte vefat etti. Paşa ve hanımı Eyüp'te; cami, medrese, çeşme ve türbeden ibaret olan Zal Mahmud Paşa Külliyesi'ni yaptırmışlardır.

Türbe, külliye ile birlikte, Mimar Sinan³⁸³ tarafından 970/1562 yılında yapılmıştır. Klasik Osmanlı tarzında olup sadeliği ve taş işçiliği ile ilgi çeker. Dıştan sekizgen, içten kare plana sahip tek kubbeli bir yapı olup üstünü kurşunla kaplı bir kubbe örter. Muntazam kesme taştan yapılmıştır. Duvarlarda iki sıra halinde pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerden alt sıradakiler, bir kenar atlayarak

³⁸¹ Geniş bilgi için; Bknz. *Kanûnî Sultan Süleyman Han ve Türbesi*

³⁸² Sultan II.Selim ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Sultan II.Selim ve Türbesi*

³⁸³ Mimar Sinan ve Türbesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Bknz. *Mimar Sinan ve Türbesi*

açılmıştır. Pencere olan yüzeylerde, altta ve üstte olmak üzere ikişer pencere açılmıştır. Türbenin ikinci sıra pencereleri her yüzeyde olup üzerleri sivri kemerlidir. Giriş revaklıdır. Dört sütun üzerine oturan revak, sundurmalı bir çatı ile örtülüdür. Türbenin içinde, kubbenin göbeği ile eteği, pendentiflerin ortaları ve ayna tonozların yüzeyleri kalem işi nakışlar ile süslüdür.

Türbede; Zal Mahmud Paşa, hanımı Şah Sultan ve kimliği bilinmeyen bir kişiye ait olmak üzere toplam üç sanduka vardır.

Şah Sultan; Sultan II. Selim'in, Nurbanu Valide Sultan'dan Manisa'da 951/1544 yılında doğan kızıdır. 970/1562 yılında Çakırcıbaşı Hasan Paşa ile evlendi. O'nun vefatı üzerine Zal Mahmud Paşa ile evlendi. Otuzyedinci yaşında iken 988/1580 yılında vefat etti.

Türbe ziyarete kapalıdır. Basit bir onarımdan sonra ziyarete açılabilir.

OSMANLI PADİŞAHLARI VE SALTANAT DÖNEMLERİ

Padışahın Adı Saltanat Dönemi (Hicri) Saltanat Dönemi (Miladi)

- 01 Sultan I. Osman Han 698-727 1299-1326
- 02 Sultan Orhan Han 727-761 1326-1359
- 03 Sultan I. Murad (Hüdavendigar) Han 761-792 1359-1389
- 04 Sultan Yıldırım Bayezid Han 792-805 1389-1402
- Fetret Devri (Karışıklık Devri) 805-816 1402-1413*
- 05 Sultan I. Mehmed Han 816-824 1413-1421
- 06 Sultan II. Murad Han 824-848 850-855 1421-1444 1446-1451
- 07 Sultan II. Mehmed Han {Fatih Sultan Mehmed} 848-850 855-886 1444-1446 1451-1481
- 08 Sultan II. Bayezid {Veli} Han 886-918 1481-1512
- 09 Sultan I. Selim Han {Yavuz Sultan Selim Han} 918-926 1512-520
- 10 Sultan I. Süleyman Han {Kanûnî Sultan Süleyman Han} 927-974 1520-1566
- 11 Sultan II. Selim (Sarı Selim) Han 974-982 1566-1574
- 12 Sultan III. Murad Han 982-1003 1574-1595
- 13 Sultan III. Mehmed Han 1003-1012 1595-1603
- 14 Sultan I. Ahmed Han 1012-1026 1603-1617
- 15 Sultan I. Mustafa Han 1026-1027 1031-1032 1617-1618 1622-1623
- 16 Sultan II. Osman {Genç Osman} Han 1027-1031 1618-1622
- 17 Sultan IV. Murad Han 1032-1049 1623-1640
- 18 Sultan İbrahim Han 1049-1058 1640-1648
- 19 Sultan IV. Mehmed Han {Avcı Mehmed} 1058-1099 1648-1687
- 20 Sultan II. Süleyman Han 1099-1102 1687-1691
- 21 Sultan II. Ahmed Han 1102-1106 1691-1695
- 22 Sultan II. Mustafa Han 1106-1115 1695-1703
- 23 Sultan III. Ahmed Han 1115-1143 1703-1730
- 24 Sultan I. Mahmud Han 1143-1168 1730-1754
- 25 Sultan III. Osman Han 1168-1171 1754-1757
- 26 Sultan III. Mustafa Han 1171-1187 1757-1774
- 27 Sultan I. Abdülhamid Han 1187-1203 1774-1789
- 28 Sultan III. Selim Han 1203-1222 1789-1807
- 29 Sultan IV. Mustafa Han 1222-1223 1807-1808
- 30 Sultan II. Mahmud Han 1223-1255 1808-1839
- 31 Sultan Abdülmecid Han 1255-1277 1839-1861
- 32 Sultan Abdülaziz Han 1277-1293 1861-1876

33 Sultan V. Murad Han 1293-1293 1876-1876

34 Sultan II. Abdülhamid Han 1293-1327 1876-1909

35 Sultan V. Mehmed Reşad Han 1327-1336 1909-1918

36 Sultan VI. Mehmed {Vahdeddin} 1336-1341 1918-1922

Hilâfetin Kaldırılması 11 Rebîülevvel 1341 (1 Kasım 1922 Çarşamba)

SÖZLÜK

Amber: Güzel kokulu bazı maddelerin ortak adı.

Ayet: Kur'an-ı Kerim sûrelerinden oluşturulan cümlelerden her biri.

Azl Etmek: Bir kimsenin görevinden alınması.

Bâlâ: Ferikliğin bir alt kademesinde yer alan ve çeşitli devlet birimlerinde kıdemli memurlara verilen rütbe.

Babüssaade Ağası: Saray heremine bakan ak hadım ağası. Enderun Amirlerinden, Topkapı Sarayı Babüssade kapısını kontrol eden memur. Akağaların en kıdemlisi bu mevkiye getirilirdi.

Bektaşî: Hacı Bektaş Velî'nin tarikatına girmiş olan kimse.

Beylerbeyi: Vali. Osmanlı siyasi teşkilatında oluşturulan eyaletlerin, askeri ve mülki yetkilere sahip en büyük memuru.

Cûlus bahşişi: Hükümdarın tahta çıktıktan sonra dağıttığı bahşiş.

Cerrah: Yeniçeri Ocağı'nda ameliyatla tedavi yapan, operatör doktor.

Çile: Dervişlerin 40 günlük süre ile kendilerine uyguladıkları, zahmet ve perhiz.

Çilehane: Tarikat üyelerinin çilelerini doldurdıkları hücre.

Dahiliye Nazırlığı: Tanzimattan sonra İç İşleri Bakanlığı makamı.

Darûlaceze: Düşkünler evi.

Darülfünun: Üniversite

Darüssaade Ağası: Saray haremine bakan zenci hadım ağası.

Defterdar: Maliye Nazırlığı.

Dergâh: Tarikatten olanların barındıkları, ibadet ve dini tören yaptıkları yer,

Derviş: Tarikat mensupları için kullanılan tabir.

Devşirme: İslam dininden olmayan, Osmanlı hakimiyeti altındaki milletlerden, küçük yaştan, Saray ve ordu teşkilatı için görevlendirmek üzere yetiştirilmek için alınan çocuklara verilen isim.

Divan: Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser.

Doğancı (Çakırcıbaşı): Padişaha ait av hayvanlarının bakımı ile görevli memur.

Enderun: Topkapı Sarayı'nda, yüksek memur yetiştiren saray mektebi.

Ensâri: Medine'nin yerlilerine verilen ad.

Esmâ-i Hüсна: Allah'ın (C.C.) 99 güzel ismi.

Ferman: Padişahın yazılı emri.

Fetret: İki padişah arasında, padişahsız geçen süre.

Gazi: Düşmanı yenen büyük komutanlara verilen onur ünvanı.

Hâcegan: Önceleri çeşitli devlet işlerine bakan memurlar için okur-yazarlığı belirten bir lâkap iken Tanzimattan sonra memuriyetle bir mevki haline gelmiş çeşitli birimlerde yazıcılar için kullanılır olmuştur.

Hâcet Penceresi: Ziyaret penceresi. Dua makamı

Hadım: Kısırlaştırılmış erkek.

Hadis-i Şerif: Hz.

Muhammed'in (s.a.v.) söz ve davranışları.

Hanedan: Hükümdar veya devlet büyüğü kişiye dayanan büyük aile.

Hariciye Nazırlığı:

Tanzimattan sonra Dış İşleri Bakanlığı makamı.

Haseki: Padişaha ilk erkek çocuğu doğuran Padişah eşi.

Hat: Güzel yazı.

Hatt-ı Hümayun: Padişahın hükümlerini içeren ferman.

Hattat: El yazısı çok güzel olan sanatçı.

Hazine-i Hassa Ağası:

Padişahın kendi giderlerini yöneten görevli.

Hazinedar Başı: Saray hazinesini yöneten görevlilerin en kıdemlisi.

Hicri: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye

göç ettiği tarihi (M.622)

başlangıç sayan takvim.

(Ülkemizde, M.1925 yılında Hicri takvim günlük hayatdan kaldırılmış ve Miladi takvime geçilmiştir.)

İhyâ: Çok iyi bir duruma getirme, geliştirme, güçlendirme, onarma.

İkbal: Padişah hanımı.

İmrahor: Saray ahırlarını kontrol eden memur.

İrşad: Doğru yolu gösterme, uyarma.

Kâtip: Divan'da (Bakanlar Kurulu) resmi yazıları yazan görevli.

Küllîye: Bir caminin çevresinde cami ile birlikte kurulmuş, medrese, imaret gibi çeşitli yapıların bütünü.

Kadı: Tanzimat Dönemi'ne kadar, mahkeme başkanlarına verilen ad.

Kaptan-ı deryâ: Deniz Kuvvetleri Komutanı. Bahriye Nazırlığı'nın önceki adı.

Kazasker: Kadı-Asker. Ordu teşkilatını denetleyen üst düzey yönetici. Enderun'dan yetişip Yeniçeri Ocağı içinde gösterdikleri çalışma ile bu mevkiye ulaşıldı. Ordu içindeki hukuki işlerle de ilgilenirdi.

Keramet: Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğa üstü, şaşkınlık uyandırıcı durum.

Kethüda: Yeniçeri Ağası muhafız komutanı.

Kitâbe: Taş, mermer vb. gibi cisim üzerindeki oyma veya kabartma yazı, tarih,

Kubbe Veziri: Topkapı Sarayı'nda, Kubbe Altı denilen yerde toplanan ve devlet işlerini gören vezirlere verilen isim. Bugünkü Bakanlar Kurulu üyelerine tekabül etmektedir.

Lahit: Kenarları kâgir, üstü kapak taşlarıyla örtülü mezar.

Lala: Şehzadelerin özel eğitmeni.

Müderris: Ders veren profesör, Medresede veya camide öğretmen.

Mürşid: Doğru yolu gösteren, kılavuz.

Medrese: İslam ülkelerinde genellikle İslâm dini kurallarına uygun bilgilerin okutulduğu yer, fakülte.

Menkîbe: Din büyüklerinin hayatları, olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikaye.

Metruk: Bakımsız, bırakılmış, terk edilmiş.

Mevlevî: Mevlâna Celâleddin Rumî'nin görüşlerine dayanan ve oğlu tarafından kurulan tarikatten olan kimse.

Mevlevîhane: Mevlevîlerin barındıkları, ibadet ve dini tören yaptıkları yer.

Miladi: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç sayan takvim.

Muhasib: Muhasebe işleri ile ilgilenen memur.

Ni'mel Ceys: İstanbul'un fethine katılmış Hazreti Peygamber Efendimizin "ne güzel aseker" diye övdüğü mutlu askerler.

Nişancı: Dış İşleri Bakanlığı, Reisül Küttaplığın önceki adı.

Otağ-ı Hümayun: Padişahlara mahsus büyük, etekli ve süslü çadır.

Padişah: Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet başkanlarına verilen ünvan, Padişah Musahibliği: Padişahın sohbet elemanı.

Paşa: Osmanlı İmparatorluğu zamanında yüksek sivil memurlara veya, albaydan üstün bulunan askerlere verilen ad.

Paşazâde: Paşa oğlu veya Paşa akrabası.

Paye: Rütbe

Puşıde: Sandukanın üzerine örtülen örtü.

Reis'ül Küttab: Kâtip başı. Divan-ı Hümayun kâtiplerinden olup Hariciye Nazırı'nın gördüğü görevi yerine getirmekteydi.

Revak: Üstü örtülü, önü açık sundurma.

Risale: Küçük kitap.

Rivayet: Söylenti, Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

Ruh Bilimi: Duyum, heyecan, düşünme gibi olayları ve bunların yasalarını inceleyen bilim, psikoloji.

Sadaret: Osmanlı İmparatorluğu'nda Başbakanlığa verilen ad.

Sadrazam: Osmanlı İmparatorluğu'nda başbakan.

Sadrazam: Başbakan.

Sahabe-i Kirâm: Hz. Muhammed'in (s.a.v.)

meclislerinde ve konuşmalarında bulunan kimse.

Sancak: Ordunun temsil ettiği devletin alameti olan bayrak.

Sancak Beyi: İllere bağlı bir bölgeyi yöneten kişi.

Sanduka: Mezarın üstüne yerleştirilmiş ahşap veya mermer sandık.

Sebil: Genellikle cami ve türbelere bitişik, özel bir biçimde yapılmış, hayır için içme suyu dağıtılan yer.

Serdar: Sefere çıkmış ordu komutanı.

Serdar-ı Ekrem: Padişahın yerine sefere çıkan Sadrazam, Başkomutan.

Seyyid: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) soyundan olan kimselere verilen lâkab.

Silahtar: Padişahın silahlarına bakan görevli.

Sultan:

a- Müslüman
hümümdarların kullandıkları
ünvan.

b- Padişahların erkek ve kız
çocukları ile anne ve eşlerine
verilen ünvan.

c- Bazı Bektaşî azizlerine
verilen ad. (Karaca Ahmed
Sultan)

Şehzade: Padişahların erkek
çocuklarına verilen ad.

Şeriat: Müslümanlık Kanunları,
İslam Hukuku.

Şeyh: Tarikat büyüklerine
verilen ad.

Şeyhülislâm: Osmanlı
İmparatorluğu'nda din büyüğü.

Türbe: Ünlü kimseler için
yaptırılan ve içinde o kimsenin
mezarı bulunan yapı.

Türbedar: Türbenin bakımı ve
güvenliğinden sorumlu olan
kişi.

Tarikat: Allah'ulaşma
yollarından biri.

Tasavvuf: Allah'a yaklaştıran
akım.

Tekke: Tarikatten olanların
barındıkları, ibadet ve dini tören
yaptıkları yer,

Topçubaşı: Yeniçeri Ocağı'nda
topçu sınıfının en üst rütbesi

Tophane Müşiri: Tophanenin
büyük yöneticisi,

Ulema: İlim sahibi, bilginlere
verilen ad..

Vakf Etmek: a- Vakıf
durumuna getirmek, b- Bir şeyi
hayır için vermek.

Valide Sultan: Padişah annesi.

Velî: Ermiş, eren, evliyâ.

Vezir: Bakan veya Vali olan
paşa. Devlet yönetiminde söz
sahibi olan paşa rütbesindeki
memurlara verilen isim.

Özellikle iyi hizmeti bulunan
paşalar devlet yönetiminde
(Kubbe altı)

görevlendirilmekteydi.

Yaver: Devlet ve ordu
büyüklerinin emirlerini yazan
subay.

Yayabaşı: Yaya adı verilen
piyade askerlerinin komutanı.

Yeniçeri: Osmanlı askerlerine
verilen ad.

Zâde: Oğul, evlat, Akraba

Zaviye: Küçük tekke.

Zemberekçibaşı: Yeniçeri
Ocağı'nda okçu sınıfı komutanı.

İSTANBUL'DA BULUNAN TÜM TÜRBELER VE AÇIK ADRESLERİ

(Bu kitapta bilgileri olan türbelerin sonunda (*) işareti konulmuştur.)

İSTANBUL'DA BULUNAN TÜM TÜRBELER VE AÇIK ADRESLERİ

(Bu kitapta bilgileri olan türbelerin sonunda (*) işareti konulmuştur.)

T Ü R B E A D I / V E A Ç I K A D R E S İ

- 1- **Abacı Dede Türbesi:** Abacı Dede Sokağı / ÜSKÜDAR
- 2- **Abdullah el-Ensari (R.A.) Türbesi:** Hoca Kasım Günânî Mah. Kürkcüçeşmesi Sokağı / BALAT
- 3- **Abdullah Ferdi Efendi Türbesi** Emir Buhari Dergâhı avlusu Unkapanı / FATİH
- 4- **Abdullah-il-Hudri Hz. Türbesi (Kandilli Türbe)** Kandilli Türbe Sok. No: 29 İvazefendi Camii yanı / EĞRİKAPI
- 5- **Abdurrahman-ı Harputi Türbesi** Karacaahmed Mezarlığı/ ÜSKÜDAR
- 6- **Abdurrahman Şami Hz. Türbesi (Sancaktar-Bayraktar Baba Türbesi)** Tefvikhane Sokağı ile Kabasakal Sokaklarının keşistiği yerde / SULTANAHMET
- 7- **Abdurrahman Ağa Türbesi(Sekbanbaşı)** Ayakapısı, Fevkani Mescidi altında / CİBALI
- 8- **Abdurrahman Karabaş Velî Türbesi** Mimar Sinan Mah. Melek Hoca Cad. / KARAGÜMRÜK
- 9- **Abdurrahman Nazıf Paşa Türbesi** Mevlanakapı Sokağı, Merkez Efendi Camii yanı Yenikapı Mevlevihanesi'nin avlusu / YENİKAPI
- 10- **Abdurrahman Paşa Türbesi** Camii Kebir Caddesi'nin, Boyacı Sokak ile keşistiği köşebaşında / EYÜP
- 11- **Abdurrahman Paşa ve Refiki Türbesi (Saka Baba-Göbek Dede)** Kaleboyu Sok / EDİRNEKAPI
- 12- **Abdulfettah Akri Türbesi (Kartal Baba Türbesi)** Nuh Kuyusu'nda, Zeynep Kâmil Hastanesi'ne 150 metre ileride Bağlarbaşı'na doğrudur. / ÜSKÜDAR

- 13- Abdülhâni Efendi Türbesi Eyüp Sultan Camii'nin Bostan İskelesi'ne açılan kapısının sol tarafında / EYÜP
- 14- Abdülkadir Dede Türbesi Fenari Hüseyin Sok. Zeyrek Camii yanı / FATİH
- 15- Abdülkadir Efendi Türbesi Eskiye Cad. No:15 / EYÜP
- 16- Abdülkerim Efendi Türbesi / EDİRNEKAPI
- 17- Abdülvedüd (Yavedüd) Sultan Türbesi (*) Yavudüt Cad. No:12 / AYVANSARAY
- 18- Abdurrauf Samedani Hz. Türbesi Yemiş İskelesi, Zindan Han'ın arkası / EMINÖNÜ
- 19- Abdüssadık Bin Amr Bin Same Hz. Türbesi Ayvansaray-Eğrikapı çıkışı / EYÜP
- 20- Abidin Paşa Türbesi Kırmastı Mah. Fatih Camii haziresi / FATİH
- 21- Adak Kuyusu Türbesi Küçük Çamlıca Korusu / ÇAMLICA
- 22- Adilşah Kadın Türbesi (*) Sultan III. Mustafa Türbesi yanı / LALELİ
- 23- Adile Sultan Türbesi (*) Bostan İskelesi Sok. No:2 / EYÜP
- 24- Ağlamış Dede Türbesi / KILYOS
- 25- Ahmed Baba Türbesi Başbüyük Mah./ MALTEPE
- 26- Ahmed Buhârî Türbesi (*) Haraççı Kara Mehmed Mah. Üskubu Cad. / UNKAPANI
- 27- Ahmed Raufi Üsküdarî Hazretleri Türbesi Sinana Paşa Camii avlusu Doğancılar / ÜSKÜDAR
- 28- Ahmed Turani Türbesi Dolmabahçe Sarayı Bahçesi / BEŞİKTAŞ
- 29- Ahmed-ül Ensari Türbesi (*) Toklu Dede Sok. / AYVANSARAY
- 30- Ahmed-i Günani Türbesi Örücüler kapısı / MERCAN
- 31- Ahmedîye Türbesi Gündoğumu Cad. No: 22 / ÜSKÜDAR
- 32- Ahmed Dede Türbesi Düğmecilerde ve bu isimle bilinen caddeye açılan Ahmed Dede Sokağı ilerisi / EYÜP
- 33- Ahmed Efendi Türbesi Eyüp Camii şadırvan avlusu / EYÜP
- 34- Ahmed Süreyya Emin Hazretleri Türbesi Şeyh Yahya Efendi Türbesi mezarlığı / ORTAKÖY
- 35- Ahmed Usta Türbesi (Dökümcübaşı Ahmed) Yedikule Kapısı / YEDİKULE

- 36- Ak Baba Sultan Türbesi Akbaba Köyü / BEYKOZ
- 37- Akşemseddin ve Evladı eş-Şeyh Mehmed Efendi Türbesi / SÜLEYMANİYE
- 38- Aktürbe Otakçılar'da Aşçıbaşı Camii mihrabı ilerisinde ve Aşhane Sokağı üzerindedir. / EYÜP
- 39- Alemdar Baba Türbesi Alemdar Köyü, Alemdar Tepesi / ÜSKÜDAR
- 40- Alemdar Baba Türbesi (Baba Hasan Alemi)
Horhor Cad. Kavaklı Sok. / AKSARAY
- 41- Ali Baba Türbesi (Gulami Ali Baba)
Yusufpaşa / AKSARAY
- 42- Ali Behçet Efendi Türbesi (Selimiye Tekkesi) / ÜSKÜDAR
- 43- Ali Çelebi Türbesi (Şeyhülislam Alaaddin Ali Arabî) Eyüp Sultan Türbesi civarı / EYÜP
- 44- Ali Fenai Türbesi (Yıldızlı Tekke) Pazarbaşı Boybeği Sokağı, Yıldızlı Teke Camii Avlusu / ÜSKÜDAR
- 45- Ali Gazi Baba Türbesi / ERENKÖY
- 46- Ali İbni Şaban Efendi Türbesi / AKSARAY
- 47- Ali Kuşî Efendi Türbesi Eyüp Camii avlusu / EYÜP
- 48- Amcazade Hüseyin Paşa Türbesi Sofular Mah. Macar Kardeşler Cad. / FATİH
- 49- Amr Abdullah Sadık Efendi Türbesi / EĞRİKAPI
- 50- Amr İbn-ul as Vehb İbni Huşeyre Hz. Türbesi Kemankeş Cad. Karantina Sok. No: 20 / KARAKÖY
- 51- Arkam Baba Türbesi Yuşa Tepesi / BEYKOZ
- 52- Arnavud Ahmed Paşa Türbesi Edirnekapi, Mihrimah Sultan Camii / FATİH
- 53- Asalı Baba Türbesi / ÜSKÜDAR
- 54- Asude Hâtun Türbesi Haydar Mah. Karadeniz Cad. üzeri / FATİH
- 55- Aşçı Ahmed Dede Türbesi Merkez Efendi Mezarlığı'nın Mevlana Kapı Sokağı'na bakan kısmı / MEVLANAKAPI
- 56- Aşık Paşazade Şeyh Ahmed Türbesi (*) Aşıkpaşa Külliyesi, Haydar / FATİH
- 57- Atik Ali Paşa Camii avlusundaki açık türbe Atik Ali Paşa Camii avlusu / ÇEMBERLİTAŞ

- 58- Avcıbaşı Mehmed Efendi Türbesi Edimekapı-Şişhane Cad. üzeri / FATİH
- 59- Ayşe Bahri Kadın Türbesi Eyüp Sultan Camisi'nin Bostan İskelesi 'ne açılan dış kapının solundadır. / EYÜP
- 60- Ayşe Sultan Türbesi Mihrimah Sultan Camii avlusu / ÜSKÜDAR
- 61- Aya Dede Türbesi / UNKAPANI
- 62- Ayas Mehmed Paşa Türbesi Eyüp Sultan Camisi'nin Bostan İskelesi 'ne açılan dış kapının sağındadır. / EYÜP
- 63- Aynü'l-Hayat Kadın Türbesi (*) Lâleli, Lâleli Külliyesi, / AKSAPAY
- 64- Ayni Ali Baba Türbesi Bedrettin Mah. Ayni Ali Baba Sok. No:63 / KASIMPAŞA
- 65- Azap Baba Türbesi / UNKAPANI
- 66- Aziz Mahmud Hüdai Türbesi (*) Gülfem Hâtun Mah. Mektep Sok. / ÜSKÜDAR
- 67- Bali Paşa Türbesi Balıpaşa / HÜSREVPASHA
- 68- Baba Cafer Türbesi (*) Zindan Han'ın içindedir. / EMİNÖNÜ
- 69- Baba Haydar Semerkandi Türbesi Baba Haydar Camii (Tekkesi) haziresi / EYÜP
- 70- Bab'üssa'ade Ağası Baba Mustafa Ağa Türbesi Otakçılar Camii yanı / EYÜP
- 71- Akseki Kemaleddin Efendi Türbesi Muhtesip İskender Mah. Akseki Keçeciler Cad. (Hırka-i Şerif Karşısı ve Akseki Mescidi bitişiği) / FATİH
- 72- Bâlâ Süleyman Ağa Türbesi (*) Veledi Karabaş Mah. Bâlâ Süleyman Ağa Camii avlusu / SİLİVRİKAPI
- 73- Balaban Ağa Türbesi / ÜSKÜDAR
- 74- Balçık Tekkesi Türbesi Feshane Caddesi ile Cezeri Kasım Akar Çeşme Sokağı'nın kesiştiği yerde / EYÜP
- 75- Baltalı Baba Türbesi Şehremini Tatlı Pınar Cad. 13 numaralı evin bahçesi / FATİH
- 76- Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi Sinan Paşa Camii karşısı / BEŞİKTAŞ
- 77- Başçı Mahmud Türbesi Haseki, Başçı Mehmet Tekkesi / FINDIKZADE

- 78- Bayburtlular Türbesi İslambey Caddesi Üzeri, İslambey İlkokulu karşısı / EYÜP
- 79- Bayram Paşa Türbesi (*) Haseki Cad. Bayram Paşa Külliyesi sınırları içinde / CERRAHPAŞA
- 80- Behram Paşa Türbesi / ÜSKÜDAR
- 81- Bektaş Efendi Türbesi Ayvansaray ile Defterdar arasında, Yavedüd Camii karşısı / EYÜP
- 82- Benlizade Raşid Efendi Türbesi (*) / FATİH
- 83- Bıçakçı Baba Türbesi Bıçakçı Eyüp Sokağı üzerinde, Düğmeciler Mektebi Sokağı No: 39 / EYÜP
- 84- Beşinci Sekbanbaşı (İncirli Baba) Türbesi Haydar Çırçır Bıçakçı Çeşme Sokağı / FATİH
- 85- Beşir Ağa Türbesi (*) Eyüp Sultan Türbesi girişindedir. / EYÜP
- 86- Beşir Gazi Türbesi Hoca Cahır Mah. / EDİRNEKAPI
- 87- Bosnalı İbrahim Paşa Türbesi (*) Kalenderhane Mah. Şehzade Camii avlusu / ŞEHZADEBAŞI
- 88- Bukağılı Baba Türbesi Evlendirme Dairesi, 18 Sekbanlar haziresi / ŞEHZADEBAŞI
- 89- Bulak Mustafa Paşa Türbesi (*) Eyüp Sultan Camii'nin mihrabının önünde / EYÜP
- 90- Cabir bin Abdullah Hz. Türbesi Karabaş Mah. Çember Sok. Hz. Cabir Camii içinde / AYVANSARAY
- 91- Cafer Paşa Türbesi Kalenderhane Cad. Eyüp Müftülüğü'nün karşısı / EYÜP
- 92- Can Feda Hz. Türbesi Can Feda Çıkmazı / FINDIKLI
- 93- Canan Hanım Türbesi Boyacı Sokağı üzeri, Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa Türbesi'nin sol tarafında / EYÜP
- 94- Canbaz Mustafa Türbesi Arabacı Beyazıt Mah. Çağlayan Sok. (Canbaziye Camii) / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 95- Cedit Havatin Türbesi (*) Yeni Camii avlusu / EMİNÖNÜ
- 96- Cemaleddin İshak-ı Karamani Türbesi Sütluçe Mah. Hamam Sok. No:56 / SÜTLÜCE
- 97- Cenderezade Muhiyiddin Efendi Türbesi Kirazlı Mescid Sok. / SÜLEYMANİYE

98- Cennet Efendi Türbesi (*)

Gülfem Hâtun Mah. Aziz Mahmud Hüdai Sok. / ÜSKÜDAR

99- Cerrah Mehmed Paşa Türbesi (*) Cerrahpaşa Camii avlusu / CERRAHPAŞA

100- Cerrah Osman Ağa Türbesi Sarıgüzcel caddesi, Hoca Üveys Camii avlusu / FATİH

101- Cevad Paşa Türbesi (*) Emir Buhari Camii bahçesi, Malta / FATİH

102- Cibali Baba Türbesi(Cebe Ali Hz.) Küçük Mustafa Paşa Mah. Cibali Surkapısı Sok (Eski Cibali Karakolu'nun içi) / FATİH

103- Çakırcı Başı Türbesi Edirnekapi Tekfur Sarayı Yakını / FATİH

104-Kara Abalı Mehmed Baba TürbesiDolmabahçe Camii bahçesi / DOLMABAĞÇE

105- Çallı Ali Efendi Türbesi Silahtar Ağa Caddesi üzeri, Şah Sultan Camii karşısı / EYÜP

106- Çelebi Zade İsmail Kasım Efendi Türbesi Özbek Süleyman Caddesi başındaki set üzeri / AKSARAY

107- Çengeloğlu Tahir Paşa Türbesi Boyacı Sokağı ile Eyüp İskelesi Caddesinin birleştiği yerde / EYÜP

108- Çifte Emirler Türbesi Bahçekapı, Arpacılar Camii girişi / EMİNÖNÜ

109- Çifte Gelinler Türbesi Eyüp Sultan Camii bahçesi / EYÜP

110- Çifte Sultanlar Türbesi (İmam Hüseyin'in kızları) Ali Fakih Mah. Koca Mustafa Paşa Cad. (Sümbül Efendi Camii avlusu) / FATİH

111- Çivizade Mescidi Türbesi Beyazıd Ağa Mah., Kalburcu Mehmed Çeşme Sok. / TOPKAPI

112- Davud Efendi Türbesi Şeyh Davud Han Mescidi / TAHTAKALE

113- Davud Paşa Türbesi Hobyar Mah. Davut Paşa Camii avlusu / KOCAMUSTAFAPAŞA

114- Daye Hâtun Zevce-i Cenabı Cabir R.A. Türbesi (Zincirli Servi Türbesi) Sümbül Efendi Camii Avlusu / KOCAMUSTAFAPAŞA

115- Debbağ Yunus Türbesi Abdi Subaşı Mah. Tabak Yunus Sok. (Tabak Yunus Camii içi) / FATİH

116- Defterdar Ahmed Paşa Türbesi

Dedeler Mevkii yakınları, Karacaahmet, /ÜSKÜDAR

- 117- Defterdar Mahmud Efendi Türbesi Defterdar Cad. Defterdar Mahmud Efendi Camii avlusu / EYÜP
- 118- Demirhun (Kasapçıbaşı) Kasapbaşı Türbesi Haydar, Kasap Demirhun Mah. Cami Sok. Demirhun Camii Bahçesi / FATİH
- 119- Derviş Azbi Türbesi Merdivenköy / GÖZTEPE
- 120- Derviş Osman Dede Türbesi Şehzade Camii Caddesi üzeri / ŞEHZADEBAŞI
- 121- Derya Kaptanı Sinan Paşa Türbesi Mihrimah Sultan Camii Avlusu / ÜSKÜDAR
- 122- Deryayı Ali Baba (Derya Ali Baba) Türbesi Demirhane Cad. üstü, Kazlıçeşme / ZEYTİNBURNU
- 123- Destari Mustafa Paşa Türbesi (*) Kalanderhane Mah. Şehzade Camii avlusu / ŞEHZADEBAŞI
- 124- Divitizade Şeyh Mustafa Türbesi (Divitçi Şeyh Mustafa Türbesi) Şeyh Camii Avlusu / ÜSKÜDAR
- 125- Ebû'd-Dürda (Derda) Türbesi Zal Paşa Cad. üzeri, Cezeri Kasım Paşa Camii ile Zal Mahmud Paşa Camii arası / EYÜP
- 126- Ebû İshakzade İshak Efendi Türbesi Hatip Muslahattin Mah. Sultan Selim Cad. (İsmail Ağa Camii) / FATİH
- 127- Ebû Şeybet-ül Hudri Türbesi (*) Toklu Dede Sok. / AYVANSARAY
- 128- Ebû Eyyüb el-Ensari Hz. Türbesi (*) Bostan İskeleyi Sok. Camii Kebir Mah. Eyüp Camii avlusu, / EYÜP
- 129- Ebû Said-il (Seyyit) Hudri Türbesi Avcıbey Mah. Kariye Türbe Sokak / EDİRNEKAPI
- 130- Ebû Zerr-il Gıfari Hz. Türbesi Atik Mustafa Paşa Mah. Lonca Cad. Çeşme Sok. / AYVANSARAY
- 131- Ebû'r Rıza Türbesi (Ebû'r Rıza Tekkesi) / KASIMPAŞA
- 132- Ebûl Meyamın Mustafa Efendi, İmam Şehriyari Mahmud Efendi Türbesi Daruşşafaka Cad. Fatih Camii Boyacıkapısı Kabristanı / FATİH
- 133- Ebûzer Gıfari Türbesi / AYVANSARAY
- 134- Edhem Baba Türbesi / EYÜP
- 135- Ekmekçi Ahmed Paşa Türbesi (*) Alemdar Mah. Vefa Lisesi ve Molla Hüsrev Camii karşısı / VEFA

136-Ekmekçiabaşı Ali Ağa Türbesi Vişnezade Mah. Enis Akasgen Sok.
No:15 / BEŞİKTAŞ

137- Ekmekçiabaşı Muhyiddin Mehmed Türbesi Hatice Sultan Mah.
Fevzipaşa Cad / EDİRNEKAPI

138- Elekli Baba Türbesi Sur Dışı, Silivrikapı Durağı / SİLİVRİKAPI

139- Emir Ahmed Buhari Türbesi Malta, Hoca Üveys mahallesi, Emir
Buhari sokak / FATİH

140- Enver Paşa Türbesi Abide-i Hürriyet Tepesi / ÇAĞLAYAN

141- Eyrek (Erikçi) Baba Türbesi (Perişan Baba Türbesi Kazlıçeşme
Karakolu yanında / KAZLIÇEŞME

142- Erzincanlı Mehmed Sadık Efendi Türbesi Alaca Minare Tekkesi
Mezarlığı / ÜSKÜDAR

143- Eskici Dede Türbesi / UNKAPANI

144- Esrar Dede Türbesi Galata Mevlevihanesi bahçesi / TÜNEL

145- Ethem Baba Türbesi Şehremini Katip Muslihittin (Şehremini)
Camii'ne giderken yol üzerinde / ŞEHREMLİ

146- Evlice (Ulice) Baba Türbesi / EYÜP

147- Evrenos Dede Türbesi Beyceğiz Mah. Hasan Fehmi Paşa Cad. /
KARAGÜMRÜK

148- Faik Muhammed Bey Türbesi Langa Caddesi / YENİKAPI

149- Fahri Ahmed Efendi Türbesi Ali Efendi Dergâhı / KASIMPAŞA

150- Fatma Şerife Hanım Türbesi Boyacı Sokak, Kaptan-ı deryâ Hasan
Hüsnü Paşa ile Posta Nazırı İzzet Efendi türbesi arasındadır. / EYÜP

151- Fatma Sultan Türbesi (*) Kalenderhane Mah. Şehzade Cad.
Şehzade Camii avlusu / ŞEHZADEBAŞI

152- Feridun Paşa Türbesi Eyüp Sultan Mah. Beybaba Sok. / EYÜP

153- Ferruh Baba Türbesi Abdurrahman Şeref Bey Caddesi / EYÜP

154- Ferhad Paşa Türbesi Eyüp Sultan Mah. Feshane Cad. / EYÜP

155- Fethi Baba Türbesi / ÜSKÜDAR

156- Feyzullah Efendi Türbesi (Şeyhülislam Veliyyuddin Efendi
Türbesi) Nişanca, Murat Buhari Tekkesi Mezarlığı / EYÜP

157- Feyzullah Efendi Türbesi Vatan Caddesi Üzeri, Yavuz Sultan
Selim Medresesi yanı / FATİH

158- Gözcü Baba Türbesi / MERDİVENKÖY

- 159- Gözoğlu Şeyh Hüseyin Efendi Türbesi Taşlıburun Tekkesi haziresi, Bahariye Polis Karakolu'nun biraz ilerisinde / SİLAHTAR
- 160- Gül Baba Türbesi Düğmeciler Caddesi ile Ümmi Sinan Sokağı'nın birleştiği yerde / EYÜP
- 161- Gül Baba Türbesi / TOPHANE
- 162- Gülistü Valide Sultan Türbesi (*) Fatih Külliyesi'nin kible yönündedir. / FATİH
- 163- Gülşirin Hâtun Türbesi (Daye Hayun) Abdürrahman Şerefbey Cad. ile Arakiyeci Camii Sokağı'nın birleştiği yerde / EYÜP
- 164- Gülbahar Hâtun Türbesi Fatih Camii avlusu / FATİH
- 165- Gülnüş Sultan Türbesi (*) Üsküdar Meydanı, Yeni Valide Camii avlusu / ÜSKÜDAR
- 166- Güzel Ahmed Paşa Türbesi Hatice Sultan Mah. Fevzipaşa Cad. Mihrimah Sultan Camii / EDİRNEKAPI
- 167- Güzelce Ali Paşa Türbesi (*)
- Çırağan yolu üzeri, Yahya Efendi Dergahı yanında / BEŞİKTAŞ
- 168- Gizlice Evliya Türbesi (Yer Sarsan Hüseyin Bey Türbesi) Üsküdar Postanesi'nden, Halil Paşa Türbesi'ne giderken / ÜSKÜDAR
- 169- Galip Paşa Türbesi Bağdat Caddesi / ERENKÖY
- 170- Garib Baba Türbesi Küçükçekmece Gölü kenarındadır. / KÜÇÜKÇEKMECE
- 171- Garib Dede Türbesi (Sultançiftliği'nde) Sultan Çiftliği Köyü / ÜSKÜDAR
- 172- Garib Dede Türbesi / ÜSKÜDAR
- 173- Gavsi Ahmed Dede Türbesi Galata Mevlevihanesi / TÜNEL
- 174- Gazi Ahmed Muhtar Paşa Türbesi Fatih Camii avlusu / FATİH
- 175- Gazi Osman Paşa Türbesi (*) Fatih Camii avlusu / FATİH
- 176- Gazi Yunus Türbesi Gazi Yunus Mezarlığı / BEYKOZ
- 177- Gazanfer Ağa Türbesi (*) Bozdoğan Kemerinin altında, Atatürk Bulvarı üzerindedir. / FATİH
- 178- Hacı Ahmed Paşa (Doğancı) Türbesi (*) Gülfem Hâtun Mah. Mektep Sok. / ÜSKÜDAR

- 179- Hacı Bayram Kaftani Türbesi Keyci Hâtun Mah. Haseki Cad. Ahmet Kahya Sok. (Hacı Bayram Kaftani Camii Haziresi) / AKSARAY
- 180- Hacı Hoca Türbesi Sultantepesinde Hacı Hoca Zaviye ve Mescidinin sağındadır. / ÜSKÜDAR
- 181- Hacı İlyas Türbesi Atik Mustafa Paşa Mah. Hamam Sok. Hacı İlyas Camii / BALAT
- 182- Hacı Muhiddin Efendi Türbesi (Şeyh Muhiddid Kocevi Hz.) Mescit Sok. / CİBALI
- 183- Hadım İbrahim Paşa Türbesi Canbaziye Mah. Silivrikapı Cad. (Hadım İbrahim Paşa Camii bahçesi) / SİLİVRİKAPI
- 184- Hadım Mehmed Mesih Paşa Türbesi Hatice Sultan Mah. Dökümcüler Cad. (Mesih Mehmed Paşa Camii bahçesi) / KARAGÜMRÜK
- 185- Hafız Ahmed Paşa Türbesi Şeyh Resmi Mah. Fatih Cad. (Hafız Ahmet Paşa Camii kible kısmındadır.) / FATİH
- 186- Hafız Mehmed Efendi Türbesi Ayvansaray ile Defterdar arasında, Yavedüd Camii karşısı / EYÜP
- 187- Hafsa Sultan Türbesi (*) Yavuz Sultan Selim Camii avlusu / FATİH
- 188- Hakikizade Osman Efendi Türbesi / EĞRİKAPI
- 189- Halil Efendi Türbesi Uzun Yunus Mah. Evliya Ata Sok., Mevlevihanesi / FATİH
- 190- Halil Paşa Türbesi Gülfem Hâtun Mah. Yeniçeşme yokuşunun başındadır. / ÜSKÜDAR
- 191- Hammal Hayreddin Dede Türbesi Sofular Mah. Sofular Cad. ile Vatan Caddesi'nin kesiştiği yerde / FATİH
- 192- Hamza Bali Türbesi Silivrikapı Mezarlığı / ZEYTİNBURNU
- 193- Hançerli Sultan Türbesi Beybaba Sokağı, Eyüp Camii yanı / EYÜP
- 194- Hariri Zade Seyyid Mehmed Kemaleddin Türbesi Saçlı Kasım Efendi Camii haziresi / EYÜP
- 195- Has Yunus Paşa Türbesi Rıza Paşa Yokuşu / MERCAN
- 196- Hasan Adli Efendi Türbesi Ali Fakih Mah. Kocamustafa Paşa Cad. (Sümbül Efendi Camii müştamilatı) / FATİH

- 197- Hasan Baba Türbesi Molla Fenari İsa Camii, Vatan caddesi / AKSARAY
- 198- Hasan Burhaneddin Cihangiri Türbesi (Cihangir Tekkesi) Cihangir Yokuşu, (Cihangir Camii Bahçesi) / CİHANGİR
- 199- Hasan Fehmi Paşa Türbesi Şehzadebaşı, Kemal Paşa Mah. Kemal Paşa Camii yanı / EMİNÖNÜ
- 200- Hasan ve Hüseyin Kardeşler Türbesi Salma Tomruk Paşa Hamamı Sok. Salmatomruk / FATİH
- 201- Hasan Ünsi Efendi Türbesi (Aydinoğlu Tekkesi) Gülhane Parkı'ndan Sirkeci'ye giden yolun dönemecindeki mezarlıktadır. / EMİNÖNÜ
- 202- Haşim Baba Türbesi İnadiye / ÜSKÜDAR
- 203- Hatice Sultan Türbesi (*) KalEnderhane Mah. Şehzade Camii kible avlusu / ŞEHZADEBAŞI
- 204- Hatice Turhan Valide Sultan Türbesi (*) Yenicami Külliyesi / EMİNÖNÜ
- 205- Hattat Mustafa Rakım Türbesi (*) Atik Ali Cad, Atik Ali Camii karşı / KARAGÜMRÜK
- 206- Havatin Türbesi (*) Yeni Camii avlusu / EMİNÖNÜ
- 207- Haydar Baba Türbesi Haydarpaşa Garı / HAYDARPAŞA
- 208- Haydar Mirza Türbesi (Şahoğlu Türbesi) Beybaba Sokak / EYÜP
- 209- Hekimoğlu Ali Paşa Türbesi (*) Hekimoğlu Ali Paşa Camii ve Külliyesi / CERRAHPAŞA
- 210- Helvai Yakub Efendi Türbesi Bozdoğan Kemer Sok. / SÜLEYMANİYE
- 211- Helvacı Bacı (Baba) Türbesi Şehzade Camii bahçesi / ŞEHZADEBAŞI
- 212- Hemşire-i Cenab Hüseyin Şehri Banu Hanım Türbesi Koca Mustafa Paşa Camii / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 213- Bolulu Himmet Efendi Türbesi {Salı (Himmetzade) Tekkesi} Çiçekçiler Camii bahçesi / ÜSKÜDAR
- 214- Hoca Hüseyin Sadık Efendi Türbesi Tahta Minare Mah. Vodina Cad. / BALAT

215- Hoca Selim ve Hacı Hüsameddin Efendi Türbesi İdrisköşkü / EYÜP

216- Horoz Mehmed Dede Türbesi Yavuz Er Sinan Camii bahçesi / UNKAPANI

217- Hubbi Hâtun Türbes (Molla Çelebi Tekkesi) (*) Tabakhane Mevkii, Defterdar Cad. / EYÜP

218- Hulusi Ahmed Paşa Türbesi Feshane Cad. üzeri, Ferhad Paşa Türbesi'nin sol tarafında, Eyüp Emniyet Amirliği civarında / EYÜP

219- Hüma Hâtun Validesi Türbesi Bali Paşa Cad. ile Hoca Efendi Sokağı'nın birleştiği yerde / EYÜP

220- Hürrem Sultan Türbesi (*) Süleymaniye Camii avlusu SÜLEYMANİYE

221- Hüsam bin Abdullah (R.A.) Türbesi Salma Tomruk Cad. Paşa Hamamı Sok. (Hoca Kasım Günani Camii karşısı) / FATİH

222- Hüseyin Hasıb Bey Türbesi Bostan İskelesi Sok. Mihrişah Valide Sultan İmareti Bahçesi / EYÜP

223- Hüseyin Paşa Türbesi Emir Buhari Camii yakınında, Mustafa Paşa Tekkesi karşısı / EYÜP

224- Hüsrev Paşa Türbesi (*) Bostan İskelesi Sok. / EYÜP

225- Hüsrev Paşa Türbesi (*) Yenibahçe, Bali Paşa Camii karşısındadır. / FATİH

226- Hz. Hafir Türbesi Eğrikapı dışında / EYÜP

227- Hz. Hamidullah el Ensari Türbesi Karabaş Mah. Ayvansaray Sur Dibi / FATİH

228- İbn-i Kemal Türbesi Edimekapı dışında, Münzevi Caddesi üzerinde, Emir Buhari Camii civarında / EYÜP

229- İbn-i Meddas Türbesi (Hüsameddin Tokadi Türbesi) / UNKAPANI

230- İbrahim Çavuş Türbesi İbrahim Çavuş Mah. İbrahim Çavuş Sok. Şehremini (İbrahim Çavuş Camii bahçesi) / FATİH

231- İbrahim Edhem Paşa Türbesi Mihrimah Camii'nin solunda / ÜSKÜDAR

232- İbrahim Halebi Hz. Türbesi Edrinekapı Mezarlığı / EDİRNEKAPI

233- İbrahim Naks-i Türbesi Hekimoğlu Ali Paşa Camii karşısı

234- İdris Muhtefi Hz. Türbesi Kulaksız Camii arkası / KASIMPAŞA

- 235- İnadiye Baba Türbesi Deniz Abdal Mah. Şeyh Raşit Camii yakınında, Şehremini / FATİH
- 236- İsimsiz Türbesi Bulak Mustafa Paşa Yanı / EYÜP
- 237- İsa Bey Türbesi Akbaba Yeni Mah. / BEYKOZ
- 238- İsa Geylani Türbesi (Şeyh Kaşgari İsa Geylani Efendi Türbesi) Kaşgari Dergahı, Piyer Loti kahvesi yolu üzeri, Murtaza Efendi Tekkesi camii avlusu) / EYÜP
- 239- İskender Baba Türbesi (Kaymakçızade Tekkesi) Gündoğumu Cad. üzeri / ÜSKÜDAR
- 240- İskender Mustafa Paşa Türbesi Tavukhane Sok. / SULTANAHMET
- 241- İskender Paşa Türbesi (*) Kanlıca Mah. Hisar Cad. / ÜSKÜDAR
- 242- İsmail Rumi Türbesi Kadiriler yokuşu, Kadiri Tekkesi haziresi / TOPHANE
- 243- İvaz Fakih Türbesi Büyük Çamlıca tepesi / ÇAMLICA
- 244- Ka'b R.A. Türbesi Abdülvedüd Mah., Ayvansaray-Defterdar arasında, Yağhane Değirmeni Sokağı / EYÜP
- 245- Kadiri Mahmud Baba Türbesi Kuşdili Çayırı / KADIKÖY
- 246- Şeyh Muhammed Ziyad Türbesi / SAMATYA
- 247- Kadı Sadi Tekkesi Türbesi Hoca Kasım Günani Mah. Draman Miraç Sokağı / FATİH
- 248- Kadiasker Mehmed Efendi Türbesi Akdeniz Cad. Fatih Adliyesi'nin yan sokağında / FATİH
- 249- Kahhar Baba Türbesi Halıcıoğlu, Kudüm Sok. No: 4 / BEYOĞLU
- 250- Kanlıca Şeyh Ataullah (Tekkesi) Türbesi Kanlıca, Fıstık Yokuşu, Mezarlık Yolu / BEYKOZ
- 251- Kanuni Sultan Süleyman Türbesi (*) Süleymaniye Mah. / SÜLEYMANIYE
- 252- Kapağası Kayış Mustafa Ağa Türbesi Eyüp Sultan Camii mihrabı önünde / EYÜP
- 253- Kaptan-ı deryâ Hasan Hüsnü Paşa Türbesi (*) Boyacı Sok. / EYÜP
- 254- Kara Şemseddin Türbesi Çırçır, Fatih Belediyesi arkası / FATİH

- 255- Kara Abalı Dede Türbesi (Kara Abalı Tekkesi) Dolmabahçe Camii bahçesi /DOLMABAĞÇE
- 256- Kara Ahmed Paşa Türbesi (*)
Suriçi, Fatma Sultan Mah. Kara Ahmet Paşa Camii dış avlusunda / TOPKAPI
- 257- Kara Baba Türbesi (Kara Baba Tekkesi) Dönem Sokak / ÇEMBERLİTAŞ
- 258- Kara Hisari İsmail Efendi Türbesi Koca Dede Mah. Beyceğiz Cad. Çarşamba / FATİH
- 259- Karaca Ahmed Sultan Türbesi (*) Ahçıbaşı Mah. Karaca Ahmed Cad. / ÜSKÜDAR
- 260- Karcı Şeyh Ahmed Dede Türbesi Yenikapı Mevlevihanesi / YENİKAPI
- 261- Kartal Baba Türbesi (Kartal Baba Tekkesi) Nuh Kuyusu Caddesi / ÜSKÜDAR
- 262- Kasap İlyas Türbesi Kasap İlyas Mah. Samatya Cad. (Kasap İlyas Camii) / SAMATYA
- 263- Kaşıkçı Mustafa Efendi Türbesi Dede Paşa Sokaka / MOLLAGÜRANİ
- 264- Kavacık Hasan Dede Türbesi Anadolu Hisarı, Kızılserçe Sok. / BEYKOZ
- 265- Kavas Başı Türbesi Acıçeşme, Hatice Sultan Sok. / KARAGÜMRÜK
- 266- Kavsara Türbesi Bağlarbaşı Yokuşu'nun altında, Kavsara Mescidi'nin yanındadır. / ÜSKÜDAR
- 267- Kazancıbaşı Sadeddin Efendi Türbesi
Murat Paşa Mah. Kazani Sadi Sok. No:7 / AKSARAY
- 268- Kazasker Ak-Mahmud Efendi Türbesi Beybaba Sokağı, Eyüp Sultan Camii yanı, Küçük Emir Efendi Türbesi bitişiği / EYÜP
- 269- Kazasker Hamidzade Abdullah Efendi Türbesi / EYÜP
- 270- Keçecizade Fuad Paşa Türbesi Binbirdirek Mah. Peykhane Cad. / ÇEMBERLİTAŞ
- 271- Kefçe Dede Türbesi Ahmediye Camii bahçesi / ÜSKÜDAR

- 272- Kemankeş Mustafa Paşa Türbesi Kaliçeci Hasan Ağa Camii karşısı / ÇARŞIKAPI
- 273- Kenan Rufai Hz. Türbesi Merkez Efendi Camii haziresi / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 274- Keserci Baba Türbesi (Neccar Mehmed Efendi-Dülgerbaşı Türbesi) Hoca Üveys Mah. Bali Paşa Camii yakını (Hüsrev Paşa Türbesi yakınında) / FATİH
- 275- Kesikbaş Hüseyin Ağa Türbesi (*) Küçük Ayasofya, İshak Paşa Mah. / CANKURTARAN
- 276- Kesikbaş ve Derviş Molla Türbesi Eğrikapı Suriçi kapı çıkışı, / FATİH
- 277- Kılıçlı Baba Türbesi Mevlanakapı, Melek Hâtun Mah. / FATİH
- 278- Kırımı Hüseyin Efendi Türbesi Ak Türbe Mezarlığı, Fetih Çelebi Camisi karşısı / OTAKÇILAR
- 279- Kırklar Sultan Türbesi Dere Seki Köyü / BEYKOZ
- 280- Kiremitçi Süleyman Çelebi Türbesi
Zal Paşa Cad. üzeri, Kızıl Mescid adı verilen (Kiremitçi Süleyman Çelebi Camii) / EYÜP
- 281- Koca Reşid Paşa Türbesi (*) Beyazıt Camii avlusu / BEYAZIT
- 282- Koca Sinan Paşa Türbesi (*) Molla Feneri Mah. Yeniçeriler Cad. / ÇEMBERLİTAŞ
- 283- Korucu Mahmud (Koruk Mahmud) Türbesi Deniz Abdal Mah. Vezir Cad. Ziya Gökalp Sok. (Koruk Mahmut Ağa Camii) / ŞEHREMINİ
- 284- Kovacı Dede Türbesi {Sevindik} Kovacı Dede Mah. Daruşşafaka Cad. (Kovacı Camii yanı) / FATİH
- 285- Koyun Baba Türbesi Akşemsettin Caddesi ile Sarıgözel Caddesi'nin kesiştiği yerde bulunmaktadır. / FATİH
- 286- Koyun Baba Türbesi Galata, Balıkçılar Pazarı / BEYOĞLU
- 287- Köpekçi Hasan Baba Türbesi Edirnekapı Mezarlığı, Otakçılar / EYÜP
- 288- Köprülü Mehmed Paşa Türbesi (*) Divanyolu Caddesi üzeri / EMİNÖNÜ
- 289- Kuleli Baba Türbesi Hüseyin Paşa Seddi Sokağı, Kuleli Namazgâhı önünde (Kuleli Askeri Lisesi sağında) / ÜSKÜDAR

- 290- Kuyucu Murad Paşa Türbesi (*) Vezneciler, Kuyucu Murat Paşa Külliyesi / BEYAZIT
- 291- Küçük Emir Efendi Türbesi {Şimşir Dede Türbesi} Eyüp Sultan Camii'nin doğu tarafında / EYÜP
- 292- Lala Hüseyin Paşa Türbesi Fethi Çelebi Caddesi ile Otakçıbaşı Sokağı'nın birleştiği yerde / EYÜP
- 293- Lala Mustafa Paşa Türbesi (*) Eyüp Sultan Camii avlusu / EYÜP
- 294- Lamekani Hüseyin Efendi Türbesi Şah Sultan Camii, Cerrahpaşa Camii bahçesi / FATİH
- 295- Lohusa Kadın(Rahime Sultan)Türbesi (*) Şişhane'den Kasımpaşa 'ya inen yol üzerindedir. / ŞİŞHANE
- 296- Mahmud Ağa Türbesi Silahtar Cad. (Eyüp Lisesi karşısındaki mezarlıkta) / EYÜP
- 297- Mahmud Bey Türbesi Yeni Çeşmeler Yokuşu, Açık Türbe Sokağı, (Halil Paşa Türbesi'nin yanında) / ÜSKÜDAR
- 298- Mahmud Celaleddin Paşa Türbesi {Prens Sabahaddin Türbesi} (*) Merkez Mah. Bostan İskelesi Sokağı'nın güney yakasında, (Hüsrev Paşa Türbesi ile Halil Rifat Paşa Türbesi'nin arasında) / EYÜP
- 299- Mahmud Nedim Paşa Türbesi (*) Cağaloğlu, Babıali Caddesi / EMİNÖNÜ
- 300- Mahmud Paşa Türbesi (*) Mahmut Paşa Camii avlusu / MAHMUTPAŞA
- 301- Mahmud Şevket Paşa Türbesi Abide-i Hürriyet Tepesi / ŞİŞLİ
- 302- Manevi Mustafa Efendi Türbesi Doğancılar / ÜSKÜDAR
- 303- Mehmed Çelebi Türbesi Eyüp Sultan Camii Avlusu / EYÜP
- 304- Mehmed Ağa Türbesi (*) Çarşamba, Mehmet Ağa Camii avlusu / FATİH
- 305- Mehmed Bahai Efendi Türbesi Fatih Camii yakınında / FATİH
- 306- Mehmed II. (Fatih Sultan Mehmed) Türbesi (*) Fatih Camii kible avlusu / FATİH
- 307- Mehmed Kadızade Efendi Türbesi Seyit Ömer Mah. Cevdet Paşa Cad. / ŞEHREMLİ
- 308- Mehmed Vusuli Efendi Türbesi Cezri Kasım Mah. Feshane Cad. / EYÜP

- 309- Mehmed Şakir Paşa Türbesi Fatih Külliyesi / FATİH
- 310- Memi Muhammed Can Efendi Türbesi
Emir Buhari Camii bahçesi / FATİH
- 311- Merkez Efendi Türbesi (*) Merkez Efendi Mah. / MEVLANAKAPI
- 312- Mesih Ali Paşa Türbesi Mesih Ali Paşa Camisi avlusu / YAVUZ
SELİM
- 313- Mesih Mehmed Paşa Türbesi Muhtesip İskender Mah. Eski Ali
Paşa Cad. (Mesih Ali Paşa Camii Avlusu) / FATİH
- 314- Mihrahur-ı Evvel Mehmed Ağa Ailesi Türbesi Şehitlik Mevkii,
Bahariye Mezarlığı, (Eyüp Lisesi karşısı) / EYÜP
- 315- Mihrişah Valide Sultan Türbesi (*) Bostan İskeleyi Sok. / EYÜP
- 316- Mimar Sinan Türbesi (*) Süleymaniye Mah. Fetva Yokuşu Sok. /
SÜLEYMANİYE
- 317- Minkarizade Şeyh-ül İslam Yahya Efendi Türbesi Sarı Gazi Köyü /
ÜSKÜDAR
- 318- Mirimiran Mehmed Ağa Türbesi (*) Beybaba Sok. / EYÜP
- 319- Molla Lütfi Türbesi Defterdar Cad. / EYÜP
- 320- Molla Manisalıoğlu Türbesi Bozdoğan Kemer, İmam Niyazi
Sokak, Kul Camii Bahçesi / FATİH
- 321- Muhammed Şemseddin Yeşil Efendi Türbesi Seyyid Nizam
Caddesi'nin sol tarafında / SİLİVRİKAPI
- 322- Muhammed'ül Ensari Türbesi (*) Atik Mustafa Paşa Mah. /
AYVANSARAY
- 323- Muhsin-zade Mehmed Paşa Türbesi Eyüp Sultan Türbesi
mezarlığında, türbe çıkış koridorunun sağ tarafındadır. / EYÜP
- 324- Muhterem (Mehmed Efendi) Türbesi Karagümrük Meydanı,
Kabakulak Sokak No:104 / FATİH
- 325- Muhterem Efendi Türbesi Yerebatan Sarnıcı giriş kapısının
yanında / SULTANAHMET
- 326- Murad-ı Münzevi Türbesi (Murad Buharî Türbesi) Nişanca, Davut
Ağa Caddesi / EYÜP
- 327- Mustafa Çelebi Bin İbrahim Paşa Türbesi Eyüp Sultan Türbesi
yanında, türbe çıkış koridoru ile iç avlu arasında / EYÜP

- 328- Mustafa İzzî Efendi Türbesi (Hasırizade Tekkesi) Elifî Efendi Sok. / SÜTLÜCE
- 329- Mustafa Ağa Türbesi (*) Eyüp Camii avlusu / EYÜP
- 330- Mustafa Fazıl Paşa Türbesi Bostan İskeleyi üzerinde ve Mihrişah Valide Sultan İmareti avlusundadır. / EYÜP
- 331- Müstakim Zade Süleyman Sadeddin Efendi Türbesi Zeyrek, Mehmed Emin Tokadı Türbesi yanı / FATİH
- 332- Müeyyetzade Türbesi Galip Dede Cad. No: 125 / KULEDİBİ
- 333- Mürteza Efendi Türbesi Mürteza Efendi Camii bahçesi / EYÜP
- 334- Müzevvir Kardeşler Türbesi Nişanca, Süleyman Şubaşı Camii'nin ileri / EYÜP
- 335- Nakkaş Baba Türbesi Kuzguncuk'un batı kuzeyinde kendi adını verdiği mezarlıktadır. / ÜSKÜDAR
- 336- Nakkaş Hasan Paşa Türbesi (*) Zal Mahmut Paşa Caddesi üzerindedir. / EYÜP
- 337- Nakşidil Valide Sultan Türbesi (*) Fatih Camii avlusu / FATİH
- 338- Nasuhi (Muhammed Nasuhi) Türbesi Doğancılar Cad. No:202 / ÜSKÜDAR
- 339- Nazif Hasan Dede Türbesi (Beşiktaş Mevlevihanesi) Silahtar Ağa cad. / EYÜP
- 340- Neccarzade Mustafa Rızaüddin Efendi Türbesi (Muhammed Sıddık Neccaezade Efendi Türbesi) Sinan Ağa Mah. Neccarzade Sok. Sinan Paşa Camii yanında / BEŞİKTAŞ
- 341- Nenesi Dede – Süt Sultan Dede Türbesi Duvardibi-Bağlarbaşı asfaltı üzerinde, Karacaahmed Türbesi'nin mezarlığı / ÜSKÜDAR
- 342- Nevfidan Kadın Türbesi (*) Divanyolu Cad. Sultan II. Mahmud Türbesi girişi / ÇEMBERLİTAŞ
- 343- Nureddin Cerrahi Hazretleri Türbesi {Nureddin Cerrahi Tekkesi} (*) Karagömrük, Derviş Ali Mah. Nureddin Tekkesi Sok. / FATİH
- 344- Nuri Baba Türbesi / BEŞİKTAŞ
- 345- Nuri Muhammed Efendi Türbesi Fatih Camii yanı / FATİH
- 346- Örumceksiz Dede Türbesi Melek Hâtun Mah. Küçük Saray Meydanı, Mimar Acem (Örumceksiz) Camii avlusu / MEVLANAKAPI
- 347- Pazar Tekkesi Türbesi (Hariri Muhammed Efendi Türbesi)

Şehremini Pazar Tekkesi Sokağı / TOPKAPI

348- Perdecibaşı Türbesi (Vücutizade Türbesi) Kocamustafapaşa Çınarkarakolu yakını / FATİH

349- Pertev Paşa Türbesi (*) Eyüp Sultan Mah. Küçük Emirler Cad. / EYÜP

350- Pertevniyâl Valide Sultan Türbesi (*) Valide Camii avlusu, Cumhuriyet Cad. Guraba Hüseyin Ağa Mah. / AKSARAY

351- Pervane Mustafa Dede Türbesi Karayel Sokağı / EYÜP

352- Pir Ahmed Edirnevi Türbesi Defterdar Cad. Cezri Kasım Mah. / EYÜP

353- Piriñcibaşı Sinan Efendi Türbesi Şeyh Resmi Mah. Yedi Emirler Sok. (Piriñçi Sinan Camii Müstemilatı) / FATİH

354- Piyale Paşa Türbesi (*) Kaptan Paşa Mah. Zincirlikuyu Cad. No:252 Piyale Paşa Camii avlusu / KASIMPAŞA

355- Ragıp Paşa Türbesi (*) Ordu Cad. / LALELİ

356- Ramazan Efendi Türbesi (*) Kocamustafapaşa otobüs durağı / KOCAMUSTAFAPAŞA

357- Ruşen Efendi Türbesi Aziz Mahmud Hüdai Hazretleri Türbesi yanında / ÜSKÜDAR

358- Rumi Mehmed Paşa Türbesi (*) Rumi Mehmet Paşa Camii avlusu / ÜSKÜDAR

359- Saçlı Emir Efendi Türbesi (Saçlı Emir Tekkesi)

Kadı Mehmet Mah. Kulaksız Cad. No:62 / KASIMPAŞA

360- Saçlı Kasım Efendi Türbesi Hacı Hamza Mah. Belgrad Kapısı, Hacı Piri Cad. / KOCAMUSTAFAPAŞA

361- Sadriazam Mehmed Emin Rauf Paşa Türbesi Bostan İskelesi Sokağı üzerinde, Mihrişah Valide Sultan Türbesi kapısı ile imaret kapısı arasında / EYÜP

362- Sadriazam Tunuslu Hayreddin Paşa Türbesi Bostan İskelesi Sokağı civarında, Mihrişah Valide Sultan İmareti avlusu / EYÜP

363- Safiye Sultan Türbesi (*) Sümbül Efendi Camii avlusu / KOCAMUSTAFAPAŞA

364- Saka Baba Türbesi Vezir Tekkesi civarı, Yusuf Efendi Sokağı ile Çöveni Sokakı'nın birleştiği yerde / EYÜP

- 365- Saka Mustafa Türbesi Eyüp Sultan Camii şadırvan avlusu / EYÜP
- 366- Sakabaşı Türbesi CİHANGİR
- 367- Salih Baba Türbesi Valide-i Atik Mah., Çavuş Deresi / ÜSKÜDAR
- 368- Salih Baba Türbesi (Doğancılar'da) Karlık Bayırı-Doğancılar Cad. / ÜSKÜDAR
- 369- Sancaktar Hayreddin Paşa Türbesi (*) Sancaktar Hayrettin Camii avlusu / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 370- Sarı Abdullah Türbesi Topkapı, Maltepe Mezarlığı / BAYRAMPAŞA
- 371- Sarı Baba Türbesi / SARIYER
- 372- Sarı Kadı (Sarı Gazi) Mehmed Efendi Türbesi {Sarı Kadızade Şeyh Mustafa Türbesi} Sarı Gazi Köyü / ÜSKÜDAR
- 373- Sarı Nasuh Türbesi Hasan Halife Mahallesi, / FATİH
- 374- Sefer Baba Türbesi Sururi M. Ufakköprü Sok. No:58 / KASIMPAŞA
- 375- Selami Ali Hazretleri Türbesi Kısıklı, Çamlıca Tepesi'ne çıkan yokuşun solunda / ÜSKÜDAR
- 376- Selçuk Sultan Türbesi (*) Beyazıt Camii avlusu / BEYAZIT
- 377- Selim I (Yavuz Sultan Selim) Türbesi (*) Yavuz Sultan Selim Camii avlusu / ÇARŞAMBA
- 378- Selahattin Uşaki Hz. Türbesi (Tahir Ağa Tekkesi) Haydar Mah. Karadeniz Cad. Esrar Dede Sok. Tahir Ağa Cami'si bahçesi / FATİH
- 379- Selamsız Baba Türbesi Selamsız Baba Mah. / ÜSKÜDAR
- 380- Semiz Ali Paşa Türbesi Eyüp Sultan Türbesi yanı / EYÜP
- 381- Server Dede Türbesi Tapu ve Kadastro dairesi / SULTANAHMET
- 382- Serasker Rıza Paşa Türbesi Kocamustafapaşa Camii avlusu / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 383- Sertarikzade Türbesi (Sertarikzade Mehmed Emin Efendi Türbesi) Davut Ağa Mescidi yanı, Nişanca Mah. / EYÜP
- 384- Servetseza Sultan Türbesi Yavuz Sultan Selim Camii Avlusu / FATİH
- 385- Safiyüddin ve Seyfullah Dede Türbesi Küçük Hamam Meydanı, Şehremini / FATİH

- 386- Seyyid Hasan Hüsameddin Uşşaki (K.S.A) Türbesi Hüsameddin Uşşaki Tekkesi / KASIMPAŞA
- 387- Seyyid Mehmed Haydar Dede Türbesi
Silivrikapı girişinde sur dışında / SILİVRİKAPI
- 388- Seyyid Mehmed Uyuni Türbesi Hasırızade Dergahı bahçesi / SÜTLÜCE
- 389- Seyyid Nizam Hz. Türbesi (Şeyh Nizamüddin Efendi Türbesi)
Seyyid Nizam Mah. Seyyid Nizam Cad. No:69 / ZEYTİNBURNU
- 390- Seyyid Seyfullah Kasım Efendi Türbesi Silivrikapı Cad. Seyfullah Efendi Sokağı / FATİH
- 391- Seyyid Velâyet Türbesi (*) Aşıkpaşazade Külliyesi, Haydar Mah. Şair Balcı Sok. / FATİH
- 392- Sıdkı Efendi Türbesi / EYÜP
- 393- Sırrı Abdülbaki Dede Türbesi (Galata Mevlevihanesi) Galata Mevlevihanesi / BEYOĞLU
- 394- Silahi Mehmed Bey Türbesi Zal Paşa Cad. Zal Mahmud Paşa Camii avlu kapısının karşısı / EYÜP
- 395- Sinan Ağa Türbesi Karadeniz Caddesi, Sinan Ağa Camii / FATİH
- 396- Sinan Atik Türbesi Koca Dede Mah. Nişanca Caddesi , Çarşamba (Kumrulu Camii bahçesi) / FATİH
- 397- Sirkeci Muslihiddin Türbesi Zincirlikuyu Cad. / KASIMPAŞA
- 398- Sirkeciabaşı Şeyh İsmail Efendi Türbesi (Sirkeciabaşı Tekkesi)
Küçük Mustafa Paşa Mah. Gül Camii Sok. Küçükmustafapaşa / FATİH
- 399- Siyavuş Paşa Türbesi (*) Camii Kebir Caddesi / EYÜP
- 400- Sultan I. Abdülhamid Türbesi (*) Hobyar Mah. Bahçekapı, IV. Vakıf Han'ın karşısı / EMİNÖNÜ
- 401- Sultan I. Ahmed Türbesi (*) At Meydanı Cad. No:2 / SULTANAHHMET
- 402- Sultan II. Bayezid Türbesi (*) Beyazıt Camii avlusu / BEYAZIT
- 403- Sultan II. Mahmud Türbesi (*) Divanyolu Cad. / ÇEMBERLİTAŞ
- 404- Sultan II. Selim Türbesi (*) Ayasofya Müzesi bahçesi / SULTANAHHMET
- 405- Sultan III. Mehmed Türbesi (*) Ayasofya Müzesi bahçesi / SULTANAHHMET

- 406- Sultan III. Murad Türbesi (*) Ayasofya Müzesi bahçesi / SULTANAHMET
- 407- Sultan III. Mustafa ve Sultan III. Selim Türbesi (*) Lâleli Külliyesi / AKSARAY
- 408- Sultan I.Mustafa-I.İbrahim Türbesi Ayasofya Müzesi bahçesi / SULTANAHMET
- 409- Sultan V. Mehmed Reşad Türbesi (*) Boyacı Sok. / EYÜP
- 410- Sun'ullah Efendi Türbesi Kırçeşme Mah. İtfaiye Cad. (Hüsambey Camii Bahçesi) / FATİH
- 411- Süleyman Ağa Türbesi Düğmeciler Cad. Tahta Minare Cad. karşısı / EYÜP
- 412- Süleyman Çavuş Türbesi Eyüp Emniyet Amirliği civarı / EYÜP
- 413- Süleyman Ekmeleddin Türbesi Sofular mahallesi / FATİH
- 414- Süleyman Hilmi Tunahan Efendi Türbesi Karacaahmed Kabristanlığı / ÜSKÜDAR
- 415- Sümbül Efendi Türbesi (Sümbül Efendi Tekkesi) (*) Sümbül Efendi Tekkesi, Kocamustafapaşa Külliyesi içi / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 416- Onsekiz Sekbanlar Türbesi Şehzade Camii civarı / ŞEHZADEBAŞI
- 417- Şehzade Mahmud Türbesi (*) Kalanderhane Mah. Şehzade Camii kible avlusu / ŞEHZADEBAŞI
- 418- Şehzade Mehmed Türbesi (*) Kalanderhane Mah. Şehzade Camii avlusu / ŞEHZADEBAŞI
- 419- Şehzadeler (Şehzadegân) Türbesi Ayasofya Müzesi bahçesi / SULTANAHMET
- 420- Şehzadeler Türbesi Eyüp Sultan Camii mihrabı, Bulak Mustafa Paşa Türbesi'nin sol tarafında / EYÜP
- 421- Şehzadeler Türbesi (*) Çarşamba, Yavuz Sultan Selim Camii avlusu / FATİH
- 422- Şehzadeler ve Kadınlar Türbesi (*) Ortaköy, Yahya Efendi Sok. / BEŞİKTAŞ
- 423- Şemsi Ahmed Paşa Türbesi (*) Şemsi Paşa Külliyesi / ÜSKÜDAR
- 424- Şenlik Dede Türbesi Vişnezade Mah. Şenlik Dede, Çatlak Çeşme Sok. No:46 / BEŞİKTAŞ

- 425- Şeyh Abdülmecid Sivasi Efendi Türbesi (Sivasi Tekkesi) Nişanca Cad. / EYÜP
- 426- Şeyh Abdülahad Nuri Efendi Türbesi (Sivasi Tekkesi) Nişanca Cad. Abdülmecid Sivasi Türbesi yanı / EYÜP
- 427- Şeyh Abdülkadir Efendi Türbesi Eski-Yeni Cadde üzerinde, Faik Paşa Konağı'nın yanı / EYÜP
- 428- Şeyh Abdullah Kaşgari Türbesi (Kaşgari Tekkesi) Kaşgari Tekkesi Camii avlusu / EYÜP
- 429- Şeyh Ahmed Kamil Efendi Türbesi (Şeyh Türlü Tekkesi) Hatice Sultan Mah. Niyazi Mısri Sokağı, 467. Pafta, 2525. Ada / EDİRNEKAPI
- 430- Şeyh Ahmed Türbesi (Merkezzade Şeyh Ahmed Efendi) Silahtar Ağa Cad., Şah Sultan Camii'nin kible tarafı / EYÜP
- 431- Şeyh Bahçıvan Mehmed Arif Dede Türbesi Yenibahçe, Hüsrev Paşa Türbesi'nin giriş kapısı karşısı / FATİH
- 432- Şeyh Cemaleddin Uşşaki Efendi Türbesi (Cemaleddin Uşşaki Tekkesi) Eğrikapı karşısında, Hırami Ahmed Paşa Camii'nin kible tarafında / EYÜP
- 433- Şeyh el-Hac Seyyid Mehmed Haşim Türbesi Ali Fakih Mah. Kocamustafapaşa Cad. (Sümbül Efendi Camii Müştemilatı) / FATİH
- 434- Şeyh Sinan Erdebili Türbesi Topkapı Mezarlığı / BAYRAMPAŞA
- 435- Şeyh Galib Dede Türbesi (*) Galata Mevlevihanesi, Divan Edebiyatı Müzesi girişi, Tünel / BEYOĞLU
- 436- Şeyh İbrahim Fahreddin Efendi Türbesi (Nureddin Cerrahi Tekkesi) Karagömrük, Derviş Ali Mah. Nureddin Tekkesi Sok. / FATİH
- 437- Şeyh Ahmed İzzet Efendi (Lokmacı Dede) Türbesi Lokmacı Dede Sokağı, Çarşamba Otobüs Durağı karşısı / FATİH
- 438- Şeyh Mehmed Şemseddin Efendi Türbesi (Seyyid Şemseddin Kadiri Türbesi) Mimar Sinan Mah. Keçeciler Cad. (Akşemsettin Camii yakını) / FATİH
- 439- Şeyh Mehmed Murad Efendi Türbesi (Mesneviyhane Tekkesi) Tevkii Cafer Mah. Sancaktar Yokuşu Sok. (Mevlevihane Camii Avlusu) / FATİH
- 440- Şeyh Mehmed Zafir Türbesi (Ertuğrul Tekkesi Türbesi) Cihan Numa Mah. Eski Yıldız Cad. No: 4 / BEŞİKTAŞ

- 441- Şeyh Süleyman Safi Efendi Türbesi Muhtesip Iskender Camii yakını, Karagömrük / FATİH
- 442- Şeyh Seyyid Nureddin Türbesi (Şeyh Seyyid Alaaddin Efendi Türbesi) Ali Fakih Mah. Kocamustafapaşa Cad. (Sümbül Efendi Camii Müştemilatı) / FATİH
- 443- Şeyh Vefa Hz. Türbesi (*) Vefa Camii Avlusu / VEFA
- 444- Şeyh Yahya Efendi Türbesi (*) Yıldız Mah. Yahya Efendi Sok. / BEŞİKTAŞ
- 445- Şeyh Yakup Efendi Türbesi Ali Fakih Mah. Kocamustafapaşa Cad. (Sümbül Efendi Camii Müştemilatı) / FATİH
- 446- Şeyhülislam Ali Efendi Türbesi Edimekapı Mezarlığı, Fethi Çelebi Cad. ile Münzevi Caddesi'nin birleştiği yerde / EYÜP
- 447- Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi Fethi Çelebi Cad. ile Otakçı Başı Caddesi'nin birleştiği yerde / EYÜP
- 448- Şeyhülislam Tekkesi Türbesi Baba Haydar Mevkii, Balcı Yokuşu üzeri, Maslak Yokuşu karşısı / EYÜP
- 449- Şirmerd Çavuş ve Kızı Kamer Hâtun Türbesi Murat Paşa Mah. Vatan Cad. (Murat Paşa Camii Avlusu) / FATİH
- 450- Şu'be (Şube) Hz. Türbesi Eğrikapı-Şişhane Cad. üzeri / FATİH
- 451- Takkeci İbrahim Baba Türbesi Takkeci İbrahim Ağa Cami bahçesi / TOPKAPI
- 452- Talat Paşa Türbesi Abide-i Hürriyet Tepesi / ŞİŞLİ
- 453- Tek (Üç) Gözlü Mehmed Efendi Türbesi Hacı Kadın Mah. Hacı Kadın Sok. / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 454- Telli Baba Türbesi Rumelikavağı Mevkii / SARIYER
- 455- Tezveren Dede Türbesi Divanyolu Cad. Sultan II. Mahmud Türbesi'nin kapısının karşısında / ÇEMBERLİTAŞ
- 456- Tezveren Dede Türbesi Paşabahçe Cam Fab. girişi ve İncirliköy Muhtarlığı'nın yanı / BEYKOZ
- 457- Tezveren Dede Türbesi Langa / EMINÖNÜ
- 458- Turabi Baba Türbesi (*) Camii Kebir Mah. Turabi Baba Cad. / KASIMPAŞA
- 459- Tuz Baba Türbesi Uzunca Ova Cad. Türkali Mah. No:22 / BEŞİKTAŞ

- 460- Türk Ahmed Paşa Türbesi / EYÜP
- 461- Uyku Dede Türbesi Ali Fakih Mah. Ağaç Kakan Caddesi / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 462- Uzun Evliya Türbesi Ortaçeşme, Uzun Evliya Camii bahçesi / BEYKOZ
- 463- Uzun Sucaeddin Hz. Türbesi Kepecizade Camii bahçesi / EMİNÖNÜ
- 464- Ümmü Gülsüm Hâtun Türbesi Tarakçılar Cad. Mahmudpaşa / EMİNÖNÜ
- 465- Ümmi Sinan Efendi Türbesi(Şeyh Nasuh Efendi Tekkesi) Dügmeçiler / EYÜP
- 466- Üryanizade Esad Efendi Türbesi (*) Eyüp Sultan Mah. Camii Kebir Cad. / EYÜP
- 467- Üsküdar Mevlevihanesi Türbesi (*) Doğancılar Cad. / ÜSKÜDAR
- 468- Yakub Ağa Türbesi Abdurrahman Şeref Bey Caddesi, Aşhane Sokağı üzeri, Otakçılar / EYÜP
- 469- Yakub Afvi Efendi Türbesi İnadiye / ÜSKÜDAR
- 470- Yakub Germiyani Efendi Türbesi Sümbül Efendi Camii civarı / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 471- Yatağan Mustafa Dede Türbesi Yatağan Mescidi yanında / EĞRİKAPI
- 472- Yavuz Er Sinan Türbesi Sağrıcılar Camii'nin mihrabı / UNKAPANI
- 473- Yedi Emirler Türbesi Şeyh Resmi Mahallesi, Baş İmam Sokağı / FATİH
- 474- Yedi Emirler Türbesi Cambaziye Camii, Silivrikapı civarı / KOCAMUSTAFAPAŞA
- 475- Yedi Şehitler Türbesi Kazlıçeşme / ZEYTİNBURNU
- 476- Yenikapı Mevlevihanesi Türbesi (Osman Selahaddin Dede Türbesi) (Safiyüddin Musa Dede Türbesi) (Şeyh Abdurrahim Dede Türbesi) Merkez Efendi Mah. Mevlevihane Cad. / MEVLANAKAPI
- 477- Yıldız Dede Türbesi (Şeyh Necmeddin Efendi Türbesi) 4. Valıf Han karşısı / EMİNÖNÜ

- 478- Yolcuzade Türbesi Arap Camii avlusu / KARAKÖY
- 479- Yusuf Baba Türbesi (Baba Yusuf Sivrihisari Türbesi) Eyüp Sultan Türbesi'nin avlu çıkış kapısının karşısı / EYÜP
- 480- Yunus Dede Türbesi Balık Pazarı, Galata / BEYOĞLU
- 481- Yûşa Nebî Türbesi Anadolu Kavağı yolu, Yuşa tepesi / BEYKOZ
- 481- Zakirzade Abdullah Efendi Türbesi Karacaahmed Tekkesi arkası / ÜSKÜDAR
- 482- Zal Mahmud Paşa Türbesi (*) Feshane Cad. Zal Mahmud Paşa camii haziresi / EYÜP
- 483- Şeyh Mustafa Zekai Efendi Türbesi (Ümmü Sinan Tekkesi) (Oruç Baba) Arpa Emini Mah. Kürkçübaşı Sok.. Şehremini / TOPKAPI
- 484- Zenbilli Ali Cemali Efendi Türbesi Sinan Ağa Mah. Zeyrek Yokuşu / FATİH
- 485- Zeynep Hanım ve Kamil Paşa Türbesi Zeynep Kamil Hastanesi Bahçesi / ÜSKÜDAR
- 486- Zeynep Hâtun Türbesi İdrisköşkü civarı, Türbe Sokağı'nın sol köşesi / EYÜP
- 487- Zuhurat Baba Türbesi / BAKIRKÖY

ZİYARETE AÇIK TÜRBELERİN LİSTESİ

- 1- FATİH SULTAN MEHMED HAN TÜRBESİ (FATİH)
- 2- YAVUZ SULTAN SELİM HAN TÜRBESİ (ÇARŞAMBA)
- 3- KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN HAN TÜRBESİ
(SÜLEYMANİYE)
- 4- SULTAN II. MAHMUD HAN TÜRBESİ (ÇEMBERLİTAŞ)
- 5- EYYÜB SULTAN TÜRBESİ (EYÜP)
- 6- SULTAN I. AHMED TÜRBESİ (SULTANAHMET)
- 7- AZİZ MAHMUD HÜDAİ TÜRBESİ (ÜSKÜDAR)
- 8- MERKEZ EFENDİ TÜRBESİ (MEVLANAKAPI)
- 9- SÜMBÜL EFENDİ TÜRBESİ (KOCAMUSTAFAPAŞA)
- 10- KARACA AHMED SULTAN TÜRBESİ (ÜSKÜDAR)
- 11- YAHYA EFENDİ TÜRBESİ (BEŞİKTAŞ)
- 12- SİYAVUŞ PAŞA TÜRBESİ (EYÜP)
- 13- SOKOLLU MEHMED PAŞA TÜRBESİ (EYÜP)
- 14- ÜRYANİZADE ESAD EFENDİ TÜRBESİ (EYÜP)
- 15- HATİCE TURHAN SULTAN TÜRBESİ (EMİNÖNÜ)
- 16- SULTAN I. ABDÜLHAMİD TÜRBESİ (EMİNÖNÜ)
- 17- BABA CAFER TÜRBESİ (EMİNÖNÜ)
- 18- SULTAN II. BAYEZİD TÜRBESİ (BEYAZIT)
- 19- KOCA SİNAN PAŞA TÜRBESİ (ÇEMBERLİTAŞ)
- 20- ŞEYH VEFA HAZRETLERİ TÜRBESİ (VEFA)
- 21- HACI BEŞİR AĞA TÜRBESİ (EYÜP)
- 22- ŞEYH ABDÜLVEDÜD (YAVEDÜD SULTAN) TÜRBESİ
(AYVANSARAY)
- 23- MUHAMMED-ÜL ENSARİ TÜRBESİ (AYVANSARAY)
- 24- EBÛ ŞEYBETÜ'L HUDRİ TÜRBESİ (AYVANSARAY)

- 25- AHMED-ÜL ENSARİ TÜRBEŞİ (AYVANSARAY)
- 26- SELÇUK SULTAN TÜRBEŞİ (BEYAZIT)
- 27- RAMAZAN EFENDİ TÜRBEŞİ (KOCAMUSTAFAPAŞA)
- 28- GÜLBAHAR HÂTUN TÜRBEŞİ (FATİH)
- 29- DESTARİ MUSTAFA PAŞA TÜRBEŞİ (ŞEHZADEBAŞI)
- 30- GÜZELCE ALİ PAŞA TÜRBEŞİ (BEŞİKTAŞ)
- 31- MİHRİŞAH VALİDE SULTAN TÜRBEŞİ (EYÜP)

İÇİNDE ÇİNİ OLAN TÜRBELER

- 1- EYYÜB SULTAN TÜRBESİ
- 2- MAHMUD PAŞA TÜRBESİ
- 3- SİYAVUŞ PAŞA TÜRBESİ
- 4- SULTAN V.MEHMED REŞAD TÜRBESİ
- 5- SOKOLLU MEHMED PAŞA TÜRBESİ
- 6- SULTAN İAHMED TÜRBESİ
- 7- SULTAN II.SELİM (SARI SELİM) TÜRBESİ
- 8- SULTAN III.MEHMED TÜRBESİ
- 9- SULTAN IIIMURAD TÜRBESİ
- 10- HATİCE TURHAN VALİDE SULTAN TÜRBESİ
- 11- ŞEHZADE MEHMED TÜRBESİ
- 12- RÜSTEM PAŞA TÜRBESİ
- 13- BOSNALI İBRAHİM PAŞA TÜRBESİ
- 14- DESTARİ MUSTAFA PAŞA TÜRBESİ
- 15- YAVUZ SULTAN SELİM (I.SELİM) HAN TÜRBESİ
- 16- ŞEHZADELER (YAVUZSELİM) TÜRBESİ
- 17- NUREDDİN CERRAHİ TÜRBESİ
- 18- KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN TÜRBESİ
- 19- HÜRREMSULTAN TÜRBESİ
- 20- SULTAN III.SELİM TÜRBESİ
- 21- BAYRAM PAŞA TÜRBESİ

KAYNAKÇA

- AKAKUŞ, R., *Eyyüb Sultan ve Mukaddes Emanetler*, İstanbul 1973
- AKAR, A., "Ayasofya'da Bulunan Türk Eserleri ve Süslemelerine Dair Bir Araştırma", *Vakıflar Dergisi*, IX (1971), 277-290
- ALPAK, C., *Eyüp Sultan Türbesi*, İstanbul 1991
- ALTINAY, A. R., *Türk Mimarları, (Hazine-i Evrak Vesikalarına Göre)*, Hazırlayan, Z.Sönmez, İstanbul 1977.
- ALTINSU, A., *Osmanlı Şeyhülislamı*, Ankara 1972
- AREL, A., *18. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Batılaşma Süreci*, İstanbul 1965
- ARDEL, D., *XVIII. YY. İstanbul'daki Barok Türbeler*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1986.
- ARPAT, A., "Sinan'ın Tasarladığı Sekizgen Türbelerin Boyutlarındaki Sayı Sembolleri", *Taç Yıllığı*, II, 1990, 126-133
- ARSEVEN, C. E., *Türk Sanatı Tarihi. Menşinden Bugüne Kadar Mimari, Heykel, Resim, Süsleme ve Tezyini Sanatlar*, İstanbul 1955-1959
- ARVAS E.Faysal, *İstanbul Suriçi Türbelerinde Hat*, Marmara Ün., Sosyal Bil.Ens.İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı-Türk-İslâm Sanatları Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995
- ASLANAPA, O., *Osmanlı Devri Mimarisi*, İstanbul 1986
- ASLANAPA, O., *Türk Sanatı*, İstanbul 1989
- ATAKAN, S., *Eyüp'teki Türbeler*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1970
- AYAŞLIOĞLU, M., "İstanbul'da Mahmut Paşa Türbesi", *Güzel Sanatlar*, VI (1949), 148-158
- AYVERDİ, E. H., *Osmanlı Mî'mârisinde Fatih Devri, 855-886 (1451-1481)*, III, İstanbul 1989, 2. baskı.
- BALTACI, C., *Şeyh Selâmi Efendi*, Elif Neşriyat, İstanbul, 1984
- BALTA, M., *İstanbul'da Açık Türbeler*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1981
- BARKAN, Ö. L., *Süleymaniye Camii ve İmareti İnşaatı (1550-1557)*, I-II, Ankara 1972
- BARTOLD, W., "Türklerde ve Moğollarda Defin Merasimi Meselesine Dair" Belleten, XI/43 (1947), 515-539
- BAŞOĞLU, M. F., *İslamiyette Cenaze Adetleri ve Törenleri*, Ankara 1959.
- BAYRAK, M. O., *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)* Türkiye Anıtlar Demeği, İstanbul Şubesi Yayını, İstanbul 1979.

- BAYRAK, M. O., *Türbeler Sözlüğü*, İstanbul 1998.
- BURSALI, Mustafa Necati, *Gönül Eleri Evliyalara*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1992.
- BURSALI, Mustafa Necati, *İstanbul ve Anadolu Evliyâları*, 2 cilt, Tuğra Neşriyat Yayınları, İstanbul 1989.
- CANTAY, T., *Süleymaniye Camii*, İstanbul 1989
- CANTAY, T., "Hafsa Sultan Türbesi", *Semavi Eyice Armağanı, İstanbul Yazıları*, İstanbul 1992, 153-162.
- ÇAKMAKOĞLU, A., "İstanbul Türk Mimarisinde Renkli Taş Süslemeler", *Türkiyemiz*, 40 (1983), 1-12 Çeşitli kaynaklardan elde edilen; bilgi, belge, makale ve benzeri notlar. DEMİRİZ, Y., "Türk Sanatında Bahar Açmış Meyva Ağacı Motifi", *1. Milli Türkoloji Kongresi-Tebliğler*, İstanbul 1988, 387-400
- DEDEOĞLU Abdülkadir Osmanlılar Albümü Osmanlı Yayınevi. 1983
- CUMALIOĞLU İbrahim İstanbulda ziyaret yerleri Fatih Yayınevi 2004
- DEMİRİZ, Y., *Eyüp'de Türbeler*, Ankara 1989
- DIEZ, E.-O.ASLANAPA, *Türk Sanatı*, İstanbul 1955.
- DORAS, Sabahattin, *Osmanlılar Albümü-Osmanlı Zaferleri*, Osmanlı Yayınevi, İst. 1988.
- DURUÇAY, A. S., "Şehzade Mehmed Türbesi", *Sanat*, VI (1977), 108-113.
- "*Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*", 8 cilt, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1993.
- ERALP, T. N., "Eyüp Sultan ve Osmanlı Hükümdarlarının Kılıç Kuşanma Törenleri Taklid-i Seyf", *II. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler*, İstanbul 1998, 150-153 ERÇAĞ, B., "Mimar Sinan Türbelerinin Estetiği Üzerine", *İlgi*, 58 (1989), 7-14. *Evliyâlar Ansiklopedisi*, 12 cilt, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1992.
- EYİCE, S., Fatma Sultan Camii ve Gümüşhaneli Dergâhı, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecbuası, İstanbul, 1987.
- GİZ, A., *Şehzadebaşı Türbeleri*, Türk Dünyası, 4/6 (1950), 121-124
- GOODWING, G., *A History of Otoman Architecture*, London 1971.
- GÜLLE, Sıdkı, *Kerâmetleriyle Gönül Sultanları*, Çelik Yayınevi, İstanbul, 1986.
- GÜLNİHAL, İsmet, *Hokka Gibi-Hattatların Hatıraları*, L&M Yayınevi, İstanbul, 2004.
- GÜNAY, T., *İstanbul'da Hanedan ve Rical Dışında Kalan Bazı Türbeler*, İ. Ü. Ed. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1980

- GÜRAN, S, *İstanbul'da Barok Türbeleri*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul 1956.
- GÜREL, Şevket, *İstanbul Evliyalari ve Fetih Şehidleri*, İstanbul'daki Tarihi Türbe ve Mescidleri İmar Vakfı Yayınları, İstanbul 1988.
- Hafız Hüseyin Ayvansarayî, *Hadikatü'l Cevâmî*, I-II, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1987 Hafız Hüseyin Ayvansarayî, *Vefeyat-ı Selatin ve Meşahir-i Ricâl*, Yay.F.Ç. Derin, İstanbul 1978
- HASKAN, Mehmet Nermi, *Eyüpsultan Tarihi*, Eyüpsultan Belediyesi Yayınları, İst. 1984.
- HASKAN, Mehmet Nermi, *Eyüp Tarihi*, 2 cilt, Türk Turing Turizm İşletmeciliği Vakfı Yayınları, İstanbul 1993. İstanbul Valiliği, *700. Kuruluş Yıldönümünde İstanbul'daki Osmanlı Mimari Eserleri*, İstanbul 2000.
- İŞLİ, N., *İstanbul'da Sahabe Kabir ve Makamları*, Ankara 1988.
- KARAHASAN, P., "İstanbul Sultan Selim Camii Hakkında", Sanat Tarihi Yıllığı, I (1965), 183-187.
- KARAMAN, H., "Ölüm, Ölü, Defin ve Merasimler", *İslam Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri*, Ankara 1996, I., 3-16.
- KOCA, Çetin Sami, *Türk Mimarisinin Gelişiminde İstanbul Türbelerinin Yen*, D.M.M.A. Mimarlık Bölümü-Bitirme Tezi, İstanbul 1975.
- KOÇU, Reşad Ekrem, *"Osman Gazi'den Atatürk'e"*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları.
- KONYALI, İ. H., *Üsküdar Tarihi*, I-II, İstanbul 1976-77
- KONYALI, İ. H., *Mimar Koca Sinan*, İstanbul 1948.
- KUBAN, D., *Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler*, İstanbul 1982.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Haz. H.Karaman-vd., Ankara 1997.
- KURAN, A., *Mimar Sinan*, İstanbul 1986.
- KURAN, A., "Mimar Sinan'ın Türbeleri", *Mimarbaşı Koca Sinan; Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, İstanbul 1988, I. 223-238.
- KURAN, A., "Osmanlı Hünkar Türbelerinin Yerleşim Özellikleri Üzerine Görüşler", *9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Bildiri Özetleri*, Ankara 1995, II, 389-392.
- Mehmed Ra'if, *Mir'at-ı İstanbul*, yayına haz: Günay Kut-Hatice Aynur, İstanbul 1996.
- Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmani, Osmanlı Ünlüleri*, yayına haz:Nuri Akbayar, 1-6, İstanbul 1996.
- MÜLAYİM, S., *Sanat Tarihi Metodu*, İstanbul 1983

- NAYIR, Z., *Osmanlı Mimarlığında Sultan Ahmet Külliyesi ve Sonrası, (1609-1690)* İstanbul 1975.
- NECİPOĞLU-KAFADAR, G., "Dynastic Imprints on the Cityscape: The Collective Message of Imperial Funerary Mosque Complexes in İstanbul", *İslam Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri*, Ankara 1996, II, 23-36.
- OĞUZ, B., *Mezartaşında Simgeleşen İnançlar*, İstanbul 1983.
- OKTAY, E.-İ. ARTUK, "Ayasofya'daki II.Selim Türbesi ve İçindekiler", *Ayasofya Müzesi Müzesi Yıllığı*, VI (1965), 47-53.
- ORMAN, İ., "Bosnalı İbrahim Paşa Türbesi Çinileri ve Bu Türbeye Ait İki Çin Pano Üzerine" *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIV (1998), 64-68
- ORMAN İ., *İstanbul'daki XVI. YY. Türbelerinin Çini Süsleme Programları*, İ. Ü. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1999. "Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi", 6 cilt, Türkiye Gazetesi Yayınları.
- ÖNDER, H., *Bursa, Edirne ve İstanbul'da Hâtin Türbeleri*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul 1982.
- ÖNER, A., "Sultan Ahmed I. Türbesi" *TTOK Belleteni*, 65/344 (1981) 25-29.
- ÖNEY, G., *Türk Çini Sanatı*, İstanbul 1976.
- ÖNKAL, H., "Osmanlı Türbelerinde Yer Alan Dini İbareler Hakkında Bazı Mülâhazalar" *Türk Kültürü*, 308 (1988), 756-768
- ÖNKAL, H., *Osmanlı Hanedan Türbeleri*, Ankara 1992.
- ÖNKAL, H., *Osmanlı Hanedan Türbeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992.
- ÖNKAL, H., "Türbeleriyle de Dışlanan Üç Osmanlı Sultanı", *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu, Bildiriler*, İstanbul 1999, 83-88.
- ÖZ., T., *İstanbul Camileri*, I-II, Ankara 1997, 3. baskı.
- ÖZSAYINER, Z. C., *Mimar Sinan'ın İstanbul'daki Cami ve Türbelerindeki Yazı Düzeni ve Anlamı*, İ. Ü. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1993
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1983.
- PAKSOY, İ. G., *İstanbul Ricâl Türbeleri*, İst. Üniv. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü-Lisans Tezi, İstanbul, 1979.
- SERİN, R., *İstanbul ve Anadolu Evliyalari*, Pamuk Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- SÖNMEZ, Z., *Başlangıcından 16. Yüzyıla Kadar Anadolu Türk-İslam Mimarisinde Sanatçılar*, Ankara 1995.
- SÖZEN, M.-vd., *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, İstanbul 1975.

- SÖZEN, M., *Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı*, İstanbul 1983.
- SUNER, S., *İstanbul'da Rüstem Paşa Camii, Medresisi, Hanı ve Türbesi*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul 1968.
- ŞAHİN, F., *Osmanlı Devri Çok Renkli Sır Tekniğinde Çinili Abideler*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul 1975.
- ŞEHİSUAROĞLU, H., *Asırlar Boyunca İstanbul*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul 1953-1955.
- ŞEN, F., "Eyüp'te Siyavuş Paşa Türbesi Çinilerinde Renk ve Kompozisyon Özellikleri" *II. Eyüpsultan Sempozyumu*, Tebliğler, İstanbul 1998, 328-335.
- TAHAOĞLU, Tahsin Ömer, *İstanbul'da Osmanlı Türbelerinin Tipolojisi*, İst. Ün. Sosyal Bilimler Ens.-Sanat Tarihi Doktora Tezi, İstanbul, 1988
- TANMAN, M. B., "Osmanlı Dönemi Eserleri", *Fotoğraflarla Fatih Anıtları*, İstanbul 1988, 47-127.
- TANMAN, M. B., "Kılıç Kuşanma Törenlerinin Eyüp Sultan Külliyesi İle Yakın Çevresine Yansıması", *II. Eyüpsultan Sempozyumu*, Tebliğler, İstanbul 1998, 76-93
- TANYELLİ, G., "Kanunî ve II. Selim Türbeleri Teknik Çözümleme", *Taç Yıllığı*, II (1991), 97-113.
- TANYELLİ, U., "Kanunî ve II. Selim Türbeleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Taç Yıllığı*, II (1991), 83-96.
- TARIM-ERTUĞ, Z., *Osmanlı Devleti'nde XVI. YY. Cülus ve Cenaze Törenleri* İ. Ü. Sos. Bil. EnS. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1995.
- TAYLA, H., "Mimar Sinan Türbeleri", *Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı*, İstanbul 1988, 295-344.
- TUNCER, T., Mimar Sinan'ın Türbe Mimarisi ve Getirdiği Yenilikler, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul 1965.
- TURAN, Ş., *Osmanlı Teşkilatında Hassa Mimarları*, Ankara 1963.
- TÜRKMENOĞLU, H., *Mezar, Mezarlık ve Mezartaşları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Ankara 1989.
- Türk Tarihinde ve Türk Kültüründe Tokat Sempozyumu*, Tokat Valiliği, Şeyhülislam İbn Kemal Araştırma Merkezi, Ankara 1987
- TÜZÜN, T., *Ayasofya Hazinesi Türbeleri*, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1952.
- ULUÇAY, M. Çağatay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1985.
- UNAT, F. R., *Hicrî Tarihleri Miladî Tarihlerle Çevirme Kılavuzu*, Ankara 1974.

- UZEL, T., **Şehzade Camii Türbeleri**, İ. Ü. Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi, 1961.
- ÜNSAL, B., "İstanbul Türbeleri Üzerine Stil Araştırması", **Vakıflar Dergisi**, II (1982), 77-120
- UNVER, A. Süheyl, **İstanbul'un Mutlu Askerleri ve Şehit Olanlar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1976.
- ÜNVER, A. Süheyl, **İstanbul'da Sahabe Makamları**, İstanbul 1953. Vakıflar Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler**, III. Ankara 1983.
- YAVUZ, Y., **Mimar Kemaleddin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi**, Ankara 1981.
- YENİŞEHİRLİOĞLU, F., "Şehzade Mehmed Türbesi Çinileri Üzerine Gözlemler", **Bedrettin Cömert'e Armağan**, Ankara 1988, 449-456.
- YETKİN, S. K., **Türk Mimarisi**, Ankara 1970.
- YETKİN, Ş., "Sultan Ahmet Türbesi'nde Bulunan Bir Çini Tekniği ve Devrin Restorasyon Uygulaması İle İlgili Yorumlar", 16. Yüzyılda Türk ve İslam Bilim ve Teknolojisi Simpozyumu, Bildiriler, İstanbul 1986, I, 127-134.
- YETKİN, Ş., "Mimar Sinan'ın Eserlerinde Çini Süsleme Düzeni", **Mimarbaşı Koca Sinan**; Yaşadığı Çağ ve Eserleri, İstanbul 1988, I., 479-498.
- YÜKSEL, İ. A., **Osmanlı Mimarisinde II. Bayezid – Yavuz Selim Devri (886-926/1481-1520)**, V, İstanbul 1983. Zâkir Şükrî Efendi, "Mecmu'a-i Tekaya"

TÜRBELERİ ZİYARET ADABI

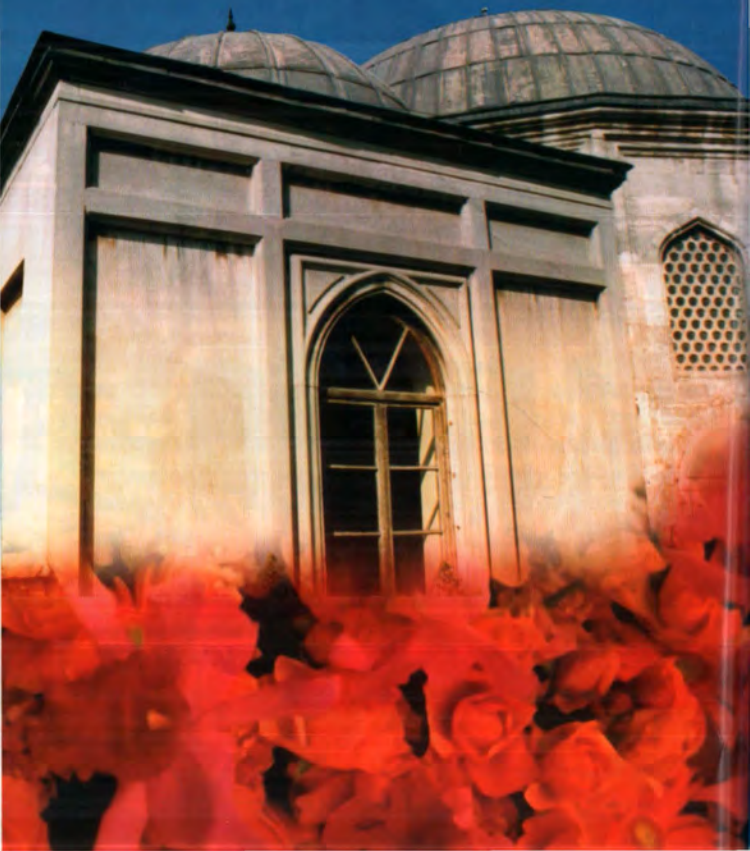
1. Ziyaret edilecek zâta, hayatta olduğunda nasıl kendisini rahatsız edecek kadar yaklaşmak edebe uygun olmazsa, kabrine de çok yaklaşmak edebe uygun değildir.
2. Ziyaret esnasında l Fatiha 11 İhlâs-ı şerif okunur ve: "Ya rabbi! Bu okumuş olduğum Fatiha-i şerife İhlasları bu mübârek zatın ruhlarının makamına hediye eyledim" diye hediye edilir. Sonra da dua edilir. Duada, "Ya rabbi burada yatan sevgili kulun hürmetine sevgili Peygamberimiz hürmetine benim şu dileklerimi yerine getiriver" tarzında dua yapılır. Sonra da 3-5 adım geri geri hürmetli bir şekilde huzurdan ayrılır.
3. Araba ile gidildiğinde kabrin yanına kadar araba ile gidilmez. Biraz uzakta park edilerek huzura, yürüyerek gidilir.
4. Arabada çanta gibi şeyler görünürde bırakılmaz.
5. İstanbul'da ilk ziyaret yeri, Ebu Eyyub Sultan hazretleridir. Bu mübarek zatı ziyaret eden diğer sahabileri de ziyaret etmiş gibi olur. ikinci ziyaret yeri ise Fatih Sultan Mehmed Han Hazretleridir. Bu mübarek zâtı ziyaret edenler de diğer evliya ve padişahları ziyaret etmiş olur. Bunlara ilâveten vakti olanlar, bu kitapta isim ve adresleri bulunan diğer merkezleri de ziyaret ederek istifade edebilirler. Zira Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadisi şeriflerinde: "Mü'minler ölmez; Onların ölümü bir mekandan diğer bir mekana göçten ibarettir"

Şeyh Vefa Türbesi

Ûryanizâde Ahmed Efendi

MARMARA DENİZİ

EKVATOR

TEKNOLOJİ GELİSTİRME HARİTA
ŞEHİR PLANI COĞRAFI BİLGİ SİSTEMLERİ
TEL: 0216 572 24 61 (Pbx)
www.ekvaterharita.com

KARADENİZ

- 1 Aziz Mahmud Hüdai Hz.
- 2 Cennet Efendi
- 3 Nasuhi Efendi
- 4 Abacı Dede
- 5 Ali Behçet Efendi
- 6 Gizlice Evliya
- 7 Halil Paşa
- 8 Hacı Hoca Türbesi
- 9 Himmet Efendi
- 10 Kuleli Baba
- 11 Manevi Mustafa Efendi
- 12 Mahmud Bey Türbesi
- 13 Şemai Ahmet Paşa
- 14 Zâkirzade Abdullah
- 15 Zeynep-Kamil Türbesi
- 16 Karaca Ahmet Sultan
- 17 Nabi Efendi
- 18 Salih Baba
- 19 Süleyman Hilmi Tunahan

YEREL YERİMLERİN ADLARI
T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE KLİMA BAKANLIĞI
T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE KLİMA BAKANLIĞI
www.csb.gov.tr

- 1 Baba Cafer Türbesi
- 2 Sultan I. Abdülhamit Türbesi
- 3 Esat Efendi
- 4 Hatice Turhan Sultan
- 5 Muhammed Kamil Efendi
- 6 Sultan I. Abdülhamit Han
- 7 Kanun-ı Sultan Süleyman
- 8 Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevi
- 9 Mustafa Fevzi Efendi
- 10 Mehmet Zahid Kotku

- 11 Ömer Ziyâeddin Dağistanlı
- 12 Sultan I. Ahmet
- 13 Cihangirli Hasan Efendi
- 14 Muhammed Kumul Efendi
- 15 Şeyh Gâlip Dede
- 16 Hüseyin Dede
- 17 İsa Dede
- 18 Vahb Bin Hüseyir
- Süfyan Bin Uyeyne
- Amr Bin As

- 19 Mehmed Emin Tokâdi
- 20 Müstakimzâde Süleyman Efendi
- 21 Seyyid Ahmet Şavki Efendi
- 22 Zenbîlli Ali Efendi
- 23 Cibali Baba
- 24 Selahaddin Uğakı
- 25 Destari Mustafa Paşa
- 26 Şeyh Vela Hazretleri

SAVATÖR
TEKNOLOJİ, YAYINLAMA, KARTON
BASKI PLANI, ÇİZİM, BAĞLAMA
TEL: 0212 241 24 00 (100)
www.dokurkoculu.com

İSTANBUL TÜRBELERİ

İSTANBUL'DA TÜM
ZİYARET YERLERİ REHBERİ

Resim, Kroki ve Adresleriyle 128 Türbe, 487 Ziyaret yeri

